PROTOKOLL,

HÅLLNA

HOS

HÖGLOFLIGE

RIDDERSKAPET OCH ADELN,

VID

Lagtima Riksdagen i Stockholm

ÅR 1865—1866.

Femte Häftet.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS E. WESTRELL,
1866.

Tisdagen den 1 Maj 1866.

Plenum kl. 10 f. m.

Justerades två Prot.-Utdrag för den 28 sistl. April.

Föredrogs och godkändes Exped.-Utsk:ts den 28 sistl. April bordlagda skrifvelse-förslag N:o 50, ang:de åtgärder till skjutsningsbesvärets ordnande.

Upplästes ett af Hr Bergenstråle, Claës, inlemnadt mem. af följande lydelse:

Hos R. o. Ad. får jag vördsamt anhålla, att, med bibehållande af min riksdagsmannarätt i öfrigt, få afsäga mig den plats jag innehar, såsom ledamot af Bevilln.-Utsk:t.

Till denna anhållan lemnade R. o. Ad., uppå gjord propos., sitt bifall.

Frih. af Ugglas, Gustaf: I sammanhang med den afsägelse af plats såsom ledamot i Bevilln.-Utsk:t, som nu blifvit uppläst och af R. o. Ad. medgifven, anser jag mig böra tillkännagifva, att så många medlemmar af nämnda Utsk. för närv:de äro bortresta, att jag nödgas anhålla om förstärkning; och får jag i sådant hänseende hemställa, att R. o. Ad. måtte utse ej mindre än sex suppleanter i Utsk:t.

Sedan R. o. Ad. jemväl härtill lemnat bifall, anmodade Hr Gr. o. Landtm. Ståndets Hrr Elektorer att välja en ledamot och ytterligare 6 suppleanter i Bevilln.-Utsk:t.

Hr Gr. o. Landtm. hemställde, huruvida R. o. Ad. behagade besluta, att val af ordförande och ledamöter i Riddarh.-Direkt:n skulle företagas Lördagen den 12 dennes.

Ropades ja.

Sedermera hemställde Hr Gr. o. Landtm., att, på sätt vid föreg:de Riksdagar egt rum, särskilda val dels af ordföranden och hans suppleant och dels af sex ledamöter och tre suppleanter skulle anställas, hvarvid å vallistorna borde särskildt utmärkas, vid första valet, hvilken utsågs till ordförande eller suppleant, och vid sednare valet, hvilka valdes till ledamöter eller suppleanter; och blef jemväl denna hemställan af R. o. Ad. bifallen.

Fortsattes föredragningen af Stats-Utsk:ts Utlåt. N:o 66, ang:de regleringen af utgifterna under Riks-Statens Åttonde Hufvudtitel.

110:de punkten.

mom. a.

Hr Huss, Magnus: Då denna fråga förevar i Utsk:ts utgiftsafdelning, ansåg man det icke vara tvifvel underkastadt, att Staten skulle bekosta byggnader för seminarierna, der ej någon Staten tillhörig egendom vore att för sådant ändamål tillgå, utan särskild lokal måste förhyras. Enligt de upplysningar, som meddelats Utsk:t, behöfver seminariet i Linköping oundgängligen en ny lokal, men Utsk:t tvekade att tillstyrka det begärda anslaget, hufvudsakligen på den grund, att de företedda ritningarne syntes Utsk:t vara för ändamålet mindre lämpliga och tilltagna i allt för stor skala, i det t. ex. särskilda boställsvåningar voro anvisade för föreståndaren och för vaktmästaren och dessutom projekteradt särskildt gymnastikhus. Det var således endast med anledning af ritningarnes olämpliga beskaffenhet, men ingalunda på grund af någon tvekan om behofvet af ifrågavde byggnad, som Utsk:t ej ansåg sig böra tillstyrka bifall till K. M:ts Propos., utan beslöt att uppskjuta sjelfva hufvudfrågan till dess lämpliga normalritningar för seminarie-byggnader i allmänhet hunnit uppgöras; och har emedlertid Utsk:t anslagit medel för inköp af tomt för ifrågav:de byggnad. Men jag ber att få lemna R. o. Ad. den upplysning, att jag från vederbörande Stats-Dep:t erhållit visshet derom, att dylika normalritningar nu äro uppgjorda och snarligen blifva af K. M:t granskade. Då sålunda det enda skäl försvunnit, hvarpå Utsk:t grundat sitt afstyrkande, får jag anhålla, att R. o. Ad., med afslag å Utsk:ts hemställan, måtte bifalla K. M:ts Propos. i ämnet.

Frih. af Ugglas: Jag är till stor del förekommen af Hr Huss, men jag ber tillika att, då jag har någon kännedom om ifrågav:de seminarium, få för R. o. Ad.

tillkännagifva, att den lokal, som af detta seminarium för närv:de disponeras, är till den grad olämplig, att undervisningen derstädes icke kan ordnas på ett tillfredsställande sätt. Då R. St:r med stor frikostighet anvisa medel till befrämjande af folkskoleundervisningen, synes det vara oundgängligen nödvändigt att äfven åtgärder vidtagas för bildande af dugliga folkskolelärare. Detta har äfven Stats-Utsk:t erkänt, då det tillstyrkt ett anslag af 2,500 rdr för inköpande af en tomt för ifrågav:de byggnad, ehuru af skäl, som Hr Huss anfört, Utsk:t ej i vidsträcktare mån ansett sig böra bifalla K. M:ts Propos. Nu förefaller det mig emedlertid alldeles klart, att, hvilka anmärkningar man än må framställa emot de för Utsk:t företedda ritningar, så måste man dock vara ense derom, att ifrågav:de byggnad ej kan uppföras för billigare pris än 25,000 rdr. Om man således beviljade denna summa och derjemte anhölle, att K. M:t, innan byggnaden företages, täcktes låta uppgöra och fastställa erforderliga ritningar, så tror jag att man gått tillväga med all erforderlig omtanka.

Jag ber att få tillkännagifva, att Preste- och Bonde-St:n redan fattat ett ungefärligen likartadt beslut, och hemställer jag, att R. o. Ad. ville derutinnan instämma. Nämnda beslut lyder sålunda:

a) att, till inköp af tomt för en seminariebyggnad i Linköping samt till påbörjande och uppförande, så långt tillgångarne medgifva, af denna byggnad efter den ritning, som af K. M:t kan komma att fastställas, bevilja den af K. M:t för år 1867 äskade summa, 25,000 rdr rmt; och

b) att, vid anmälan af detta beviljade anslag, i underdånighet anhålla, att K. M:t, för vinnande af fullständig utredning ang:de den yttre och inre anordning, som för seminariebyggnader i allmänhet må finnas mest lämplig, och det billigaste pris, för hvilket desamma i förhållande till för hvarje ställe påräkneligt lärjungeantal må kunna uppföras, täcktes, innan byggnaden i Linköping begynnes, låta utarbeta normalritningar och förslag till dylika byggnader.

Hr Huss: Jag instämmer till alla delar uti det förslag, som Frih. af Ugglas nu framställt. Men jag anser, att det sednare mom:t deraf icke tillhör den nu föredragna delen af punkten, utan mom:t litt. b. Då emedlertid Frih:n nu sammanställt båda punkterna af Betänk:t, anhåller jag om bifall till det af honom framställda förslag i dess helhet.

Frih. af Ugglas: Min uppmärksamhet har af den siste talaren blifvit fäst derpå, att endast första delen af förev:de punkt blifvit föredragen. Jag får derför anhålla,

att R. o. Ad. nu behagade bifalla första mom:t af det af mig nyss upplästa förslag; och skall jag sedermera begära särskild propos. på sednare mom:t deraf.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade Hr Gr. o. Landtm., att derunder endast hade yrkats, att R. o. Ad. skulle afslå Utsk:ts hemställan i förev:de mom. samt, i likhet med Preste-St:t, för sin del besluta, att R. St:r, till inköp af tomt för en Seminariebyggnad i Linköping samt till påbörjande och uppförande, så långt tillgångarne medgifva, af denna byggnad efter den ritning, som af K. M:t kan komma att fastställas, bevilja den af K. M:t för år 1867 äskade summa, 25,000 rdr.

Härefter framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till Utsk:ts hemställan, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och sedermera propos. på afslag derå och fattande af ofvanförmälda beslut, då svaren utföllo med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

mom. b.

Frih. af Ugglas: Jag får nu anhålla om bifall till det sednare mom:t af Preste-St:ts ofvan anförda beslut.

Efter härmed slutad öfverläggning, förmälte Hr Gr. o. Landtm., att i afs. å förev:de mom. hade utaf Frih. af Ugglas blifvit yrkadt, att Utsk:ts hemställan måtte bifallas med följande förändrade lydelse: »att, vid anmälan af detta beviljade anslag, R. St:r i underdånighet anhålla, att K. M:t, för vinnande af fullständig utredning ang:de den yttre och inre anordning, som för seminariebyggnader i allmänhet må finnas mest lämplig, och det billigaste pris, för hvilket desamma, i förhållande till för hvarje ställe påräkneligt lärjungeantal, må kunna uppföras, täcktes, innan byggnaden i Linköping begynnes, låta utarbeta normalritningar och förslag till dylika byggnader.»

Härefter framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till Utsk:ts hemställan oförändrad, hvartill svarades nej, och sedemera propos. på bifall till densamma med ofvanomförmälda förändrade lydelse, hvilken propos. med ja besvarades.

111:te och 112:te punkterna.

Utsk:ts hemställanden biföllos.

113:de punkten.

Gr. Oxenstjerna, Axel: Att i afseende å tullsatser olika meningar kunna uppstå och att i följd deraf striden de olika partierna emellan ang:de lämpligheten af den s. k. klämmen var het, kan jag lätt fatta, men att R. St:r, jemte afslag å K. M:ts begäran om anslag till en ny bibliotheksbyggned, skola bedja K. M:t iakttaga nödig sparsamhet, synes mig vara i högsta grad olämpligt; hvadan jag hemställer, att de sista orden uti Utsk:ts hemställan, nemligen: »uppgjordt med iakttagande af all den sparsamhet, som med byggnadens varaktighet och ändamålsenliga anordning är förenlig», måtte utgå. Jag tror verkligen ej, att man med skäl kan förebrå K. M:t att ej hafva iakttagit nödig sparsamhet, och jag anser derför de nämnda orden vara alldeles öfverflödiga.

Deremot, och då Öfverintendentsembetets framställning, i hvad den rörer tomtplats för ifrågav:de byggnad, är alternativ, skulle jag önska, att till Utsk:ts hemställan fogades ett tillägg af innehåll, att byggnadsplatsen blefve uttryckligen bestämd. Jag vågar med anledning häraf hemställa, att punkten måtte erhålla följande förändrade lydelse: »att R. St:r måtte i underdånig skrifvelse anhålla, att K. M:t täcktes låta utarbeta och för nästk:de riksdag framlägga fullständigt förslag till en ny bibliotheksbyggnad med deruti bestämd byggnadsplats.»

Gr. Posse, Arvid: För min del kan jag icke finna, att det af Gr. Oxenstjerna omnämnda tillägg är onödigt, ty hvad man deri begär, är ganska rimligt och någonting hvarå man hoppas att K. M:t skall fästa afseende. Anledningen till denna slutmening är, att det af Öfverintendentsembetet till ifrågav:de byggnad uppgjorda kostnadsförslag slutar med en alldeles otroligt hög summa, och enligt min tanke bör man ej vid hvarje allmänt byggnadsföretag gå så tillväga, att man uppför ett nationalmuseum en miniature. Jag tror det således vara ganska nödvändigt, att det nämnda tillägget får qvarstå.

Hvad beträffar den lämpligaste byggnadsplatsen, så hafva i detta hänseende tre alternativer blifvit framställde, nemligen den s. k. Sillhofstomten, den Kronan tillhöriga Humlegården, samt en tomtplats midt emot K. Vetenskapsakademiens hus. Utsk:t har ej yttrat sig i afseende å byggnadsplatsen, emedan det blifvit utredt, att Sillhofstomten ej vore för ändamalet lämplig, samt K. M:t ej förklarat, hvilken af de tvenne öfriga platserna Han ansåg lämpligast. Emedlertid synes valet vara temligen lätt gjordt, då man besinnar å ena sidan att nödig plats i Humlegården kan erhållas för snart sagdt ingenting, och å andra sidan att tomten midt för Vetenskapsakademiens hus skulle kosta 240,000 rdr, oafsedt att detta läge för en

bibliotheks-byggnad ingalunda är fördelaktigt; och har Utsk:t derför hyst den förhoppning, att K. M:t skall gifva företrädet åt det förra alternativet.

Af dessa skäl anhåller jag om bifall till Utsk:ts förevarande hemställan.

Hr Huss, Magnus: Jag instämmer till alla delar uti de åsigter, som blifvit af den siste talaren framlagde, och ber att med anledning af de af Gr. Oxenstjerna mot Utsk:ts förslag framställde anmärkningar få nämna, att Utsk:t ingalunda förnekar behöfligheten af ifrågavarande byggnad, hvilket tydligen framgår af Utsk:ts motivering. Hvad beträffar den omständighet, att Gr. Oxenstjerna anser slutorden uti Utsk:ts hemställan vara onödiga och derför böra utgå, så vill jag lemna den upplysning, att dessa slutord föranledts af den inom Utsk:t allmänna åsigt, att vid uppförande af Statens byggnader ej tillräcklig sparsamhet under sednare tider blifvit iakttagen, hvarför en återgång i detta hänseende vore önsklig.

För min del anser jag således Utsk:ts hemställan vara sådan, att den bör af R. o. Ad. i sin helhet bifallas, och det desto mera, som tre Stånd fattat enahanda beslut i frågan.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad samt Hr Gr. o. Landtm. yttrat, att derunder hade yrkats dels bifall till Utsk:ts hemställan oförändrad och dels af Gr. Oxenstjerna bifall till densamma med följ:de förändrade lydelse: »att R. St:r måtte i underd. skrifvelse anhålla, att K. M:t täcktes låta utarbeta och för nästkommande riksdag framlägga fullständigt förslag till en ny bibliotheksbyggnad med dervid bestämd byggnadsplats»; framställde Hr Gr. o. Landtm. propos. på bifall till Utsk:ts hemställan oförändrad; och blef denna propos. med ja besvarad.

114:de—120:de punkterna.

Utsk:ts hemställanden biföllos.

121:sta punkten.

Gr. Sparre, Erik: Så vidt jag kan fatta, är den ifrågav:de anstalten helt och hållet en enskild spekulation, tillkommen för att förtjena penningar medelst de besökandes serverande med s. k. bad, och jag kan ej inse, hvarför Staten skall understödja ett sådant fullkomligt privat företag. Att ett sådant understöd lemnades vid sista Riksdagen må nu så vara; det skedde för att befordra anstaltens sättande i verket, men att dylika bidrag

från Statens sida allt framgent skola lemnas, kan jag för min del ej finna lämpligt. Jag får således anhålla om afslag å denna punkt.

Hr Huss: Med anledning af den enda invändning, Gr. Sparre haft att emot detta anslag framställa, neml. att det vore olämpligt att Staten lemnade bidrag till en inrättning, som vore ett helt och hållet enskildt företag, vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att alldeles enahanda förhållande eger rum med den i 118:de punkten omnämnda anstalt, till hvilken dock R. o. Ad. ej dragit i betänkande att lemna anslag, på grund af den välgörande verksamhet, den utöfvar. Således torde det af Gr. Sparre anförda skäl till afslag helt och hållet förfalla.

Hvad nu särskildt den ifrågav:de inrättningen beträffar, så har jag tillförlitlig kännedom om, hurusom vid densamma ett stort antal personer från Stockholm och landsorten utan afgift erhållit och dagligen erhålla vård, samt att kostnaden derför vida öfverstigit det belopp, som blifvit från Statens sida lemnadt. Med det anslag, som för närv:de gifves, är det nätt och jemt att anstalten bär sig, men föreståndaren hoppas, att när den blir mera allmänt erkänd och uppskattad, skall Staten ej vidare behöfva med anslag understödja den.

Jag anhåller om bifall till Utsk:ts hemställan i denna punkt.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad samt Hr Gr. o. Landtm. upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Stats-Utsk:ts hemställan i förev:de punkt och dels afslag derå, framställde Hr Gr. o. Landtm. propos. på bifall till densamma och, då dertill svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

122:dra—125:te punkterna.

Utsk:ts hemställanden biföllos.

126:te punkten.

Frih. von Schulzenheim, David: Ehuru jag just nyss erfor, att denna fråga blifvit af 3 Stånd afgjord med bifall till Utsk:ts hemställan, har jag likväl icke kunnat låta punkten gå förbi, utan att anhålla, att R. o. Ad. behagade fatta ett motsatt beslut, ehuru det icke för närv:de leder till något praktiskt resultat.

Jag beklagar på det högsta att motionen ej rönt framgång inom Utsk:t, hvilket troligen eger sin grund deruti, att den gjorda framställningen är tilltagen i allt för liten

skala; ty om motionären begärt 1 eller 200,000 rdr och derigenom lagt tillräcklig vigt på frågan, så är det sannolikt, att Utsk:t egnat mera tid åt ämnets utredning. Motionären har begärt, att ett anslag å extra stat af 10,000 rdr måtte lemnas åt stora Barnhuset i Stockholm, för att möjliggöra räddandet af ytterligare 100 barn. Denna hjelp är under närv:de förhållanden ganska ringa, men den är dock en hjelp för dagen. Barnhusets ställning är för närv:de sådan, att det hvilken dag som helst kan tvingas att upphöra med sin verksamhet, allenast ett procenttal af de barn, som nu äro på landsbygden utackorderade, till inrättningen återkomma.

Stockholms barnhus har på sednare åren med 33 proc. ökat sin verksamhet. Förbättrade kommunikationsanstalter hafva lättat samfärdseln mellan Stockholm och landsorten, och den naturliga följden deraf har varit, att antalet barn, som måst på barnhuset intagas, tilltagit i ganska stark progression. Stockholms befolkning ökas neml. fortfarande genom inflyttningar, oaktadt mortaliteten vida öfverstiger nativiteten härstädes och af den tjenande klassen äro högst få Stockholms-födda. Detta i förening med det erkända förhållandet, att många qvinnor sjelfva uppsöka eller skickas till Stockholm för att der dölja eller undgå den smälek eller vanära, som ännu följer den ogifta qvinna, hvars fall åtföljes af den i moraliskt hänseende icke — aggraverande tillfälligheten af hafvandeskap, gör att Stockholms kommun kan icke anses förbunden att draga omsorg om alla de sålunda härstädes tillkomna oäkta barnen. Det är derföre nödvändigt att åtgärder vidtagas till beredande af förökadt utrymme, hvarigenom medel beredes att förekomma ännu större brott, än som kan anses ligga i tillkomsten af en del af dessa unga medborgare. Konung Gustaf III var den som först bröt den gamla traditioaen, att qvinnan skulle anses mera än mannen brottslig, om hon, utan iakttagande af de kyrkliga formerna, råkade att lyssna till naturens röst. Sedermera har omdömet i denna väg blifvit mindre strängt, och ifrågav:de brott stämlas ej numera med uteslutande från samhället och nesa till dödsdag. Och äfven om dylika antiqverade åsigter ännu skulle få undantagsvis gälla, hvilket till en del af kyrkan påyrkas, är det dock obestridligt, att vi ej kunna lägga denna nesa på barnen. I andra länder är det vanligt, att man har särskildta barnhus för hittebarn. Dylika inrättningar finnas ej i Sverige; men uti reglementet för allmänna barnhuset föreskrifves, att jemväl hittebarn der skola emottagas. Det är emedlertid en glädjande omständighet, synnerligast i närv:de tid, att under de sednaste 10 åren ej mer än 3 hittebarn blifvit på barnhuset intagne. Det är så modernt nu för

tiden att bilda Magdalena-stiftelser, och andra föreningar, som hafva till syfte att omvända brottslingar och fångar, och i allmänhet att sysselsätta sig med romantiska tankar i den vägen. Månne det då icke vore bättre att söka förekomma det onda, och det sker bäst derigenom att man tager vård om det uppvexande slägtet! Barnhuset är i närv:de stund ganska fattigt och lyckas på ett förunderligt sätt att utackordera barn för billigt pris, ja, de minsta barnen till och med för ett belopp af 18 rdr, h. e. 1,800 öre, om året. Visserligen är det sannt, att några få af dessa utackorderade barn kosta ända till 75 rdr om året, men i alla händelser kan man lätt förstå, att den vård, som mot detta pris lemnas dem, ej är afundsvärd. Mig förefaller detta förfaringssätt som en afbild i smått af de Bethlehemitiska barnamorden. Man kan ej heller begära, att personer mot 18 à 20 rdr om året skola egna dessa barn någon synnerligt öm omvårdnad, då för närv:de så många sysselsättningar finnas, som äro vida tacksammare, än att uppföda och uppfostra andras barn. En hufvudsaklig anledning till barnhusets närv:de svåra belägenhet kan sökas i 13:de §:n 2:dra mom:t af dess reglemente, hvarest stadgas: »att hittebarn och sådane i Stockholm befintliga värnlösa barn, hvilkas föräldrar eller vårdare aflidit, blifvit häktade eller intagna på dårhus, sjukhus eller annan välgörenhetsanstalt, skola, om nöden så fordrar, efter skriftlig anmälan från poliskammarn eller styrelsen öfver offentligt dårhus eller sjukhus-inrättning, provisoriskt emottagas å barnhuset, intill dess föräldrarna blifvit upptäckta, från häkte frigifna, eller tillfrisknat och pröfvas vara i tillfälle, att barnen återtaga.» Förhållandet har äfven varit att under 1863 äro afgiftsfritt på Öfverståthållare-embetets befallning intagna 200 barn; men på samma tid uppgår antalet af de barn, hvika blifvit af anhöriga från inrättningen uttagne, till endast 4. Under dessa sorgliga omständigheter har man nu begärt ett ringa understöd från Statens sida för att underlätta inlösen af 100 barn, för att åtminstone i någon mån förekomma det elände, som, drifvet till det yttersta, leder till grofva brott. Men Utsk:t har svarat, att frågan ännu ej är tillräckligt utredd; och det på samma gång som Utsk:t till Regeringens disposition upplåtit hela lilla kreditivet, 500,000 rdr, för den händelse boskapspesten skulle inkomma i landet.

Ehuru tre Stånd redan bifallit Utsk:ts hemställan, anser jag dock, att då denna fråga hör till dem, som icke kunna falla, och dylika sorgliga och behjertansvärda ämnen sannolikt skola af en kommande representation beaktas, att det ej kan skada, att åt densamma nu egnas något förarbete; och jag vågar derföre anhålla om återremiss af denna punkt, på det Utsk:t må sättas i nödvän-

dighet att åt frågan egna den uppmärksamhet, dess vigt kräfver.

Gr. Posse: För min del kan jag ej tränga så djupt in i frågans detaljer som den siste talaren, utan jag vill endast hålla mig till de förhållanden, som blifvit för Utsk:t framlagde.

Som Hrr:ne veta, är det på grund af framställning af enskild motionär, som denna fråga kommit under behandling. Inom Utsk:t har uppgift erhållits derom, att barnhuset eger att i afgift för hvarje barn årligen uppbära 300 rdr, men att i särdeles ömmande fall barn skulle få emottagas mot en afgift af 150 rdr för hvarje år. Nu har motionären begärt ett anslag af 10,000 rdr, på det barnhuset måtte sättas i tillfälle att dermed inlösa 100 barn efter högst 100 rdr för hvarje barn. Jag får emedlertid uppriktikt förklara, att jag ej rätt kan fatta, huru motionären tänkt sig detta förhållande, Om nemligen meningen med det begärda anslaget allenast är att fylla skilnaden emellan de af motionären för inlösen af hvarje barn föreslagna 100 rdr och den i barnhusets reglemente i vissa ömmande fall stadgade afgift af 150 rdr, så skulle ju ej erfordras större anslag än 5,000 rdr. Är åter motionärens mening, att det begärda anslaget skall för 100 barn motsvara den summa, som i vissa fall erlägges, neml. för hvarje barn årligen 100 rdr af Staten och 100 rdr af föräldrarne, så skulle ju dertill erfordras en summa af 20,000 rdr. Utsk:t har emedlertid ej jemte motionen fått emottaga de handlingar, hvilka till frågans utredning varit oundgängligen nödvändiga, och hvaraf behörig kännedom kunnat erhållas om barnhusets ställning och dess förmåga att under närv:de förhållanden hysa ytterligare 100 barn. I öfrigt har Utsk:t ej heller ansett sig skyldigt att på egen hand införskaffa dylika uppgifter; ty det måste dock medgifvas, att om en för landet och kommunen så vigtig institution, som Allm. Barnhuset, befinner sig i en vanlottad ställning och tarfvar understöd, så eger man rätt att fordra, att ett dylikt förhållande skall uti en K. M:ts Propos. för R. St:r framläggas; och man har ingen anledning att antaga, att den af Konungens rådgifvare, som bör åt frågan egna uppmärksamhet, skulle i sådant fall försumma att inkomma med fullständiga handlingar och begära medel till bristens afhjelpande. Detta är en fordran, som man eger rätt att ställa på en Dep:ts-Chef och som man ej bör faktiskt eftergifva genom att upptaga än den ena och än den andra framställningen af enskilda motionärer.

Af dessa skäl, och då Utsk:t varit förvissadt derom, att om något trängande behof verkligen förefunnes, skulle vederb:de auktoritet derom gjort framställning, har Utsk:t

afstyrkt bifall till motionen, och får jag i enlighet dermed anhålla om bifall till Utsk:ts hemställan.

Hr Liljenstolpe, Axel Fredrik: Jag kan icke annat än beklaga det knapphändiga sätt, hvarpå Utsk:t behandlat min motion, dervid åberopande hvad af Hr Frih. von Schulzenheim i detta afseende blifvit framställdt. Jag hade i sanning föreställt mig, att en framställning af så behjertansvärd natur som denna, endast behöfde göras, för att förmå vederbörande att vidtaga de åtgärder, som barnhusets närv:de betryckta ställning oundgängligen kräfver; och hade dervid endast behöfts fästas uppmärksamhet på den af Barnhus-Direktionon den 7 Dec. nästl. år (således efter min ifrågav:de motion) afgifna underdåniga berättelse »om allmänna Barnhus-inrättningens förvaltning och ekonomiska ställning år 1864,» deraf all den utredning af frågan, som för Höglofl. Stats-Utsk:t torde hafva varit behöflig, förefunnits och uti hvilken underd. berättelse specielt åberopas, hurusom R. St:rs Revisorer fästat uppmärksamheten å den nuv:de lokalens otillräcklighet. I afseende härå ber jag att få hänvisa till Direktionens uti besagda underd. berättelse (pag. 9) gjorda framställning om behofvet af ett nytt större barnhus, dervid å flera föreslagna tomter undersökningar i fråga om deras lämplighet blifvit anställda. Direktionen hade lemnat företräde åt Humlegården samt derom hos K. M:t gjort underd. framställning, hvilken dock förfallit. Vågade jag uppgifva något förslag, skulle jag anse Garnisons-Sjukhuset å Kungsholmen med dess sunda läge vid vatten och egande en temligen rymlig tomt för att vara belägen inom stadens område vara härtill lämpligt, hvaremot detsamma, såsom långt aflägse ifrån Garnisons-kasernerna, synes mig vara mindre lämpligt för dess nuv:de ändamål. Detta för att fästa mig vid en speciel del af den för frågan behöfliga utredningen, hvilken uti sin helhet ansetts af mig lättare att åstadkommas af det Utsk., till hvars behandling frågan medelst motionens remitterande öfverlemnats, än af motionären. I öfrigt torde jag genom att under diskussionen komma i tillfälle att närmare åberopa motionens innehåll, få ådagalägga att utredning i afseende å behofvet af det äskade anslaget ingalunda uti motionen saknats.

Men, Mine Hrr! utredningen må hafva varit hvilken som helst; — så befarar jag ändock att motionen skulle hafva blifvit afslagen, särdeles för det ämne, som jag icke kunnat undvika att vidröra uti motionen, eller prostitutionen, ett ämne, som så nära sammanhänger med frågan ang:de Allmänna Barnhuset, — ett ämne, hvilket uti vår tid, då, ju mera moralen sjunker, osedligheten tillväxer och barnamorden uti en förfärande grad tilltaga, måste

ådraga sig äfven representationens synnerliga uppmärksamhet.

Se här anledningen hvarför jag väckt denna motion, då jag ej kunnat undgå att märka, huru osedligheten allt mera tager öfverhand och hotar att blifva en kräfta, som kommer att tillfoga samhället de djupaste sår.

Jag har, för att öfvergå till det mera speciella af frågan, utaf föreståndaren för barnhuset erhållit uppgift, att dess ekonomiska ställning är ytterst bekymmersam och kräfver snar hjelp, om fara ej skall uppstå för dess bestånd. Detta har gjort att jag ansett som min pligt att väcka representationens uppmärksamhet på nödvändigheten, att åtgärder vidtagas för afhjelpande af de brister, som kännbart vidlåda denna inrättning, hvars ändamål är att bereda skydd och vård åt ett betydligt antal värnlösa barn samt att hämma osedlighet och brott genom möjligheten att få uti denna välgörenhetsinrättning inlösa barn, synnerligast sådane, de der födas utom äktenskapet eller ock under andra särdeles ömmande förhållanden. Vare långt ifrån att jag genom min ifrågav:de motion, såsom någon, missförstående det åsyftade ändamålet, härvid förmenat, — skulle vilja »lägga hyende under lasten»: Ingalunda! Möjligheten att, såsom motionen innehåller, vid särdeles ömmande fall, kunna få inlösa 100 barn årligen efter högst 100 rdr för hvarje barn, har tvärtom åsyftat att, om icke att kunna hämma osedligheten eller förseelsen, åtminstone förekomma barnamorden eller brottet: att således underlätta det af Frälsaren uttalade budet: »Låter barnen komma till mig», hvilka af Barnavännen framställda ord, särdeles med hänseende till slutet: »ty sådana höra himmelriket till», möjligen till den grad missförstås af armodet eller andlig förtviflan att de föranleda till barnamord, ehuru de, enligt mitt förmenande, böra så tolkas, att vi, genom vårdandet och skyddandet af de små barnen, skola bereda dem till denna herrliga lott.

Lifligt intagen af ämnets djupa vigt, är jag således glad att hafva afgifvit denna motion och att genom densamma hafva bragt å bane en fråga, som så djupt ingriper i fäderneslandets sociala förhållanden. Frågan om sedlighetsförhållandena inom landet, en gång hos representationen väckt, samt med beredvillighet upptagen af pressen, hvars stora vigt ej af någon kan förnekas, kan, såsom man plägar säga, icke falla; och det är derför synnerligen tillfredsställande för mig, att efter att hafva väckt uppmärksamheten på detta vigtiga ämne, afsluta den riksdagsmannaverksamhet, som, på grund af snart upphörande representativa förhållanden, under en lång följd af år varit mig beskärd. Mitt hopp är äfven fast och innerligt, att, då motionären med dess ringa förmåga, men varma

intresse och välmenande afsigter är för länge sedan glömd, ämnet skall af mera framstående förmågor grundligen behandlas samt att ordning och reda en gång skall bringas uti de af mig påpekade beklagliga förhållandena; — och må man härvid ej förundra sig öfver att jag sökt bringa detta vigtiga ämne å bane, då jag, alltsedan min åren 1842 och 1843 på egen bekostnad i och för fång- och fattigvårds-förhållandena i andra länder uti sällskap med då varande Majoren Hjelm, med statsanslag i och för sjelfva fängelsebyggnadsfrågan utsänd, företagna utländska resa, sedermera med förkärlek sysselsatt mig med dessa och dermed sammanhängande frågor. Jag har ock ansett denna tid vara den lämpligaste att väcka frågan om prostitutionen, då allmogen, hvars döttrar mest hemfalla derät, ännu eger uti representationen och således mera allmänt kan behjerta denna samhällsvigtiga fråga, — ett ämne nära nog oskiljaktligt med pauperismen och fängelsereformen och derjemte äfven med Allm. Barnhuset och den troligen snart förekommande frågan om inrättande af ett Hittebarnshus i enlighet med det t. ex. uti St. Petersburg, hvilket i den vägen skall vara ett mönster, samt hvaromi fråga för några år sedan blifvit väckt inom ett härstädes uti hufvudstaden, ehuru anspråkslöst och med små resurser befintligt sällskap: »De Fattiges Vänner». Dock denna, såsom ock mången annan på djupet gående social fråga, måste lemnas åt framtiden.

Jag skulle helst hafva önskat afslag å Utsk:ts hemställan i denna punkt och bifall till min motion, men jag inskränker mig till att yrka punktens återremitterande i och för en önsklig och af Utsk:t påpekad — såsom icke uti motionen förefunnen fullständig — utredning af ämnet: Och vågar jag hos Hr Gr. o. Landtm. anhålla om propos. på detta mitt yrkande.

Jag öfvergår nu till en något utförligare redogörelse för barnhusets ändamål och dess närv:de ställning, dervid jag först ber att få fästa uppmärksamheten på sjelfva benämningen: Allm. Barnhuset i Stockholm, utvisande dess egenskap af »allmänt», icke ett blott för hufvudstaden enskildt barnhus; hvilket ock tydligen synes af K. Fundationsbrefvet den 20 Mars 1637, hvarigenom barnhuset först inrättades, ingalunda såsom en anstalt ensamt för Stockholms stad, utan för hela riket. Derför anslogs ock till dess underhåll hvar 40:de tunna af den kronotionde, som uti alla kyrkoherbergen i Sverige och halfparten af Finland inflöt, hvilket jemte andra förmåner ytterligare stadfästades uti K. Resolutionen den 27 Febr. 1652. I öfverensstämmelse härmed stadgades ock i 13 § af K. Resolutionen på Presterskapets besvär den 2 Mars 1660 rättighet för de socknar, som utgifva barnhustunna, att få sina

fattiga barn intagna på barnhuset. K. Reglm:tet af den 28 Dec. 1850 förordnar i 9 § 4 och 7 mom., att barnhuset är en allmän läroinrättning i afseende dels å den undervisning i skyddskoppning, som bör lemnas åt läkare, klockare och barnmorskelärlingar, dels ock å en derstädes inrättad klinisk undervisningsanstalt.

Ett af Direktionen för barnhuset den 27 Mars 1851 afgifvit utlåtande med begäran om statsanslag visar, att, enligt förhandlingar vid 1828—1830 årens riksdag, till följd af K. Resolution af den 19 Dec. 1828 om fördelning emellan Staten och barnhuset af medel ifrån Ryssland, Statsverket bemäktigade sig 45,975 rdr 45 sk. 8 rst b:ko af barnhusets medel. Fattigvårdskomiténs betänk. den 5 Juni 1839 visar, att Stockholm då bidrog med större belopp än Staten, ty bidragen utgjorde:

	1836		1837	
af Stockholm	43,815 rdr	37. 1.	31,999 rdr	42. 8.
af Staten	20,799 »	33. 6.	22,075 »	1. 1.

Såsom en fortsättning af denna redogörelse tager jag mig friheten uppläsa en artikel, som jag insändt till Stockholms Dagblad för att i nämnda tidning införas i morgon, den vanliga pleni-dagen, då denna fråga skolat förekomma, hvarigenom den utredning af frågan, som denna artikel innehåller, således, genom införandet uti dagens tidning, varit de flesta af Höglofl. Ståndets Hrr ledamöter före plenum bekant och stor tidsutdrägt derigenom kunnat vinnas, enär uppläsning häraf förekommits. Artikeln är af följande lydelse:

»Ytterligare ang:de Allm. barnhuset: Det af K. M:t till följd af, efter vederb:des hörande, utaf särskildt tillförordnad komité (deribland justitiekansleren v. Koch och professoren, nu mera generaldirektören Huss) afgifvet förslag, den 28 Dec. 1850 i nåder utfärdade reglem:te för styrelsen och förvaltningen af Allm. barnhuset i Stockholm innehåller uti § 4:

»Direktionen*) åligger att sorgfälligt iakttaga och befrämja», bland annat, »att barnhusinrättningens kapitaler icke minskas; att räntan och öfriga inkomster i rätt tid inflyta, och att inrättningens utgifter icke få öfverstiga inkomsterna.»

Huru skall väl detta »åliggande» kunna fullgöras?

Då inkomsterna ej ökas, utan tvärtom minskas genom fattigprocentens upphörande vid bouppteckningar; äfven-

som

*) 4:de §:n utur reglem:t intages: Direktionen består af öfverståthållaren, eller den hans ställe företräder, såsom ordförande, polismästaren i Stockholms stad, en ledamot af sundhetskollegium, en ledamot af Stockholms stads konsistorium, samt af stadens innevånare 4 män; den 1:sta och 2:dra af dessa 6 ledamöter förordnas af K. M:t på förslag af vederb:de embetsmyndigheter, samt de 4 öfriga uppå förslag af öfverståthållaren.

som då, genom nya strafflagens införande, åtskilliga bötesandelar frångått allm. barnhusinrättningen;

samt deremot tilloppet uti en så beklaglig progression ökas, att få å barnhuset (en anstalt icke blott för hufvudstaden, utan för hela riket, i enlighet med K. Fundationsbrefvet den 20 Mars 1637 och K. Resolutionen den 27 Febr. 1652: se Dagbladsartikeln för nästlidne lördag) inlösa barn, af hvilka en betydlig del icke egentligen tillhöra Stockholms kommun, utan t. o. m. icke äro födda, ehuru möjligen döpta härstädes, — eller åtminstone aflade långt härifrån. Denna tillförsel är en menlig följd af de i öfrigt så välgörande lättade kommunikationerna medelst ångbåtar och jernvägar; hvarförutan friheten att till hufvudstaden inflytta, utan att förevisa s. k. laga försvar eller ega laga förvärfningsmedel, förut erforderligt, — härtill ej ringa bidrager.

Man talar om allm. barnhusets rika tillgångar, dess kapitaler, o. s. v. Ja, utaf direktionens und. berättelse den 7 Dec. nästl. år 1865 synes, att barnhusinrättningens tillgångar vid 1864 års slut uppgingo till rdr 1,744,979: 66
och dess skulder till . . . . . » 378,022: 23
så att behållna öfverskottet utgjorde . . rdr 1,366,957: 43
Men då uti denna summa finnes inbegripna:
Fastigheter . . . . . rdr 597,525: —.
Lösegendom . . . . . » 18,127: 22.
böra såsom inproduktiva afdragas . . . . . 615,652: 22.
återstå således rmt 751,305: 21.
Inkomsterna under 1864 uppgingo till . rdr 232,946: 83.
Utgifterna åter till . . . . . » 239,336: 19.
hvaraf visas, att en brist uppstått af 6,389: 26, som blifvit godtgjord af byggnads- och reservfonden, hvilken derigenom nedgått till 271,676: 81.

Direktionens berättelse innehåller vidare (pag. 4.):

»Det ofördelaktiga resultat räkenskaperna för ifrågav:de år 1864 sålunda utvisa, har sin grund dels deri, att ej allenast den Barnhusinrättningen hittills tillfallna fattigprocent af sterbhus-inventariesummor, hvilken inkomst årligen uppgått i medeltal till omkring 15,000 rdr, numera alldeles upphört, utan äfven andra inkomst-titlar till beloppet minskats, så att inkomsterna, som, donationer oberäknade, år 1863 uppgingo till 260,657: 87, under år 1864, som ofvan sig visar, utgjort endast 232,946:83; dels ock å andra sidan deri att barntillförseln, på sätt af nedan intagne redogörelse inhemtas, i en högst anmärkningsvärd grad tillvuxit och sålunda föranledt ökade utgifter, hvilka från 212,094: 35, som de utgjorde år 1863, under 1864 uppgått till 239,336: 19.»

»Dessa beklagliga förhållanden hafva ej kunnat undgå att framkalla allvarliga bekymmer för direktionen, helst anledning ej saknas att, utom de inkomstkällor, hvilka enligt hvad ofvan blifvit antydt, redan utsinat, äfven andra sådana, såsom bötesmedel och förmyndarekammarens öfverskottsmedel m. fl., framdeles torde minskas, under det den stigande folkmängden inom hufvudstaden säkerligen kommer att föranleda ökad barnatillförsel. Direktionen har till följd häraf ansett sig föranlåten att, med återkallande af det beslut, hvarigenom dels afgiften för de af Stockholms fattigvård inlösta barn år 1861 nedsattes till 100 rdr, dels äfven obemedlade mödrar inom hufvudstaden medgafs att mot samma nedsatta afgift få sina barn å barnhuset intagna, från detta års början förhöja inlösningspriset för sådana barn till 150 rdr eller enahanda belopp detsamma före år 1861 utgjorde.»

Vidare (pag. 8—9):

»Barnhusets öfverläkare, prof. Abelin, har också i sin afgifna berättelse förnyat sin förut gjorda framställning om uppförande utaf ett nytt större barnhus såsom den enda utväg att bereda tillräckliga tids- och ändamålsenliga lokaler för det stora antalet värnlösa barn*), för hvilka skydd och vård måste beredas inom denna välgörenhetsinrättning, och Rikets Ständers Revisorer hafva äfven fästat uppmärksamhet å den nuv:de lokalens otillräcklighet. Direktionen, som i allo delar åsigten om behofvet af ett nytt större barnhus uppförande här etc.» — »Under nu inträffade omständigheter, då barnhusinrättningens inkomster funnits ej ens vara tillräckliga för de oundgängligaste utgifternas bestridande, har etc.» — »Måhända låter det sig ej heller framdeles göra utan större bidrag från det allmännas sida; men innan någon tids erfarenhet visat huruvida det nuv:de i ekonomiskt afseende ogynnsamma förhållandet kan anses permanent eller möjligen blott öfvergående, har direktionen ej ansett lämpligt att om erhållande af sådant bidrag göra framställning.»

Antalet af underhållstagande barn utom barnhuset (hvilket sätt att vårda särdeles de äldre barnen, ja äfven de späda, för att förskaffa dessa modersvård samt att få fostermodren fästad vid barnet, jag anser för det fördelaktigaste) utgjorde vid 1863 års slut . . . . 2,490.

och hade under loppet af 1864 ytterligare blifvit från barnhuset mot fosterlön utlemnade	693.	3,183.
Härifrån hade, enligt uppgifter, som vid årets slut voro tillgängliga, aflidit	118.	

*) Redan år 1863, mer än 50 proc. utöfver medeltalet åren 1853—1857; 1864 ytterligare ökadt.

Öfverårige	201.	
Af föräldrar eller anhöriga återtagna ur barnhusets vård	4.	
Samt från fosterföräldrar till barnhuset återlemnade	208.	531.
Så att vid 1864 års slut qvarvoro		2,652.

Inom barnhuset vårdades, öfverförde från år 1863, 230, deraf späda barn 152.

Under år 1864 nya inskrifna (1863 blott 689) 811. (1863 blott 578) 693.

Totalsumman af de 3:ne klasserna: späda barn, koltbarn och äldre barn, utgjorde år 1864 1,274 (1863 blott 1,119), deraf späda barn blott 764.

Under år 1864 afledo (1863 blott 190) 226. (1863 blott 143) 187; och qvarvoro till 1865 (till 1864 blott 230) 303; (till 1864 blott 152) 213.

Totalsumman af dessa inom barnhuset (med en utgift för 1864 af 77,345: 38.) . . . . . 1,274 barn.
Utom barnhuset (med en utgift för 1864 af 111,134: 4.) . . . . . 2,652 »
uppgick således till . . . . . 3,926 »
med en sammanräknad utgiftssumma af 188,499: 42.

Obs. Af dessa 1,274 barn hade 290, deraf späda barn 230, blifvit, på grund af remiss från Öfverståthållareembetet, utan betalning emottagne.

Obs. Såsom ammor antagna mödrar hade medfört, 1864, 197 barn (1863 blott 150).

Obs. Äfvensom att vid jemförelse af inskrifne barn dessa utgjorde i medeltal:

	Summa.	Späda barn.
under femårsperioden 1853—57	456.	329.
» » 1858—62	556.	454.
1863	689.	578.
1864	811.	693.

eller en beklaglig progression.

Deremot utvisade mortaliteten nämnde perioder en i det hela glädjande förminskning (oaktadt den höga procn i afseende å de späda barnen i jemförelse med de äldre) eller:

	Äldre barn.	Späda barn.
1853—57 i medeltal äldre	16 pr.	25 pr.
1858—62	17 »	23 »
1863	11,8 »	19,5 »
1864	10 »	21 »

Slutligen intages från denna berättelse: att polykliniken varit 1854 besökt af 1,636 (1863 af 1,498) individer, hvilka behandlats för 2,246 (1863 för 2,019) olika sjuk-

domar. Den hade under hela året hållits öppen på dertill bestämda tider. Besökens antal uppgingo till omkring 8,000 (1863 till 7,500) eller i medeltal omkring 40 (1863 till 30 à 40) på hvarje dag, som polykliniken varit för allmänheten tillgänglig.

Då nu härjemte, för att afsluta denna, i och för behöriga upplysningars vinnande korta, ehuru uti en tidningsartikel visserligen vidlyftiga, utredning, torde bemärkas: att af inom hufvudstaden 1865 födda barn voro 2,220 äkta, 1,214 oäkta (ifrån en församling blott uppgifven totalsumman 499, som tillkommer);

Äfvensom barnamordens ännu mera beklagliga tillväxt för hvarje år; — så torde den af mig den 8 Nov. 1865 (således före den af barnhusdirektionen den 7 Dec. samma år afgifna, ofvan citerade underd. berättelsen) vördsamt afgifna och till Stats-Utsk:t remitterade motionen, ang:de allm. barnhuset, vara i allo behjertansvärd och, enligt mitt förmenande, såsom rörande ett samhällsvigtigt ämne, icke böra sakna representationens och äfven utom densamma stående fosterlandsvänners sympatier.»

Visserligen tror jag att frågan härmed skulle kunna anses vara till fullo utredd, särdeles som Hr Frih. von Schulzenheim derjemte uti flera delar supplerat hvad nu ej blifvit behandladt; dock anser jag mig böra tillkännagifva i afseende å Hr Gr. Posses villrådighet beträffande de af Hr Gr:n framstälda 3:ne alternativen ang:de inlösningspriset af barn å allm. barnhuset, att det 3:dje alternativet var det af mig åsyftade. Att statsutgiften eller sjelfva summan 10,000 rdr, skulle vara ett hinder för motionens antagande, torde ej någon påstå, åtminstone icke de, hvilka med frikostig hand i öfrigt pläga utströ penningar, äfven med landets skuldsättande; dock förefaller det mig något besynnerligt att, när fråga är att söka rädda menniskolif, såsom afsigten är med förev:de anslag, finnas för densamma föga sympatier; men i fråga om en statslyx, ehuru ämnet visserligen är synnerligen vackert och värdt upmärksamhet, t. ex. uti 148:de punkten om 20,000 rdrs anslag till en afgjutning i bronz af Prof. Molins Bältespännare, dervid finnas ej några betänkligheter. Tyckes icke uti detta spåras någonting för känslan beklagansvärdt, frammanande en bildlig föreställning af ett guldfernissadt skal, som döljer en maskstungen kärna?

För att nu, i den händelse att punkten ej blifver återremitterad, på ett ställe och då denna fråga, eller ang:de allm. barnhuset i hufvudstaden, helt säkert uti större omfång vid en kommande riksdag måste upptagas, — få, hvad på mig ankommer, detta ämne så fullständigt utredt, anhåller jag om ursäkt för det en del, hvad

specielt Barnhusinrättningen angår, samt för att derigenom visa att motionen ingalunda är uti outredt skick för ett halft år sedan afgifven, nu tillika utur motionen citeras eller början deraf:

»Då, genom fattigprocentens upphörande vid bouppteckningar, Stora Barnhuset i Stockholm mistat en ej ringa årlig inkomst; äfvensom genom nya strafflagens införande åtskilliga bötesandelar frångått detsamma, ehuru i afseende å den sistnämnda förlusten godtgörelse synes vara tillämnad uti det i K. M:ts Nåd. Propos. ang:de Statsverkets tillstånd och behof, sidan 12, äskade anslag af 250,000 rdr, att å Riksstatens andra hufvudtitel uppföras, — och Stora Barnhuset således icke kan tåla någon nedsättning uti den afgift, 300 rdr (som dock vid ömmande omständigheter kan nedsättas till 150 rdr på en gång), som är i allmänhet bestämd för barns inköpande derstäges, får jag föreslå:

att ett årligt anslag af 10,000 rdr måtte Stora Barnhuset i Stockholm beviljas, för att sätta Direktionen i tillfälle att, vid särdeles ömmande fall, dermed låta 100 barn få inköpas efter högst 100 rdr för hvarje barn.

Mångahanda äro anledningarne till denna min motion, deribland jag främst må nämna den betydliga ökning af folkmängden uti Stockholm under sednare årtionden, mest föranledd genom den mängd arbetssökande, som hitströmmat för att uti hufvudstaden finna lättare arbetsförtjenst och drygare betalning än uti landsorterna kan erhållas.

Genom denna så att säga folkvandring till hufvudstaden, anser jag det vara billigt att hela landet något skattar till Stora Barnhuset, hvars, föräldravård saknande, beklagliga små beboare, jag är förvissad derom, till en hufvudsaklig del hafva moder eller fader härstammande ifrån Sveriges alla landsändar, och hvad fadren beträffar icke så sällan tillhörande de s. k. bättre folkklasserne.

De lättade kommunikationerne till hufvudstaden, med alla dess stora fördelar i öfrigt, torde dock medföra olägenheten af att till Stora Barnhuset inkomma barn till och med födda, eller åtminstone aflade, ofta långt härifrån.

Är det då billigt att Stockholms kommun, — år ifrån år öfver höfvan redan betungad med dryga skatter för till en del sådana ändamål, de der äro lika behagliga och beqvämliga för icke Stockholms-bor, som för de skattdragande sjelfva, — äfven skall betala för sedeslösheten utom densamma?

Statistiken öfver oäkta barn, som årligen födas inom hufvudstaden, lemnar anledning till de sorgligaste betraktelser och bör mana till kraftiga mått och stegs uppsö-

kande för att hämma detta bedröfliga bevis på en med hvarje år stigande sedeslöshet.

Barnamordens beklagliga tillväxt kräfver ännu större uppmärksamhet i detta hänseende.

Och allt detta onda frodas vid sidan af så väl representationens som Regeringens oaflåtliga bemödanden att genom förbättrade uppfostringsanstalter, tillfällen till förvärf och utkomst, o. s. v., — under de sednare åren med synnerligt fästadt afseende på den qvinliga befolkningen, — söka höja sedlighetskänslan, så mycket beroende af sann upplysning, en oberoende lefnadsställning, som leder till äktenskaplig lycka och af välbefinnande i öfrigt.»

»Jemte vördsam anhållan om motionens remitterande till Höglofl. Stats-Utsk:t, får jag lika vördsamt öfverlemna densamma till Hrr Utsk:s-Ledamöters välvilliga behjertande, dervid jag ibland de många kunskapsrika och sakens vigt inseende samt för hufvudsyftet med motionen ömmande män i främsta rummet påräknar den utmärkte läkaren och menniskovännen, som af Höglofl. R. o. Ad. undfått förtroendet att med sin erfarenhet och sin menniskokännedom gagna det Utsk., hvilket kommer att, möjligen i förening med Höglofl. Ekon.-Utsk:t, behandla ifrågav:de motion; hvarförutan densamma torde de respektive Med-Stånden kommuniceras.»

Med detta slut-citat uttryckes derjemte, att motionen öfverlemnades till den noggrannaste behandling af de personer, hvilka voro närmast i tillfälle att ytterligare utreda frågan så till syfte, som till den ekonomiska delen deraf; och då den person, hvilken uti detta citat specielt påpekas och hvilkens ringa biträde det någon gång skänkts mig få vara vid menniskovänliga verks åstadkommande, nu begärt ordet, neml. min högt värderade granne på bänken bakom mig, Hr Huss, och som inom Utsk:t åt motionen skänkt all den uppmärksamhet som dess menniskovänliga syfte förtjenar; — så öfverlemnar jag nu till R. o. Ad:ns behjertande densamma; beklagande likväl att en aktad ledamot här midt öfver, Hr Professoren Cederschiöld, icke är tillstädes; detta så mycket mera, som jag har mig bekant att Hr Cederschiöld ämnat framlägga fakta, i hygieniskt hänseende så upprörande, att de skulle hafva, såsom hans egna ord lyda: »kommit håren att resa sig på hufvudet.» Sådana ömmande förhållanden var Hr Cederschiöld neml. beredd att framlägga.

Jag slutar med att efter den närmare och fullständiga utredning frågan nu erhållit, vördsamt förnya min anhållan om återremiss.

Sedan öfverläggningen förklarats fulländad samt Hr Gr. o. Landtm. upptagit de derunder gjorda yrkanden å

dels bifall till Utsk:ts hemställan i förev:de punkt och dels återremiss deraf, framställde Hr Gr. o. Landtm. propos. på bifall till densamma, och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Hr Liljenstolpe begärde votering och yttrade derjemte:

Jag har vid några föreg:de tillfällen, då jag begärt votering, men förnummit, att R. o. Ad. önskade, att jag skulle derifrån afstå, gått Ståndets önskan härutinnan till mötes; nu ber jag om ursäkt, att jag ej kan iakttaga samma grannlagenhet; ty jag vill genom denna votering hafva utrönt, huru stort deras antal är, hvilka medgifva nödvändigheten af att vidtaga åtgärder för att söka rädda 100 barn årligen åt samhället, som så väl behöfver denna rekrytering i ersättning för de 1000:detals menniskor, hvilka, särdeles under de sednare åren, plägat årligen emigrera härifrån; den moraliska pligten oberäknad.

Uppsattes och justerades följ:de voterings-propos.:

»Den som bifaller 126:te punkten i Stats-Utsk:ts Utlåt. N:o 66, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, återremitterar R. o. Ad. den ifrågav:de punkten.»

Voteringen företogs och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 36.
Nej — 23.

127:de och 128:de punkterna.

Utsk:ts hemställanden biföllos.

129:de punkten.

mom. a.

Gr. Oxenstjerna, Axel: Ehuru jag af gällande former är förhindrad att framställa något särskildt yrkande i denna fråga, då hvarken af K. M:t eller enskild motionär någon framställning blifvit gjord, hvarpå jag skulle kunna stödja ett dylikt yrkande, tager jag mig dock friheten att, då det kanske är sista gången, jag eger tillfälle att för representationen framlägga mina åsigter i denna fråga, under några ögonblick upptaga R. o. Ad:ns tid, för att framlägga ett beklagande öfver det sätt, hvar-

på våra konstsamlingar under en längre tid blifvit vårdade. Att afgifva en speciel berättelse öfver detta missvårdande, skulle allt för mycket upptaga tiden; jag vill derför endast fästa mig vid det Statsråds-prot., som åtföljer K. M:ts Propos. i frågan. Man ser deraf, att Öfver-intendents-embetet föreslagit 6,000 rdr mer än K. M:t begärt. K. M:t har neml. funnit för godt att utstryka det anslag af 6,000 rdr, som blifvit föreslaget för inköp af taflor af äldre mästare. Det lilla anslag, museum hittills haft, har varit otillräckligt för bevarande af de taflor, som förirrat sig hit, och som derför ofta blifvit köpta af utländningar. Jag vill i detta hänseende blott som exempel påminna om den Ruysdael, som efter Exc. Brahes död för en mot taflans verkliga värde ringa summa gick ur landet. Nu vill K. M:t borttaga hela detta anslag, och det har ej begärts någonting till det nämnda ändamålet. Jag kan icke annat än beklaga det förhållande, att nu, när vi äro sysselsatta med att anordna vårt nationalmuseum, vi ej skola ega några medel för att rädda en och annan dyrbar tafla, som ännu finnes i landet, och kan komma att föryttras.

Öfver-intendents-embetet har ej uppgjort något förslag till organisation af musei styrelse. Det skäl, som härtill uppgifves, neml. att hinder för verkställigheten af en dylik organisationsplan för närv:de synes möta i svårigheten att kunna föreslå någon definitiv aflöningsstat, åtminstone för den del af förvaltningspersonalen, som skulle erhålla befattning med de egentliga konstsamlingarne, förrän dessa hunnit fullständigare ordnas, — kan jag icke rätt fatta. Väl bör icke aflöningsstaten definitivt antagas, men som reservationsanslag hade den, efter mitt förmenande, både kunnat och bordt af K. M:t framläggas och af R. St:r antagas; ty långt ifrån att samlingarnes oordnade skick derför är ett hinder, är enda möjliga medlet att få dessa samlingar kritiskt behandlade och ordnade, just det, att en personal kan erhållas som under några års tid verkställer detta arbete. Detta kan naturligtvis icke ske utan densammas aflöning, men på det att denna aflöning skall kunna förminskas, om framdeles så aktas nödigt, bör den bestämmas, icke definitivt, utan som reservations-anslag. Derförutan blir aldrig detta arbete gjordt och vårt museum kommer aldrig i vederbörligt skick. Men förutom det ledsamma uppskof med denna sak nu har skett, har detta olyckliga resonnement redan visat sina beklagliga följder, enär det ledt derhän, att en af de yppersta förmågor i detta fack, Lektor Wennerberg, blifvit dragen från sin verksamhet vid museum. Väl kan han vara mycket nyttig i sin nya anställning såsom Byrå-chef i Ecklesiastik-expedition för den högre

undervisningen, men min öfvertygelse är, att kanske ingen person kan uppväga honom såsom föreståndare för musei tafvelsamling. Sin lämplighet för en dylik plats har han till fullo ådagalagt genom det arbete, han på nämnda samling nedlagt, och hvilket vunnit fullt enkännande af den för granskningen deraf af K. M:t tillsatta komité, Men sedan den första grofhyflingen, — om jag så får uttrycka mig, — blifvit gjord, återstår naturligtvis ännu mycket, och jag kan derför ej annat än beklaga, att denna stora förmåga blifvit dragen åt ett annat håll.

Man har slösat med medlen vid uppförandet af museibyggnaden, men man vill ej gifva några anslag till vården af de konstskatter, som derinom skola förvaras. Alla musei taflor befinna sig för närv:de i ett så jemmerligt skick, att de näppeligen kunna uppsättas; och enahanda är förhållandet med ramarne. Vi hafva nu en dyrbar och ståtlig byggnad, och vi hafva äfven i sig sjelf dyrbara samlingar, men dessa befinna sig i allmänhet, tyvärr, i det skick att de ej kunna presenteras; och detta torde kunna tillskrifvas den omständighet, att vederbörande auktoritet, som deråt borde egna uppmärksamhet, synes betrakta hela denna sak som en bagatell.

På samma gång som K. M:t sålunda åsidosatt vidtagande af de nödvändigaste åtgärder för bevarande af våra samlingar, har Utsk:t lyssnat till en motionärs framställning om anslag af 20,000 rdr, till en helt och hållet lyxartikel, neml. en afgjutning i brons af Molins grupp »Bältespännare.» Det synes mig ingalunda vara välbetänkt, att när man ej anslår medel för att sätta våra taflor i presentabelt skick, man då beviljar en så stor summa för afgjutande af en grupp, hvars konstvärde jag icke tror vara så stort, som man i allmänhet vill påstå, och som mycket väl kunnat ännu många år bibehållas i gips. I Göteborg finnes denna grupp redan försedd med zinköfverdrag, och det torde tills vidare vara nog för dess bevarande för framtiden, ifall den icke i gips kan uppsättas i vårt museum.

Jag har härmed endast velat uttala ett ogillande och beklagande öfver det förfaringssätt, som vederbörande i detta hänseende låtit komma sig till last.

Gr. Posse: Då af Gr. Oxenstjerna icke något bestämdt yrkande blifvit framställdt, afstår jag.

Frih. Klinckowström, Rudolf: Med anledning af hvad Gr. Oxenstjerna sednast yttrat, vill jag endast nämna, att jag beklagar, att Utsk:t ej erhållit upplysning om alla de behjertansvärda förhållanden, hvilka Gr:n påpekat; och jag anser det ganska olämpligt, att vi vid

behandlingen af sådana frågor, som den förev:de, skola sakna Öfverintendenten, hvilken dock eger en plats på detta rum. Under närv:de förhållanden torde emedlertid ingenting i saken kunna åtgöras.

Efter härmed slutad öfverläggning, framställdes propos. på bifall till Utsk:ts hemställan i förev:de mom. samt besvarades med ja.

mom. b och c.

Biföllos.

130:de—137:de punkterna.

Utsk:ts hemställanden biföllos.

138:de punkten.

Gr. Oxenstjerna, Axel: Såsom embetsman i Riksarkivet tager jag mig friheten upplysa, att det här af K. M:t äskade anslag verkligen är af behofvet påkalladt. Den 4:de delen af Gustaf I:s registratur ligger redan till en del under pressen, hvarjemte den andra delen af lagsamlingarne börjat afskrifvas. Skulle nu dessa under loppet af år 1867 icke kunna tryckas, skulle en stagnation uppstå i arbetena, som vore i högsta grad menlig. De unga män, hvilka egnat sig åt dessa arbeten, skulle då nödgas söka sig annan utkomst och sedan möjligen icke kunna återförvärfvas åt Riksarkivet. Det vore sålunda mycket beklagligt, om denna af R. St:r en gång gillade utgifning af vigtiga handlingar rörande vårt fosterlands häfder skulle afbrytas, derigenom att man icke förrän vid nästa Riksdag beviljade det begärda anslaget af 3,000 rdr, och får jag derföre anhålla om afslag å Utsk:s hemställan och bifall till K. M:ts Propos.

Frih. Klinckowström: Lika med den siste värde talaren och ovanligt nog hvad mig angår, nödgas jag uppträda mot Stats-Utsk:s sparsamhet och tillstyrka, att R. o. Ad. ville, på grund af hvad han anfört, afslå Utsk:ts hemställan och bifalla hvad K. M:t äskat eller 3,000 rdr för år 1867. Nyttan och vigten deraf att handlingar rörande vår historia utgifvas, torde vara så tydlig, att man derom icke behöfver orda mycket. Deremot kan jag icke underlåta uttala en önskan, att Riksarkivet hädanefter ville gå tillväga med litet större urval vid utgifvandet. Då arkivet är så rikt på handlingor, som beröra verkliga historiska fakta, borde man ej, såsom skett, sysselsätta sig med utgifvandet af lagförslag. Dessa kunna visser-

ligen erbjuda intresse för idkarne af laghistoriska studier, men den stora allmänheten kan aldrig hafva samma nytta af att erhålla kännedom om dessa förslag, som af rent historiska fakta.

Gr. Posse: Jag har visserligen icke något att invända mot att K. M:ts Propos. bifalles, men jag anser mig dock skyldig att framställa de skäl, som förmått Utsk:t att hemställa så som skett. Vid ingången af nu löpande statsregleringperiod återstod af det under Riksdagen näst före den sednaste för utgifvandet af historiska handlingar beviljade anslag ett belopp af 8,000 rdr. Häraf hade i sista stund användts 2,248 rdr, hvarjemte Riksarkivarien förklarat att under närmaste framtid behöfdes 3,000 rdr. I alla händelser återstod således 2,652 rdr, att användas under år 1867, eller i det närmaste hvad K. M:t äskat, och Utsk:t hade fullt skäl förklara, att något nytt anslag för år 1867 icke behöfdes.

Hr Olivecrona, Knut: Jag kan icke annat än instämma i Gr. Oxenstjernas åsigt, att det är af största vigt att icke något afbrott måtte ske i utgifvandet af dessa för fosterlandets historia så vigtiga handlingar. Deremot kan jag ingalunda biträda Frih. Klinckowströms anmärkning deremot att medel använts till utgifvandet af åtskilliga gamla lagförslag, enär detta, enligt Hr Frih:ns åsigt, skulle vara mindre lämpligt och för den stora allmänheten utan allt gagn. För hvar och en, som vill göra sig rätt bekant med Sveriges rättshistoria, måste de under loppet af 17:de århundradet tillkomna lagförslag vara af stor vigt. Man får neml. ej föreställa sig, att 1734 års lag tillkom utan förberedande arbeten, eller utan att hafva någon rot i det föreg:de rättstillståndet; den allmänna lagens utarbetande föregicks tvertom af åtskilliga lagkomitéers förarbeten, likasom de sednare årens vigtiga lagreformer hafva föregåtts af lagkomitéens och lagberedningens arbeten. För alla, som vilja göra sig förtrogna med andan i nämnde lag, är det nödvändigt att känna de föreg:de lagförslagen, och jag kan således ej gilla anmärkningen mot deras utgifvande, helst då flera af dem äro ganska sällsynta (ett förslag finnes t. ex. blott i 2 handskrifter.)

Jag yrkar afslag å Utsk:ts hemställan och bifall till K. M:ts Propos.

Gr. Mörner: När det visat sig, att det anslag, som beviljades vid 1859—60 årens Riksdag för utgifvandet af historiska handlingar, räckt till, icke allenast under en statsreglerings-period, utan äfven under den derpå följ:de

och dessutom efter det förslag, Riksarkivet sjelft uppgjort, lemnat en behållning till år 1867, i det närmaste uppgående till hvad under det året ansetts vara erforderligt, så och då man förut trott sig kunna medhinna mera, än erfarenheten visat vara möjligt, samt någon synnerlig skada väl ej skulle uppkomma, om, för den händelse att det äskade anslaget verkligen skulle kunna användas, en och annan handling finge några månader hvila otryckt, tror jag, att R. o. Ad. handlar rätt, om den bifaller Utsk:ts hemställan. Jag hemtar en ytterligare anledning till denna min åsigt af Frih. Klinckowströms yttrande. Sjelf har jag icke varit i tillfälle att granska de ifrågav:de utgifna handlingarne, men jag hyser fullt förtroende till Hr Frih:ns omdöme, och då han uppgifvit, att samlingen blifvit belastad med åtskilligt, som gerna derifrån kunnat vara borta — en omständighet, som i öfrigt vid de flesta dylika samlingar blifvit af erfarenheten bekräftad — så tror jag, att det vore ganska nyttigt, om någon tid lemnades vederbörande att behörigen sofra handlingarne, så att de ej i samlingen intoge likt och olikt. Jag anhåller om bifall till Utsk:ts hemställan.

Frih. Klinckowström: Jag beklagar mycket, att Gr. Mörner af ett uttryck, jag fällt, hemtat anledning att afstyrka K. M:ts förslag. Visserligen måste jag, trots Hr Olivecronas förklaring, vidhålla min åsigt om det önskvärda i att icke några lagförslag vidare i den ifrågav:de samlingen utgåfvos, enär dessa endast äro af intresse för jurister, hvilka blott ntgöra ett försvinnande fåtal mot den stora allmänheten; men jag kan försäkra Gr. Mörner, att det s. k. Gustaf I:s Registratur verkligen innehåller för Svenska historien så dyrbara upplysningar, att det vore särdeles sorgligt, om dess utgifvande skulle afbrytas i brist på medel. Jag fortfar i mitt yrkande.

Gr. Oxenstjerna: Jag känner ett behof att hembära min tacksamhåt åt de båda ledamöter af Stats-Utsk:t, hvilka understödt Riksarkivets billiga anspråk. Med glädje minnes jag den tid, då Frih. Klinckowström på ett utmärkt sätt tjenade historien och fäderneslandet genom att egna sin tid och sina krafter åt historiska källforskningar, och jag beklagar att hans verksamhet nu blifvit vänd åt ett annat håll. Det är ganska naturligt, att han hufvudsakligen fäster sig vid sådane handlingar, hvarmed han då sysselsatte sig, och ej hyser samma intresse för den samling, hvilken man funnit skäl utgifva såsom en särskild serie bredvid den af egentligen historiska dokumenter bestående. Att på detta sätt fördela arbetet i tvenne serier, af hvilka den ena eller lagför-

slags-serien, utgifves sparsammare än den andra, torde emedlertid vara ganska tjenligt och, fast här ju endast finnes »ett försvinnande fåtal af jurister», har man dock fått uppmaningar från många håll att låta utgifningen på detta sätt fortgå.

Hvad Gr. Mörners yttrande beträffar, finner jag endast, att den gagnande verksamhet, han utöfvat i Kammar-rätten, Landtbruks-akademten och vid Riksdagarne, hindrat honom att taga närmare notis om dessa samlingars beskaffenhet.

Gr. Mörner: Det arbete, jag egentligen åsyftade, var »Svenskt Diplomatarium», och jag hemställer till hvar och en, som tagit närmare kännedom deraf, om icke der finnes mycket, som hör under den kategori, jag omnämnt.

Gr. Oxenstjerna: Då här aldrig varit fråga om »Svenskt Diplomatarium», har jag sålunda egentligen icke rättighet att nu på detta rum taga det utmärkta sätt i försvar, hvarpå detta arbete, efter mitt förmenande, utgifves.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats fulländad samt Hr Gr. o. Landtm. upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utsk:ts hemställan i förev:de punkt och dels att R. o. Ad., med afslag å samma hemställan, i hvad den skiljde sig från K. M:ts Nåd. framställning i ämnet, måtte bifalla samma Nåd. framställning; gjordes först propos. på bifall till Utsk:ts hemställan, hvarvid svarades många nej jemte åtskiliga ja, och sedermera propos. på afslag derå i den från K. M:ts framställning skiljaktiga delen samt bifall till samma framställning, då svaren utföllo med många ja jemte åtskilliga nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

139:de och 140:de punkterna.

Utsk:ts hemställanden biföllos.

141:sta punkten.

Gr. Oxenstjerna: Jag har icke något yrkande att framställa vid denna punkt, men jag vill blott förklara, att det ifrågav:de arbetet af Mamsell Thersner verkligen är så jemmerligt, att det vore mera skäl, att detta anslag uppfördes på 9:de, än på 8:de Hufvudtiteln.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad och Utsk:ts hemställan bifölls.

142:dra punkten.

Bifölls.

143:dje punkten.

Hr Liljenstolpe: Afsigten med min motion har icke varit, att Mamsell Octavia Carlén skulle erhålla någon pension för sina litterära förtjenster, utan att R. St:r skulle tilldela henne någon godtgörelse derföre, att hon, genom utgifvandet af »Anteckningar öfver Kongl. Lifrustkammarens och Klädkammarens samlingar», fästat allmänhetens uppmärksamhet på värdet af dessa samlingar, hvarigenom så väl inkomster genom ökade inträdesafgifter tillskyndats Staten, som ock dessa samlingar blifvit betydligt ökade med gåfvor till ett värde uppgående till omkring 30,000 rdr; såsom det af motionen synes, hvars mening var att, i enlighet med slutorden af densamma, »fästa Rikets Högl. Ständers uppmärksamhet å Mamsell Carléns vackra bemödande i och för Kongl. Lifrustkammaren och Kongl. Klädkammaren och det särdeles gagnande resultat hennes ifrågav:de skrift medfört.»

Jag hade förmodat att denna fråga skulle hafva blifvit behandlad ej vid 8:de, utan 9:de Hufvudtiteln; men då nu icke så skett och 3 Stånd redan godkänt punkten, har jag ej något yrkande att härvid framställa, utan hoppas att på annan väg godtgörelse skall Mamsell Octavia Carlén kunna tillgodokomma för hennes ifrågav:de förtjenstfulla bemödande att, ehuru gagnlöst för sig sjelf, hafva gagnat det allmänna.

Gr. Posse: Jag inskränker mig till att helt enkelt yrka bifall till Utsk:ts hemställan.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad och Utsk:ts hemställan bifölls.

144:de, 145:te och 146:te punkterna.

Utsk:ts hemställanden biföllos.

147:de punkten och i sammanhang dermed ett från Högvörd. Preste-St. ankommet prot.-utdrag N:o 186, innehållande inbjudning till de öfriga Riks-Stånden att biträda Preste-St:s rörande denna punkt fattade beslut.

Gr. Posse: På grund af de skäl, som Stats-Utsk:t i den nu föredragna punkten åberopat, anhåller jag, att Preste-S:ts inbjudning måtte läggas till handlingarne.

Frih. Hamilton, Hugo: Jag medger visserligen, att Stats-Utsk:t haft skäl för sitt afstyrkande af anslag till Diakoniss-anstalten, isynnerhet deruti, att frågan härom ej gått den regelmässiga ordningen i form af framställning från K. M:t, men man kan dock icke neka, och Utsk:t torde icke heller kunna det, att denna anstalt både gjort och gör mycket gagn. Den har tillkommit genom ganska ringa enskilda bidrag och har derifrån uppvuxit till hvad den nu är; till landets alla orter hafva från den utgått lärarinnor och sjuksköterskor med sådan utbildning, att de uppfylla alla rättmätiga anspråk. Då nu anstalten häftar i en skuld af 44,000 rdr, anser jag R. St:r för en gång kunna låta nåd gå för rätt och bevilja denna summa. Preste-St. har redan fattat ett sådant beslut och jag hemställer att R. o. Ad. måtte deri instämma.

Hr Tornerhjelm, Johan Carl Abraham: Ehuru jag har föga hopp om framgång, anhåller jag dock vördsamt att hos R. o. Ad:n få förorda inbjudningen. Medan jag har ordet, begagnar jag tillfället att betyga såväl motionären, Hr Anckarsvärd, som reservanten, Domprosten Sondén, min innerliga tacksamhet för den välvilja, de visat anstalten.

Gr. Posse: Stats-Utsk:t har afstyrkt bifall till Hr Anckarsvärds motion af tvenne, så vidt jag kan finna, välgrundade skäl. Det ena, att hela Diakoniss-anstalten är af enskild natur, tillkommen genom och till sin existens beroende på den enskilda välgörenheten, hvadan den skulle förlora hela sitt skaplynne, om Staten trädde emellan; det andra, att Staten icke bör gifva några anslag till ett ändamål, der Staten icke har rätt att kontrollera huruvida medlen användas, väl eller illa. Det första vilkoret för lemnande af statsbidrag bör neml. väl vara vissheten att det användes på ett för Staten nyttigt sätt. Inom Utsk:t voro i öfrigt meningarne ganska delade, om huru pass nyttig denna inrättning verkligen är eller huru den uppfyller sitt ändamål. Detta är emeltid en fråga, som icke behöfver tagas i betraktande, ty redan på de af Utsk:t anförda skäl anser jag motionen böra afslås.

Hr Rosensvärd, Johan Henrik: Jag är till större delen förekommen af den siste värde talaren. Det torde blifva en ganska vådlig sats, om Staten, för hvarje gång en på enskild välgörenhet grundad inrättning råkade öfverskrida sina tillgångar, vore skyldig träda emellan, och Utsk:t har derföre med fullt skäl afstyrkt Hr Anckarsvärds motion. Vi hafva en annan enskild inrättning,

neml. Föreningen för frivillig vård af sårade och sjuka i fält, hvars ändamål är att i detta afseende supplera Staten. Om nu denna förening, som redan har anställt sjukskö-terskor och dylikt, komme på obestånd, borde ju Staten med ännu större skäl bispringa denna, än Diakoniss-anstalten. Jag anhåller om bifall till Utsk:ts hemställan.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats fulländad samt Hr Gr. o. Landtm. yttrat, att under densamma hade yrkats, dels att R. o. Ad. skulle bifalla Utsk:ts hemstäl-lan i förev:de punkt och lägga Preste-St:s inbjudning till handlingarne, dels ock att Utsk:ts hemställan måtte af-slås samt inbjudningen antagas; framställde Hr Gr. och Landtm. propos. på bifall till samma hemställan och in-bjudningens läggande till handlingarne, hvarvid svarades många ja jemte några nej; och förklarades ja hafva va-rit öfvervägande.

148:de punkten.

Utsk:ts hemställan bifölls.

Föredrogs ett från Vällofl.. Borgare-St. ankommet prot.-utdrag N:o 194, innehållande inbjudning till de öf-riga Riks-Stånden att förena sig i Borgare-St:ts beslut, att samtliga Riks-Stånden skola sammanträda till gemen-sam öfverläggning rörande sammansatta Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts Utlåt. N:o 5, i anl. af K. M:ts Nåd. Propos. ang:de förändring i grunderna för beväring-inrättningen samt om bildande af en landstorm.

Begärdes på bordet.

Föredrogs, men begärdes af flera ledamöter ånyo på bordet, Högv. Preste-St:s den 28 sistl. April bordlagda prot.-utdrag N:o 184, med inbjudning till R. o. Ad. att förena sig i Preste-St:s beslut öfver Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts Utlåt. N:o 75, i anl. af återremiss af Utsk:ts Be-tänk. N:o 39, ang:de väckta motioner om utvidgande af qvinnans medborgerliga rättigheter.

Föredrogs ånyo Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts den 11 och 19 sistl. April bordlagda Betänk. N:o 79, i anl. af väckt motion om beredande af emeriti-löner åt ålder-stigna eller sjukliga prester.

Hr

Hr von Ehrenheim, Per: I likhet med flera andra ledamöter af R. o. Ad. inom Ekon.-Utsk:t har jag ansett, att Utsk:t bordt, i stället för att afstyrka Professor Ribbings motion, tillstyrka anhållan om en komités tillsättande för att utreda huru en pensionsstat skulle kunna inrättas för åldrige prestmän. Då emellertid ett sådant förslag, enligt hvad sedermera blifvit upplyst, redan för flere år sedan blifvit inom Ecklesiastik-Dep:tet utarbetadt och således den af reservanterna föreslagna åtgärd icke vore lämplig, samt någon framställning i syftning att bereda verkställighet eller vidare granskning af nämnde förslag icke till något tjenar, då Betänk:t är af två Stånd bifallet, har jag endast velat med dessa ord antyda orsaken hvarföre jag icke här framställer något särskildt yrkande.

Frih. Cederström, Rudolf: Vid uppkommen öfverläggning ang:de denna fråga inom Ekon.-Utsk:t var jag liksom flera andra Utsk:s-ledamöter af den åsigt, att någonting borde göras för vinnande af det med Professor Ribbings motion åsyftade ändamål. Vid det slutliga afgörandet befann jag mig dock af andra göremål hindrad vara tillstädes, men jag hade hoppats att kunna inom R. o. Ad. i någon mån medverka till ernående af ett gynnsammare resultat. Vid det af Hr von Ehrenheim upplysta förhållande anser jag mig emellertid icke böra upptaga R. o. Ad:ns tid eller framställa något yrkande.

Öfverlägningen ansågs härmed slutad och Betänk:t bifölls.

Föredrogs ånyo och bifölls Stats-Utsk:ts den 14 och 19 sistl. April på bordet lagda Utlåt. N:o 67, i anl. af väckta motioner om åstadkommande och användande af Svensk jernvägs-materiel.

Föredrogs ånyo samt bifölls sammansatta Lag- samt Allm. Besv-. o. Ekon.-Utsk:ts den 14 och 19 sistl. April bordlagda Betänk. N:o 4, i anl. af väckta motioner om förändradt röstberäkningssätt vid prestval, äfvensom vid tillsättande af folkskolelärare, orgelnist, klockare och annan kyrkobetjening.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts den 14 och 19 sistl. April bordlagda Betänk. N:o 80, i anl. af väckta motioner ang:de ändringar i Kongl. Förordningarne den 21 Mars 1862,

om kommunalstyrelse på landet, om kommunalstyrelse i stad och om landsting.

Utsk:ts hemställanden å sid. 4, 7, 8 och 9.

Biföllos.

Utsk:ts hemställan å sid. 10.

Hr Treffenberg, Curry: Äfven jag har biträdt det slut, hvari Utsk:t i denna fråga stannat, men på diametralt motsatta grunder. Jag anser neml. en sund lagtolkning fordra, att man fasthåller den principen, att landstingets ordförande har rätt att vägra propos., och vill såsom stöd för denna min åsigt åberopa dels yttre, dels inre skäl. De yttre skälen äro att kommitterade för kommunal-författningarnes utarbetande hyllat samma princip, ty de hafva förklarat sig anse, att ordförande bör ega afgöra, huruvida ett förekommande ärende ligger inom landstingets befogenhet eller icke, äfvensom innehållet af det bekanta Cirkuläret från Civil-Dep:tet till landstingens ordförande. De uppmanas neml. deruti att tillse, att inga andra ämnen, än de som tillhöra landstingen, der få förekomma, och iakttagandet af denna skyldighet skulle ju vara omöjligt, såvida ej rätt att vägra propos. vore dem medgifven. Det inre skälet är det, att antagandet af den motsatta åsigten skulle leda till motsägelse. Antager man neml., att landstingen skulle kunna tvinga ordföranden att framställa propos., så skulle ju en tillfällig majoritet ögonblickligen efter ett fattadt beslut kunna häfva detsamma. Detta kan blifva händelsen i hvarje församling, der majoriteten vexlar. Enhet och konseqvens fordra således, att man tillerkänner ordförande rätt till propos:s-vägran, och anhåller jag derföre att R. o. Ad. ville, med ogillande af Utsk:ts motiver, bifalla dess hemställan.

Hr von Ehrenheim, Per: För mig är denna fråga helt enkelt en lagtolknings-fråga, och då författningen icke tillerkänner ordföranden någon rätt att vägra propos., så kan jag ej inse, att någon sådan rätt kan honom medgifvas. Att kommitterade för kommunal-författningarnes utarbetande verkligen fällt ett yttrande, som gifver anledning antaga, att de ansett ordföranden böra ega en sådan rätt, medgifver jag, men då något stadgande derom ej influtit i författningen, lär denna deras enskilda åsigt ej betyda något. Då i öfrigt ej någon form finnes föreskrifven för det sätt, hvarpå landstinget skulle kunna öfverklaga en sådan propos:s-vägran, styrker äfven detta mig i min uppfattning, att ordföranden ej eger någon dylik rättighet.

Jag kan således ej finna annat än att Utsk:ts motiver äro riktiga.

Hr Treffenberg: Hr von Ehrenheims påstående att, då lagen icke tillåter landstings ordförande att vägra propos., han icke har rätt dertill, vill jag vända om derhän, att, då lagen icke förbjuder ordföranden att vägra propos., har han rättighet att göra det. Då dessutom rigtigheten af min uppgift, att kommitterades uppfattning af denna fråga varit i öfverensstämmande med min åsigt, icke blifvit bestridd, anser jag det vara en god sak, att lagen blifver tillämpad i samma anda som den är stiftad.

Frih. Alströmer, Oscar: Hr Treffenberg har påstått att det af K. M:t till landstingens ordförande utfärdade cirkulär skulle antyda en motsatt åsigt mot den, Utsk:t uttalat, men jag tror dock, att berörda cirkulär endast innefattade en uppmaning till landstingens ordförande att fästa landstingens uppmärksamhet derpå, att inga beslut borde af dem fattas, som icke lågo inom området för deras befogenhet. Jag har icke i landstingsförfattningen kunnat återfinna något stadgande, som skulle kunna medgifva ordföranden rätt att vägra propos., och jag anser äfven ett sådant stadgande alldeles obehöfligt, ty landstingens beslut kunna ju icke verkställas, utan att hafva blifvit fastställda af antingen Konungens Befh:de eller K. M:t.

Jag anhåller om bifall till Utsk:ts Betänk.

Frih. Sprengtporten, Jacob Wilhelm: För min del anser jag det vara betänkligt att medgifva landstingens ordförande rätt att vägra propos., och Utsk:ts afstyrkande af den derom väckta motion vara välgrundadt, samt får derföre anhålla om bifall till Utsk:ts hemställan.

Sedan öfverläggningen förklarats fulländad samt Hr Gr. o. Landtm. yttrat, att derunder hade yrkats dels bifall till Utsk:ts förev:de hemställan och dels att R. o. Ad., med ogillande af Utsk:ts motiver, måtte godkänna det slut, hvartill Utsk:t i frågan kommit, framställde Hr Gr. o. Landtm. propos. på bifall till Utsk:ts hemställan och, då dervid svarades många ja jemte åtskilliga nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Föredrogs ånyo Konst.-Utsk:ts den 18 och 19 sistl. April på bordet lagda Mem. N:o 13, ang:de ändring i åtskilliga delar af Tryckfrihets-förordningen, för vinnande af större frihet att anlägga boktryckerier.

Frih. Leuhusen, Frans Oscar: Såsom suppleant i Konst.-Utsk:t har jag deltagit i denna frågas afgörande, men, såsom reservationerna utvisa, ej kunnat biträda Utsk:ts beslut. Utsk:t har här föreslagit en utsträckning af rätten att anlägga boktryckerier, hvilken jag ej kan gilla. Jag anser neml. den föreslagna utsträckningen af rättigheten att anlägga boktryckerier komma att, om ej omöjliggöra, dock betydligt försvåra den kontroll, som är i Tryckfrihets-förordningen föreskrifven. För öfrigt tarfvar hela vår Tryckfrihets-förordning en total omarbetning, och det kan då ej vara lämpligt att lappa någon särskild del, utan man gör bäst i att dröja, till dess omarbetningen kan i sin helhet verkställas. Utsk:t har ock af sådant skäl afstyrkt en annan förändring i Tryckfrihets-förordningen, som var vida mera af behofvet påkallad, den ang:de juryns sammansättning. Jag får derföre anhålla om afslag å detta Betänk.

Hr Ramsay, Anders Henrik: Vid behandlingen af åtskilliga frågor, som inom Konst.-Utsk:t blifvit vid denna Riksdag väckta, ang:de förändringar i våra grundlagar, särskildt i flera delar af Tryckfrihets-förordningen, har man alltid blifvit bemött med den invändning, att det icke skulle tillkomma den snart afgående representationen att föreslå sådane ändringar. Detta skäl åberopades hufvudsakligen mot en ifrågasatt förändring af jurys sammansättning i tryckfrihetsmål; något annat skäl kunde egentligen ej framställas, ty, som hvar och en, hvilken handlagt tryckfrihets-ärenden, vet, är en förbättring i sättet för jury-mäns utväljande högst nödvändig. Deremot lyckades man åstadkomma en ringa majoritet för det nu föredragna förslaget. Då af våra grundlagar, Tryckfrihets-förordningen onekligen är den, som mest tarfvar omarbetning, och en sådan säkerligen snart förestår, torde det ej vara lämpligt att i en del af så ringa vigt, som den ifrågav:de, vidtaga en partiel förändring, och anhåller jag derföre hos Hr Gr. o. Landtm. om propos. på afslag å det nu föredragna Betänk:t.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, framställdes propos. på förslagets förkastande samt besvarades med ja.

Vid ånyo skedd föredragning af Stats-Utsk:ts d. 18 och 19 sistl. April på bordet lagda Mem. N:o 68, med förslag till voterings-propos:r i anl. af Riks-Ståndens skiljaktiga beslut, dels i fråga om anslag till komplettering af bristande materiel å redan anlagda stambanor, dels om anslag till fortsättande af nordvestra stambanan,

dels om anvisande af medel till utvidgning af den beslutade bangården vid Clara sjö; blefvo de föreslagna voterings-propos:na af R. o. Ad. godkände.

Föredrogs ånyo och bifölls Banko-Utsk:ts d. 18 och 19 sistl. April bordlagda Mem. N:o 21, med anmälan om Riks-Ståndens beslut öfver Betänk:t N:o 15, med förslag till ändring i vissa delar af föreskrifterna ang:de metalliska kassan m. m.

Föredrogs ånyo Banko-Utsk:ts den 18 och 19 sistl. April bordlagda Mem. N:o 22, rörande vissa punkter i Betänk:t N:o 10, med förslag till reglering af Bankens låne- och kreditivrörelse.

Frih. von Schwerin, Jules: Såsom af de det nu föredragna Betänk:t vidfogade reservationer synes, har stor meningsskiljaktighet inom Utsk:t varit rådande och, som berörda reservationer äro tillräckligt upplysande, inskränker jag mig till att yrka, att R. o. Ad. ville, med afslag å Utsk:ts hemställan, förelägga Utsk:t att inkomma med voterings-propos:r i ämnet.

Efter härmed slutad öfverläggning och uppå gjord propos., afslog R. o. Ad. Utsk:ts yttrande samt förständigade Utsk:t att inkomma med förslag till voterings-propos. i frågan.

Föredrogs ånyo och bifölls Banko-Utsk:ts d. 18 och 19 sistl. April bordlagda Utlåt. N:o 23, i anl. af väckt motion om inrättande af s. k. sedel-utgifvande provinsbanker.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Lag-Utsk:ts den 18 och 19 sistl. April på bordet lagda Betänk. N:o 34, i anl. af väckta motioner om förändrad lagstiftning ang:de förvaltningen af omyndiges egendom samt kontrollen å förmyndare.

Utsk:ts hemställanden å sid. 4 och 5.

Biföllos.

Utsk:ts å sid. 6, 7, och 8 afgifna författnings-förslag.

Gr. Sparre, Erik: Den Kongl. Förordning, hvars väsendtliga omarbetning här blifvit ifrågasatt, är daterad d. 24 September 1861, började att tillämpas d. 1 Januari

1862 och har således icke varit tillämpad mera än 3 år. Samtidigt med upphäfvandet af myndlingars tysta förmånsrätt i förmyndares egendom, kom man naturligtvis på den tanken, att ytterligare tillsyn öfver förmyndarevården var nödvändig, och man ansåg dervid lämpligast att uppdraga denna tillsyn åt kommunerna. De nya kommunalstyrelserna voro då icke införda och kommunalinstitutionerna voro icke särdeles utvecklade, så att det var nödvändigt att icke binda dem vid alltför detaljerade föreskrifter, hvarigenom tillämpningen kunde blifva svår. Emedlertid har jag med stor tillfredsställelse erfarit, att denna författning vunnit en tillämpning, som i allmänhet varit tillfredsställande, och att det verkligen besvärliga åliggande, domarne erhållit att upprätta särskilda förteckningar öfver förmynderskap, blifvit af dem i allmänhet så omsorgsfullt iakttaget, att dessa förteckningar äro temligen väl ordnade, till följd deraf att Just.-Ombudsman fästat sin synnerliga uppmärksamhet dervid, att förteckningarne ordentligt föras; all anledning är således att hoppas, att så äfven hädanefter skall blifva förhållandet och således den med förordningen åsyftade förmyndarevården motsvara de förhoppningar, på den kunnat göras. Under sådant förhållande täcktes R. o. Ad. finna, att det icke kan vara särdeles skäl att nu omarbeta den icke mera än 3 år gamla författningen, om hvars möjliga brister man icke kan erhålla någon säker kännedom, förr än den kommit rigtigt till lifs. Det är klart, att författningen medfört åtskilliga olägenheter. För förmyndaren måste det falla sig obeqvämt att hvarje år till domstolen inlemna summarisk uppgift öfver den omyndiges behållning, och ur denna synpunkt har en motionär föreslagit, att förmyndarne skulle befrias från denna skyldighet och att det i stället skulle åläggas gode männen att årligen å bestämd lämplig tid till domstolen ingifva förteckning öfver aflemnade och uteblifna förmyndare-räkningar, med uppgift å hvarje myndlings behållning i löst och fast, enligt de lemnade räkningarne. En sådan föreskrift skulle dock icke stå väl tillsammans med förordningens tendenser i allmänhet, ty domrarne skola på grund af de utaf dem förda förteckningar tillse, att förmyndarne behörigen inlemna räkningar och, derest de det försumma, vid verkande vite förelägga dem att fullgöra denna sin skyldighet; men, om nu icke förmyndarne, utan gode männen, skulle hafva skyldighet att till domstolen ingifva de förutnämnda summariska uppgifterna, kunde domaren, i händelse af försummelse, icke förelägga förmyndarne, utan måste förelägga gode männen att ingifva sådane, men, för att åter kunna göra det, måste domaren, veta, till hvilka gode män räkningarne blifvit ingifna. Förordnin-

gen medgifver förmyndarne en viss valfrihet i afseende å de gode män, till hvilka de skola inlemna sina räkenskaper, i det de kunna välja antingen gode männen i den ort, der den omyndige bor, eller i den, der förmyndaren förordnats; denna valfrihet i afseende å kontrollerings-forum är för förmyndarne af ganska stor vigt, då det deremot är likgiltigt, af hvilka gode män räkningarne granskas, om blott i de af domrarne förde förteckningar blifver anmärkt, att granskning skett.

Nu afser dels 1:sta §:n i Utsk:ts förslag en närmare betämning af forum och dels den 4:de §:n, att från förmyndarne å gode männen öfverflytta skyldigheten att till domstolen inlemna de summariska uppgifterna. Tillägget till den 1:sta §:n anser jag vara alldeles öfverflödigt, ty, då redan i 1:sta §:n af 1861 års förordning finnes stadgadt, att, »om rätten finner skäl vara för handen, att vårdnaden af förmynderskap öfverflyttas å den rätt, hvarunder den omyndige har sitt hemvist, meddelar rätten derom beslut och gifver det den andra rätten tillkänna», är det klart, att rätten skall, derest fader icke finnes, göra afseende å, hvarest den omyndige har sitt hemvist. Tillägget till den 4:de §:n anser jag åter vara origtigt och skadligt, enär det, enligt min tanke, skulle leda derhän, att domrarne icke lika verksamt som nu skulle kunna utöfva kontroll öfver förmyndare-vården eller åtminstone icke kunna förelägga vederbörande personer att fullföra sina skyldigheter; det ligger neml. i sakens natur, att, om jag vid vite skall kunna förelägga en person att fullgöra en skyldighet, måste han ursprungligen hafva haft denna skyldighet, men enligt Utsk:ts förslag skulle icke förmyndarne utan goda männen hafva skyldighet att till domstolarne ingifva de föreskrifva summariska uppgifterna.

På dessa grunder, och emedaa jag i allmänhet anser det vara för tidigt att omstöpa en förordning, som icke är mera än 3 år gammal och om hvars verkningar man icke haft tillräcklig erfarenhet, anhåller jag om propos. på afslag å Utsk:ts förslag.

Hr Olivecrona, Knut: Lika med Gr. Sparre kan jag ej annat än finna det betänkligt, om man efter blott 3 års förlopp skulle omarbeta en författning, som redan börjat medföra ganska goda frukter. Om den äfven i en eller annan punkt skulle visat sig vara mindre lämplig, är det dock att hoppas att dessa brister genon en stadgad praxis snart skola afhjelpas. Det af Lag-Utsk:ts majoritet uppgjorda nya förslag kan jag i flere afseenden ej finna tillfredsställande. I 4:de §:n föreskrifves t. ex. att gode männen eller kommunalnämnden skola förvara för framtiden alla förmyndare-räkningar. Då kommunal-

nämnden ej har något arkiv och man väl ej gerna kan ålägga privata personer, som hvart annat år ombytas, att förvara offentliga handlingar. så frågas, huru detta stadgande skall åtlydas? I ofvannämnde § är äfven stadgadt, att om förmynderskap lyder under annan rätt än gode män eller kommunalnämnd, som räkning af förmyndaren emottagit, skall särskild uppgift till den rätten lemnas, huruvida räkning blifvit ingifven eller icke. Skall nu denna uppgift insändas med posten, föranleder detta alltid en utgift, men här finnes ej bestämdt, hvilken godtgörelsen af denna utgift skall åligga. På de skäl i öfrigt, som blifvit anförda i Gr. Sparres reservation, hvilken jag biträdt, anhåller jag om afslag å Utsk:ts förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning, framställdes först propos. på bifall till Utsk:ts ifrågav:de förslag, hvartill svarades nej, och sedermera propos. på afslag derå, som med ja besvarades.

Föredrogos ånyo och biföllos Lag-Utsk:ts d. 18 och 19 sistl. April bordlagda Betänk:n:

N:o 35, i anl. af väckt motion om ändring i lagen för åhörare vid R. St:rs sammanträden d. 1 Mars 1830; och

N:o 36, i anl. af väckt motion om antagande af en lag ång:de internationell litterär eganderätt.

Frih. af Ugglas, Gustaf: Då det Betänk., som nu är i ordning att föredragas, eller Lag-Utsk:ts Betänk. N:o 37, är af jemnförelsevis större vigt och åtskilliga Ståndets ledamöter, hvilka ej antagit, att detsamma skulle i dag kunna förekomma, torde önska öfvervara dess handläggning, anhåller jag att nämnde Betänk. måtte å föredragningslistan uppföras näst efter de från Med-Stånden ankomna prot.-utdrag, samt, i händelse Stats-Utsk:ts Betänk:n N:ris 67, 70 och 71 nu andra gången komma att bordläggas, äfven efter dessa.

Till detta förslag lemnade R. o. Ad., uppå gjord propos., sitt bifall.

Föredrogos, men begärdes af flera ledamöter ånyo på bordet, Stats-Utsk:ts den 21 sistl. April bordlagda Mem:r:

N:o 69, i anl. af Riks-Ståndens skiljaktiga beslut uti åtskilliga frågor rörande regleringen af utgifterna under Riks-Statens 2:dra, 4:de, 5:te och 7:de Hufvudtitlar;

N:o 70, med förslag till voterings-propos. i anl. af Riks-Ståndens skiljaktiga beslut i fråga om tackjernstiondes upphörande inom bergslag; samt

N:o 71, med förslag till voterings-propos:r i anl. af Riks-Ståndens skiljaktiga beslut i fråga om eftergift af kronans rätt till dana-arf, fallna efter åtskilliga personer.

Föredrogs och lades till handlingarne Stats-Utsk:ts d. 21 sistl. April bordlagda Mem. N:o 72, i anl. af återremiss å Utlåt:t N:o 37, ang:de ifrågasatt befrielse för gästgifveri-hemmanet N:o 3 Heda från erläggande af rotevakans-afgift.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, sammansatta Stats- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts den 21 sistl. April bordlagda Betänk. N:o 7, i anl. af dels K. M:ts Nåd. Propos. till R. St:r ang:de förändrade bestämmelser i fråga om upplåtande åt enskilda af kronans verk i Norrland och St. Kopparbergs län samt om dispositionen af stubböresmedlen, dels en i ämnet väckt motion.

Föredrogs, men begärdas af flere ledamöter ånyo på bordet, Lag-Utsk:ts d. 21 sistl. April bordlagda Betänk. N:o 38, i anl. af väckta motioner om ändringar i konkurslagen.

Föredrogs och bifölls Lag-Utsk:s den 21 sistl. April bordlagda Betänk. N:o 39, i anl. af väckt motion om förmånsrätt för kommunal-utskylder.

Föredrogs och lades till handlingarne Lag-Utsk:ts d. 21 sistl. April bordlagda Mem. N:o 40, i anl. af återremiss af Utsk:ts Betänk. N:o 17, öfver väckt motion ang:de sättet för stämnings delgifvande åt byalag eller annan samfällighet.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, Lag-Utsk:ts den 21 sistl. April bordlagda Mem. N:o 41, i anl. af återremiss af Lag-Utsk:ts Betänk. N:o 23, öfver väckt motion om förändrade föreskrifter i afseende på sättet för kommunikation af besvär, som blifvit till Hofrätt ingifna.

Föredrogos och lades till handlingarne Lag-Utsk:ts den 21 sistl. April bordlagda Mem:r:

N:o 42, i anl. af återremiss af Utsk:ts Betänk. N:o 27, öfver väckt motion om förändrade bestämmelser i afseende på universiteternas disciplinära domsrätt öfver de studerande; och

N:o 43, i anl. af återremiss af Utsk:ts Betänk. N:o 28, öfver väckt motion om inrättande af förlikningskomitéer.

Föredrogos, men begärdes af flera ledamöter ånyo på bordet, Lag-Utsk:ts den 21 sistl. April bordlagda Mem:r och Betänk.:

N:o 44, i anl. af återremiss af Lag-Utsk:ts Betänk. N:o 29, öfver väckt motion om ändring i Kyrkolagens föreskrift rörande tiden för barnaqvinnas kyrkogång;

N:o 45, i anl. af väckt motion om ändring i lagens stadganden ang:de reseförbud för gäldenär;

N:o 46, i anl. af återremiss af Lag-Utsk:ts Betänk. N:o 15, öfver väckta motioner om ändringar i domstolsinrättningen å landet; samt

N:o 47, i anl. af återremiss af Lag-Utsk:ts Betänk. N:o 16, öfver väckt motion om upphörande af frälsemans särskilda forum.

Föredrogs och bifölls Lag-Utsk:ts d. 21 sistl. April bordlagda Betänk. N:o 48, i anl. af väckt motion om upphörande af den genom Kongl. Förordningen d. 13 September 1864 medgifna frihet i ränteaftal.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, sammansatta Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts den 21 sistl. April bordlagda Betänk. N:o 6, i anl. af väckt motion om vissa ändringar i de för prester föreskrifna examina och lärdomsprof.

Föredrogs sammansatta Lag- samt Allm. Besv.- och Ekon.-Utsk:ts den 25 sistl. April bordlagda Utlåt. N:o 5, i anl. af K. M:ts Nåd. Propos. ang:de förändring i grunderna för bevärings-inrättningen samt om bildande af en landstorm.

Detta Utlåt. begärdes af flera ledamöter ånyo på bordet; hvarjemte anmälde sig och yttrade

Hr af Klint, Erik Magnus: Jag får anhålla, att föredragningen af sammansatta Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts Betänk. N:o 5 måtte uppskjutas, till dess R. o. Ad. fattat beslut rörande den inbjudning från Borgare-St., som för närv:de hvilar på Ståndets bord.

Detta förslag blef, uppå gjord propos., af R. o. Ad. bifallet.

Föredrogs och bifölls Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts den 25 sistl. April bordlagda Betänk. N:o 17, i anl. af väckt motion om nedsättning af det i gällande taxa för landtmäterigöromål fastställda arfvode.

Föredrogos, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, Allm. Besv.- och Ekon.-Utsk:ts d. 25 sistl. April bordlagda Betänk:n och Mem.:

N:o 82, i anl. af väckta motioner om ändringar i Kongl. Jagt-stadgan den 21 Oktober 1864;

N:o 83, i anl. af väckt motion om ändring i gällande stadgande i fråga om ersättning åt militie-boställsinnehafvare för å bostället för kronans räkning huggen ek: samt

N:o 84, med förslag till voterings-propos. i anl. af Riks-Ståndens skiljaktiga beslut vid förehafvande af Utsk:ts Betänk. N:o 39 och Utlåt. N:o 75, ang:de väckta motioner om utvidgande af qvinnans medborgerliga rättigheter.

Slutligen föredrogs, men begärdes af flera ledamöter ånyo på bordet, Stats-Utsk:ts d. 28 sistl. April bordlagda Utlåt. N:o 73, i anl. af K. M:ts Nåd. Propos. ang:de upplåtelse till Göteborgs stad af Elfsborgs kungsladugård med dertill hörande lägenheter.

R. o. Ad. åtskiljdes kl. ¼ 3 e. m.

In fidem,
O. Brakel.

Onsdagen den 2 Maj 1866.

Plenum kl. 10 f. m.

Justerades ett prot.-utdrag för den 26 och 28 sistl. April samt 1:sta dennes, äfvensom 6 prot.-utdrag för sistnämnda dag.

Föredrogs ånyo Högvörd. Preste-St:s den 28 sistl. April och 1:sta dennes på bordet lagda prot.-utdrag N:o 184, innehållande inbjudning till R. o. Ad. att biträda Preste-St:ts beslut öfver Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts Utlåt. N:o 75, i anl. af återremiss af Utsk:ts Betänk. N:o 39, ang:de väckta motioner om utvidgande af qvinnans medborgerliga rättigheter.

Gr. Mörner, Carl Göran: Då genom tre Stånds beslut är afgjordt att en skrifvelse skall aflåtas, kan jag icke inse att den nu gjorda inbjudningen kan af R. o. Ad. antagas, och får sål. anhålla att densamma måtte läggas till handlingarne.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad och inbjudningen lades till handlingarne.

Efter föredragning af Vällofl. Borgare-St:ts den 1:sta dennes på bordet lagda prot.-utdrag N:o 194, innehållande inbjudning till de öfriga Riks-St:n att förena sig i Borgare-St:ts beslut om samtlige Riks-St:ns sammanträdande till gemensam öfverläggning rörande Sammans. Lag- samt Allm. Besv.- och Ekon.-Utsk:ts Utlåt. N:o 5, i anl. af K. M:ts Nåd. Propos. ang:de förändring i grunderna för beväringsinrättningen samt om bildande af en landstorm, antog R. o. Ad. denna inbjudning; hvarefter och sedan ett prot.-utdrag om detta beslut justerats, Hr Gr. o. Landtm. tillkännagaf, att, i enlighet med emellan Riks-St:ns Hrr Talmän träffad öfverenskommelse, den ifrågav:de gemensamma öfverläggningen komme att hållas nästa Fredag den 4:de dennes kl. 5 e. m.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utsk:ts den 21 sistl. April och 1 dennes på bordet lagda Mem. N:o 69, i anl. af Riks-St:ns skiljaktliga beslut uti åtskilliga frågor, rörande regleringen af utgifterna under Riks-Statens 2:dra, 4:de, 5:te och 7:de Hufvudtitlar.

1:sta och 2:dra punkterna.

Lades till handlingarne.

3:dje, 4:de och 5:te punkterna.

Voteringspropositionerna godkändes.

6:te punkten.

Lades till handlingarne.

7:de, 8:de och 9:de punkterna.

Utsk:ts förslag till voteringspropos:r godkändes.

10:de punkten.

Lades till handlingarne.

11:te punkten.

H. Exc. Hr Gr. Sparre, Gustaf Adolf: Frågan om lagenligheten af den i förev:de punkt uppställda voteringspropos. har varit föremål för öfverläggning inom talmanskonferensen, som nära nog enhälligt ansåg densamma olaglig.

För att göra detta klart, ber jag få påminna om huru beslutet tillkommit. K. M:t tillkännagaf för R. St:r att ett förslag till flottans omorganisering blifvit godkändt, äfvensom att inga ökade statsanslag derföre behöfdes, men att K. M:t ändock ville öfverlemna detsamma till R. St:r för att deröfver afgifva sitt yttrande. Stats-Utsk:t gick dock längre än K. M:ts förslag omfattade, och, tillstyrkande godkännande af de i K. M:ts förslag uppgjorda lönestater, hemställde detsamma att R. St:r ville godkänna K. M:ts förslag.

Detta Stats-Utsk:ts Utlåt. bifölls af Borgare- och Bonde-St:n utan förändring. Preste-St. åter biföll förslaget på det sätt, »att R. St:r, utan att ingå i pröfning af det förslag till förändrad organisation af flottans officers- och underofficerspersonal, som K. M:t framlagt, bifalla att de för bemälda personals aflöningsstater nu anvisade medel må fortfarande utgå»; hvaremot R. o. Ad., med afslag å Utsk:ts hemställan, blott godkännt K. M:ts Propos. på så sätt att aflöningsstaten fortfarande finge utgå, men i öf-

rigt, med anledning af yppade betänkligheter, anhållit att med omorganisation tills vidare måtte anstå.

Inom talmanskonferensen har man ansett att R. o. Ad:ns icke kunde sammanjemkas med de andra Ståndens, utan att voteringen borde omfatta Borgare- och Bonde-St:ns beslut i ja-propos. och Preste-St:ts i nej-propos.

Efter hvad jag tror mig hafva mig bekant, hafva de 3 öfrige Stånden återremitterat denna punkt, och ehuru det visserligen vore en enkel sak att, med uteslutande af R. o. Ad:ns beslut, uppsätta en voteringspropos., torde det dock vara skäl att äfven detta Stånd, till vinnande af öfverensstämmelse i ordalagen, äfven ville återremittera punkten, på hvilket förslag jag anhåller om propos.

Gr. Mörner: Jag hyser naturligtvis stor aktning för talmanskonferensens mening, men det synes mig dock som den bordt fästa något afseende vid R. o. Ad:ns beslut.

R. o. Ad. har för sin del beslutat att medlen skola användas på ett annat sätt än det, hvartill de öfrige St:n lemnat sitt bifall, och jag tror icke att man hitintills tilltrott sig att lemna ett Stånds beslut alldeles å sido. Att Stats-Utsk:t varit i sin fulla rätt, då det uppsatt voteringspropos:n så, som skett, synes mig vara så mycket klarare som ingen enda reservation finnes anförd; och då jag anser Gr. Sparres förslag innefatta ett försök att nog kavaljerement behandla ett Riks-Stånds beslut, yrkar jag afslag å detsamma, samt bifall till Stats-Utsk:ts förslag.

Gr. Posse, Arvid: Jag anser mig skyldig det Utsk., jag tillhör, att upplysa R. o. Ad. om den tankegång, som inom Utsk:ts majoritet gjorde sig gällande, då detta beslut, efter omröstning, med några och tjugu röster fattades. Man resonnerade så, att Preste-St:ts beslut i frågan hade den omfattning att det kunde tillämpas så väl på de två Stånds beslut, som bifallit K. M:ts Propos., som ock på R. o. Ad:ns, som ogillat densamma. Ty Preste-St:t sade i få ord att det bifölle medlen och att K. M:t fick använda dem som honom bäst syntes.

Jag tror dock att majoriteten numera är ense om den åsigt, Hr Gr. Sparre framställt, hvarföre jag förenar mig med honom i yrkandet om återremiss.

Frih. Liljencrantz, Johan: Jag kan icke inse hvarföre den nu föreslagna voteringspropos:n icke skulle kunna af R. o. Ad. bifallas. Derigenom skulle visserligen genom voteringen i Först. Stats-Utsk. ett Stånds beslut kunna blifva R. St:rs, men detta kan äfven inträffa genom den voteringspropos., som blifvit antagen för afgörandet om den Wermländska jernvägen.

Något tvifvel om frågans laglighet kan icke heller uppstå, ty om den varit olaglig, hade Landtm. derå vägrat propos. Jag anser derföre att man ganska väl kunde bifalla punkten, men då två Stånd redan återremitterat densamma, vill jag icke motsätta mig Gr. Sparres yrkande.

H. Exc. Hr Gr. Sparre: Om man föreställer sig att R. o. Ad:ns beslut skulle blifva R. St:rs, tror jag det skulle möta svårigheter för K. M:t att använda de medel, 3 Stånd anvisat för organisationen. Deremot anser jag att ett antagande af Preste-St:ts beslut icke skulle medföra något hinder härför, och på denna grund vidhåller jag mitt yrkande om återremiss.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats fulländad samt Hr Gr. o. Landtm. upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels godkännande af de ifrågav:de voteringspropos:ne och dels återremiss deraf, framställde Hr Gr, o. Landtm. först propos. på voteringspropos:nes godkännande, hvartill svarades ja och nej i blandning, samt sedermera propos. på deras återremitterande, då svaren likaledes utföllo med blandade ja och nej; hvaruppå Hr Gr. o. Landtm. förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Gr. Mörner begärde votering.

Uppsattes och justerades följande voteringspropos.:
»Den som godkänner de af Stats-Utsk:t i 11 punkten af Mem:t N:o 69 föreslagna voteringspropos:r, röstar
Ja;
Den det ej vill, röstar
Nej;
Vinner nej, återremitterar R. o. Ad. ifrågav:de förslag.»

Sedermera företogs voteringen och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:
Ja — 31.
Nej — 27.

12:te punkten.

H. Exc. Hr Gr. Sparre: Äfven denna fråga har förevarit inom talmanskonferensen, som enhälligt ansåg att Stats-Utsk:ts förslag till voteringspropos. var alldeles olaglig. I denna punkt, som icke förekommer i K. M:ts Propos., hade Utsk:t föreslagit att en summa af 75,000 rdr årligen skulle anvisas för att påskynda genomförandet af de förändrade lönestaterna för sjöförsvarets officers-

och underofficerspersonal. Detta förslag antogs af Borgare- och Bonde-St:n. Preste-St:t, som förklarade sig icke gilla de af Utsk:t begagnade ordalagen, anvisade dock summan till bildande af den nya reservstaten, hvaremot R. o. Ad. afslog punkten. Hvad var nu naturligare än att upptaga voteringspropos. mellan Borgare- och Bonde-St:n å ena samt Preste-St:t å den andra sidan. Men i stället har Utsk:t upptagit R. o. Ad:ns beslut såsom kontrapropos., och då Adelns beslut, som är rent afslag, väl icke kan komma under omröstning, samt 2 Stånd redan återremitterat punkten, så tår äfven jag anhålla om återremiss.

Gr. Posse: Anledningen hvarföre pluraliteten inom Stats-Utsk:t ansåg lämpligt att uppsätta voteringspropos. så som skett, var att Preste-St:t anslagit medlen till nya reservstaten, hvaremot de 2 andra Stånden anvisat dem för påskyndande af organisationen. Äfven jag anser att Utsk:t icke häruti rätt förfarit, utan att propos. bör uppställas såsom Gr. Sparre yrkat, hvarföre jag förenar mig med honom i anhållan om återremiss.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad och den ifrågav:de voteringspropos:n återremitterades.

13:de punkten.

Voteringspropos:n godkändes.

14:de och 15:de punkterna.

Lades till handlingarne.

Efter föredragning af Stats-Utsk:ts den 21 sistl. April och 1 dennes bordlagda Mem:r:

N:o 70, med förslag till voteringspropos. i anl. af Riks-St:ns skiljaktiga beslut, i fråga om tackjernstiondes upphörande inom bergslag; och

N:o 71, med förslag till voteringspropos:r i anl. af Riks-St:ns skiljaktiga beslut, i fråga om eftergift af Kronans rätt till danaarf, fallna efter åtskilliga personer;

godkände R. o. Ad. de i dessa Mem:r föreslagna voteringspropos:r.

Föredrogs ånyo Lag-Utsk:ts den 18 och 19 sistl. April på bordet lagda Betänk. N:o 37, i anl. af väckta motioner om förändrade stadganden i afseende på böters förvandling.

Hr

Hr Treffenberg, Curry: (Yttrandet, som blifvit talaren tillställdt för justering, har sedermera icke af honom blifvit återlemnadt).

Gr. Sparre: I denna sak befinner jag mig i en ganska svår ställning. Redan då den nya strafflagen antogs, yttrade jag att denna förändring icke var lämplig, men då jag sjelf var Landshöfding, kunde jag misstänkas för att vara partisk då fråga var om att på K. M:ts Befh:de öfverflytta ökade åligganden. Man svarade då att förslaget genomgått granskning i Lagkomitén, och på grund af att K. M:t godkännt förslaget, blef detsamma af R. St:r antaget och förvandlingen af böter derigenom öfverflyttad från domstolarne till K. M:ts Befh:de.

Jag har sedan dess handlagt dessa ärenden och måste erkänna att jag är af samma mening som Hr Treffenberg, ty jag tror icke saken vunnit på denna förändring. Och säkert är att förhållanden kunna inträffa, som föranleda långsamhet i st. f. skyndsamhet, så att mina farhågor vid förra riksdagen till fullo blifvit bekräftade.

Jag kan sål. icke motsätta mig den ärade talaren, men då den nya regimen endast varit gällande i två år, tror jag att vi kunna låta gå ännu ett, innan vi ifrågasätta någon förändring. Jag är icke för ändringar i allmänhet, men då de skett, om det ock vore mot min åsigt, tycker jag att man icke genast åtminstone bör ingå på ännu ytterligare ändringsförslag.

Af dessa skäl har jag icke anmält min reservation mot Utsk:ts förslag, och får på samma grund nu anhålla att R. o. Ad. ville bifalla förslaget.

Gr. Mörner: Jag har sett efter i diskussionsprot:t rörande denna fråga vid förra riksdagen, och der finner jag visserligen att jag yrkat den förändring, som här är ifrågasatt, men att Gr. Sparre dervid yttrat något har jag icke kunnat upptäcka.

Jag fortfar i den åsigten att Hr Treffenbergs förslag är af behofvet påkalladt. Man sade visserligen att saken var så enkel att den icke skulle förorsaka något besvär, men erfarenheten har visat motsatsen, och jag tror att man äfven inom Just.-Dep:tet erkänner detta, hvarföre också ett förslag i nu antydd rigtning säkerligen der skulle vinna godkännande.

Jag förenar mig med Hr Treffenberg.

Hr Olivecrona, Knut: Vid behandlingen af Hr Treffenbergs motion i Lag-Utsk:t uttalade jag den meningen att de principer, som äro framställde i 1734 års

lag, äro de rätta, samt att jag icke kunnat förlika mig med den grundsats, som i nya strafflagen är uttalad genom att åt de administrativa myndigheterna öfverlemna denna förvandling. Men på de skäl, som Gr. Sparre anfört, eller att tiden sedan den nya strafflagen sattes i verkställighet varit så kort, förenade jag mig med Utsk:ts majoritet.

Jag vill dock icke motsätta mig en återremiss, utan förenar mig med Hr Treffenberg i hans yrkande.

Frih. Leuhusen, Frans Oscar: Jag får förklara att jag instämmer med Hr Treffenberg, ty jag kan icke annat än godkänna hans yrkande att domstolarne böra utsätta straffen i sin fullhet, och således äfven göra bötesförvandlingen. Domstolen, som dömer i målet, torde också bäst vara i tillfälle att bestämma strafförvandlingen; och då man sett att domrarne sjelfve ofta varit tvehogsne om huru förvandlingen bör ske, så måste det vara ursäktligt, om K. M:ts Befh:de deri misstaga sig, så mycket mera som Landssekreteraren oftast är helt och hållet främmande för sjelfva målet.

Jag förenar mig således i Hr Treffenbergs yrkan om återremiss.

Hr Treffenberg: Jag har endast begärt ordet för att bemöta ett yttrande af Gr. Sparre. Han sade att man icke så snart bör göra ändring i en lag. Jag är tacksam för detta hans yttrande och instämmer deri, men ber få fästa uppmärksamheten på att här icke är fråga om att göra någon ändring, som står i sammanhang med hela lagen, utan endast om en detaljbestämmelse.

Jag anhåller fortfarande om återremiss.

Sedan öfverläggningen förklarats fulländad, samt Hr Gr. o. Landtm. upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utsk:ts förev:de Betänk. och dels återremiss deraf, framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till Betänk:t, hvarvid svarades nej, och sedermera propos. på återremiss deraf, som med ja besvarades.

Hr Boij, Adolf Fredrik: Det Betänk., som nu står först på föredragningslistan, är K. M:ts Propos. ang:de förändrade bestämmelser i fråga om upplåtande åt enskilda af Kronans mark i Norrlands och Stora Kopparbergs län. Denna Propos. har blifvit behandlad i sammans. Stats- och Ekon.-Utsk:t, samt återfinnes i dess Betänk. N:o 7. Men de motioner, som af mig och andra

i ämnet blifvit afgifna, hafva behandlats af sammans. Lag- och Ekon.-Utsk:t.

Som ämnet skulle vinna på att dessa frågor behandlades i ett sammanhang, får jag anhålla om propos. på detta mitt förslag, och som ytterligare skäl för denna min anhållan får jag anföra såväl att sådant förut varit praxis, som ock att min motion står i direkt sammanhang med den af mig nyss nämnda K. Propos:n.

Gr. Sparre: Det förhåller sig verkligen så, som den siste talaren yttrat, att 3 eller fyra motioner i fråga om skogslagstiftningen blifvit afgifne, af hvilka ett par behandlats af sammans. Lag- och Ekon.-Utsk:t.

Jag skall söka ställa så till att dessa motioner snart komma till Stånden, och då frågan onekligen blir enklare, om alla förslagen behandlas i ett sammanhang, anhåller jag få instämma med den siste värde talaren.

Sedan öfverläggningen i frågan ansetts härmed slutad samt Hr Gr. o. Landtm. yttrat, att Hr Boij hade föreslagit, det R. o. Ad. skulle uppskjuta behandlingen af det närmast å föredragningslistan uppförda målet, eller Sammans. Stats- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts Utlåt. N:o 7, i anl. af K. M:ts nåd. Propos. ang:de förändrade bestämmelser i fråga om upplåtande åt enskilda af Kronans mark i Norrland m. m., samt besluta, att detta Utlåt. skulle företagas till afgörande i sammanhang med det Betänk. i anl. af enskilda motioner rörande skogshushållningen, som af Sammans. Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:t komme att afgifvas; hemställde Hr Gr. o. Landtm., huruvida R. o. Ad. bifölle hvad sålunda föreslagits.

Ropades ja.

Föredrogos ånyo och biföllos Lag-Utsk:ts den 21 sistl. April och 1 dennes på bordet lagda

Betänk. N:o 38, i anl. af väckta motioner om ändringar i konkurslagen; samt

Mem. N:o 41, i anl. af återremiss af Lag-Utsk:ts Betänk. N:o 23, öfver väckt motion om förändrade föreskrifter i afseende på sättet för kommunikation af besvär, som blifvit till Hofrätt ingifna.

Föredrogs ånyo Lag-Utsk:ts den 21 sistl. April och 1 dennes på bordet lagda Mem. N:o 44, i anl. af återremiss af Lag-Utsk:ts Betänk. N:o 29, öfver väckt motion om ändring i Kyrkolagens föreskrift rörande tiden för barnaqvinnas kyrkogång.

Hr Olivecrona, Knut: Jag får anhålla att R. o. Ad. behagade antaga Lag-Utsk:ts nu framställda förslag, som redan af Preste- och Bonde-St:n blifvit godkändt.

Efter härmed slutad öfverläggning och uppå gjord propos. antog R. o. Ad. det af Lag-Utsk:t i Betänk:t N:o 29 afgifna författningsförslag.

Föredrogs ånyo och bifölls Lag-Utsk:ts den 21 sistl. April och 1 dennes bordlagda Betänk. N:o 45, i anl. af väckt motion om ändring i lagens stadganden ang:de reseförbud för gäldenär.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Lag-Utsk:ts den 21 sistl. April oah 1 dennes bordlagda Mem. N:o 46, i anl. af återremiss af Lag-Utsk:ts Betänk. N:o 15, öfver väckta motioner om ändringar i domstolsinrättningen å landet.

Utsk:ts första yttrande.

Lades till handlingarne.

Utsk:ts i sednare punkten afgifna förslag.

Gr. Sparre: Det slut, hvartill Utsk:t här kommit, är efter min uppfattning icke det rätta, ty att inskränka kompetens till nämndemans-befattningen till dem som ega, eller under åbo- eller nyttjande-rätt innehafva hemman eller annan fastighet inom socken, är att å ena sidan inskränka och å den andra utvidga kompetensen allt för mycket. Hvarje backstugusittare t. ex. skulle härigenom blifva valbar till nämndeman. Utsk:t har väl i detta afseende gjort en restitution, men efter min uppfattning är den icke lyckad. Jag tror det vore bättre att hålla sig till Förordn:n om kommunalstyrelse på landet, der 14:de §:n säger: »Kommunalstämma utser bland röstberättigade, inom kommunen bosatte män, som uppnått 25 års ålder, en ordförande och en vice ordförande för fyra år.» Derigenom får man en riktig grund för kompetensen till nämndemanskapet, och den som kan vara ordförande i kommunalstämma, måtte äfven kunna vara nämndeman.

Således anser jag att orden »som är 25 år gammal, samt eger eller ock under åbo- eller nyttjande-rätt innehafver hemman eller annan fastighet inom socknen och eger rösträtt vid kommunalstämma», böra utbytas mot »som är valbar till ordförande eller vice ordförande i kommunalstämma.»

Jag anhåller om propos. på bifall till Utsk:ts förslag, med iakttagande af den ändring jag nu föreslagit.

Frih. Leuhusen, Frans Oscar: Man har i alla tider ansett att en nämndeman bör vara boende inom socken. Jag kan således icke finna att Gr. Sparres förslag är bättre, utan yrkar att nuv:de stadgande måtte bibehållas.

Frih. Alströmer, Oscar: Jag deremot kan icke annat än understödja Gr. Sparres förslag. Ju mera man undviker speciella stadganden i lagstiftningen, desto bättre, och derföre förenar jag mig med Gr. Sparre.

Gr. Mörner, Carl Göran: För min del tror jag icke att det är lämpligt att nu genast frångå de grunder, som hittills blifvit följda, då nämndeman utses. Med den stora rörlighet, som kommer att ega rum bland den lösa skara, som nu har rösträtt på kommunalstämma, anser jag det vara orätt att åt dessa anförtro utöfvandet af domarebefattning, då folket säkerligen fortfarande till dessa befattningar vill hafva sådane personer, som äro bland de i orten mest ansedde.

I afseende å rättigheten att deltaga i nämndemansval, vill jag för min del icke göra den inskränkning, som Utsk:t föreslagit, ty jag vet icke hvarföre icke hvar och en till rösträtt inom kommunalstämma berättigad äfven skall få deltaga i valet, men deremot anser jag det vara med god ordning öfverensstämmande att man från valbarhet undantager dem, som äro i Rikets tjenst, äfvensom de personer, som aflönas af kommunen, sås. skollärare m. fl.

Jag får således anhålla om bifall till Utsk:ts förslag med den förändring, att de orden, som finnas öfverst på sid. 3 »och sjelf är till nämndeman valbar» måtte utgå.

Gr. Sparre: Att inskränka valrätten till dem som sjelfva kunna väljas, anser jag särdeles lämpligt, derföre att det hittills varit stadgadt att en nämndeman icke är skyldig att mottaga tjensten förr än det gått laget omkring. Sedan han bestridt densamma i två år, är han neml. icke pligtig att återtaga tjensten förr än alla andra haft samma besvär. Jag tror det således vara skäl att sätta valberättigade och valbara i samma kathegori, ty annars kan man ju välja en backstugusittare, der man anser befattningen tryckande.

Jag vidblifver mitt yrkande.

Frih. Leuhusen: Det synes mig som om ett redaktionsfel blifvit begånget, då det heter: »Ej må annan

dertill väljas, än den, som — — —; ej heller den» etc. Detta torde vara en omening, och då det torde vara svårt att på stående fot göra upp ett förslag till bättre redaktion, hemställer jag att §:n måtte till Utsk:t återremitteras.

Gr. Mörner: Det må väl vara, att språket icke är så synnerligen vackert, men begripligt är det, och detta torde vara hufvudsaken.

För min del vill jag icke vara envis i yrkandet, att rättigheten borde inskränkas till dem, som sjelfva äro valbara, och, för att icke framkalla olika propos:r, afstår jag från nämnda yrkande och anhåller om bifall till Utsk:ts förslag oförändradt.

Jag tror icke, att Gr. Sparre skulle blifva belåten, om, såsom händelsen kunde blifva, derest hans förslag bifölles, t. ex. hans inspektor utsåges till nämndeman. Mig synes rättast och bäst vara, att nämndemansbefattningen utöfvas af bofasta män, hvilka i allmänhet hafva mera anseende och en stadigare tillvaro inom kommunen än de, som endast tillfälligtvis vistas inom densamma.

Frih. Leuhusen: Då ärendet redan en gång varit till Utsk:t återremitteradt, afstår jag från mitt sednast framställda yrkande. Jag kan dock icke finna annat, än att ordställningen är mycket olämplig, men då man anser, att deraf icke kan föranledas något missförstånd, förenar jag mig med dem, som yrka bifall till punkten.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats fulländad samt Hr Gr. o. Landtm. yttrat, att derunder hade yrkats dels bifall till Utsk:ts förslag oförändradt och dels af Gr. Sparre bifall till samma förslag med den förändring, att i stället för orden: »som är tjugufem år gammal samt eger eller ock under åbo- eller nyttjanderätt innehafver hemman eller annan fastighet inom socknen, och eger rösträtt vid kommunalstämma» skall införas orden: »som är valbar till ordförande eller vice ordförande i kommunalstämma»; framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till förslaget oförändradt, hvarvid svarades många ja jemte några nej, och sedermera propos. på förslagets antagande med den af Gr. Sparre yrkade förändring, då svaren utföllo med många nej jemte åtskilliga ja; hvarefter och sedan propos. på bifall till Utsk:ts förslag utan förändring förnyats samt med många ja och några nej besvarats, Hr Gr. o. Landtm. förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Lag-Utsk:ts den 21 sistl. April och 1 dennes bordlagda

Mem. N:o 47, i anl. af återremiss af Lag-Utsk:ts Betänk. N:o 16, öfver väckt motion om upphörande af frälsemans särskilda forum.

Utsk:ts första, till andra Riks-St. gjorda hemställan.

Lades till handlingarne.

Utsk:ts sednare hemställan.

Frih. Leuhusen: Jag får anhålla, att någon af Lag-Utsk:ts ledamöter ville upplysa, huru Utsk:t föreställt sig, att Riddarh.-Direkt:n skall kunna anskaffa de upplysningar, som erfordras för vinnande af visshet derom, huruvida adelsman, som önskar deltaga i R. o. Ad:ns öfverläggningar, genom begånget brott gjort sig dertill ovärdig. Mig synes, att om inga åtgärder vidtagas för att skaffa Riddarh.-Direkt:n kunskap härom, blifver det för Direktionen nödvändigt att affordra hvarje adelsman, som anmäler sig till säte och stämma, prestbevis för att få visshet om att han är välfrejdad. Domstolarne böra derföre i min tanke insända nödiga uppgifter, och en sådan skyldighet åligger dem genom K. Brefvet den 30 Mars 1787, deri stadgas, att då någon ledamot af R. o. Ad. antingen blifver dömd förlustig adelskapet eller och besvärad med så svåra misstankar om brott, som å ära gå, att han, till bibehållande af Ståndets heder och anseende, ej bör tillåtas att i dess öfverläggningar deltaga, åligger det vederb:de domstol att lemna Riddarh.-Direkt:n del af utslaget eller domen; och detta Bref är icke upphäfdt.

Jag skulle helst vilja låta förblifva vid det gamla stadgandet, men då det i det K. Brefvet heter »brott, som å ära gå», samt ärelöshet enligt nya strafflagen upphört, borde måhända en förändring vidtagas.

Då ärendet emellertid redan en gång varit återremitteradt, vet jag icke huru man skall vinna rättelse, och jag tager mig derföre friheten anhålla, att R. o. Ad., med ogillande af Utsk:ts motiver, ville låta bero vid Utsk:ts hemställan.

Gr. Sparre: Om jag icke misstager mig, har R. o. Ad., på framställning af Riddarh.-Utsk:t, redan fattat det beslut, att vederb:de tjensteman i Riddarh.-Kansliet skall föra sådana förteckningar öfver konkurser m. m., hvarigenom man kan få temmeligen reda på R. o. Ad:ns ledamöter.

Att, med afseende å R. o. Ad:ns enskilda öfverläggningar, då R. o. Ad. icke mera utgör ett politiskt Stånd, bibehålla skyldigheten för alla domstolar i riket att till Riddarh.-Direkt:n inrapportera om en adelsman tilltalas

för brott, har icke synts Utsk:t lämpligt. Hittills har det kunnat gå an, emedan Hof-Rätterna icke äro mera än 3 till antalet och deras advokatfiskaler haft sig ålagdt att till Riddarh.-Direkt:n insända sådana förteckningar, men att ålägga Rikets 100 domstolar enahanda skyldighet, har, såsom redan nämndt, icke synts Utsk:t tjenligt, och detta är anledningen hvarföre icke någon hemställan i sådan syftning blifvit afgifven.

Frih. Leuhusen: Det är visserligen sannt, att det, enligt R. o. Ad:ns beslut, åligger Riddarhusfiskalen att göra anteckning om adelsmäns konkurser; och sådant kan ske, emedan, enligt gällande författningar, kungörelser om konkurser skola i Post- och Inrikes-tidningar införas; men i afseende å brott införas icke några kungörelser i tidningarne och följaktligen är det endast tillfälligtvis som Riddarhusfiskalen kan derom erhålla kännedom.

Jag kan icke tolka 1787 års K. Bref annorlunda, än att det ålegat alla domstolar att insända underrättelse om alla nesliga brott, som blifvit af adelsmän begångna och denna tolkning bestyrkes af stadgandet i Riddarh.-O:n. Svårigheten i detta afseende för domstolarne torde icke hädanefter blifva större än hittills.

Jag vidblifver mitt förra yrkande.

Gr. Sparre: Jag finner icke någon anledning att antaga, att R. o. Ad:ns medlemmar äro brottslingar, och lika litet som en korporation eller ett bolag af sina medlemmar fordrar företeende af frejdebetyg för rättighet att deltaga i öfverläggningar, lika litet synes mig, att särskilda åtgärder äro af nöden för att bevisa, att bland de af R. o. Ad:ns medlemmar, som anmäla sig till deltagande i R. o. Ad:ns öfverläggningar, någon är obehörig. Med nutidens lätta kommunikationer både på intelligensens och materiens väg, blifva sådane förhållanden lätt bekanta, och äfven om icke en särskild tjensteman funnes, hvilken kan anses hafva ett åtminstone moraliskt åliggande att vaka öfver att ingen obehörig person lemnas tillträde, är dock åliggandet för domstolarne att inrapportera om en adelsman tilltalas för brott, så olämpligt, att jag anser bättre att helt och hållet stryka bort detta åliggande, än att bibehålla denna apparat för fall, som jag hoppas skola ytterst sällan inträffa.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad samt Hr Gr. o. Landtm. yttrat, att derunder hade yrkats dels bifall till Utsk:ts ifrågav:de hemställan och dels af Frih. Leuhusen, att R. o. Ad., med ogillande af Utsk:ts motivering, skulle låta bero vid det slut, hvartill Utsk:t kom-

mit, framställde Hr Gr. o. Landtm. propos. på bifall till Utsk:ts hemställan och, då dervid svarades många ja jemte ett eller annat nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Föredrogs ånyo Sammans. Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts den 21 sistl. April och 1 dennes bordlagda Betänk. M:o 6, i anl. af väckt motion om vissa ändringar vid de för prester föreskrifna examina och lärdomsprof.

Hr von Schéele, Knut Henning Gezelius: Det torde ej böra förefalla obefogadt, att jag anhåller få uttala min uppfattning af förev:de fråga, då jag sjelf idkat theologiska studier och under de båda sista åren äfven haft förordnande att deltaga i universitetsundervisningen inom den fakultet, som detta ärende närmast rörer.

Det föreliggande förslaget omfattar fyra mom:r. Alla hafva rönt det ödet att af Utsk:t afstyrkas: mig deremot synas de samtligen serdeles goda och behjertansvärda. Att jag icke står ensam i denna åsigt, ådagalägges af den uppgift, jag i dag i en tidning sett, nemligen att Utsk:ts afstyrkande hemställan inom Högvörd. Preste-St:t endast genom den förseglade sedeln vunnit seger. Jag skall nu med några få ord granska hvarje mom. för sig, jemte de skäl, Utsk:t deremot andragit.

I första mom:t föreslår motionären, det R. St:r måtte i underd. skrifvelse till K. M:t göra hemställan om stadgande deraf, att aflagd theologiko-filosofisk examen måtte medföra rätt att beräkna tvenne presterliga tjenstår. Mot den nu gällande bestämmelsen, att theologiko-filosofisk examen berättigar till beräknande af endast ett presterligt tjensteår, har motionären anmärkt, att då nämnde examens absolverande för den, som eger vanlig skolbildning, kan antagas fordra ungefär två års studier, den också borde medföra fördelen af två tjensteår, emedan man annars kunde befara, att dess afläggande komme att höra till sällsyntheterna, och att alltså vinsten af dess inrättande blefve mera skenbar, än verklig. Till vederläggande häraf anför Utsk:t, att man i detta hänseende ännu saknar all erfarenhet, och att, då ärendet så nyss varit föremål för Regeringens behandling, torde med dess hänskjutande till K. M:ts förnyade nådiga pröfning lämpligen böra dröjas, till dess sig visat, om och i hvad mån den af motionären yttrade farhåga vinner bekräftelse. Men om nu äfven Utsk:t hade rätt i sitt förmenande, att man i ifrågav:de afseende ännu saknar all erfarenhet; om vi än icke egde mer än ett års bekräftelse på motionärens farhågor, under hvilken tid ingen i Upsala åtminstone

anmält sig till denna examens absolverande; vore icke rättvisan och billigheten af, att en person, genom att göra grundligare akademiska studier, åtminstone icke toge skada i afseende på sin framtida befordran, tillräckligt skäl till en sådan underd. hemställan hos K. M:t, som den, hvilken här föreslås? Ty då ifrågav:de examen för en yngling med vanliga skolstudier ovilkorligen kräfver mer än ett år, så är det ju uppenbart, att, så länge afläggandet af densamma är åt en hvars fria val öfverlåtet och den nuv:de bestämmelsen om deraf följande tjensteårsberäkning eger gällande kraft, det i de flesta fall kommer att föra till den snabbaste befordran på den presterliga banan att göra sina akademiska studier så hastigt och dermed ock så knapphändigt som möjligt. Jag frågar, är det rätt, är det klokt, att dröja med att söka ändring i en sådan anordning.

Det förslag, som i motionens andra mom. innehålles, åsyftar tvänne serskilta saker: 1) ombildning af den examen, hvilken, enligt nu gällande förordningar, skall inför Biskop och Konsistorium i stifts-staden före ordinationen af prestkandidaten afläggas; 2) ett närmande till pastoralexamens upphäfvande.

I förra afseendet föreslår motionären, att den nuv:de s. k. sacerdotal-examen skulle för den, som aflagt theologiko-filosofisk examen, utbytas mot en på en gång inför domkapitlet med honom i rent praktiskt syfte anställd allmän och med ett betyg vitsordad pröfning af hans ståndpunkt, bildning och förmåga i och för utöfvandet af prestkallet.

Detta förslag har Utsk:t, såvidt jag vid noggrannt genomläsande af dess Utlåt. kunnat finna, ej med ett enda ord bemött. Lätt skulle det sannerligen ej heller vara att för den ifrågav:de examens nuv:de gestaltning anföra något talande skäl. Såsom det nu är i lag stadgadt, skall nemligen ordinanden, såvida han ej är graduerad, af stiftets Biskop och öfrige Konsistorie-ledamöter examineras, ej endast i den theologiska kurs, han vid universitetet genomgått, utan äfven i de icke theologiska maturitets-examens-pensa, hvari han redan en gång, några år förut, blifvit af till största delen samma examinatorer pröfvad. Olämpligheten af dessa upprepade pröfningar, isynnerhet för den, som vid universitetet aflagt en högre humanistisk examen, än maturitets-examen, torde ej kunna motsägas.

I samma mom. innefattas äfven förslaget om pastoralexamens bortfallande för en hvar, som aflagt theologiko-filosofisk examen. Utsk:t deremot önskar pastoralexamens ovilkorliga bibehållande, såsom afseende att uppmuntra och tillhålla presterskapet att icke stadna vid det en gång

förvärfvade kunskapsförrådet, utan under studier, ställda i sammanhang med den presterliga tjenstgöringen, öka detsamma. Dessutom har pastoralexamen, enligt Utsk:ts förmenande, numera erhållit en form, hvarigenom den snarare kan betraktas såsom ett förtroligt samtal, än såsom ett, serdeles för äldre män, motbjudande förhör. Om ohållbarheten af dessa skäl behöfver jag ej mycket orda. Hvilken uppmuntran till allvarliga studier vid mognare ålder hemtas af medvetandet om ett förestående förhör, vet en hvar, som sjelf studerat. Motvilja kan det väcka, men svårligen lust. Vill man framkalla lust till grundligare studier hos vårt presterskap, måste man använda ett helt annat medel, nemligen höjande af den presterliga universitetsbildningen, hvarigenom både håg och förmåga till fortsatt vetenskapligt arbete vida säkrare vinnes, än genom framtida examenstvång. Hvad åter vidkommer Utsk:ts förklaring af pastoralexamen såsom utgörande snarare ett förtroligt samtal, än något egentligt förhör, så — om detta ock vore verkliga förhållandet — skulle jag i sådant fall blott anse det så mycket olämpligare att behålla den såsom bestämningsgrund vid beräkningen af prestens lärdomsmeriter; och härmed kommer jag då öfver till motionens tredje mom.

I detta föreslår motionären, i sammanhang med sitt förslag om pastoralexamens partiella upphörande, att hos K. M:t i underd:het anhålla, det vid ansökning till pastorat lärdomsmeriterna hos den sökande, som aflagt theologiko-filosofisk examen, måtte beräknas efter hans vid universitetet aflagda examina på samma sätt, som nu sker efter pastoralexamen, och med bedömande dervid af de i de förra erhållna vitsord för lärdom såsom eqvivalenta med dem, som gifvas i den sednare. Häremot anför Utsk:t, att, då förslagsrum vid tillsättande af pastorat i väsendtlig mån betingas af de sökandes pastoralexamens-betyg, skulle, i händelse motionärens förslag genomfördes, den enhet i jemförelsegrund, som nu förefinnes, gå förlorad, enär man icke gerna kan tänka sig, att fordringarne i dessa begge examina, af hvilka den ena aflägges vid universitet och den andra inför Biskop och Konsistorierna, skulle vara eller blifva så lika, att de betyg, som afgåfvos i den ena, kunde tjena till uttryck för ett visst kunskapsmått, som utmärktes med enahanda betyg vid den andra. Sådan bristande enhet i jemförelsegrund, som den Utsk:t här påpekar såsom ett oöfvervinnerligt hinder för genomförandet af motionärens förslag, kan dock aldrig genom något medel helt och hållet undvikas eller förebyggas. Om till exempel nu tvänne sökande anmäla sig till ett pastorat, vid hvars tillsättande hufvudsakligaste afseendet fästes på lärdomsmeriter, och dessa båda sö-

kande aflagt sina pastoralexamina på något olika tid, så, då Hrr Consistoriales ju äfven äro dödliga, och efterträdaren ej alltid följer sin företrädares principer, kan det lätt hända, att dessa båda sökandes examens-betyg, ehuru afgifna af samma konsistorium och på papperet lika lydande, i sjelfva verket ega mycket olika värde. Att, derest motionärens förslag sattes i verket, enheten i jemförelsegrund under sjelfva öfvergångsperioden — ty att valfriheten med afseende på den theologiko-filosofiska examen är att betrakta endast såsom en öfvergångsform, erkännes af alla — skulle blifva ännu mindre, och en vida betydligare ojemnhet derunder inträda, det vill jag ej neka. Men blir ej detta samma i viss mån förhållandet vid alla förändringar; och icke får man väl för den olägenhetens skull afvisa dem alla, således äfven der man finner dem utgöra väsendtliga förbättringar. Och att afskaffandet så småningom af pastoralexamen och beräknandet af presternas lärdomsmeriter efter deras i universitets-examina erhållna vitsord, vore en stor förbättring, lärer ingen med saken förtrogen vilja bestrida.

Det vore en betydande vinst för den bedömande, för den, hvilkens kunskaper skulle bedömas, och ej minst för de theologiska universitetsstudierna, som härigeoom skulle erhålla en väl behöflig lyftning.

Jag har nu med min flyktiga granskning hunnit till det sista mom:t af föreliggande förslag. Detta mom. är, enligt min öfvertygelse, det aldra vigtigaste. Det går ut på, att R. St:r skulle i underd. skrifvelse hos K. M:t anhålla, det K. M:t täcktes, efter infordrande af de theologiska fakulteternas utlåt:n och förslag, förordna om en reorganisation af prestbilningen inom vårt land, så att grundligare såväl humanistiska, som rent theologiska kunskaper måtte för kompetens till prestembetet erfordras, hvilka, med undantag af den i rent praktiskt syfte med ordinanden inför vederbörande domkapitel anställda pröfning, endast genom universitets-examina pröfvades och bedömdes, hvaremot den nuv:de pastoralexamen komme att alldeles upphöra. Vigten och gagneligheten af prestbildningens höjande erhåller Utsk:ts obetingade erkännande, men prestbristen, som sista Riksdagen förhindrade antagandet af ett då framställdt likartadt förslag, är ännu densamma, och Utsk:t tilltror sig derföre ej heller nu att förorda någon så beskaffad förändring i de för prester föreskrifna examina och lärdomsprof, som genom förlängande af den akademiska kursen skulle afskräcka unge män från att välja den presterliga banan. Men om nu saken förhölle sig på alldeles motsatt sätt! Om det icke vore den akademiska kursens storhet, utan tvärtom dess litenhet, ringhet och obetydlighet, som i allmänhet utgör

det från den presterliga vägen afskräckande! Vore det äfven i sådant fall skäl att dröja med fordringarnes ökande, tills man sett ett lyckligare förhållande i afseende på de theologie studerandes antal inträda? Jag har tillbragt 10 år vid universitetet, och jag har derunder haft rikt tillfälle att lära känna, hvilka motiver som i allmänhet bestämmer de dit anländande ynglingarne att välja den ena eller andra banan. Jag kan ock intyga sanningen af hvad Stats-Utsk:t vid motiveringen af N:o 28 af dess Utlåt. öfver Åttonde Hufvudtiteln säger, nemligen att en yngling, som är utrustad med verklig håg och fallenhet för det presterliga kallet, föga återhålles derifrån genom svårigheten att bekosta vistelsen vid universitetet, en svårighet, som — tillägger Utsk:t — ej torde vara större inom den theologiska, än inom de öfrige fakulteterna.

Jag nekar ej, att orsakerna till den öfverklagade prestbristen äro flere. I någon mån torde väl en sådan förefinnas i inkomsternas otillräcklighet vid de lägre presterliga befattningarna, vid hvilka de prestmän måste stanna, som ej vilja vid äldre år underkasta sig förnyade examensprof, och ännu mer helt säkert i det obehagliga sättet för inkomsternas uppbärande. Vidare håller jag före, att de symboliska banden kunna för månget ömtåligt samvete utgöra ett hinder för inträdande i prestembetet. Intetdera häraf är likväl det vanligaste motivet, hvarföre en yngling af medelmåttigt mod och ej allt för medelmåttig förmåga ogerna väljer prestvägen. Den allmännaste bevekelsegrunden är — den bristande aktning, han öfverallt finner, för det presterliga kallet: bristande aktning vid universitetet, derföre att detta är den väg, som de okunnigaste och svagast begåfvade pläga beträda; bristande aktning ute i lifvet, emedan man så ofta finner de anspråk ouppfyllda, hvilka man tycker sig billigtvis kunna ställa på sin själasörjare. Så länge ett friskt troslif finnes inom församlingen, så länge trosinnehållet är folkmedvetandets, den allmänna meningens innersta väsende, bär det sig, äfven om presten ej alltid vet att gifva skäl för sin lära; men när trosanden en gång viker, då står den offentligt auktoriserade läran der såsom en tom form utan anda och lif, såsom en blott yttre tvingande norm, derest lärans förkunnare icke förstå att med den egna på fast grund byggda öfvertygelsens kraft och värma åt denna form gifva innehåll. Snart skall då folket med ovilja vända sig bort, ej blott från allt hvad prester och dogmer heter, utan — hvad värre är — från religionen.

Det skäl, man någon gång hört andragas mot en fullständigare theoretisk bildning hos presterne, nemligen att de derigenom skulle blifva mindre goda praktiska

själasörjare för det lägre folket, saknar all grund: både andra länders och vår egen erfaranhet vittnar på det bestämdaste deremot, Nej! höjom presternas bildning, och mycket skall för kyrkan i alla afseenden vara vunnet!

Till sist, hvad vidkommer Utsk:ts yttrande, att, då samtliga i motionen berörda angelägenheter bäst torde egna sig för behandling af blifvande kyrkomöte, ifrågav:de motiom ej borde för närv:de till någon R. St:rs åtgärd föranleda, så kan jag för min del ej förorda ett sådant uppskof. Saken är för vigtig, för att tills vidare lemnas åsido. Det är redan sent att göra något dervid: det kunde snart blifva för sent. Jar yrkar ärendets återremitterande.

Gr. Sparre: Få ämnen hafva inom Utsk:t ådragit sig så stor uppmärksamhet, som det ifrågav:de. Jag kan också försäkra den siste värde talaren, att Utsk:ts afstyrkande hemställan tillkommit, icke på grund af något förbiseende af frågans vigt, utan på grund af svårigheten att på ett riktigt sätt lösa en fråga, som K. M:t för jemnt ett år sedan provisoriskt löst.

Efter att hafva hört Consistorium Academicum Majus i Upsala, har K. M:t den 3 Mars 1865 i ämnet aflåtit nådigt bref, deri reqvisita för prest-examen tagits i öfvervägande, theologico-filosofisk examen blifvit införd och de meriter bestämts, som prestmän genom aflägganden af denna examen skulle vinna. Att nu, redan året efter det K. M:t åt ämnet egnat sin uppmärksamhet, ingå till K. M:t med en skrifvelse, hvari R. St:r skulle förklara att K. M:ts åtgöranden i saken icke dugde, utan borde göras om, var något, som Utsk:t ansåg sig icke kunna tillstyrka, så mycket mindre som Utsk:t icke kände, om den omhandlade examen borde berättiga till beräkning af 2 eller endast 1 tjenstår. Då K. M:t, efter att hafva hört Konsistorium, bestämt sig för 1 år, tvekade Utsk:t att, i strid härmed, bestämma 2 år endast på den grund, att en motionär ansett 2 års studium erfordras för denna examens aflägganden.

Jag är fullkomligt ense med den siste värde talaren deri, att det är högeligen önskvärdt, att allting, som kan befordra den presterliga bildningen, göres; men när K. M:t för ett år sedan i sådant ändamål föreskrifvit inrättande af en allvarsam examen, då synes det mig vara att gå allt för raskt tillväga, att året derefter påyrka en ytterligare förändring.

Ämnet är så vigtigt, så förtjent af uppmärksamhet, att ingen, som tänkt derpå, i detta afseende är skiljaktig, men ett är att inse vigten af en sak, ett annat att lösa de svårigheter, hvarmed den är förenad, och för min del kan jag icke anse annat än att representationen, vid

det ofta omnämnda förhållande, att regeringen nyligen behandlat ärendet, icke bör genom aflåtandet af en skrifvelse visa en allt för stark oro, att genast bringa frågan närmare sin lösning, helst vi sannerligen icke veta hvad vi i sjelva verket vilja, ty detta ärende fordrar en så mogen undersökning, att jag betviflar, att ens den värde talaren sjelf har klart för sig hvad han i detta afseende vill.

Härtill kommer, att, till följd af lagstiftningens beslut, ett kyrkomöte snart kommer att sammanträda och bland de kyrkan berörande frågor, som der förekomma, måste i främsta rummet af kyrkans målsmän upptagas frågan om prestbildningen och vilkoren för att göra denna välsignelsebringande för kyrkan.

På de skäl, jag haft äran anföra, tillstyrker jag bifall till Utsk:ts Betänk.

Hr von Ehrenheim, Per: Den motion, som utgjort föremål för förev:de Betänk., innehåller hufvudsakligen tre olika delar. Den afser 1:o en väsendtlig omorganisation af det presterliga examensväsendet och höjande af fordringarne för inträde i preststånd et, 2:o upphäfvande i visst afseende af pastoral-examen, och 3:o bestämmande, att theologisk-filosofisk examen bör medföra rättighet till beräkning af 2 tjenstår.

Jag får bekänna, att jag åt denna motion egnat den största uppmärksamtet; och i likhet med den förste värde talaren tror jag, att höjandet af prestbildningen är det bästa medlet att bidraga till spridande af aktning för kyrkans tjenare och förbättrande af kyrkans ställning. Jag anser ock, att detta är ett mål, för hvilket Statens alla krafter böra samverka. Men på samma gång jag instämt i motionärens önskan, har jag icke kunnat inom Utsk:t finna någon lösning för densamma. Ämnet är otvifvelaktigt af den största vigt, men om det är angeläget, att något göres, är det å andra sidan lika önskligt, att icke något göres, som man kan få skäl att ångra. Derför är det bäst att uppskjuta frågan till dess den blifvit pröfvad af den myndighet, som derät företrädesvis kan och bör egna sin uppmärksamhet, neml. kyrkomötet.

Beträffande förslaget, att theologisk-filosofisk examen borde berättiga till 2 tjenstår, anser jag, i likhet med Gr. Sparre, det icke vara lämpligt att R. St:r, sedan en Kongl. Förordning nyss utkommit, påyrka en förändring, helst frågan, innan K. M:t fattade sitt beslut i ämnet, utgjort föremål för pröfning af auktoriteter.

Under sådane förhållanden kan jag icke annat än anhålla om bifall till Betänk:t, ehuru jag lifligt erkänner, att önskvärdt vore, att en förändring i anmärkta hänseenden blefve vidtagen.

Hr von Schéele: Det är hufvudsakligen, för att rätta ett misstag, som jag begärt ordet. Den förste af de talare, hvilka mot mig uppträdt, har neml. såsom skäl för bibehållandet af den närv:de bestämmelsen om endast ett års presterlig tjenstårsberäkning på grund af aflagd theologisk-filosofisk examen anfört, det K. M:t efter behörige myndigheters hörande utfärdat ifrågav:de förordning, sådan som den förefinnes. Jag får upplysa den ärade talaren att Konsistorium Academicum i Upsala, som här var behörig myndighet, tillstyrkt, icke ett, utan 2:ne års befordrings-merit af denna examen. Således är det ej i enlighet med, utan i strid emot vederbörandes förslag, som K. M:t fastställt nu gällande nådiga bestämmelse — af hvad skäl, vet icke jag.

Påståendet, att alla väl visste, att de önskade en förbättrad prestbildning, men ingen gjort sig reda för hvari denna förbättring skulle bestå eller huru den skulle åstadkommas, var något förhastadt. Jag både vet mycket väl, hvad jag härvid önskar, och har tänkt mig ett visst sätt för dettas förverkligande. Jag vill sanningens framdragande i ljuset, hvarhelst den må finnas. Vägen härtill är grundliga studier, och jag fordrar derför, att endast den, som gjort sådana, skall få såsom prest föra den högsta sanningens talan. De ökade studier, jag af presten begär, måste vara både humanistiska och theologiska. Hvad de förra vidkommer, så äskar jag en obligatorisk förberedande examen inom filosofiska fakulteten, minst lika omfattande, som den, hvilken för inträde i medicinska fakulteten utgör oundgängligt vilkor. Icke är det väl obilligt, att af en själens läkare fordra åtminstone samma humanistiska bildning, som af en kroppens! Icke inträngа det theologiska studiets rötter mindre djupt in i det allmänna menskliga vetandets mark, än det medicinska! Nu är betyget godkändt i åtta ämnen det erforderliga minimum i den mediko-filosofiska examen: jag aktar skäligt att begära samma kunskapsmått i den theologiko-filosofiska. För närv:de omfattar denna sednare endast fem ämnen, neml, Latin, Grekiska, Hebreiska, Theoretisk Filosofi och Historia. Jag önskar, att till dessa måtte läggas Praktisk Filosofi, Nordiska språk eller modern Linguistik, samt ett mathematiskt eller naturvetenskapligt ämne. Efter denna examen, som skulle föregå inträdet i Theologiska fakulteten, borde, enligt min åsigt, följa en theologisk examen, hvilken, om än icke likställd med den theologiska kandidat-graden, dock vore af vida större omfattning, än den nuv:de dimmissions-examen. Jag håller före, att dessa båda borde stå i ungefär samma förhållande till hvarandra, som hofrätts-examen och juridisk kandidat-

grad

grad nu göra. Af hvilken utomordentligt stor vigt är det ej, att presten träder till sitt kall med klar åskådning af samtidens religiösa ställning och andliga behof, samt med en ej alltför ytlig kännedom af de företeelser i förgångna tider, som med vår tids rigtningar och sträfvanden ega likhet och jemförlighet! Slutligen anser jag nödigt, att den blifvande presten före vigningen till det heliga embetet, likasom nu sker, erhåller någon praktisk förberedelse för sitt vigtiga värf.

I motsats mot deras åsigt, som ansett detta ärende böra, i afvaktan på ett framtida kyrkomöte, tills vidare lemnas derhän, vidblifver jag mitt vördsamma yrkande på återremiss, på det att R. St:r måtte redan nu komma i tillfälle att inför thronen uttala, hvad som måste enkännas utgöra ett inom hela landet djupt kändt behof.

Gr. Sparre: Jag kan alldeles icke erkänna, att jag, såsom den siste värde talaren förmenat, begått något misstag, ty jag har icke sagt, att K. M:t fattat sitt beslut i öfverensstämmelse med konsistorii åsigt, utan endast efter inhemtande af konsistorii åsigt. Då K. M:t, efter vederbörandes hörande, fattat ett beslut, synes mig icke lämpligt att representationen ingår med en skrifvelse i motsatt syftning, särdeles då jag icke kan anse, att representationen är i tillfälle att bedöma om 1 eller 2 års tjensteberäkning bör motsvara den theologiskt-filosofiska examen.

För öfrigt erkänner jag, att jag, lika väl som den siste värde talaren, önskar kunskaper och upplysning hos prestmannen, men en sak är, att hysa en sådan önskan, en annan, att uppgifva sättet huru man skall kunna realisera denna önskan.

Den theologiskt-filosofiska examen är ännu helt ny och man kan väl icke, på sätt Hr Ribbing, professor vid Upsala universitet, väl förutsatt, men icke vågat påyrka, föreskrifva den såsom ett nödvändigt vilkor för inträde på den presterliga banan. Jag vidblifver derföre min åsigt, att det är länpligare att öfverlemna denna fråga åt kyrkans snart sammanträdnade målsmän, än att behandla den hos de fyra sista Riks-Stånden.

Sedan öfverläggningen förklarats fulländad samt Hr Gr. o. Landtm. upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till förev:de Betänk. och dels återremiss deraf, framställde Hr Gr. och Landtm. propos. på bifall till detsamma och, då dervid svarades många ja jemte ett eller annat nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Föredrogs ånyo och bifölls Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts d. 25 sistl. April och 1 dennes bordlagda Betänk. N:o 82, i anl. af väckta motioner om ändringar i Kongl. Jagt-stadgan den 21 Oktober 1864.

Föredrogs ånyo samma Utsk:s å sistnämnde dagar bordlagda Betänk. N:o 83, i anl. af väckt motion om ändring i gällande stadgande i fråga om ersättning åt militie-boställsinnehafvare för å bostället för kronans räkning huggen ek.

Gr. Björnstjerna, Carl Magnus: I likhet med åtskilliga reservanter, måste jag anse, att Utsk:ts förslag till underdånig skrifvelse afser att allt för mycket ingå i detaljer. Särskildt förefaller mig besynnerligt, om, i händelse endats 1 eller 2 ekar skulle nedhuggas på ett boställe, betalningen härför skulle ingå till boställskassan, men boställsinnehafvaren erhålla ränta å de inflytande medlen. Bokföringen häröfver skulle ju blifva särdeles besvärlig, då hvarje boställshafvare finge sitt särskilda konto; utan att något gagn derigenom tillskyndas honom.

På grund häraf får jag anhålla, att Utsk:ts förslag måtte bifallas, med uteslutande af orden »på sätt deri stadgas beträffande det ersättningsbelopp, som för exproprierad jord tillerkänts ett boställe.»

Gr. De la Gardie, Robert: Inom Utsk:t var man allmänt af den åsigt, att afseende borde fästas å motionen samt att de deri anmärkta missförhållandena borde ändras; men tankarne voro delade derom, huruvida boställshafvaren borde erhålla ränta, eller icke, å det kapital, som inflöte för å bostället för kronans räkning huggen ek.

För Utsk:ts förslag tror jag att ganska goda skäl tala. Den ersättning, som enligt gällande författningar utgår för den huggna eken, utgör icke lösen för trädet, utan är endast en stubböre-ersättning såsom uppmuntran för boställshafvaren att väl vårda skogen. Då man derjemte tager i betraktande att här är frågan om bärande träd, af hvilka verklig inkomst kan dragas, samt att boställs-innehafvaren eger begagna skogen till husbehof, anser jag ej mer än billigt att räntan af ersättnings-summan tillfaller boställs-innehafvaren, helst denna ofta drabbas af ej obetydlig skada genom huggningen af ekskogen.

På grund häraf yrkar jag bifall till Utsk:ts Betänk.

Frih. Alströmer, Oscar: Jag instämmer så mycket hellre i Gr. Björnstjernas yrkande, som detta öfverensstämmer med Utsk:s-afdelningens förslag, hvars an-

tagande jag äfven skulle påyrkat vid ärendets slutliga behandling, derest jag icke varit förhindrad att då infinna mig i Utsk:t.

Att R. St:r uttala en bestämd åsigt derom, att ränta å ersättningsbeloppet för nedhuggen ekskog skall tillfalla boställshafvaren eller arrendatorn, anser jag vara så mycket mera olämpligt, som det ofta kan inträffa, att räntebeloppet skulle blifva ytterst obetydligt; och det förefaller mig derföre vara bäst, att åt K. M:t öfverlemna att, efter vederbörandes hörande, förordna huru med förvaltningen och användandet af medlen förfaras skall.

Jag yrkar bifall till Utsk:ts hemställan med den deri af Gr. Björnstjerna föreslagna förändring.

Hr Ros, Anders Emanuel: Äfven jag biträder Gr. Björnstjernas förslag, helst detsamma står i öfverensstämmelse med sednast församlade R. St:rs, vid behandlingen af den s. k. skogsfrågan, uttalade åsigt.

Sedan öfverläggningen förklarats fulländad samt Hr Gr. o. Landtm. yttrat, att derunder hade yrkats dels bifall till Utsk:ts förslag oförändradt och dels af Gr. Björnstjerna bifall till detsamma med uteslutande af orden: »på sätt deri stadgas beträffande det ersättningsbelopp, som för exproprierad jord tillerkänts ett boställe;» framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till förslaget oförändradt, hvarvid svarades nej, och sedermera propos. på bifall dertill med uteslutande af ofvanomförmälda mening, hvilken propos. med ja besvarades.

Efter föredragning af Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts den 25 sistl. April och 1 dennes på bordet lagda Mem. N:o 84, med förslag till voterings-propos. i anl. af Riks-Ståndens skiljaktiga beslut vid förehafvande af Utsk:ts Betänk. N:o 39 och Utlåt. N:o 75, ang:de väckta motioner om utvidgande af qvinnans medborgerliga rättigheter, blef den föreslagna voterings-propos:n af R. o. Ad. godkänd.

Föredrogs ånyo Stats-Utsk:ts den 28 sistl. April och 1 dennes bordlagda Utlåt. N:o 73, i anl. af K. M:ts Nåd. Propos. ang:de upplåtelse till Göteborgs stad af Elfsborgs kungsladugård med dertill hörande lägenheter.

Gr. Mörner, Carl Göran: Det vill synas mig som om reservanten emot Utsk:ts förslag icke haft så orätt i sin åsigt, att den ersättning, som skulle tillfalla Staten, skäligen borde höjas från 12,000 till 16,000 rdr.

När man vet af hvilka stora fördelar Göteborgs stad, framför de flesta andra rikets städer, kommit i åtnjutande, kan man svårligen finna, att det är skäl, att ytterligare föröka dessa fördelar. och jag anhåller derföre om bifall till Utsk:ts förslag, med den förändring, att ersättningsbeloppet höjes till 16,000 rdr.

Hr Fåhræus, Olof Immanuel: Den föreg:de talaren synes hafva uppfattat ärendet från en oriktig synpunkt. Här är neml. icke fråga om någon fördel för Göteborgs stad, eller någon Statens uppoffring för att tillgodose denna stads intressen. Det är Carl Johans församling som frågan hufvudsakligen angår, men ännu hufvudsakligare det allmänna intresset, genom de förbättrade anstalter för den allmänna rörelsen, som genom nämnda församlings förening med Göteborg blefve möjliga. Carl Johans församling har förnyade gånger gjort framställning om denna förening; men staden har hvarje gång motsatt sig det, af helt naturliga skäl. Det är neml. klart, att, om nämda församling, hvars område tillgränsar Göteborgs förstad Masthugget, och åt sjösidan tillgränsar det yttre af Göteborgs hamn, skulle erhålla samma stapelstadsförmåner som staden, så skulle denna genom den utsträckta konkurrensen hafva att emotse en motsvarande inskränkning i rörelsen äfvensom nedsättning i hus- och magasins-hyror; men framför allt bör det ihågkommas att föreningen måste tillskynda staden högst betydliga årliga kostnader, dels i och för lagskipning och förvaltning, enär ett ökadt antal domstols-ledamöter och tjenstemän i förhållande till den större folkmängden erfordras, dels för polisanstalternas utvidgande, fattigvården m. m. Dessa ökade kostnader kunna näppeligen beräknas till mindre än 30 à 40,000 rdr årligen. De hafva af vederbörande myndigheter skattats ännu högre, men jag vill antaga, att de kunna inskränkas dertill. Statsfullmägtige hade, med afseende å dessa betydliga kostnader, begärt, att kungsgården skulle åt staden öfverlåtas utan vederlag, så att afkastningen kunde hafva lemnat något bidrag till minskning i de kännbara uppoffringar, som staden finge underkasta sig för tillvägabringande af föreningen, — ett ändamål, hvilket, såsom sagdt är, staden icke har anledning att för eget bästa befrämja, utan endast för det allmännas gagn och för tillfredsställande af en allmännare opinions påtryckning utifrån. K. M:t ansåg emedlertid ett årligt vederlag böra utgöras, motsvarande kronans afkomst af kungsgården för närv:de. Staden lemnade dertill sitt begifvande vilkorligen. Stats-Utsk:t har likväl ytterligare inskränkt de af K. M:t föreslagne vilkor, genom förbehållet att de återstående skatte-

köpeskillingarne för Majornas tomter icke skulle åtfölja kungsgårdens öfverlåtelse till staden. Om nu än vidare den årliga vederlags-summan skulle ökas med 4,000 rdr, lärer det väl näppeligen kunna antagas, att staden blefve villig att derpå ingå, hvarigenom den angelägna föreningsfrågan komme att förfalla. Då för öfrigt kronan, genom ifrågav:de vederlag, skulle erhålla full ersättning för den afgäld, som genom arrendena utgöres, medförde öfverlåtelsen, med hänsigt till nu befintliga förhållanden, icke den ringaste uppoffring för Staten; å andra sidan kunde staden icke hafva någon ekonomisk fördel af Carl Johans församlings tomtlegor, emedan de vid skatteköpet en gång för alla äro bestämda. Arrendena för de s. k. Slottskogslägenheterna skulle tilläfventyrs kunna blifva något högre; likväl äro 2:ne omständigheter hinderliga derför, den ena neml. den, att lägenheternas åbyggnader äro arrendatorernas enskilda, — den andra att skogen enligt upplåtelsevilkoren skulle framgent vårdas såsom en för allmänheten tillgänglig park. Det vore således endast den del af kungsgården, som utgöres af den s. k. hufvudgården, hvars friare disposition skulle kunna för framtiden bereda någon större reveny. Men om den förhöjda inkomsten ock kunde beräknas flerfaldigt högre än den nuv:de, så är det uppenbart, att vinsten ändock blefve en obetydlighet emot de uppoffringar, som föreningen komme att tillskynda staden.

På alla dessa skäl yrkar jag bifall till Utsk:ts förslag.

Gr. Mörner: Då jag förra gången yttrade mig, hade jag alldeles icke förbisitt, att Göteborgs stad till en början framställt påstående, att det ifrågav:de området skulle utan någon afgift öfverlemnas till staden, med rättighet för denna att uppbära den Staten derför tillkommande inkomst; men jag kan icke finna, att den omständigheten att hvarken K. M:t eller Stats-Utsk:t funnit skäl att till en sådan framställning lemna obetingadt bifall, bör utgöra hinder för mig att ingå i en granskning af förhållanderna.

På den tid, då handlande och handtverkare icke fingo slå sig ned annorstädes än inom stadens egentliga område, hade måhända en förening af Carl Johans församling med Göteborgs stad icke för den sednare varit förmånlig, men numera är förhållandet helt och hållet förändradt, sedan de handlande lika väl kunna etablera sig i Majorna som i staden och derigenom undgå att erlägga en del af de dryga afgifter, som staden pålägger dem, som äro inom dess område bosatta. Numera är det otvifvelaktigt för staden en vinst att inom sitt territorinm indraga äfven detta område. Det måste dessutom för en

handelsstad, sådan som Göteborg, vara af icke ringa vigt att få disponera öfver en lång, till hamn användbar kuststräcka.

Att icke Staten, om den bibehölle den ifrågav:de marken, deraf skulle kunna skörda större inkomst än för närv:de är händelsen, är ett påstående, som jag tror mig kunna vederlägga med den anmärkning, att, enligt hvad af handlingarne inhemtas, arrandetiden för de flesta af lägenheterna tilländagår 1867 och 1869.

Nu är det ett obestridligt faktum, att lägenheter, som varit utarrenderade på 20 à 30 års tid, vid förnyad utarrendering betinga en förökad arrendeafgift, och detta faktum torde äfven hafva skolat visa sig i afseende å de nu omhandlade lägenheterna.

Det område, som kunde utarrenderas, utgör vid pass 700 tunnland, och 10 rdr per tunnland för mark i närheten af Göteborg torde icke kunna anses vara en hög beräkning.

Jag anser således, att reservantens anmärkning är ganska befogad, helst Göteborgs stad redan förut genom densamma tillerkänd rättighet att uppbära inkomsten från en del kringliggande socknar, har större fördelar än de flesta andra städer i riket, och jag vidblifver derföre mitt förut framställda yrkande.

Frih. Klinckowström, Rudolf: Jemte det jag till alla delar instämmer i Gr. Mörners anförande samt i Hr Gr:ns yrkande, att ersättningsbeloppet må förhöjas från 12,000 rdr till 16,000 rdr, ber jag att få tillägga, att det så mycket mindre är skäl att för mycket efterskänka kronans bästa, som de ifrågav:de medlen redan äro disponerade till landshöfdingen i länet och landshöfdingelöneregleringsfonden. Då man nu måste söka att från alla håll anskaffa nödiga medel samt det är både billigt och rättvist att Staten i lösen erhåller det af Gr. Mörner yrkade belopp, kan jag icke annat än tillstyrka bifall till nämnde yrkande.

Hr Tornerhjelm, Rudolf: Jag kan icke erinra mig, att Frih. Klinckowström, då frågan förevar inom Utsk:t, omfattade en annan åsigt än Utsk:ts majoritet, att neml. 12,000 rdr utgjorde en tillräcklig lösen.

Att Majornas införlifvande med Göteborg blir en fördel för staden, kan icke bestridas, men när man besinnar hvilka ofantliga kostnader derigenom ådragas staden, tror jag, att rättast är, att icke lägga för stor tunga på staden, och då den af Utsk:t föreslagna summa, i min tanke, är rättvis, tillstyrker jag bifall till Utsk:ts förslag,

Anledningen, hvarföre reservanten föreslagit en lösen af 16,000 rdr och icke lika gerna 20,000 rdr, kan jag icke finna.

Hr Fåhræus: Den förste talaren har grundat sin beräkning, för bestämmande af en högre vederlagssumma, på den vid Betänk:t fogada reservation. Denna går deruppå ut, att, utom arrende-vederlaget, kronan äfven borde erhålla skatteköpskilling efter vanlig beräkning af 10 års afgifter, likväl så att ej kapitalet skulle erläggas, utan ett ungefärligen motsvarande räntebelopp å kapitalet tilläggas vederlagssumman. Jag måste härvid i hvarje fall erinra, att de afgifter, som här äro i fråga, icke äro räntor eller tomtören, utan arrenden; och med undantag af en enda mindre lägenhet, hvars arrendeinnehafvare, för att icke lemna till spillo en å lägenheten anlagd dyrbar repslageri-inrättning, sjelf erbjöd en efter arrendet beräknad skatteköpskilling, känner jag icke att något skatteköp blifvit på arrende-beloppet grundadt, och skulle i synnerhet i ifrågav:de fall en sådan beräkningsgrund sakna ens skenet af rimlighet. Jag vidhåller mitt yrkande af bifall till Utsk:ts Betänk.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats fulländad samt Hr Gr. o. Landtm. yttrat, att derunder hade yrkats dels bifall till Utsk:ts förev:de Utlåt. utan förändring och dels af Gr. Mörner bifall till detsamma med förhöjning af summan 12,000 rdr till 16,000 rdr, framställde Hr Gr. och Landtm. först propos. på bifall till Utlåt:t utan förändring och sedermera propos. på bifall dertill med summans förhöjning till 16,000 rdr, hvilka båda propos:r med blandade ja och nej besvarades; hvarefter och sedan propos. på bifall till merberörde Utlåt. oförändradt blifvit förnyad samt likaledes med ja och nej i blandning besvarad, Hr Gr. o. Landtm. förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Gr. Mörner begärde votering.

Uppsattes och justerades följ:de voterings-propos.:

»Den som bifaller Stats-Utsk:ts Utlåt. N:o 73, röstar
Ja;
Den det ej vill, röstar
Nej;

Vinner nej, bifaller R. o. Ad. Utlåt:t med förhöjning af summan 12,000 rdr till 16,000 rdr.»

Voteringen företogs och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 9.
Nej — 27.

Föredrogs ett från Högvörd. Preste-St. ankommet prot.-utdrag N:o 190, med inbjudning till R. o. Ad. att förena sig i Preste-St:s beslut öfver mom. b, i 73:dje punkten af Stats-Utsk:ts Utlåt. N:o 66, ang:de regleringen af utgifterna under Riks-Statens Åttonde Hufvudtitel.

Begärdes på bordet.

Hr Gr. o. Landtm. hemställde, huruvida R. o. Ad., i enlighet med hvad Riks-Ståndens Hrr Talmän öfverenskommit föreslå, behagade besluta, att sammansatta Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts Betänk. N:o 5, i anl. af K. M:ts Nåd. Propos. ang:de förändring i grunderna för beväringsinrättningen samt om bildande af en landstorm, skulle företagas till afgörande i det första plenum, som komme att hållas under nästa vecka, så vida den gemensamma öfverläggningen i ämnet då vore afslutad; hvilket bifölls.

Anmäldes och bordlades:

Konst.-Utsk:ts Mem. N:o 14, i anl. af Riks-Ståndens beslut rörande det i Konst.-Utsk:ts Mem. N:o 10 framställda förslag till ändring i 28:de §:n R. F., så att till flera befattningar må kunna utnämnas bekännare af annan troslära än den rena evangeliska; samt

Stats-Utsk:ts Utlåt. N:o 74, ang:de regleringen af utgifterna under Riks-Statens 9:de Hufvudtitel.

R. o. Ad. åtskiljdes kl. ¼ 3 e. m.

In fidem,
O. Brakel.

Lördagen den 5 Maj 1866.

Plenum kl. 10 f. m.

Justerades 5 prot.-utdrag för den 2 dennes.

Upplästes ett af Hr von Geijer, Bror Bengt Gustaf, inlemnat mem. af följ:de lydelse:

Vördsamt får jag anhålla om tillstånd att, med bibehållande af min riksdagsmannarätt, afgå från innehafvande befattning såsom ledamot i Banko-Utsk:t.

Till denna anhållan lemnade R. o. Ad., uppå gjord propos., sitt bifall.

Vidare upplästes ett af Frih. Rappe, Axel Emil, ingifvet mem. af följ:de innehåll:

Hindrad af tjenstgöring annorstädes, anhåller jag att, med bibehållande af min riksdagsmannarätt, få afsäga mig min plats såsom suppleant i Allm. Besv-. o. Ekon.-Utsk:t.

Jemväl denna begäran bifölls.

Slutligen föredrogs ett af Gr. Taube, August, inlemnadt mem., som lydde sålunda:

Hos Högl. Ståndet får jag härmed ödmjukeligen anhålla, att, med bibehållande af min riksdagsmannarätt, få afsäga mig min plats såsom ledamot af Riddarh.-Utsk:t.

Sedan R. o. Ad. äfven härtill lemnat bifall, anmodade Hr Gr. o. Landtm. Ståndets Hrr Elektorer, att sammanträda för val af en ledamot i Banko-Utsk:t efter Hr von Geijer, en Suppleant i Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:t efter Frih. Rappe, samt en ledamot i Riddarh.-Utsk:t efter Gr. Taube.

Hr Gr. o. Landtm. hemställde, huruvida R. o. Ad., i enlighet med hvad Riks-Ståndens Hrr Talmän öfverenskommit föreslå, behagade besluta att nästa Lördag d. 12 dennes företaga val af ledamöter i förstärkt Konst.-Utsk.

Ropades ja.

Vidare föreslog Hr Gr. o. Landtm., att vid detta val, i likhet med hvad under föreg:de riksdagar iakttagits, jemte de 14 ordinarie ledmöterna skulle utses 6 suppleanter, så att hvarje vallista komme att upptaga namnen på 20 personer; hvilket jemväl bifölls.

Företogs val af 21 ledamöter och 9 suppleanter i förstärkt Stats-Utsk.; och befunnos, efter valförrättningens slut, hafva blifvit utsedde till

Ordinarie ledamöter:

№ 46. Gr. Piper, Claës Gustaf Fritz, med 317 röster;
» 66. » Sparre, Erik, med 180 röster;
» 108. » Ruuth, fullm. Frih. Cederström, Carl Emanuel, med 180 röster;
» 20. Frih. Bonde, Carl Jedvard, med 180 röster;
» 26. » Leijonhufvud, Axel Gabriel, med 180 röster;
» 62. » Mörner, fullm. Gr. Mörner, Carl Göran Detlof, med 179 röster;
» 140. » Leuhusen, Frans Oscar, med 180 röster;
» 331. » Adlercreutz, Carl Gustaf, med 180 röster;
» 401. » Braunerhjelm, Ferdinand, med 180 röster;
» 25. Hr Walkendorff, fullm. Frih. Leijonhufvud, Carl Viktor, med 180 röster;
» 137. » Eketrä, fullm. Hr Tersmeden, Nils, med 180 röster;
» 559. » Peresvetoff-Morath, fullm. Gr. Piper, Charles Emil, med 180 röster;
» 661. » Klingstedt, fullm. H. Exc. Hr Gr. Sparre, Gustaf Adolf, med 180 röster;
» 1035. » Wästfelt, Fredrik Filip, med 180 röster;
» 1582. » Steuch, Mathias, med 308 röster;
» 1634. » von Bahr, Robert, med 180 röster;
» 1939. » Silfverstolpe, David Ludvig, med 180 röster;
» 1956. » Clementeoff, fullm. Gr. Lewenhaupt, Carl Magnus Casimir, med 180 röster;
» 1987. » Lilliestråle, fullm. Hr Björnstjerna, Oscar, med 180 röster;

№ 2156. Hr Burenstam, fullm. Gr. von Rosen, Robert Axel, med 180 röster;
» 2330. » af Kleen, Johan, med 180 röster.

Suppleanter:

» 1952. Hr von Plomgren, Anders Erland, med 179 röster;
» 120. Gr. Liljencrants, Gustaf Fredrik, med 179 röster;
» 223. Frih. von Nolcken, fullm. Gr. von Rosen, Axel August Gustaf, med 179 röster;
» 1053. Hr Hammarberg, fullm. Hr von Hofsten, Carl August, med 179 röster;
» 404. Frih. Bildt, Didrik Gillis, med 172 röster;
» 75. Gr. Lagerberg, Carl Sven Axel, med 172 röster;
» 1885. Hr Arnell, fullm. Hr Gyllenram, Henrik Wilhelm, med 172 röster;
» 213. Frih. Armfelt, Magnus, med 171 röster;
» 36. Hr Trolle, Carl Axel, med 171 röster;

Sedan särskilde lottningar blifvit anställde dels emellan de 5 ledamöter, som erhållit 179 röster, för att afgöra, hvilken som skulle ingå såsom ordinarie ledamot och i hvilken ordning de öfrige borde såsom suppleanter inträda, dels emellan dem, som erhållit 172 röster och dels emellan dem, som erhållit 171 röster till bestämmande af den ordning, i hvilken de skulle såsom suppleanter inträda.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, Högvörd. Preste-St:s d. 2 dennes bordlagda prot.-utdrag N:o 190, innehållande inbjudning till R. o. Ad. att förena sig i Preste-St:s beslut öfver mom. b, i 73:dje punkten af Stats-Utsk:ts Utlåt. N:o 66, ang:de regleringen af utgifterna under Riks-Statens åttonde Hufvudtitel.

Föredrogos, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet:

Konst.-Utsk:ts d. 2 dennes bordlagda Mem. N:o 14, i anl. af Riks-Ståndens beslut rörande det i Konst.-Utsk:ts Mem. N:o 10 framställda förslag till ändring i 28:de §:n R. F., så att till flera befattningar må kunna utnämnas bekännare af annan troslära än den rena evangeliska; samt

Stats-Utsk:ts sistnämnde dag bordlagda Utlåt. N:o 74, ang:de regleringen af utgifterna under Riks-Statens nionde Hufvudtitel.

Anmäldes och bordlades från nedannämnde Utsk. inkomne Mem:r, Utlåt:n och Betänk:n, neml. från

Konstitutions-Utskottet:

N:o 15, i anl. af Riks-Ståndens beslut rörande det i Konst.-Utsk:ts Mem. N:o 13 framställda förslag till ändring i åtskilliga delar af Tryckfrihets-förordningen, för vinnande af större frihet att anlägga boktryckerier;

Stats-Utskottet:

N:o 75, i anl. af väckt motion om uppförande af ett nytt representanthus samt om anvisande af dertill erforderliga medel;

N:o 76, ang:de utvidgning af det inom R. St:rs hus inrättade arkiv och bibliothek samt anvisande af dertill erforderliga medel;

N:o 77, i anl. af K. M:ts till R. St:r aflåtna Nåd. Skrifvelse, i fråga om upplåtelse åt Stockholms stad af vissa tomtdelar å Riddarholmen;

Sammansatta Stats- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet:

N:o 8, i anl. af erhållen återremiss å Betänk:t N:o 5, ang:de väckta motioner om skjutsväsendets ordnande och öfvertagande af Staten m. m.;

Sammansatta Stats-, Bevillnings- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet:

N:o 9, i anl. af väckt fråga om restitution af bränvins-tillverknings-afgift vid export till utrikes ort;

Sammansatta Bevillnings- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskotet:

N:o 2, i anl. af väckt motion om åtgärder i afseende på tillämpningen af vissa stadganden ang:de landväga varuförseln mellan Sverige och Norge;

Sammansatta Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet:

N:o 7, i anl. af väckta motioner om rättighet för röstegande i konsistoriella pastorat och sacellanier att begära fjerde profpredikant;

N:o 8. i anl. af väckt motion om upphäfvande af den s. k. indigenats-rätten samt af konsistoriernas missiverings-rätt;

Riddarhus-Utskottet:

N:o 9, i anl. af återremiss å det af Utsk:t afgifna förslag till ny Riddarh.-Ordning.

Frih. Cederström, Rudolf: Jag får hos R. o. Ad:n vördsamt anhålla, att samtlige af Hr Gr. och Landtm. nyss till bordläggning anmälda och hos Ståndet bordlagda mål och Betänk:n måtte på fördragningslistan uppföras näst före Stats-Utsk:ts Betänk. N:o 74.

Till detta förslag lemnade R. o. Ad., uppå gjord propos., sitt bifall.

R. o. Ad. åtskiljdes kl. nära 8 e. m.

In fidem,
O. Brakel.

Måndagen den 7 Maj 1866.

Plenum kl. 10 f. m.

Anmäldes och bordlades Sammansatta Bevilln.-, Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts Betänk. N:o 1, ang:de vilkoren för bränvins tillverkning.

Föredrogs ånyo Högv. Preste-St:s den 2 och 5 dennes bordlagda Prot.-utdrag N:o 190, innehållande inbjudning till R. o. Ad. att förena sig i Preste-St:s beslut öfver mom. b, i 73 punkten af Stats-Utsk:ts Utlåt. N:o 66, ang:de regleringen af utgifterna under Riks-Statens åttonde Hufvudtitel.

Gr. Mörner, Carl Göran: Jag hemställer att R. o. Ad., med afslag å Preste-St:s inbjudning, måtte vidblifva sitt förut i ämnet fattade beslut.

Frih. Klinckowström, Rudolf: I likhet med den siste värde talaren får jag anhålla, att R. o. Ad. ville afslå Preste-Ståndets inbjudning och vidhålla sitt förra beslut.

Efter härmed slutad öfverläggning, och uppå framställd propos., vidblef R. o. Ad. sitt förut i frågan fattade beslut och lade inbjudningen till handlingarne.

Föredrogs ånyo sammansatta Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts den 25 sistl. April och 1 dennes bordlagda Utlåt. N:o 5, i anl. af K. M:ts Nåd. Propos. ang:de förändring i grunderna för bevärings-inrättningen samt om bildande af en landstorm.

Gr. Sparre, Erik: Vid föredragningen af detta Utlåt., hvars slut-resultat finnes å pag. 29, anhåller jag att Hr Gr. o. Landtm. täcktes göra framställning derom, att diskussionen må få omfatta alla Utlåt:ts punkter på en gång och att anmärkningar mot alla mom:na få framställas, och att

Ståndet förbehåller sig att efter slutad diskussion bestämma, om propos. må framställas å hvarje punkt särskildt eller å alla tillsammans.

Frih. Klinckowström: Jag instämmer med den siste värde talaren; men ber derjemte få hemställa, om icke under de punkter, hvarom beslut skall fattas, äfven bör innehållas det å sid. 28 af Utsk:ts Utlåt. uttalade godkännande af alla öfrige punkter i K. M:ts Nåd. förslag.

Gr. Sparre: Jag anser hvarje ledamot oförhindrad att framställa förslag till förändringar i hvilken del som helst af Utlåt:t, utan att särskildt beslut om en sådan rättighet behöfver fattas.

Gr. af Ugglas, Ludvig: Jag är förekommen af Gr. Sparre, och anser att, om det af honom föreslagna föredragnings-sättet antages, hvar och en är oförhindrad att framställa förslag till förändringar i hvilken del af Utlåt:t som helst.

Frih. Liljencrantz, Johan: Med den uppställning detta Utlåt. har, skulle, om Frih. Klinckowströms förslag icke antoges, R. o. Ad. icke hafva rätt att yttra sig om de punkter af K. M:ts förslag, som icke äro i Utsk:ts sista hemställan vidrörda. Jag instämmer derför i Frih. Klinckowströms yrkande, att den punkt, hvari tillstyrkes godkännande af öfriga mom:r i det Kongl. förslaget, äfven måtte föredragas.

Gr. Sparre: Det är klart, att, fastän Utsk:t i sin slutliga hemställan yttrat sig endast om vissa delar af förslaget, hvar och en ledamot eger rättighet att framställa förslag om ändringar i dessa delar, äfvensom om tillägg, hvarigenom andra delar af förslaget eller detsamma i dess helhet ändras eller icke godkännes, liksom att begära det hela frågan måtte uppskjutas. På sätt jag nu framställt, anser jag derför att, enligt min hemställan, så väl förslaget i dess helhet, som särskilda delar deraf kunna komma under pröfning.

Sedan öfverläggningen ang:de sättet för Utlåt:ts föredragning härefter förklarats fulländad, förmälte Hr Gr. o. Landtm., att Gr. Sparre hade föreslagit, att Utsk:ts i anl. af den Kongl. Propos:n afgifna yttranden och förslag, för så vidt de rörde bevärings-inrättningen, skulle göras till föremål för en gemensam föredragning, dock med R. o. Ad. förbehållen rätt att, derest det skulle finnas behöfligt, till särskild öfverläggning och afgörande företaga

hvarje särskild del af förslaget; och hemställde Hr Gr. o. Landtm., huruvida R. o. Ad. ville härtill lemna bifall.

Ropades ja.

Härefter föredrogos i ett sammanhang:

Utsk:ts å sid. 28 afgifna yttrande, börjande med orden: »öfriga i det nådiga förslaget», äfvensom Utsk:ts samtliga å sidan 29 framställda förslag.

Frih. Hamilton, Hugo: Det kan synas underligt att jag vågar yttra mig i en fråga, deruti jag icke har detaljkännedom och således borde tiga; men saken har 2:ne sidor, och det är endast om huruvida frågan är på den ståndpunkt, att det vore önskligt att den vid denna riksdag afgöres, jag ber att få göra framställning. Jag hyser den meningen, att det vore bäst, om saken blefve uppskjuten och K. M:ts förslag för närv:de icke antoges. De skäl, som hos mig tala för denna åsigt, äro i främsta rummet de anmärkningar mot förslaget, vi på detta rum hört framställas, i synnerhet af Frih:ne Klinckowström och Raab, och hvilka synas mig så allvarsamma, att man väl behöfver rådrum för att noga öfverväga saken. Jag fäster mig dervid minst vid den så illa utropade s. k. »blodslottningen;» ty jag tror att om blott något friköpande icke egde rum och skyldigheten att draga lott blefve allmän för alla landets söner, så kunde någon rättvisare grund, för hvilka som skulle uttagas, icke gifvas; men andra omständigheter, såsom styrkans otillräcklighet, förhållandet att de, som frivilligt åtaga sig tjenstgöring, skulle bli högre betalta än soldaterna och att denna betalning skulle utgå blott i fredstid, men icke under krig, gifva anledning till större betänkligheter. Deremot kan icke nekas, att en varm opinion finnes i landet mot detta förslag, synnerligast i afseende på lottningen; hvarföre det vore önskligt att Regeringen finge tillfälle att vid en kommande riksdag närmare upplysa om förhållandet. Jag anser mig derför icke gå någon för när, eller brista i den vördnad jag hyser för Konungen och Hans Rådgifvare, då jag anhåller, att R. o. Ad. ville besluta, att frågan måtte få hvila till nästa riksdag, hvarom jag hemställer att Hr Gr. och Landtm. ville framställa propos.

Gr. Mörner, Carl Göran: Det kan synas oväntadt, att en person, som icke tillhör krigareyrket, vågar yttra sig i denna fråga; men äfven för den, som icke egnat sig åt nämnde yrke, kunna betänkligheter framstå af den art, att han måste önska att de blifva underkastade en närmare utredning.

Det,

Det, som i första rummet synes mig vara att erinra mot förslaget, är en sammanblandning af olika principer, som svårligen kan leda till annat än en otillfredsställande organisation. Man bibehåller den indelta anméen och värfvade trupper och inympar derpå en bit af det Franska konskriptions-systemet genom införandet af lottning emellan de bevärings-skyldige och försöket att utbilda de genom lottningen uttagne till ett slags stam för de öfrige. Att en sådan, på tre olika grunder fotad organisation icke kan få nödigt inre sammanhang, synes mig vara tydligt. Den, som vid ordnandet af sin enskilda hushållning vill utgå från allt för många olika principer, skall bestämdt förlora i inkomster; och så blir förhållandet äfven för Staten i nu förev:de fall.

Det är lätt att tänka sig, att den ena principen blir skötebarn hos en departements-chef, då deremot hans efterträdare mera hyllar en annan. Vi hafva sett exempel derpå just i afseende på beväringen, som, sedan den länge stått på samma punkt med kort och otillräcklig öfning, omsider fick öfningstiden utsträckt och fördelad på 2 år; men knappt hade denna förbättring blifvit genomdrifven, förr än man, under en annan departements-chef, fann det bättre att, genom införande af friköpningsrättigheten, förskaffa sig penningar, i ändamål att genom dem förvärfva s. k. bevärings-eliter; och nu förklarar man denna institution såsom förfelad och påyrkar frångående af elitsystemet, för att få ett förslag antaget, som går ut på att utsträcka öfningstiden för en del bevärings-skyldige till 4 år och att för alla sådane införa en 10:årig bevärings-pligt. På samma gång man således ökar tiden, under hvilken landets manliga befolkning skall vara till krigstjenst förbunden, minskar man antalet af dem, som för sådan tjenst skola erhålla undervisning, så att blott $\frac{1}{4}$:del skall öfvas, men de öfriga $\frac{3}{4}$:delarne icke få någon öfning, fastän äfven de skola vara skyldiga att deltaga i försvaret af fosterlandet. Resultatet af förändringen skulle blifva, att vi skulle få ett mindre antal krigare, än som nu finnes, emedan hela styrkan skulle komma att uppgå till 70,000 man, i stället för att det hittills beräknats att stam och beväring skulle utgöra tillsammans åtminstone 100,000 man. Det synes mig häraf följa att någon större styrka för försvaret icke genom denna förändring är att vänta, men att densamma skall förorsaka stor osäkerhet och ett svårt tvång för dem, som under den förlängda tiden, derunder de blifva underkastade bevärings-pligten, icke kunna med någon visshet beräkna sin blifvande ställning, och således menligt inverka på landets industriella utveckling. Sättet att erhålla det antal bevärings-soldater,

som skall öfvas, grundar sig på den i full konseqvens med tidens uppskattning af penningens stora värde stående regel, att man först tillåter dem, som vilja friköpa sig, att sådant göra, och sedan dessa tillgodonjutit sin företrädes-rättighet, blir det fråga om de frivilliga, som vilja till tjenstgöring anmäla sig, och om dessa icke uppgå till fulla antalet af den bestämda fjerdedelen, så tillgripes ultima ratio eller lottningen. Mig synes, att först borde de frivillige få anmäla sig och derefter lottning verkställas emellan alla de öfrige, samt att friköpningen borde ställas i sista rummet. En annan punkt, om hvars riktighet jag icke är öfvertygad, är den, som stadgar beväringsålderns framflyttning ett år eller från 20 till 21 år. Man säger visserligen detta vara nödvändigt, på det ynglingarnes fysiska krafter måtte hafva vunnit tillräcklig utveckling, men man borde då hafva varit konseqvent och äfven framflyttat åldern för landtstormen, och icke föreslagit densamma att börja vid 20 år. Om det vore meningen att första beväringsklassen skulle genast användas mot fienden, kunde förändringen kanske vara behöflig, med sådan tyckes icke meningen vara enligt det Kongl. förslagets innehåll; utan att första årets öfningar äro att anse såsom en rekryt-skola, och jag tror derför att dessa öfningar ganska väl kunna försiggå vid den hittills stadgade åldern, då de medföra god verkan, just på ungdomens fysiska utveckling, såsom vi kunna se af den fördelaktiga förändring allmogens söner på denna tid oftast undergå, så väl till hållning som sätt att skicka sig. Det måste äfven vara en ej ringa fördel att beväring-tiden slutar vid 30 år i stället för vid 31 års ålder. Efter förslaget skola beväring-ynglingarne exercera 62 dagar första året. Här ser man en af följderne af de olika principerna. I andra länder, der man genomfört ett sådant system, behåller man ynglingen i tjenstgöring hela året om, då han på sådant sätt har sin bergning. Här uppfordrar man honom till tjenstgöring under den tid, då han är för landtbruket mest behöflig, och vill sedan vara honom qvitt. Man söker hjelpa detta genom en lag, att husbonden skall vara skyldig att åter emottaga honom, om han icke varit borta mer än tre månader. Men man kan icke tvinga någon husbonde att taga en sådan person i sin tjenst, och i vårt klimat, der man icke kan arbeta i jorden hela året om, och de mindre jordbrukarne på landet allt mer börja antaga arbetare för endast halfva året, från våren till hösten, kunna dessa ynglingar, efter öfningstidens slut blifva utan sysselsättning, och en klass lätt bildas, som blir allt utom arbetsam och nyttig. För min del tror jag de anmärkningar ara fullt rigtiga, som vid föregående öfverläggningar hlifvit framställda derom,

att det vore mera betryggande och af större gagn för armén att hafva bättre tillgång på kunnigt befäl till ledning, för förstärkningen, än att påkosta allt för mycket på en under lång tid fortsatt undervisning åt ynglingar, hvilka snart derefter äro ur åldren att såsom försvarare tjena fäderneslandet. Det är icke nog att en organisation har utseende af en viss styrka; den måste äfven hafva verklig kärna, för att uppfylla sitt ändamål. Det har för ej längesedan varit fråga om anslag till skarpskytte-föreningarne; hvarvid sådane anslag varmt förordades af många bland dem, som nu ifra för det nya armé-organisations-förslaget, men detta sednare förslag, som nu är under öfverläggning, synes mig stå i skarpaste kontrast mot de åsigter, som då yttrades. På samma gång man vill kasta ut penningar för att uppmuntra förenämnda frivilliga föreningar, vill man införa en institution, hvarigenom de skulle kringskäras och slutligen utträngas. Det är denna brist på plan, som hos mig väckt stora betänkligheter och farhågor.

Mycket mera kunde vara att tillägga, men jag öfverlemnar detta åt andra mera sakkunniga. Uti hvad jag nu anmärkt, har jag sökt vidröra sådane delar af förslaget, som äfven den icke krigskunnige kan fatta.

Såsom ett supplement till beväringen förekommer landtstormen, och ehuru denna fråga nu icke är föremål för öfverläggningen, kan jag dock icke, medan jag har ordet, helt och hållet med tystnad förbigå detta förslag, der man ifrågasatt tilläpning af det i Amerika försökta, men odugligt befunna sättet att manskapet sjelf kan välja sitt befäl. Huru kan man tro att en bataljon, hvars medlemmar icke känna hvarandra, ännu mindre de befälsämnen, som kunna finnas att tillgå, skall sjelf kunna utse sitt befäl. Jag bugar mig för denna djerfva tanke att i dess största vidsträckthet tillämpa den allmänna rösträtten; men jag tror icke att den kommer att medföra god varkan.

För min del anser jag det framställda förslaget om förändring i bevärings-inrättningen vara behäftadt med så stora brister, att jag icke med min röst vågar biträda det, och anhåller att R. o. Ad. ville detsamma afslå.

Gr. af Ugglas, Ludvig: Då jag nu uppträder för att mot åtskillga anmärkningar försvara Utsk:ts yttrande — eller landtförsvars-komiténs, med hvilket Utsk:ts i allt väsendtligt öfverensstämmer — skall jag söka att endast belysa hufvudgrunderna och att lemna åsido de inkast, som icke närmare beröra dem. Först dock några ord till svar på en af Gr. Mörner framstäld åsigt.

Gr. Mörner har sagt att ett grundfel måste vidlåda detta förslag derföre att det icke bygger på en enda princip, utan sammansätter armén dels af indelda, dels af värfvada stammar och dels genom konskription. Han har stödt denna sin tanke på hvad enskild ekonomi kunde intyga och, såsom exempel, anfört, att om en landtbrukare skulle efter olika systemer sköta sin jord, hans handlingssätt vore oriktigt och måste medföra förlust. Låtom oss pröfva detta. Jag förutsätter att Hr Gr:n på sin egendom eger mindre afskiljda jordlappar, dem han icke med fördel sjelf kan bruka. Han indelar då dem, ganska förståndigt, till torp. Torpens antal gifva honom dock ej tillräcklig arbetskraft; han nödgas då skaffa sig statdrängar. Med god hushållning vore likväl icke förenligt att antaga så många sådane, att de, under bråd tid och för tillfälliga arbeten, kunde i förening med torparne lemna tillräcklig arbetskraft. För sådana tillfällen anskaffar han folk genom lega. Handlar han icke i allt detta klokt?

Tillämpningen härutaf på hvad nu är föreslaget, på arméns sammansättning af stam, beväringS-soldater och beväringS-reserv, torde Hr Gr:n lätt sjelf kunna göra.

Jag skall icke uppehålla mig vid den väsendtliga skillnad, som förefinnes emellan den Kongl. Propos:n och komiténs förslag deruti att, enligt det förra, trefjerdedelar af beväringen skola fritagas ifrån exercis. Jag är neml. öfvertygad att regeringen sjelf skall inse de faror, detta fritagande skulle medföra, dels derigenom att nationen småningom kunde förlora medvetande utaf den allmänna värnepligt, som åligger densamma, dels derföre att reserverna först sednare kunde blifva stridsfärdiga.

En utgångspunkt för det klander, man emot landtförsvars-komiténs organisations-förslag rigtat, har man sökt deruti att försvarskraften skulle blifva otillräcklig; och har man derifrån ledt sig till den slutsats att ett starkt försvar endast genom allmän nationalbeväpning kunde åstadkommas. Hvad denna beväpnings krigsbildning beträffar, vill man anse den öfning beväringen nu erhåller göra till fyllest, enär, genom militär-undervisning i skolorna och genom skarpskytte-rörelsens starka utveckling, en god, åtminstone förberedande, vapen- och manöverfärdighet allmänt skulle erhållas. Man förbiser härvid att militär-undervisningen i folkskolorna, ifrån hvilka barnen vid 12 à 13 års ålder vanligen utgå, föga eller intet kan uträtta, äfvensom att på landet, uti glest befolkade församlingar, inom hvilka skarpskyttarnes antal blifva för ringa att bilda ens ett kompani, och der manöver således endast kan ifrågakomma vid de högst 2 à 3 gånger om året för några timmar skeende sammandragningar af skarpskyttar ifrån flera angränsande församlingar, manöver-

färdighet icke kan vinnas. Jag vill nu möta klandret emot komiténs förslag och återkommer sedan till nationalbeväpningen.

Sannt är att den försvarsstyrka, komiténs förslag uppställer, icke är tillräcklig för att på hvarje punkt af vår vidsträcka kust, emot hvilken en fiende kunde rigta anfall, med hopp om framgång möta honom; men månne någon organisation mäktade åstadkomma detta. Dessutom, Mina Hrr! må besinnas att strandhugg ingenting afgöra. Den fiende, som allvarligt emot oss vill uppträda, måste uti hjertat af landet tillkämpa sig eftergifvenhet för sina fordringar. Hufvudstyrkan af armén bör derföre koncentreras och endast smärre korpser till aflägsna landsdelar afsöndras. Under förutsättning att så sker, och så måste det ske, vågar jag påstå att den försvars-organisation, komitén uppgjort, kan, då den betraktas i sitt sammanhang, armén med dess reserver, landstormen och befästningarne, anses nöjaktigt trygga landets försvar.

Jag nämnde befästningar. Ibland dessa intager Stockholms befästande en framstående plats. Stockholm måste befästas, icke egentligen derföre att den är vår hufvudstad, ehuru ej kan förnekas att äfven blott utur denna synpunkt hufvudstadens (med det myckna der är förlagdt) intagande af fiende skulle kännas såsom en olycka; men af tvenne vida vigtigare skäl. Det första af dessa är att Stockholm är den enda ort på vår östra kust, som gifver en fiende tillräckligt utrymme för anläggande af de depoter, magasiner, sjukhus, m. m., som en talrik armé behöfver, det enda ställe der en större koncentrerad styrka kan öfvervintra och inqvarteras. Dess besättande är således för fienden af största vigt, för att, om kriget, hvilket med Guds hjelp ej skall ske, icke inom några få sommar- och höstmånader kan afslutas, kunna derifrån börja nästa års fälttåg. Hvad oss vidkommer, måste vi derföre, så långt landets försvar i öfrigt medgifver, söka ifrån nämnda plats utestänga honom. Stridens utgång kan deruppå bero.

Det andra skälet är att Stockholm beherrskar Mälardalen. Intages Stockholm, faller äfven Mälarprovinserna i fiendens hand, och en den vigtigaste operationsbasis för ytterligare företag är af honom vunnen. En talare har klandrat ett starkare befästande af Stockholm, af skäl att staden på vår östra kust är belägen. Men månne icke häruti ligger en fördel. De trupper, som inom befästningarna kring Stockholm kunna samlas, hota i ryggen hvarje fiende, som genom Mälaredalen eller öfver Östergötlands slätter, skulle försöka intränga uti landet. Stockholm, befästadt, kan således ej af fienden lemnas åsido. Det måste åtminstone kringrännas, och detta för att icke

äfventyra att i detalj blifva slagen, med en styrka framföre hvarje af dess två fronter minst lika med den hvartill garnisonen uppgår. Då nu Stockholms befästningar, så vida allvarligt försvar afses och icke endast skydd emot öfverrumpling, torde till besättning kräfva omkring 10,000 man stam och beväringsoldater, hvartill komma stadens skarpskyttar och kringliggande provinsers beväring, som inom befästningarna kan öfvas och tidigare än på öppna fältet bakom förskansningarna användas, till ett antal af vid pass 5,000 man, finner man att den styrka, fienden till kringränning måste använda, ej kan understiga 30,000 man. Hvad behöfver han nu derutöfver för den rörliga striden? Enligt komiténs förslag skulle vår krigsfot uppgå till 70,000 man; ty de 50,000 äro, såsom Öfverste Rosensvärd i går riktigt anmärkte, endast en fredsfot nog stark att tvinga den stat, som vill öfverfalla oss, till allvarligare rustningar. Om för besättande af befästningar och för åtskilliga detascheringar härifrån afdragas några och tjugutusen man, så återstå dock nära 50,000 eller, med tillägg af 12,000 man ifrån Norge, omkring 60,000 man. Besinnar man nu att fienden någorlunda stark måste skydda transporter och kommunikationer, som af uppbådad landstorm kunna hotas, och att det för honom är nödvändigt att uppträda med så stor styrka att han icke utsätter sig för ett afgörande nederlag, hvilket, på främmande kust tillfogadt, vore liktydigt med undergång, inser man lätt att (belägrings-trupperna kring Stockholm inbegripna) minst 100,000 man till ett allvarsamt krigsföretag emot Sverige måste användas. Huru svårt det är att öfver haf underhålla en så stor armé med alla dess förnödenheter, derom vittnar fälttåget på Krim och den brist, som särdeles under den första vintern inom de allierades läger förefanns. Väl eger vår östra granne många 100,000:tal soldater, men han kan icke blotta sitt stora land, sina vidsträckta gränser. Ser man till hvad styrka han utom dessa gränser under sednare tider förmått uppställa, finner man att han uti Ungern uppträdde, ej med 190,000, såsom en talare i går förmälde, ty dessa funnos endast uti förslagen, men med cirka 140,000 man, och att, år 1831, uti Polen aldrig mer än 130,000 man voro samlade. Vid båda dessa tillfällen hade dock Ryssland ett mäktigt intresse uti att förkrossande uppträda. Af allt detta drager jag den slutsats, att Ryssland svårligen till Sverige skulle kunna sända, och der underhålla, betydligt mer än 100,000 man; och emot denna styrka är Sverige, enligt komiténs förslag, rustadt.

Jag vill nu säga några ord om national-beväpningen; om den åsigt att massor kunna uppväga, ja öfverväga ett mindre antals bättre öfning och krigsbildning. Jag

vill göra detta synnerligen derföre, att en farlig villomening härom allt mera synes göra sig gällande och att, hvad jag beklagar, yttranden af tvenne ledamöter af detta Stånd, i går fällda, kunna åt denna villomening gifva stöd. Hvad den ena af dessa talare, Frih. Raab, angår, åsyftade han visserligen att med den besparing, minskad öfning af beväringen skulle åstadkomma, främja ett annat vigtigt militäriskt ändamål, — och skall jag till hans förslag återkomma —, men hvad den andra, Frih. Klinckowström, beträffar, har man svårt att fatta tankegångens logik. Han erkände nyttan, ja behöfligheten, af beväringens större öfning, men slutade dock med att anse den närv:de nöjaktig. Till stöd härföre, och till bevis uppå att man med krigsbildad stam kunde införlifva föga öfvade beväpnade till stort antal, åberopade han krigshistorien och framstående militärers yttranden. Hvad dessa sednare angår, belyste redan i går General Klint hans missuppfattning af General Lefréns ord: och detta har ännu fullständigare skett uti denna morgons Dagblad af en insändare, som närmare och längre än någon annan, nu lefvande, med General Lefrén varit bekant, af signaturen J. A. H. Han visar att de af Frih. Klinckowström anförda ord voro rigtade emot ett yttrande af H. Exc. Gr. G. Löwenhjelm, som syntes innebära ett ringaktande af sjelfva bevärings-idéen, hvilken åter af Hr Lefrén varmt omfattades, enär han uti beväringen såg det enda medlet att åt landets försvar gifva erforderlig styrka. Men jag påminner derjemte att, under samma öfverläggning, General Lefrén kort förut yrkat, att åt beväringen skulle under 2, helst 3 år gifvas 20 dagars öfning, hvarefter talaren ansåg att inom 2 à 3 veckor beväringen skulle kunna till verklig krigstjenst införlifvas med den stående armén; ett yrkande, med hvilket han följande dag återkom. Något stöd uti General Lefréns åsigter har Hr Frih. Klinckowström således ej.

Hvad åter de krigshistoriska fakta angår, har Öfverste Rosensvärd påminnt att enstaka händelser, som af tillfälliga omstädigheter, demoralisering, m. m. kunna förklaras, ingenting bevisa, samt att dessutom öfning af de uppbåd Frih. Klinckowström omnämnt ingalunda, före strid, varit så ringa, som talaren uppgifvit. Han kunde beträffande de af unga konskriberade till betydlig mängd bestående Fransyska arméerna år 1814, och dessas segrar hafva tillagt, att Napoleons namn i och för sig var en makt, och att hvarhelst han personligen uppträdde, tvekan och osäkerhet i ledning uppstodo hos motståndarne. Vill man anföra krigshistorien, bör man se dess lärdomar i stort, och hvad vittna de då om, än en föga öfvad national-

beväpnings stridsförmåga. Uti Frankrike, under de första revolutionernas krig hvad finner man? Enstaka segrar visserligen, till stor del vunna med de gamla soldater landet före revulutionen egde, men utan fullföljd och snart efterträdda af motgångar. Mer än en gång var republiken nära sin undergång och räddades hufvudsakligen genom motståndarnes inbördes afund, bristande sammanhållning och senfändiga strategie. Uti Tyrolen, ett land så lämpligt för guerilla-kriget, och med en befolkning så fosterländsk och dertill besittande öfverlägsen skjutskicklighet, huru länge kunde Hofer uppehålla landets resning emot Napoleon. Uti Spanien, hvars folk var upptändt af det mest glödande hat mot Fransoserna och af brinnande religions-fanatism, hade inom få år motståndet varit qväfdt, om icke Napoleon, för andra stora krigsföretag, till en del blottat landet på trupper och Engelsmännen under Wellington uppträdt till resningens stöd. Huru litet denna fältherre sjelf skattade Spaniens dåvarande soldater, synes af den omsorg, med hvilken han undvek att med sina Engelska trupper inblanda dem. Och slutligen hvad visar oss det sednaste Amerikanska kriget. Så länge härarne hufvudsakligen utgjordes af frivilliga, med viss kortare tjensteförpligtelse, hvälfde sig striden utan afgörande fram och åter. Det var först sedan man af erfarenheten lärt att med värfning söka ersätta frivilligheten, sedan sålunda äldre soldater under fanorna bildats, som seger slutligen vanns. Krigshistorien vittnar således ej gynnsamt för folkbeväpningen.

Dessutom kan Frih. Klinckowström ej hafva förbisett, att mer än någonsin förut framtidens krigförande kräfver manöver-färdighet. Eldvapnets utbildning och långa portée, nödgar så väl till uppställning längre ifrån fienden, som ock till anfall i gles ordning. Man kan ej som förut framrycka med massor, inom hvilka de mindre öfvade kunna inneslutas, ej med djupa kolonner, tröga i sina rörelser och hvilka, innan de hunnit halfvägs, skulle af kulor vara genomplöjda. Med stor hastighet och i nära spridd ordning måste afståndet tillryggaläggas och anfallets kraft och sammanhållning likafullt bibehållas. Allt detta kräfver hos soldaten ett eget godt begrepp om striden, en snabb uppfattning af befälets minsta vink, som endast fullgod öfning kan gifva.

National-beväpningen har sitt kall, och att detta ej af komitén blifvit förbisedt, derom vittnar dess förslag om landstormen. Den är duglig till ortförsvar; den kan, öfverfallande och nedgörande smärre truppafdelningar, hindra fienden att allt för mycket utbreda sig; den kan hota kommunikationerna, förstöra transporterna och, tvingande fienden att starkt skydda dessa, försvaga hufvud-korpsen.

Till öppen strid emot en stark öfvad armé saknar den deremot förmåga. Och vill jag äfven antaga, hvartill krigshistorieus vittnesbörd ej gifva rättighet, att en national-beväpning så uppträdande, som nyss är sagdt, slutligen skulle utmatta fienden och tvinga honom att draga sig tillbaka; till hvad pris skulle väl detta ske? Jo, till det af ett förhärjadt och utsuget land, öfverallt der fienden segrande framtågat; till det af ett för lång tid rubbadt välstånd, som bittert skall anklaga den lättsinnighet eller fåkunnighet, som på opröfvad och bedräglig grund stödt landets försvar.

Nu några ord om Frih. Raabs förslag. Inseende behofvet af talrikt befäl och befarande att kostnaderna för detta och för nöjaktigt öfvad beväring icke båda kunna fyllas, vill han för det förra i mer eller mindre mån uppoffra den sednare. Han föreslår att befäl för 100 bataljoner, i stället för af komitén föreslagna 75 st., skulle upprättas, hvarigenom bataljonernas nummerstyrka blefve förminskad, och uppskattar kostnaderna härför till cirka 300,000 rdr årligen. Jag vet ej huru Hr Frih:n uppgjort sina beräkningar; men då konstnaden för befäl till en bataljon, officerare, underofficerare och korporaler, jemte nödigt spel uppgår till 25,900 rdr, och meningen väl torde vara att allt detta befäl skall före krigets utbrott vara bildadt, synes att för 25 bataljoner summan uppgår till mer än dubbelt den uppgifna. Dessutom vinner icke Frih. Raab, ens med denna kostnad sitt mål: ett, till följd af mindre öfning hos truppen, behöfligt ökadt antal befäl; klandrande fåtaligheten i förhållande till trupp af det befäl komiténs förslag uppställt, anför han exempel ifrån utländska arméer, och visar att dessa hafva ett befäl för 9 à 10 man, i Schweitz ett för 4 à 5 man. Då nu fråga är att tillse huru mycket befäl en ej fullt öfvad trupp erfordrar, kan endast Schweitz i detta fall tjena till jemförelse. Härvid är dock att märka: först och främst att Schweitz's organisation, som så mycket här på sednare tid btifvit förordad, dock aldrig i strid varit pröfvad, och derjemte att den öfning, som åt detta lands trupper gifves, är vida större än den vår beväring erhåller, större än hvad Frih. Raab afser. Uti redogörelse, lemnad af förbunds-presidenten Stämpfli vid ett möte uti Bern förlidet år, uppgifves, att den tid hvarje soldat under tjenstgörings-åren åt öfningar måste egna, uppgår för linie-soldater till 100, för en fusilier till 110 och för skarpskyttar, af hvilka infanteriet till $\frac{1}{7}$ à $\frac{1}{8}$:del består, till 160 dagar. Dessutom må man ej förbise att Schweitz's politiska ställning möjliggör, hvad icke för andra stater är tillrådeligt. Jag syftar härmed icke på den neutralitet, traktater tillförsäkra Schweitz; ty sednare

tider hafva lika mycket, som de längre sedan förflutna, lärt att traktaters helgd är vansklig. Men hvad som betryggar Schweitz är dess läge emellan Frankrike, Tyskland och Italien. Ingen af dessa stater kan tillåta att denna bastion, denna utfalls-port, utaf någon af de andra beherrskas. En ensam strid kommer således aldrig Schweitz att utkämpa. Dock, jag vill frånse allt detta och till ledning för bedömmandet af ifrågav:de behof taga omnämnda lands befäls organisation.

Med en manskapsstyrka af 90 man för kompaniet, då reserver inkallas af 120 à 130, räknar detta kompani 3 officerare och 17 under-officerare; summa 20 befäl, eller ett befäl för 6 à 7 man. Frih. Raab afser att uti de 100 bataljoner han vill uppsätta kunna rymma några och 60, ja ända till omkring 90,000 man. Tager man nu endast den lägsta siffran; gifver den dock på kompaniet en manskapsstyrka af 160 man. Då, äfven efter Frih. Raabs förslag, på kompaniet endast finnas 3 officerare och 4 under-officerare, blifver förhållandet emellan befäl och trupp, som 1 till 23. Flera millioner årligen skulle således fordras för att blott närma detta förhållande till det uti Schweitz befintliga. Och om äfven vårt land skulle vara villigt till en sådan uppoffring, vore väl då dess försvar betryggadt? Man må ej glömma att kulorna företrädesvis uppsöka befälet. Då här och hvar under framryckning till anfall detta befäl undanskjutes, då den ledning, den mindre väl öfvade truppen så väl behöfver, sålunda faller undan, äfventyrar man icke att soldaten skall känna sig tvehågsen och förlamad i en stund, då hvarje ögonblicks tvekan kan medföra nederlag.

Må derföre, om och när ske kan, befälets antal ökas; jag medgifver villigt att det af komitén föreslagna är det lägsta möjliga; men må man icke för detta ändamål uppoffra den truppens bildning, af hvilken stridens utgång så väsendtligt beror.

Nu vill jag slutligen yttra några ord om lottdragningen, som så bittert blifvit klandrad. Man har kallat denna blodslottning. Detta är ett oriktigt ord; och då det af en militär begagnas, såsom på detta rum har skett under öfverläggning i annat ämne för en tid sedan, vågar jag kalla det meningslöst. Ty hvad gäller väl denna lottdragning? Icke skyldigheten att gå i fält; denna qvarstår orubbad för hvar och en uti bevärings-åldern varande, och den enda lottningen i detta hänseende bestämmer åt hvem som först skall gå emot fienden. Men detta måste på något sätt afgöras. Ty om man än åt alla bevärings-ynglingar skulle gifva fullt nöjaktig stridsbildning, kunna de dock icke alla samtidigt uti arméns kadrer inrymmas. Månne det då skulle kännas mindre förhatligt, om, såsom

nu är stadgadt, urvalet af Regements-chefens godtycke blefve beroende? Lottdragningen gäller endast fredsöfningarna; och häruti torde Frih. Klinckowström kunna finna en förklaring på det, i hans tanke, orättvisa förhållande att bevärings-soldaten icke, då han går i fält, skulle erhålla samma aflöning, som under fredliga öfningar. Då hans större förpligtelse endast afser dessa, torde svårligen finnas billigt att han, för det han genomgått dem, skulle under krig erhålla större ersättning än de stamsoldater och de bevärings-kamrater, som efter få veckor utgå utur depoterna, för att kämpa vid hans sida. Men äfven om lottdragningen till riktig betydelse uppfattas, anser man en orättvisa ligga deruti att icke alla skola ovilkorligen vara underkastade den tunga, lottningen kan medföra; att somlige derifrån skulle kunna friköpa sig. Hvars och ens tid, Mina Hrr! är dock icke lika mycket värd? Den som vid myndiga år tillträder en större ekonomi, eller innehafver en, träget arbete fordrande, befattning, ja till ock med den, som då står i begrepp att afsluta de studier, uppå hvilka framtida verksamhet skall byggas, alla dessa kunna icke anse en förlust af 2 månaders tid, i ock för militär-öfningar, väl ersatt genom den aflöning, som, t. ex. dagakarlen villigt skulle emottaga. I intet land, med undantag för Schweitz, äro dessa förhållanden förbisedda. Öfverallt har man insett billighet fordra en tillåtelse att, genom friköpning eller legning, sätta karl i sitt ställe. Hvad åter valet emellan dessa båda sätt angår, torde man icke böra klandra komitén, för det att den antagit det förra; enär legning, förr hos oss medgifven, för de olägenheter den medförde, för blott få år sedan af Konung och R. St:r blifvit afskaffad, och emot friköpning utbytt.

Att lottdragning skulle förefalla motbjudande, har visserligen icke af komitén blifvit förbisedt. Allvarligen har den pröfvat hvarje sätt att bereda den lindring uti fredsöfningarna, som kunde medgifvas. För hvar och en af komiténs ledamöter blef dock under denna pröfning alltmera klart att, då man icke af nationen borde för försvarets ordnande under freden fordra mera än detta försvar nödvändigt kräfde, lottdragningen hade ett afgjordt företräde. Stödd på denna öfvertygelse har komitén framburit sitt förslag. Jag kunde tillägga att då den detta gjort, under förhoppning att, sedan nödvändigheten blifvit insedd, Sveriges folk skulle underkasta sig den uppoffring, som värnandet af frihet och sjelfbestånd kräfde, den tänkt högre om detta folk, än om den ansett att fördom och ett hvarje uppoffring motstridigt njutningsbegär skulle fortfarande öfverrösta dess fosterlandskärlek.

Fullt öfvertygad om nyttan och riktigheten af det förslag, komitén uppgjort, och hvilket, i alla väsendtliga

delar, af Utsk:t blifvit förordadt, vill jag dock icke nu yrka bifall till detsamma. Detta derföre att jag, i en fråga af så allvarlig art som denna, icke ens skulle anse önskligt att ett beslut genomfördes, innan detta beslut mera allmänt på landets upplysta omdöme kunde stödja sig. Att bilda detta omdöme fordras tid; fordrar äfven att förslaget mera fullständigt än nu skett, och i sammanhang med hela armé-organisationen blifver framlagdt. Ifrågasättas kan dessutom, huruvida nuv:de representation, som inom kort nedlägger sin verksamhet, bör afgöra en fråga så mäktigt ingripande uti framtiden, som den förevarande. Af alla dessa skäl förordar jag att beslutet må uppskjutas och anhåller, i öfverensstämmelse härmed, om följande propos.: (= den af R. o. Ad:n slutligen antagna.)

Hr Gr. o. Landtm. tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till fortsättande af plenum kl 6 e. m.

Frih. Klinckowström, Rudolf: Jag tror mig i denna fråga kunna vara kort af tvenne skäl, dels derför att jag vid de gemensamma öfverläggningarne redan uttalat min mening om förslaget, och dels till följe af den af Gr. af Ugglas gjorda hemställan att frågan måtte till kommande riksdag uppskjutas, hvari jag instämmer och hvartill jag anhåller att R. o. Ad. ville lemna sitt bifall. Att under sådana förhållanden ingå i svaromål å åtskilliga yttranden, hvilket skulle föranleda en krigsvetenskaplig diskussion, vore att taga R. o. Ad:ns tålamod för mycket i anspråk. Jag är långt ifrån att misskänna den omsorg, som blifvit nedlagd på det betänkande, som landtförsvars-komitén utarbetat och som blifvit till oss utdeladt; tvärtom anser jag det vara ett dyrbart och i många afseenden förtjenstfullt verk, som kommer att tjena till god ledning för blifvande representanter, hvilka komma att sysselsätta sig med hithörande frågor; ehuru jag icke i alla delar kan gilla detsamma, utan tror att komitén i åtskilliga fall misstagit sig. Beträffande beväringens öfningar, ber jag att till hvad jag förut sagt få lägga en anmärkning, som jag tror vara af vigt, neml. att det är betänkligt att rubba en lag, som ingriper i familje-förhållanden, såsom man velat göra genom förslaget att reorganisera bevärings-manskapet för vapenöfning. Sådana lagar böra icke ändras utan att behofvet det påkallar, och jag anser denna förändring mindre behöflig. Man har anfört skäl, som skulle tala deremot, att jag icke rätt uppfattat de yttranden jag citerat; men dessa skäl hafva tvärtom bekräftat min utsago. General Lefrén har sagt, att om beväringen finge 17 à

20 dagars öfning och sedan inkorpererades med stammen, kunde man med dessa trupper gå mot fienden. Beväringen har nu 15 dagars öfning under hvartdera af 2 år, och således nästan lika lång tid som i det ifrågav:de yttrandet afsågs. Jag tror, att det vore bättre om med stammen förenades, icke, såsom nu är föreslaget, 1:sta klassen, utan 3:dje klassen, som redan fyllt 22 år och gjort 2 års öfningar; och vid krigstillfälle, jag talar icke om öfverrumplingar, kunde denna armé få ytterligare några veckors öfning med stammen, hvarigenom mycket kunde vinnas. Jag har blott velat påpeka detta såsom ett sätt att gå tillväga, utan att rubba den bestående lagen, hvilket jag anser vara betänkligt. Jag skulle kunna hafva mycket att tillägga; men under nuv:de förhållanden, och då jag hoppas att R. o. Ad. skall bifalla Gr. af Ugglas's hemställan, vill jag ej dermed upptaga tiden, utan slutar detta mitt korta anförande.

Hr af Kleen, Johan: (Detta yttrande. som blifvit talaren tillställdt för justering, har sedermera af honom icke blifvit återlemnadt).

Gr. Björnstjerna, Carl Magnus: Länge har jag tvekat, om jag i den ställning, jag bekläder, borde uppträda i denna fråga, då jag icke i allo kan förena mig i de åsigter, som blifvit uttalade i K. M:ts Nåd. Propos. Jag anser dock den pligt, som åligger representanten, vara så helig, att för den alla betänkligheter måste vika; må detta vara min ursäkt för de ord, jag nu går att yttra.

Man har här i dag föreslagit, att hela saken skulle till en obestämd framtid uppskjutas. Jag kan icke dela en sådan åsigt. Jag tror icke, att ställningen är sådan, att man med godt samvete kan göra detta. Tiden är brydsam för de svagare staterna. Den starke aktar föga det moraliskt rätta; hvad som för honom är fördelaktigt, det gör han; han kastar sitt Brennus-svärd i vågskålen, utan att så noga bekymra sig om han har salig Puffendorf och statsrätten på sin sida, eller icke. Om de moln, som nu hopa sig på den politiska horisonten, urladda sig så som de hota att göra det, är det ganska tvifvelaktigt huruvida vi fortfarande få åtnjuta ett ostördt lugn. Jag anser det derföre vara af största vigt för representationen, och särskildt för R. o. Ad. en helig pligt att, innan vi afträda från den politiska banan, söka bringa landets försvarsväsende i ett bättre skick, än det, hvari det för närv:de befinner sig.

Jag älskar icke att »se spöken på ljusa dagen» och kan således icke instämma i Frih. Raabs vid ett par tillfällen uttalade åsigt om vår östra grannes förkrossande

öfvermakt. Jag finner, i likhet med Gr. af Ugglas, att de allierades fälttåg på Krim tydligt ådagalagt svårigheten för en landstigen fiende, som aflägsnar sig från kusten, att underhålla en särdeles stor styrka. De allierade voro obestridda herrar på hafvet, deras transportmedel voro ofantliga, de disponerade öfver Europas rikaste länder och ändock höll deras armé på att omkomma af brist. Jag är också öfvertygad, att en Rysk operationskorps, sådan som Frih. Raab tänkt sig, af 150 à 200,000 man, skulle, i vårt föga odlade land helt enkelt svälta ihjäl, derest den lemnade kusten. Men på samma gång jag uttalar detta, måste jag också medgifva att landtförsvars-komiténs beräkning af den styrka, Ryssland kan hit öfverföra och underhålla, i min tanke är allt för låg.

När man besinnar, dels Rysslands stora flotta, dels att det vid ett krig mot oss troligen sammandrager sina trupper på Åland, på endast 7 timmars afstånd från Stockholms-skären, måste man erkänna, att den armé, hvarmed fienden här torde uppträda, blir betydligt större än de 35.000 man, som landtförsvars-kommitén tänkt sig. Men äfven om Ryssland icke på en gång öfverförde mer än denna styrka, har jag icke kunnat göra för mig klart huru den af komitén omtalade krigsfoten 50,000 man skulle kunna hastigt samlas och verksamt uppträda mot fienden. De 25,000 bevärings-soldater skulle ju, under större delen af året, vara ur tjenst spridda öfver hela landet, från Ystad till Haparanda; mig förefaller då svårigheten att samla dessa, vida större än den, att sammandraga hela beväringen i den hotade trakten. Jag fruktar dessutom mindre den öfvermakt, hvarmed Ryssland i första ögonblicket kan här uppträda, än den lätthet hvarmed detta land genom tillgång på folk och penningar, på krigsvandt befäl samt god materiel, kan fortfarande underhålla en operations-armé, afpassad för de Skandinaviska förhållandena. Just detta gör vår ställning så betänklig, att den icke medgifver ett ögonblicks uppskof med ordnandet af vårt försvarsverk på det bästa och tidsenligaste sätt. Till grund för ett sådant ordnande kan, enligt min förmening, endast läggas en allmän folkbeväpning. Denna princip är uttalad redan i 1812 års beväringslag. Den har icke blifvit till fullo utvecklad, men jag anser den dock vara så sann, så riktig, att den aldrig bör lemnas ur sigte. Om man således skulle bjuda mig att välja mellan, å ena sidan, den nuv:de allmänna bevärings-inrättningen med dess otillräckliga öfning, och, å andra sidan, hvad af K. M:t blifvit föreslaget, en utsträckt öfning för en del och ingen för de återstående ⅔:delarne, skulle jag icke ett ögonblick tveka att gifva företräde åt den nuv:de organisationen. Må man komma ihåg, att,

när allmän beväpning är antagen regel, då kan man hoppas att tiden för öfningen småningom utsträckes. Så har ju för icke länge sedan här skett, då bevärings-öfningarne fördubblades. Säkert är deremot, att om man en gång frångår denna princip och fritager större delen af nationen från vapenpligten, då får man den aldrig åter. Bevärings-exercisen, sådan den nu är, är visserligen otillräcklig för landets försvar, men den är derföre icke, som man vill låta påskina, onyttig. Med den fallenhet för krigiska öfningar, som Svensken besitter, med det nit, som det Svenska befälet utvecklar, och hvartill något annat land icke kan uppvisa motstycke, måste man medgifva, att 30 dagars öfningar med 8 à 10 timmars exercis hvarje dag skall leda till något resultat. Jag hemställer också till hvar och en, som sett en uppvisning af andra klassens bevärings-ynglingar, om icke dessa ingifva en glad förhoppning att de, efter en lämplig ytterligare öfning med gamla stammen, skulle med heder kunna föras emot fienden.

De allmänna vapenöfningarne medföra dessutom den fördel, att de hos nationen väcka håg för krigsyrket, att de, om jag så får säga, gifva hela folket ett slags begrepp om manöverne, hvilket, underhållet hos de frivilliga skarpskyttarne, kan blifva af yttersta vigt för landstormen. Jag kan åtminstone icke begripa huru man kan tänka sig en landstorm sådan som K. M:t föreslagit den, der ⅔:delar af dem, som skulle bilda den, aldrig tagit i ett gevär.

Jag anser således, att Utsk:t sagt allt för litet, då det endast funnit betänkligt att vapenöfningen för större delen af beväringen skulle inställas; jag hoppas att R. o. Ad. för sin del vill uttala den åsigt, att de allmänna vapenöfningarne äro oundgängligen nödvändiga.

Men det är icke nog, att folket skall vara öfvadt på papperet, det måste äfven vara det i verkligheten. Man har, såsom Gr. af Ugglas påpekat, utom detta Stånd börjat framkasta den tanke, att landets försvar skulle kunna grundas uteslutande på de frivilliga skarpskytteföreningarne. Sannolikt är det Eder, Mina Hrr! bekant, att skarpskytterörelsen icke har någon varmare försvarare än mig, men jag bekänner öppet, att jag icke fattar huru någon militär, knappast huru någon tänkande menniska, kan på fullt allvar drifva denna sats. Man måste taga hvarje sak efter det värde den kan ega. Dessa frivilliga korpser kunna vara af oberäknelig nytta såsom lokalförsvar, de passa deremot alls icke till att mottaga fienden på öppna fältet, de sakna dertill både nödigt befäl, disciplin och sammanhållning, de kunna dertill aldrig förvärfva tillräcklig manövreringsfärdighet. Spridda öfver hela landet i små grupper af 50 à 60 man, kunna de aldrig

erhålla ens de första begreppen om de taktiska rörelser, hvilka dock afgöra hela krigets gång.

Frih. Raab har deremot tänkt sig att försvaret skulle kunna ordnas på det sätt, att den stående armén så utbildades, att vi förvandlade dess 29,000 man till idel instruktörer, och att med en sådan massa befäl den oöfvade beväringen skulle kunna föras i fält. Jag anser detta vara en alltför sangvinisk förhoppning, som icke kan förverkligas. Redan den menskliga naturen förbjuder att utbilda hvarje individ till instruktör. I lyckligaste fall skulle möjligen hvar 10:de man dertill kunna användas. Men härtill kommer, att arméns sammandragning i garnison icke låter förena sig med vårt indelningsverk. Den indelta soldaten ingår i armén i förhoppning att under större delen af året få använda sina krafter till sitt och sin familjs uppehälle. Just denna utsigt till framtida oberoende gör, att den indelta armén erhåller till rekryter det bästa och raskaste folket i hela landet. Om soldaten nu för längre tid skulle dragas från sitt hemvist, blefve han icke i stånd att sjelf sköta sitt torp, han blefve då ruinerad, hustru och barn blefvo fattighjon och rotehållarne fingo underhålla dem och sköta torpet. Genom en sådan förändring måste så mycket missnöje uppstå, att hela indelningsverket snart deraf skulle störtas. Vår indelta armé kan icke användas till annat än det, hvartill den nu är afsedd, en lämplig stam för beväringen. Men derför fordras, att beväringen skall vara någorlunda väl öfvad, ty bättre är att gå i fällt endast med stammen, utan all beväring, än att uppblanda denna stam med en massa oöfvade trupper. Resultatet blefve i båda händelser det, att landet ginge förloradt; men i förra fallet dukade man under med heder, i det sednare blefve nederlaget förenadt med skam. Jag behöfver blott erinra om huru under år 1848 den lilla väl ordnade Piemontesiska hären under hela sommaren gjorde Osterrikarne segren stridig, men när den år 1849 flerdubblades genom oöfvade friskaror, då kunde den icke hålla ut i mera än 5 dagar. Samma orsak, samma verkan visade sig under sista Danska kriget. De Danska soldaterna, ehuru käcka, kunde icke användas på fältet, utan nedskötos overksamma bakom Dyppels sandvallar. Jag gjorde under denna sorgliga tid ett besök vid Sonderburg och hade der tillfälle att samtala med Danska arméns utmärkte, blott allt för tidigt fallne, stabschef. Han yttrade till mig: »man säger, att vi böra gå anfallsvis tillväga; ja väl, skaffa mig blott soldater och vi skola göra så, men med dessa hedersmän, inser hvar och en att det är omöjligt.»

Icke utan en viss förundran har jag hört en högre officer, Frih. Klinckowström, förklara, att beväringens

nuv:de

nuv:de öfningar äro tillräckliga. Gr. af Ugglas har redan svarat härpå. Jag vill blott tillägga, att den beväringsstyrka, hvarom General Lefrén på detta rum yttrat sig så fördelaktigt, användes år 1814 mot Norge. De Norska trupperna voro då långt mindre öfvade än denna samma beväring, dessutom underlägsna och moraliskt nedslagna, det var då icke så svårt för de våra att utmärka sig.

Man har talat om Stenbocks uppträdande emot Danskarne. Dessa gingo öfver till Skåne i början af Oktober 1709; den Svenska hären sammandrogs genast i Småland, men först 4 månader derefter ryckte Stenbock ned emot dem. När slaget vid Helsingborg stod, d. 28 Februari 1710, hade Stenbock haft nära 5 månader för att öfva sina trupper.

Sedan dess har taktiken gjort sådana framsteg, att mycket längre öfning än förr fordras att få en trupp stridfärdig. Jag medgifver Svenskens medfödda fallenhet för krigareyrket, men icke kan denna dock göra underverk. När Fransmannen, som torde få anses minst lika krigisk som Svensken, för att blifva, icke linie-soldat, utan blott reserv-soldat, behöfver öfvas, 1:sta året 3 månader, 2:dra året 2 månader och 3:dje året 1 månad, då är det väl knappast tänkbart, att 30 dagars öfning skulle vara tillräcklig för våra bevärings-ynglingar. Ett försvar för godt köp är numera en omöjlighet. Men om frihet är ett folks högsta goda, får man väl äfven underkasta sig hvad som erfordras för att bevara denna skatt. Dessutom då 30 dagars bevärings-öfning nu kostar en half million, samt Utsk:t ytterligare föreslagit en half million för att anskaffa bevärings-soldater, förefaller det mig klart, att om samma million användes helt enkelt till att låta hela beväringen exercera 60 dagar i stället för, såsom hittills, endast 30 dagar, kostar detta icke ett öre mera än hvad Utsk:t föreslagit. Om man fördelade denna exercis på 2 år och gåfve 1:sta årets beväring 42 dagars rekryt-exercis, det 2:dra årets 18 dagars möte, tillsammans med gamla stammen, hemställer jag, om man då icke skulle komma till ett vida fördelaktigare resultat; än det, som kunde ernås genom antagande af landtförsvars-komiténs förslag. Beväringskarlen skulle sålunda erhålla lika stor rekryt-öfning, som den Norska linie-soldaten, skulle året derefter utan fara kunna uppställas i samma led som stammen, och armén derigenom vinna den afsedda förstärkningen, med den skillnad dock, att om hvarje ålders klass beräknas till 20,000 stridbara, vi efter 5 års tid hade ökat vår styrka med 10,000 exercerade karlar i stället för de af landtförsvars-komitén afsedda 25,000. En ytterligare för-

del vore, dels att bevärings-exercisen vore expedierad på 2 år, dels att skarpskyttar, som blifvit fullt approberade, fortfarande kunde befrias från de första 42 dagarnes beväringsmöte, hvarigenom en ytterligare uppmuntran gåfves åt dessa korpser att utbilda sig, en sak, som K. M:ts förslag helt och hållet förbiser. Att man sålunda snart skulle få hela nationen rekrytbildad och van vid vapen, således en fullständig folkbeväpning, är obestridligt. Jag hemställer, om man icke då skulle kunna ögonblickligen uppträda med en aktningsbjudande krigshär, om icke vår landstorm då, men först då, skulle blifva af verklig nytta. Då först skulle Sverige intaga sin rätta plats i Norden. Då först skulle vi kunna säga oss hafva gjort hvad vi bordt göra för att trygga vårt älskade, vårt ärorika fosterlands frihet och anseende.

Men, säger man, det kostar för mycket, en hel million om året! Ja, har det kommit så långt med oss, då återstår ingen annan utväg, än att upptaga komiténs förslag om lottdragning; derigenom blefve åtminstone någon del af beväringen så öfvad, att den kunde förstärka den allt för svaga stammen. Således i första rummet föreslår jag att hela beväringen tillräckligt öfvas, men om representationen anser detta icke utförbart, då måste man öfvergå till lottdragning. Lottdragning är införd i de flesta utländska arméer, äfven i Danmarks och Norges. Huru kommer det sig då, att hvad som utomlands icke framkallat någon synnerlig obenägenhet, här i Sverige rönt ogillande af nästan hela nationen? Jo, derföre att komitén tillstyrkt friköpning. Det finnes icke något folk på jorden, som i lika hög grad, som det Svenska, älskar likhet inför lagen. Det underkastar sig utan knot stora uppoffringar, men dessa måste då drabba alla lika. Lottdragning i och för sig är rättvis, när alla utan undantag deri deltaga, orättvis deremot, om den bemedlade kan genom penningar fritaga sig derifrån och derigenom kasta hela tungan på den fattige. Väl skulle, efter komiténs förslag, under krigstid hela beväringen, äfven de som friköpt sig, kunna kallas under vapen, men i första hand blir det dock bevärings-soldaterne, hvilka föras mot fienden, och under fredstid skulle bördan alltid komma att uteslutande drabba den mindre bemedlade. Om lottning måste ega rum, nå väl, må alla då gå till urnan, från prinsen till dagakarlen, från millionären till tiggaren.

Man anför, att en bildad person kan göra sitt land mera gagn genom att arbeta med hufvudet än genom att stå i ledet. Så är det. Men olägenheten kan förekommas derigenom att man efter lottdragningen tillåter byte. Man invänder kanske att detta är samma sak, som friköpning. Men så är det icke. Friköpning, före lottningen,

enligt komiténs förslag, tillskyndar Staten en inkomst, men kastar utan all ersättning en förökad tunga på den fattige, hvars utskrifnings-procent blir större i samma mån som friköpningen tilltager. Byte efter lottningen deremot är helt enkelt ett kontrakt, som uppgöres mellan tvenne personer, och som således måste antagas tillgodose bådas fördel; den förmögne slipper att exercera, derest han genom erbjudande af antagliga vilkor kan öfvertala någon att gå i hans ställe; den fattige åter, som åtager sig besväret, får betaldt, icke efter hvad andra, utan efter hvad han sjelf anser detta vara värdt.

Naturligtvis antager jag att frivilliga anmälanden böra få ega rum och jemväl uppmuntras; dock vill jag icke yttra mig om beloppet af den s. k. extra aflöning, som enligt komiténs och Utsk:ts i detta hänseende skiljaktiga förslag, bör tilldelas den beväringspligtige, som frivilligt anmält sig till beväring-soldat. Jag vill blott anmärka, att det äfven synes mig betänkligt att särskildt betala en soldat i fredstid, men deremot icke när han utsändes i krig. Må man icke säga, att betalningen då bör upphöra derföre att alla andra beväringspligtige samtidigt inkallas, ty detta sednare är icke säkert. De 25,000 beväring-soldaterna utkommenderas genast, men huruvida de oöfvade beväringskarlarne sedan uppbådas, torde vara minst sagdt ovisst.

Fördelen af att beväringstiden förlänges från 5 till 10 år, har jag icke hört bestridas af någon, ej ens inom de andra Stånden. Denna utsträckta pligt drabbar under fredstid endast till namnet, enär endast de 2 första årens beväringsskyldige i alla fall skulle öfvas, men stadgandet är nödvändigt för att, i händelse af krig, ega nödig tillgång på ersättnings-manskap. Med blott de nuv:de 5 åldersklasserna kunna vi aldrig hoppas att i längden hålla ut en kamp mot en så fruktansvärd motståndare som Ryssland. Jag kan emellertid, i likhet med Gr. Sparre, icke finna något skäl att derföre framflytta beväring-exercisen från året efter fyllda 20 till året efter fyllda 21 år. Beväring-exercisen är onekligen en svår börda. Det är således fördelaktigt, att så snart som möjligt afbörda sig densamma. Jag medgifver, att den 20-årige ynglingen icke besitter nödig kroppsutbildning för att uthärda ett fälttågs besvärligheter; men deremot anser jag, att han eger tillräcklig styrka för att deltaga i ett beväringsmöte. Då man har 9 andra ålderklasser att tillgå, tror jag icke att man i första hand kommer att till krigstjenst använda just den klass, som dertill eger minsta krafter, liksom minsta öfning. När man vill nå ett stort mål, bör man akta sig att icke spänna bågen så hårdt att den brister; detta kunde lätt hända genom det

motståud, som en framflyttning af beväringsålderns början kunde framkalla.

På grund af de skäl, jag nu haft äran framställa, vågar jag hemställa, att R. o. Ad., i stället för Utsk:ts, måtte antaga följ:de förslag:

att R. St:r i underdånig skrifvelse till K. M:t anmäla, det R. St:r, vid granskning af de i K. M:ts Nåd. Propos. angifna förändrade grunder för bevärings-inrättningen, funnit sig böra hemställa:

1:o skyldigheten för Svensk man att deltaga i allmänna beväringen inträder, såsom hittills, med året näst efter det, då han fyllt 20 år, och fortfar i 10 års tid:

2:o alla beväringsskyldige af de tvenne första åldersklasserna böra vapenöfvas;

3:o ökad öfning för beväringen är nödvändig och bör, om möjligt, utsträckas till alla;

4:o skulle ökad allmän öfning visa sig medföra allt för stora kostnader, då må någon del af beväringen genom lottning uttagas för att särskildt utbildas;

5:o frivilliga anmälanden före lottningen böra befrämjas;

6:o ingen friköpning från lottdragning får ega rum;

7:o byte efter lottdragningen är tillåtet inom samma åldersklass.

Jag gör mig ingen förhoppning att detta förslag nu skall tillvinna sig R. St:rs bifall; jag litar på framtiden, men anser det dock vara af största vigt, om dessa grunder antagas af det Stånd, som, jemte den största sakkännedom, tillika i första rummet har sig anförtrodd vården om landets ära och anseende, och som dertill manas såväl af skyldighehen mot sig sjelf, som mot de stora minnen, som stå tecknade på vapensköldarne här omkring. Göra vi det, är jag förvissad att Svenska folket en gång med tacksamhet skall påminna sig hvad R. o. Ad. vid detta sitt sista politiska uppträdande sökt åstadkomma för att betrygga fosterlandets frihet och lugn.

Hr Brakel, Mauritz: Det är i sanning svårt för mig att, efter de sakrika anföranden, som af föreg:de talare blifvit hållne, framkomma med ett försvar för det organisations-förslag, som nu föreligger; men jag anser mig dock berättigad att under några ögonblick taga uppmärksamheten i anspråk, för att något undersöka vårt lands försvarsförmåga och de förhållanden, som dermed ega sammanhang.

Den första fråga, som då framstår för min tanke, är: eger Sverige i närv:de stund tillräckliga och tillräkligt öfvade stridskrafter för att åtminstone i första hand kunna möta ett anfall på fädernejorden och för att söka värna

vårt politiska sjelfbestånd och oberoende? Och om jag härtill måste svara nekande, så blir den andra frågan: huru skola våra stridskrafter ökas och öfvas, för att kunna uppfylla sitt ändamål? Om vi gå något tillbaka i tiden, så minnas vi, huruledes, för icke så länge sedan, en känsla genomfor hela nationen, som gjorde, att litet hvar började gripa till vapen och öfva sig i dess bruk. Jag tror, att denna känsla, som sedermera fick det allmänna namnet skarpskytterörelse, icke var någon efterhärmning från England, utan att den var ett medvetande deraf, att våra försvarskrafter icke äro sådane de böra vara, och att detta medvetande uttryckte sig i försök att på frivillighetens grund bygga ett ordnadt försvar. K. M:t tillsatte äfven en komité för utarbetande af förslag till organisation af Sveriges försvar uti alla dess detaljer, och den första fråga, som för denna komité framställde sig, var naturligtvis: huru stor och stark bör den armé vara, med hvilken Sverige skall börja striden? Denna fråga var icke, såsom Frih. Klinckowström yttrat, frågan om armarne och benen af den bild, Frih:n framställt; den var frågan om hela kroppen, — den var hufvudfrågan. Jag vill icke bestrida, att den nämnda bildens hufvud bör motsvara ingeniör-korpsen och generalstaben, på sätt Frih:ne Klinckowström och Raab anmärkt; icke heller att dessa äro i stort behof af utbildning och förbättring, hvarpå väl ingen kan tvifla efter de anföranden, bemälde Hrr, den ena vid ingeniör-korpsen och den andra vid generalstaben, här inför R. o. Ad. hållit; men för min del tror jag, att komitén kommit till ett godt resultat, då den bestämt, icke vår krigsfot, utan vår fredsfot till 50,000 man, men på samma gång anser jag denna styrka vara den minsta, hvarmed vi kunna börja striden. På sätt Gr. af Ugglas anfört, är det numera fullkomligt gagnlöst att framkomma med oöfvade soldater. General Lefrén må för 32 år sedan hafva sagt hvad han velat; troligt är, att det af en talare citerade yttrande, som af honom blifvit fäldt, var ämnadt till försvar för den nydanade beväringsinrättningen, hvars vidare utbildande han önskade. Jag tror emellertid, att hvarje officer, som tjenstgjort vid något annat vapen än ingeniör-vapnet, måste medgifva, att det i närv:de stund är ovilkorligen nödvändigt att ega en någorlunda stark och väl öfvad armé, för att i första hand upptaga striden; och den siffra, som komitén i detta hänseende föreslagit, eller 50,000 man, tror jag vara den rätta.

Här har ordats om den truppstyrka, som på en gång skulle kunna öfverföras till våra kuster, och Frih. Raab har i sådant hänseende upplyst oss om beskaffenheten af den flotta, som af vestmakterna begagnades för öfverförande af deras trupper till Krim. Dessa trupper upp-

gingo endast till 59,000 man, 2,904 hästar och 133 artilleripjeser. Afståndet från Varna till Eupatoria är ungefär lika långt som det från Helsingfors och Reval till Stockholm, således betydligt kortare än det från Petersburg till Stockholm. Jag känner på siffran förhållandet med denna flotta. Den bestod af 34 linieskepp, 5 fregatter, 50 stora ångare och 267 stora transportfartyg, af hvilka kanske hvart och ett räknade 5 à 600 tons; hela denna transport-flotta skulle således uppgå till emellan 50 à 60,000 läster. Den Ryska handelsflottan i Baltiska hafvet uppgår, den Finska inberäknad, icke till mera än 64,000 läster och kan af densamma på sin höjd $\frac{2}{3}$:delar antagas vara till hands för truppers öfverförande.

Det är således föga sannolikt, att Ryssland skulle kunna till våra kuster på en gång öfverföra mer än 40 à 50,000 man; men under sådana omständigheter är det af vigt, att vi ega en armé tillräckligt stark att möta denna truppstyrka. För att uti sitt förslag komma till ett sådant mål, egde komitén ingen annan utväg än att öka beväringens öfning. Men förökade öfningar för hela beväringen är ej lämpligt, ty dels saknas dertill nödigt befäl och nödig utredning, dels skulle kostnaden för dess tillräckliga öfvande blifva allt för stor, och dels hafva vi ej i första hand behof af en så stor truppmassa. Under krigets lopp hafva vi alltid tillfälle att ytterligare utbilda vår krigsfot.

För att emellertid öka den armé, som vi städse måste hafva i beredskap, finnes intet annat medel än att, på sätt K. M:t föreslagit, antingen taga sin tillflykt till det frivilliga anmälandet, eller ock till lottning, såvida det förstnämnda medlet ej finnes för behofvet tillfyllestgörande. Detta ord lottning hade knappast blifvit nämndt, förrän ett verop gick ut öfver land och rike och man skrek om blodslottning och de fattiges förtryckande. Man besinnar ej, att denna lottning endast afser att bestämma, hvilka som i första hand skola uppträda i striden, samt att den öfriga delen af beväringen skall upptaga den i andra hand. Hade vi lefvat i Gustaf Adolfs dagar, så hade man sannolikt täflat om att få en plats i deras leder, hvilka först skulle möta fienden; men i nittonde seklet höres ett rop, som tyvärr förråder allt utom en sådan täflan. I sammanhang med denna lottning har man talat om förtryck emot de fattige. Men uti sjelfva ordet fattig ligger förtryck, ty den fattige måste försaka mycket, hvaraf den rike är i åtnjutande. Men skola vi afhjelpa fattigdomen ända från dess innersta rot, så komma vi in på kommunismens lära, som förqväfver alla sträfvanden till arbete och förkofran. Det är sannt, Mina Hrr! det vore visserligen möjligt att öka vår armé på ett annat sätt,

hvilket dock enligt min tanke skulle möta ännu mera motstånd, och det vore att utfärda en lag, som utbildade skarpskytterörelsen i dess yttersta konseqvenser, och som föreskref, att hvar och en, som inträdt i skarpskyttarnes leder, skulle öfva sig i gevärets bruk, till dess han blef en fullt utbildad och krigsduglig soldat, samt att han skulle förpligta sig att, när fienden trädde inom våra landamären, gå till hvilken del af Svea land, som behofvet kräfde. Jag betviflar emedlertid, att en nödig och önsklig tillökning i vår armé skulle på detta sätt vinnas.

Betraktar jag vår försvars-förmåga i närv:de stund, då är det i sanning en sorglig tafla, som upprullar sig för mina blickar. Väl är det sannt, att vi ej behöfva befara, att Ryssland i första hand skall kunna till våra kuster öfverföra mer än 40 à 50,000 man, men vi kunna vara öfvertygade, att denna styrka skall bestå af ett urval af landets mest krigsvana och dugliga trupper. Under närv:de förhållanden hafva vi att emot denna styrka sätta en armé af 25,000 man, af hvilka vi måste sända en del att försvara de norra provinserna och en del till de södra; med återstoden skola vi då värna hjertat af landet. Vi måste då underkasta oss att se vår hufvudstad intagen och draga oss tillbaka till det inre af landet, medan vi ställa vår armé på krigsfot; under tiden måste vi lemna stora och bördiga provinser i fiendens våld. Det system, som blifvit lagdt till grund för vårt försvar, har blifvit af mången missförstådt. Meningen dermed är nemligen icke, att vi från första stund skola draga oss tillbaka till det inre af landet. General Sparre, som uppkastade första planen till Carlsborgs fästning, afsåg densamma endast till depot-fästning, der tillräckliga föråder skulle finnas, men ej att armén skulle stödja sig mot densamma, eller att detta Carlsborg skulle vara en operationsfästning. Uti samma plan ingick äfven uppförande af tvenne andra fästningar närmare kusten till stöd för armén, men denna del af hans plan kunde på grund af ekonomiska skäl ej sättas i verket. Emedlertid uppbyggdes Carlsborgs fästning, dess verkliga ändamål förvexlades med ett inbilladt, och dermed uppstod hos mången den falska föreställning, att vi, i händelse af ett försvar, genast skulle draga oss tillbaka dit. Ett dylikt missförstående och deraf följande oriktig tillämpning i farans stund af det s. k. centralförsvaret, skulle för Sverige vara den största olycka.

Frih. Raab har uttalat klander emot regeringens åtgärd att tillsätta en komité för utarbetande af förslag till Stockholms befästande. Jag är i detta hänseende af motsatt tanke med honom. Det första villkoret för vårt försvar är, att vi hafva en armé, men det andra är, att vi för denna armé hafva en befästad plats på vår östra kust.

I händelse af ett krig med vår granne i öster, måste armén samlas i Stockholm och trakten deromkring. Stockholm ligger på en sådan plats, att dess förbindelse åt sjösidan med det öfriga landet aldrig kan afskäras; och man kan med all sannolikhet antaga, att befästnings-linierna komma att läggas så, att ej heller förbindelsen till lands kan afbrytas, äfven om fienden skulle stå på ömse sidor om staden. Denna punkt är belägen på det bröst, der Sverige skjuter ut i Östersjön, och en armé der kan försvara landet ända från Dalelfven till Motala ström.

Många af eder, Mina Hrr! torde kanske tro, att Sverige icke eger förmåga att öka sina stridskrafter utöfver deras närv:de numerär. Jag vill då med några få ord omnämna, hurudan Sveriges krigsmakt var i fordna tider. Gustaf Adolf egde år 1630 en armé af 38,000 man inhemska och 36,000 man värfvade utländska trupper. Sverige, dess Österhafs-provinser inberäknade, hade då en folkmängd af endast 1 och ½ million. Efter 30:åriga krigets slut, då Sverige egde en befolkning af omkring 2 millioner menniskor, uppgick den stående hären till 52,000 man, 42,000 inhemska och 10,000 värfvade utländska. Carl X hade en armé af 60,000 man; och Carl XI bragte Sveriges försvarskrafter till den höjd att vid hans död 1697, den stående, i fred underhållna, armén utgjorde 65,600 man. Under sådane omständigheter, och då Sveriges befolkning nu är ungefär dubbelt så stor, som under de nämnda tiderna, vore det väl besynnerligt, om vi ej skulle vara i stånd att uppsätta och på fredsfot hålla en armé af 50,000 man, helst när ¾:delar af denna armé, eller 20,000 man, endast öfvas under en tid af knappa 4 månader.

Det är eget, att när en rättsfråga uppstår i Europa, när det gäller sanningens och menskligheten seger öfver despotismen och förtrycket, då uppstår hos oss en känsla, som manar oss att deltaga i striden, och denna känsla underblåses då af pressen, som tager sina lurar och blåser oss till kamp. Så var det under Polska kriget. Då ville man, att vi åtminstone skulle bjuda till att hämma vår östra grannes anfall mot en underlägsen stat. Så var det ännu mer, då våra stamförvandter, då Danmark led och blödde och måste vika för öfvermakten. Jag gillar denna känsla och jag gillar den politik, som bjuder att icke undandraga sig striden för frihetens och menskligheten sak. Men under sådana omständigheter måste vi ega armar, hvarmed vi kunna något uträtta. Detta besinna vi dock ej under fredens lugn: vi tro på Guds försyn, och deri göra vi rätt, ty den Högste har under århundraden hållit sin skyddande hand öfver Svea land, och jag hoppas att Han äfven under kommande tider

skall vaka öfver oss. Men vi böra ihågkomma, att Guds försyn just uppenbarar sig i den starka folkanda, som icke skyr några billiga uppoffringar för värnande af fädrens älskade jord och mensklighetens heliga rättigheter, som förutser att stormiga tider kunna komma, som pekar på hvad vi fordom varit och som bjuder att ännu häfda oss en plats bland folkens antal.

För min del kan jag icke annat än gilla Utsk:ts förslag, och jag anser, att Sveriges sista R. o. Ad. bör genom ett bifall till detsamma uttrycka sitt godkännande af K. M:ts förslag till organisation af vår armé, utan att derigenom upphäfva den beväring, hvars närv:de öfningar äro så behöfliga, på det den, så snart som möjligt, må vara beredd och färdig att ersätta sina i striden fallne kamrater. Jag röstar således bifall till Utsk:ts förslag.

Frih. Leijonhufvud, Axel Hjalmar: Bland de yttranden, som blifvit afgifne emot det föreliggande förslaget, är måhända Frih. Raabs ett af de märkligaste, dels derför att Frih. Raab, som vi alla veta, besitter vidsträckta kunskaper i militäryrket, och egnat nit och studier deråt, dels ock hufvudsakligen derför att han är den ende af förslagets motståndare, som gifvit en antydning till ett motförslag. Jag vågar nu anhålla om några ögonblicks uppmärksamhet, för att i mån af min förmåga ingå i granskning af detta motförslag.

Till detta ändamål ber jag att få uppläsa några punkter af Frih. Raabs anförande. Han säger: »Om vi hysa betänkligheter vid att antaga förslaget att uppsätta en liten armé någorlunda öfvad och försedd med ett högst ringa och otillräckligt antal befäl, så finnes kanhända dock andra grunder för en organisation, såsom att af indelta och värfvade armén upprätta starka och väl utbildade befäls- och underbefäls-stammar till en större styrka; att deremot åtnöja sig med mindre öfning för den allmänna beväringen än den för beväringssoldaterne afsedda, men att på samma gång orubbad bibehålla den gamla grunden, allmän beväringspligt lika för alla. Om t. ex. hvarje af de föreslagna 50 bataljonerna i fredstid erhölle officerare och underofficerare för 2 fältbataljoner, om hvarje stamsoldat, sedan han blifvit approberad, äfven måste genomgå en korporalskola vid regementet, och sedan de soldater, som dertill voro passande, äfven finge genomgå de af komitén föreslagna underbefälsskolorna distriktsvis, huru mycket skulle detta kosta och huru skulle armén komma att se ut. Jo, kostnaden uppginge, utöfver den af komitén för befäl och stamtrupp beräknade, till omkring 300,000 rdr, eller mindre än hvad beväringssoldaternas öfning skulle kosta, och deras af Utsk:t före-

slagna aflöning blefve alldeles inbespard. Och huru skulle armén komma att se ut vid krigstillfälle? Jo, genast från början skulle alla hundra bataljonerna uppsättas i mån af behof, till en styrka af 5, 6, 7, 800, eller till och med 1000 man hvardera, och på samma gång ett depotkompani för hvarje bataljon bildas.»

Frih. Raab har ansett, att den af landtförsvarskomitén föreslagna armé-styrka af 50,000 man väl öfvade trupper, som vore att genast vid krigets början tillgå, är allt för liten. För min del tror jag dock, att om man vid krigets utbrott hade att välja emellan denna mindre styrka och den större, som Frih. Raab föreslagit och som skulle komma att bestå af 20 à 30,000 man befäl, underbefäl och befälsämnen och 60, 70 till och med 80,000 man rekryter, hvilka möjligen icke hunnit ens till det första stadiet af soldatbildning, så vore den förstnämnda styrkan vida att föredraga. Denna mindre trupp vore neml. under freden fullkomligt öfvad och organiserad; den af Frih:n föreslagna saknade deremot så väl behörig organisation som öfning och skulle i följd deraf vid krigets utbrott ej ega stort mera värde än en sammanrafsad folkhop, om än lifvad af det högsta mod. Besinnar man vidare kostnaden för utrustningen af en sådan armé, kostnaden för underhållet midt under fredens lugn för den enorma materiel, som dertill erfordrades, kostnaden för ökadt antal artilleri- och ingeniör-trupper, för ökadt antal hästar, för ökadt behof af sjukvårdspersonal, af personal för uppbörd och redovisning etc. etc., så torde man nödgas medgifva att dessa kostnader vida öfverstiga, om icke landets krafter, så åtminstone förhoppningen och till och med önskvärdheten af att sålunda anstränga dessa krafter under fredens lugn. Men, oafsedt allt detta, är det äfven en annan omständighet uti Frih. Raabs orgasisations-förslag, som jag ber att få påpeka. Huru lång tid tror Frih:n skulle åtgå, innan den af honom föreslagna organisation skulle kunna genomföras? Den af komitén föreslagna förändring skulle kunna fullbordas på 5 år, i hvad den rör beväringsmanskapet, och efter den tiden skulle vi hafva en armé af 50,000 man väl öfvade trupper. Deremot skulle enligt min tanke genomförandet af Frih. Raabs förslag draga ofantligt mycket längre tid. Det grundar sig hufvudsakligen derpå, att större delen af arméns personal skulle blifva i tillfälle att genomgå befälsskolan. Frih:n nämner i sitt anförande, att då kommitterade föreslagit, att 8 af hvarje bataljon skulle genomgå sådan skola, så kunde detta antal tredubblas, så att 24 af hvarje bataljon vid befälsskolan utbildades. Men huru lång tid skulle ej härtill åtgå! Om man kastar en blick på programmet för dessa skolar, sådant det af landtförsvars-komitén blifvit

uppgjordt, hvilket dock upptager endast det allra nödvändigaste, så synes dock deraf tydligen, att man icke kan hafva någon förhoppning, att gamla soldater, som tjenat 10 à 15 år, skola kunna genomgå skolan på ett sätt, att de deraf kunna hafva åsyftad nytta. Det finge väl derför så tillgå, att hvarje approberad soldat skulle, efter afslutad rekrytskola, genomgå denna kurs. Häraf synes hvilken lång tid skulle åtgå, innan de äldre hunnit blifva ersatta af de yngre, äfven om man, i likhet med komitén, nedsatte den beräknade tjenstetiden för soldaten af indelta arméen till 20 år. Jag har velat påpeka detta förhållande, så mycket mer, som det något svär emot hvad Frih:n i sitt nämnda anförande yttrat derom, att de närv:de politiska förvecklingarne i Europa kräfva en snar omorganisation af våra stridskrafter.

Jag har redan vid ett föregående tillfälle uttalat mina åsigter i denna fråga; och jag skulle vilja instämma uti det yrkande, som blifvit af Gr. Björnstjerna framställdt, såvida icke deri förekomme en punkt, deri framhålles, att ifrågav:de organisation skulle byggas på en allmänt utsträckt öfning för beväringen. Jag tror, att detta skulle medföra så stora kostnader, att det icke är att antaga, att det kan vinna bifall. För den händelse denna punkt uteslötes, vore jag villig att biträda detta förslag.

Hr Mannerskantz, Carl Axel: (Yttrandet har af talaren icke blifvit återlemnadt).

Hr af Klint, Erik Magnus: Det må ursäktas mig, om jag något förlänger diskussionen, men jag nödgas till besvarande upptaga några anmärkningar, som blifvit gjorda mot förev:de förslag.

Man anser, att förslaget innehåller allt för litet befäl, för att kunna antagas. Det förslag, som nu är under öfverläggning, afser icke organisationen i sin helhet, och jag skulle således kunna förbigå denna anmärkning. Som den emedlertid blifvit framställd, vill jag i förbigående upptaga densamma. Jag får då bedja de Hrr, som framställt den, ytterligare genomläsa organisations-förslaget i denna del, och jag tror då, att de skola komma till ett annat resultat. Villigt medgifver jag, att jag önskat att befäls-styrkan skulle något mera förökats, men lika så visst som landtförsvars-komitén hade att besvara frågan huru Sveriges stamtrupper efter komiténs åsigt borde ordnas, lika visst är ock, att komitén måste tänka på icke blott behofvet, utan äfven på möjligheten att tillfredsställa detsamma. För min del anser jag icke tänkbart, att R. St:r eller den kommande representationen skola bevilja anslag till löner åt ett så talrikt befäl, som det man här

förklarat vara af nöden, och jag skulle vara fullt tillfreds, om blott befälsstyrkan blefve så stor som komitén föreslagit. Min öfvertygelse är dessutom, att det icke är rätt och nyttigt att i fredstid hafva allt för mycket befäl, ty man bör äfven tillse, att befälet skall kunna öfvas och hafva något att göra.

En annan hufvudanmärkning är den, att den föreslagna truppstyrkan skulle vara för liten. I detta fall skulle jag gerna vara med om att sätta upp en större styrka, ty i min tanke är den föreslagna, om icke för liten, åtminstone den minsta möjliga. Men jag frågar ännu en gång, om det är tänkbart, att man skulle kunnat med hopp om framgång föreslå en större styrka, ty man må säga hvad man vill, så är dock fråga icke blott om en massa, utan om en öfvad massa. Jag hyllar den åsigt, att det är bättre att hafva en liten, men stridsfärdig styrka, än att hafva en stor styrka, om hvilken det kan vara tvifvelaktigt huruvida den kan föras ihop i kompanier, för att icke tala om bataljoner. Då jag således utgår från nödvändigheten af att hafva en genast stridsfärdig styrka, och nöjer mig med ett mindre antal, återstår frågan om sättet att vinna detta mål.

Såsom jag vid förra tillfället på detta rum och äfven inom Utsk:t gifvit tillkänna, är jag icke någon anhängare af uttagnings-systemet. Detta är en nödfallsåtgård, men ingalunda så förhatlig, som man här velat låta påskina. Jag tror ock, att när man en gång kunnat öfvervinna den motvilja, som för närv:de finnes deremot, så skall man blifva ganska belåten dermed, ty långt ifrån att den förstör idén om allmän folkbeväpning, utgör den sjelf en del deraf. Det är neml. icke fråga om att blott en del af beväringen skall vara pligtig att strida för fosterlandet, utan frågan är blott om hvilken del som först skall gå ut. En värd talare har nyss sagt, att han så mycket mindre kunde tillstyrka lottning, som denna skulle förstöra hela begreppet om allmän folkbeväpning. Men jag vill fråga samme talare, huru han skulle vilja bete sig, om icke hela beväringsmanskapet, utan blott en del, skulle behöfvas vid uppbåd till krigstjenst. Jag kan icke finna annat, än att, då man icke kan använda hela manskapet, måste man använda blott en del deraf.

Vid förra tillfället tog jag mig friheten erinra, att en lag finnes, som tillerkänner hvarje regemente rätt att ur beväringsklasserna plocka ut hvilka man vill. Anse Hrr:ne kanske detta vara rättvisare? eller kanske mindre mannamån eger rum med en sådan lag? Jag tror det icke, och anser snarare att de, som anse nödigt att uttaga blott en del, borde förena sig om att försöka borttaga det motbjudande i uttagningssystemet.

Under öfverläggningarne har man flera gånger omtalat den Schweitziska militärorganisationen såsom särdeles förträfflig. Nåväl, der eger också lottning rum.

Man har äfven anmärkt såsom oriktigt, att beväringsålderns början, enligt förslaget, skulle framflyttas. I detta afseende får jag nämna, att då man uppgör ett organisations-förslag, stöder man sig gerna på den erfarenhet, som uttalats af bepröfvade män. När nu alla de auktoriteter, civila och militära, som hafva befattning med beväringsmanskapets mönstring och möten, enstämmigt förklarat, att beväringsåldern borde framflyttas, då är det väl icke underligt, om de män, som haft sig uppdraget att uppgöra förslag till arméns organisation, fäst sig vid ett sådant förklarande.

En värd talare har yttrat, att förslaget innehölle en sammanblandning af systemer. Jag kan icke neka, att det förvånat mig, att man från det hållet skulle klandra att vi sökt konservera hvad som möjligt var af det gamla.

Man har äfven sagt, att den ena principen aflöste den andra: de olika Dep:ts-cheferna hade olika principer till skötebarn; så hade en, sade man, haft till princip att skaffa penningar och derför skapat elit-systemet. Elitsystemets värde må nu skattas ringa eller högt, men tanken, som låg till grund för detsamma, var den, att man borde försöka att ur beväringen hemta ämnen till ett blifvande befäl. Det är icke första gången en sådan, om jag så får säga, illusorisk förhoppning misslyckats, och icke bör man derföre kasta löjlighet öfver sjelfva uppfinningen.

Mycket har blifvit ordadt om friköpningen, som man anser borde tagas bort. Friköpningen eger emedlertid redan nu rum, och om jag i allmänhet hyser betänkligheter vid att förändra, är detta synnerligen fallet då förändringen skulle gå i den rigtning, att man skulle upphäfva en redan medgifven frihet, denna må för öfrigt vara riktig eller ej. Jag älskar tro, att den är rigtig, men äfven om den det icke vore, bör man dock akta sig för att bortaga den. Man kan icke framvisa något land, der friköpning från beväring icke är medgifven, och den vackra tanken, att alla skola personligen deltaga i landets försvar, kan icke tillämpas utan undantag. Detta visar andra länders erfarenhet, och jag tror, att man handlar klokt, om man stöder sig vid hvad andra länders erfarenhet gifver vid handen.

Man finner det icke vara konseqvent att vilja framflytta beväringsåldern, då i landstormen ingå personer, som äro yngre än det nuv:de beväringsmanskapet. Men detta betingas af de olika förhållanden, under hvilka de båda olika organisationerna skola uppträda, och för de

Hrr, som studerat sig in i denna fråga, torde detta vara så klart, att det är öfverflödigt att jag på försvaret af denna del af förslaget spiller många ord.

Man har gått så långt i sin förkastelsedom öfver den föreslagna organisationen, att man förklarat sig hellre vilja tillstyrka att steget toges fullt ut och att beväringssoldaten förlades ett helt år i kasernen. Jag hemställer, huruvida detta kan vara behöfligt, då vi äro nog lyckliga att redan ega den stam, som man i andra länder söker förskaffa sig genom kasernerande. Jag frågar ytterligare, huruvida det är tänkbart, att man, om man ryggar tillbaka för att låta ynglingen exercera i 60 dagar, icke mycket mera skulle rygga tillbaka för att förlägga honom ett helt år i en kasern, oafsedt de kostnader, som deraf skulle förorsakas.

Då ett organisations-förslag uppgöres, måste man tillse, att det icke får blott utseende, utan äfven kärna. Detta är just hvad komitén bemödat sig om, och det är derföre den icke kunnat tillstyrka, att allmänna beväringen skulle fortfarande öfvas såsom hittills, ty då hade man verkligen egt skäl att tala om en stor apparat, utan innehåll.

Förslaget, säger man, kringskär skarpskytterörelsen. Detta yttrande förstår jag icke; ty om skarpskytterörelsen hittills kunnat bära sig vid sidan af allmänna beväringen, inser jag icke huru den skulle kunna kringskäras deraf, att en del af Sveriges befolkning får mera vapenöfning härefter än hittills.

Man har ånyo stödt sig vid citater ur General Lefréns yttranden. Jag är ledsen, att äfven nu behöfva säga, att man icke läst till punkt, ty General Lefrén förklarade, att när beväringen öfvat sig i 17 dagar 2 år å rad, så kunde den, »efter några veckors gemensam öfning med stammen», rycka in. Denna sednare del af hans anförande har man alldeles icke aktat om.

Det har yttrats, att fördelaktigare, än förslaget, vore ett inkorporerande af t. ex. 3:dje klassen. I likhet med den talare, som framställt denna åsigt, tror jag, att det vore förmånligare att taga den 3;dje än den 1:sta klassen, men jag ber den värde talaren räkna efter huruvida icke 3:dje klassen skulle vara för liten, då den icke utgör mer än 22,000 man.

Förslag till försvarsväsendets ordnande hafva här blifvit framställda i åtskilliga rigtningar. Jag varnar R. o. Ad. för att antaga dessa förslag, icke derför att jag vill på något sätt förringa deras värde, utan derföre, att för dem, som haft sig uppdraget att efter bästa förmåga medverka till framläggandet af en fullständig plan till landtförsvarets ordnande, för dem framstår tydligen, att

man icke bör vara snar att antaga nya förslag, ty de tåla att skärskådas från mera än en sida, innan de kunna antagas.

För min del skulle jag helst önska, att det förslag, som nu är under öfverläggning, blefve af R. o. Ad. bifallet; men jag finner alit för väl, att man bör noga besinna sig, innan man antager ett förslag af så vidtomfattande betydelse, samt att det derför icke är orätt, om förslaget får hvila ännu någon tid.

Ehuru jag önskar, att förslaget måtte antagas, och sjelf är beredd att rösta för detsamma, anser jag mig dock böra förena mig i det af Gr. af Ugglas framställda yrkande.

Med förmälan att tiden nu var långt framskriden samt att 10 ledamöter anmält sig för att afgifva ytterligare anföranden i ämnet, hemställde Hr Gr. o. Landtm., huruvida R. o. Ad. behagade uppskjuta öfverläggningen till e. m:ns plenum samt åtskiljas; hvilket bifölls.

R. o. Ad. åtskiljdes kl. ½ 3 e. m.

In fidem,
O. Brakel.

Måndagen den 7 Maj 1866.

Plenum kl. 6 e. m.

Justerades ett protok:s-utdrag för förmidd:ns plenum.

Fortsattes föredragningen af Sammans. Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts Utlåt. N:o 5, i anl. af K. M:ts Nåd. Propos. ang. förändring i grunderna för beväringsinrättningen samt om bildande af en landstorm.

Hr Rosensvärd, Johan Henrik: (Detta yttrande har af Notarierne icke kunnat till protok:t uppfattas.)

Hr Reuterskjöld, Fabian Alexander Zephanias: En värd talare besvarade under förmiddagens plenum med nej den frågan, huruvida vi hafva så stor och väl öfvad försvarsstyrka, som erfordras för ett väl ordnadt försvar. Hvar och en, som tänkt i detta ämne, skall säkerligen instämma med honom. För att afhjelpa denna brist, har K. M. låtit en komité utarbeta ett förslag till våra försvarskrafters ordnande på ett sätt, som våra tillgångar och behof kräfva, och detta förslag har blifvit öfverlemnadt till R. St:rs bedömande. Det har förut såväl under de gemensamma öfverläggningarne som äfven inom hvarje Stånd särskildt blifvit så noga skärskådadt i alla rigtningar, att jag nu, af fruktan att trötta R. o. Ad., icke vill upptaga hvad som förut blifvit anfördt för eller emot detsamma.

Tanken på de stora härskaror, vår farligaste granne kan uppställa, skulle möjligen kunna ingifva oss misströstan om att kunna försvara oss mot en så öfvermägtig nation, men jag tror dock, att hoppet härom icke ännu bör öfvergifvas, och att, jag är förvissad derom, när den olyckliga stunden kommer, att fienden vill angripa vårt sjelfbestånd, vi skola visa, huru Svenska stålet biter och huru Svenska hjertan klappa. K. M:t har i hufvudsakliga delar gillat landtförsvarskomiténs betänk., hvilket visar, huru vi skulle kunna erhålla en försvarsstyrka, som i

första

första rummet skulle vara kraftig och dessutom bereda oss möjlighet till ett lifligt och långvarigt försvar, men K. M. har dock, enär de föreslagna grunderna för vårt försvars reorganisation så nära beröra både allmänna och enskilda förhållanden, ansett att nationens tankar deröfver bort inhemtas. Under diskussionen hafva anmärkningar blifvit gjorda mot K. M:ts Propos., andra förslag hafva blifvit framkastade och många hafva tvekat, hvilket parti de borde taga; detta förhållande utvisar, att K. M. rigtigt uppfattat frågan, då K. M. vädjat till nationens omdöme, innan K. M. framlagt förslag till lag. Jag är öfvertygad om, att denna fråga har bättre framgång, ju närmare den blifver öfvertänkt af dem, som hafva lust och förmåga att göra det.

Jag har visserligen antecknat åtskilliga anmärkningar, som jag ämnat besvara. Men, enär jag icke vill upprepa hvad som förut blifvit sagdt, inskränker jag mig till att yttra några ord med afseende å den fråga, som vid den gemensamma öfverläggningen i detta ämne företrädesvis berördes, nemligen att K. M. ansett, att öfningarne för den del af beväringen, som icke skulle ingå i den föreslagna krigsförstärkningen, borde upphöra. Jag får dervid fästa uppmärksamheten derå, att i K. M:ts Propos. finnes uttryckt en önskan, att öfningarne för hela beväringen måtte bibehållas, och att således, om R. St:r skulle finna dessa behöfliga, något motstånd från K. M:ts sida i detta afseende icke torde möta. Det är i första rummet nödvändigt att kunna uppträda med en större styrka än våra stamtrupper och att dessa kunna förstärkas med en så öfvad trupp, att den med tillförsigt kan föras mot fienden, men, då vi icke hafva råd och i allmänhet icke heller lust att lägga så stor öfning å alla beväringsklasserna, blir det naturligtvis en nödvändighet att afgöra, huru detta fåtal skall uttagas. K. M. har ansett detta kunna lämpligast ske genom lottning. Denna lottning har blifvit mycket klandrad, men jag har icke hört någon lämpligare utväg föreslås.

En talare har yttrat, att han icke kunde gilla den grund, hvarpå K. M:ts förslag är bygdt, samt att vårt försvar borde grundas på folkbeväpningen. Det är sannt, att, om folkbeväpningen afser så vidsträckt vapenöfning, att verkliga soldater utbildas, är den det kraftigaste försvar, som kan erhållas. Här har framställts ett förslag, att ynglingarne skulle vapenöfvas redan i skolorna och derefter intill beväringsåldern fortsätta sådana öfningar inom kommunerna, så att de utbildades till soldater, men jag hemställer, huru en lag, som påbjöd, att ynglingar, som icke uppnått beväringsåldern, skulle under vissa ti-

der samlas till vapenöfningar, skulle kunna upprätthållas. Ynglingarne i våra folkskolor hafva vid skolgångens slut i allmänhet icke uppnått manlig ålder samt skulle anse sådana vapenöfningar endast såsom en lek; dessutom skulle, i anseende till de långa afstånden i vårt land, några öfningar å gemensam samlingsplats högst sällan kunna inträffa. Således skulle vapenfärdigheten endast förvärfvas genom enskild öfning, men sådan är ingalunda tillräcklig, och jag vet icke, huru man på detta sätt skulle komma derhän, att ynglingarne kunde anses hafva ens den öfning, som rekryter erhålla i rekrytskolan.

Anmärkningar hafva framställts mot friköpningsrätten, men jag får fästa uppmärksamheten derpå, att denna rättighet icke är ny, utan att den sedan många år tillbaka blifvit stadgad af konung och representation. Jag kan icke inse, att, såsom flera talare förmenat, den skulle utgöra en fördel för de rika, men deremot icke för de fattige; åtminstone har erfarenheten hittills visat, att icke endast de förmögnare begagnat sig af denna rätt, utan att äfven allmogen sökt beredа sig utvägar att friköpa sina söner från öfningspligten. Om man åter skulle stadga, att friköpning icke finge ega rum förr, än efter det lottdragning blifvit verkställd, skulle denna rätt icke kunna lända den fattigare till någon fördel, ty då skulle K. M. icke kunna bestämma friköpningssumman, utan denna bero på ackord emellan enskilda, och mycket högt stegras, så att den mindre bemedlade skulle, för att icke nödgas afstå från en god del af sin egendom, nödgas afstå från rätten att friköpa sig; då skulle den fara uppstå, hvilken man nu är så angelägen att förekomma.

Jag vill icke längre trötta R. o. Ad. med ett ämne, som i alla dess detaljer blifvit så noga skärskådadt. Instämmande i den åsigten, att de politiska förhållandena gestalta sig så, att, ju förr vi erhålla ett väl ordnadt försvarsväsende, desto lyckligare är det för oss, och att vi icke kunna nå någon större utveckling, om vi icke kunna under trygghet arbeta, skulle jag visserligen önska, att R. o. Ad. ville biträda Utsk:ts hemställan, men, då här blifvit upplyst, att det Stånd, som djupast bör känna de föreslagna förändringarne, uttalat sitt ogillande af grunderna för K. M:ts förslag, samt att ett annat Stånd funnit angeläget, att nationen i allmänhet begrundar denna fråga samt derföre beslutit uppskof med densammas afgörande, vill icke jag för min del påyrka bifall till ett förslag, som icke vunnit nationens samtycke, utan förenar mig i det af Gr. af Ugglas framställda yrkande.

Frih. Raab, Hugo: Då jag redan på detta rum under den gemensamma öfverläggningen uppläst ett längre

anförande, skulle jag helst önskat att i dag icke behöfva upptaga R. o. Ad:s tid. Flere talare hafva dock i dag framställt så många anmärkningar mot detta mitt anförande, att jag måste till en del besvara dem, men jag skall dervid vara så kort som möjligt, helst frågan redan torde vara afgjord på det sätt, att den kommer att uppskjutas, och striden då vida bättre kan utkämpas i skrift under tiden till nästa riksdag.

Man har här yttrat: dels att, hurudana Rysslands stridskrafter än må vara, äro våra 50,000 man ej beräknade endast derför, utan för andra förhållanden, att vi måste hafva 50,000 man genast stridsfärdiga för att när som helst kunna lägga i den politiska vågskålen i Europa, dels att vi behöfde dessa 50,000 genast stridsfärdiga för att kunna häfda vår ställning i norden, dels ock att vi alltid visat deltagande för folk, som lida orätt och, för att kunna fortfarande göra det, måste ega en tillräcklig styrka, alltid stridsfärdig för att kunna göra vårt ord gällande. Mot sådane yttranden får jag på det bestämdaste reservera mig. Jag tror, att vi hädanefter hafva ofantligt litet att göra med den Europeiska politiken och att våra 50,000 man betyda föga i den stora politiska vågskålen; jag tror, att vi måste besluta oss till att vara små, mycket små, så snart det gäller politiska frågor i Europa, som ej direkte angå oss sjelfva, men att vi deremot inom våra egna landamären böra vara stora, starka och välrustade samt derföre endast beräkna vårt försvar på skyddet af eget land eller att ingripa der hvarest våra dyrbaraste intressen göra det nödvändigt och hela folket anser striden som sin egen.

Jag önskar dock derföre ej, såsom Gr. af Ugglas tyckes hafva uppfattat mitt anförande, att vi skola införa den Schweitziska arméorganisationen i Sverige. Så har aldrig varit min åsigt, utan jag anser tvärtom denna vara särdeles olämplig för vårt land, icke derföre att icke en öfningstid af 100 dagar skulle vara nyttig för beväring, men derföre att ett sådant befäl, huru talrikt det än må vara, som förekommer i Schweitziska organisationen, ej kan vara passande att föra soldater. Befälet, som till en del väljes, har ej den militäriska duglighet eller det anseende hos truppen, som äro nödvändiga, och den aktning och lydnad, det kan tillvinna sig, beror ej på dess egenskap af befäl, utan på dess ställning i det borgerliga lifvet, och någon sådan organisation hoppas jag aldrig måtte komma till stånd här i Sverige.

Man har sagt, att den bästa armé är den, som har godt befäl och goda soldater, och detta är naturligtvis något som jag hvarken vill eller kan bestrida, men man har ock påstått att befälets antal vid en trupp ej kan er-

sätta truppens godhet, och Gr. Björnstjerna har anfört att han under sitt vistande vid Dybböl under sista Danska kriget hört yttranden i sådan syftning. Äfven jag har någon erfarenhet af detta krig, och jag tror att hvar och en, som deltagit i detsamma, skall instämma i hvad Direktören för Danska krigsministeriet Ankiær, i den af honom utgifna skrift, yttrat, eller att orsaken till krigets olyckliga utgång just var bristen på befäl inom Danska arméen. Vid krigets utbrott fördubblades neml., precist såsom här är föreslaget, bataljonerna från 22 till 44, men dessa 22 bataljoner hade hvardera endast en styrka af 200 à 250 man, då de 44 fingo 800 och derutöfver, och hade ej ett enda befäl mera än hvad som för dem sjelfva nödtorftligen behöfdes. Detta befäl jemte i hast tillskapade reservofficerare och befordrade soldater, utan någon befälsbildning, måste räcka till för de 44 bataljonerna, och häruti torde till en stor del vara att söka orsakerna till krigets olyckliga utgång.

För det sätt, hvarpå mina anmärkningar af nästan alla talare blifvit bemötta, måste jag vara på det högsta tacksam. Ett undantag måste jag dock dervid göra, då Hr af Kleen, i stället för att söka bevisa att jag haft orätt, endast sökt gifva mig tillrättavisningar, hvilka jag ej af honom på detta rum emottager, men hvilka dock uppfordra mig att gifva honom ett särskildt svar, då han säger att jag »på fri hand» »lättsinnigt» och »utan kännedom om befästningskomiténs förslag» yttrar mig om en så vigtig fråga som Stockholms befästande. Jag får erinra Hr af Kleen att jag endast talat om Landtförsvarskomitén och den yttrar sid. 28 i sitt betänk., att »Stockholm, befästadt, lemnar en lämplig samlingspunkt för våra spridda i vidsträckta landsorter förlagda regementsstammar med sin beväring, hvilka annars af grundad farhåga att delvis blifva upprifna, skulle nödgas samla sig långt bakom krigsorten, hvarigenom deras angelägna ankomst försenades», således att vår indelta armé med beväring i Stockholm bör samlas och organiseras, äfvensom att »befästningen erbjuder en säker samlingsort på en strategisk punkt, välbelägen för våra framskyndande trupper», samt vidare »Hufvudstadens befästningar tillskyndar oss säkerhet att kunna begagna och bibehålla de ofvannämnda militäriska fördelarne af en fast utgångspunkt för våra krigsföretag, å ena sidan till Upland och Westmanland, å andra sidan till Södermanland och Östergötland etc.», hvilket svårligen kan betyda annat, än att Stockholm bör blifva en ny basis för vårt försvar. Dessa åsigter behöfver jag icke bemöta, emedan de redan äro vederlagda i en år 1860 utgifven broschyr med titeln »Grunddragen af Sve-

riges försvarssystem.» Denna broschyr, som utdelades till R. St:r, tillkännagafs allmänt vara författad af Chefen för Ingeniörkorpsen, hvilket man så mycket mera ansåg sig berättigad att tro, som man knappast tilltrodde någon annan, än honom, ega en så stor sakkännedom och logisk skärpa i bevisningen, som dem som utmärkte denna lilla skrift; hvilket dock, att döma efter dennes yttrande i dag, svårligen kan vara fallet. — I denna broschyr, hvars genomläsande jag på det högsta rekommenderar Hr af Kleen och alla, som nitälska för vårt försvarsväsende, står bland annat sid. 13: »Det är mot en sådan coup de maine, som måste medelst befästningar sättas i försvarstillstånd, bygdt ensamt, hvad deras besättande angår, på de trupper som äro ständigt inom Stockholm att tillgå, emedan någon annan hjelp icke hinner ankomma»; och sid. 14: »Att gå härutöfver eller att af Stockholm vilja dana en ny basis för vårt försvar, skulle deremot hafva vårt bestämda fall till följd»; och sid. 16: »Det omilitäriska, att icke säga det oförnuftiga i en dylik försvarsanordning ligger för en öppen dag och behöfver inga vidare bevis.» Det oaktadt bevisar förf. på ett slående sätt det oriktiga uti Stockholms befästande i stor skala och dess antagande till samlingsplats för större delen af svenska armén; samt säger vidare sid. 18: »Men hvad som först och sist och utan allt hänseende till dessa redan anförda motsägelser och olägenheter gör ett sådant befästnings- och försvarssätt af Stockholm förkastligt är, att detsamma alldeles icke tryggar hufvudstaden för en öfverrumpling, emedan det är bygdt på en försvarsarmé eller truppstyrka, som icke i hvarje ögonblick är på stället att tillgå, utan först efter en längre tid här kan samlas»; samt slutligen sid. 19: »Stockholms försvar bör således i första handen inskränka sig till den strängaste defensiv och grundas ensamt på de trupper, som inom hufvudstaden äro att tillgå, och de befästningar, som den derför gillade planen upptager, hvilka dermed kunna fullt besättas»; samt »allt öfverskridande af denna plan är gagnlöst och blir förderfligt, om man derjemte öfvergår till någon slags tanke om, att af denna punkt tillskapa något, hvartill den i följe af sitt läge icke är ämnad.»

Sedan jag nu uppläst några de förnämsta och kraftigaste ställena ur den källa, hvarur jag hemtat mitt omdöme om Stockholms befästande, kan den tillrättavisning, Hr af Kleen ansett lämpligt söka gifva mig, ej drabba mig, utan tillbakafaller den på den okände författaren.

I öfrigt inskränker jag mig till att förklara, att jag instämmer i det af Gr. af Ugglas afgifna förslag till beslut i denna fråga.

Frih. Liljencrantz, Johan: Under den föregående diskussionen hafva redan så många talare, hvilka hyst samma åsigter som jag, uttalat sina betänkligheter mot det nu föreliggande förslaget, att jag skulle kunna underlåta yttra mig, såvida jag ej i en fråga sådan som denna, hvilken så nära berör vårt sjelfbestånd, anser det vara hvars och ens pligt att angifva de skäl, på hvilka han grundar sitt afslag af K. M:ts Propos. Hvad som i detta förslag i främsta rummet fäst min uppmärksamhet är den omständighet, att den föreslagna förstärkningen af arméen med 25,000 man är alldeles otillräcklig att värna oss mot ett anfall från det håll, der vi säkrast kunna vänta ett sådant. Sakkunniga personer, hvilka mera sysselsatt sig med hithörande ämnen, än jag, hafva på ett, som jag tror, fullt tillfredsställande sätt bevisat, att landtförsvarskomiténs beräkning ang. den styrka, en fiende skulle kunna hit öfverföra, är för låg. Då nu så är, följer ju deraf, att de 50,000 man, hvilka skulle utgöra den mindre krigsfoten, genast blefvo otillräckliga, och att vi således nödgas söka en organisation, som kan skänka arméen mera folk och ökade försvarskrafter.

Äfven mot förslagets detaljer har jag åtskilligt att erinra. Utsk:t har visserligen, då det talar om den utsträckta öfningstid de utlottade beväringsynglingarne skulle underkastas, uttryckt den förhoppning, att ordentliga och redbara arbetare icke skulle hafva någon svårighet att träffa sådane uppgörelser med sina husbönder, att de finge qvarstå i deras tjenst trots den långa vapenöfningstiden. Jag hemställer dock till eder, M. Hrr, om det gifves många husbönder, hvilka, utan att inse det landets sjelfbestånd står på spel, skola låta sina tjenare under en längre tid vara borta från arbetet. Jag betviflar det. Jag betviflar ock, att en driftig och duglig arbetare, som varit nog olycklig att blifva utlottad, skall finna någon särdeles stor uppmuntran i den dagsaflöning af 1 rdr, Utsk:t föreslagit, då han i följd af sin beväringspligt finner sig utestängd från möjligheten att erhålla årstjenst och inskränkt till att söka arbetsförtjenst för dagen. Helt och hållet instämmer jag i de ädla åsigter, Hr Mannerskantz uttalat ang. lottningssystemets förkastlighet. Det af Gr. Björnstjerna föreslagna sätt att förtaga förhatligheten af detta system, kan jag icke heller gilla. Jag tror neml. att, vare sig friköpningen går före lottningen eller lottningen före friköpningen, blir skilnaden endast den, att friköpningen i senare fallet blir dyrare, och att således endast de förmögnare kunna begagna sig af denna förmån. Men, de som försvara Utsk:ts förslag, hafva rätt att fråga, hvad viljen J, som anfallen det, sätta i stället. I detta fall instämmer jag i hvad Gr. Björnstjerna föreslagit, eller att

öka öfningstiden för beväringen. Utsk:t har ansett, att hela beväringen ej borde öfvas, utan endast en del, och denna i 62 dagar. Om nu i stället hela beväringen öfvades i 60 dagar (40 dagar det 1:a året och 20 dagar det andra), skulle vi derigenom erhålla en här, så öfvad, att vi med hopp om framgång kunde möta fienden. Jag tror visserl. ej, att 60 dagar äro tillräckliga att utbilda en god soldat, men jag tror ej heller, att ett krig kommer så brådstörtadt att en fiende, innan vi veta ett ord derom, kan ställa 60,000 man framför Stockholm. Det vore särdeles ledsamt, om våra diplomater, som kosta oss så betydligt, icke skulle kunna göra så mycken nytta, att de två månader före ett tillämnadt fiendtligt anfall kunde underrätta oss derom. Kunna de det, så bör också Svenska hären med en beväring, som först erhållit 60 dagars öfning och derefter varit sammandragen och öfvad tillsammans med stammen under två månader näst före kriget, kunna bjuda fienden spetsen, och ett försvar bygdt på sådan grund, då hela Svenska folket blir vapenöfvadt, bör vara vida kraftigare, än det af K M. föreslagna.

Gr. af Ugglas har här framlagt ett förslag till beslut, enl. hvilket R. o. Ad., utan att uttala sig öfver K. M:ts förslag, endast skola anhålla, att K. M. ville till nästa riksdag framlägga ett utarbetadt förslag i ämnet. Då jag, som vördnadsfullt och tacksamt erkänner Regeringens stora förtjenst i att hafva sökt lösa denna för vårt sjelfbestånd så vigtiga fråga, likväl ej kan biträda K. M:ts nu framlagda förslag, anser jag Borgare-Ståndets beslut, som innefattar ett bestämdt ogillande af nämnde förslag, vara att föredraga framför Gr. af Ugglas' förslag, och får jag således hos Hr Gr. o. Landtm. anhålla om propos. å nämnde Stånds beslut, hvilket lyder: »det skola R. St:r i underd. skrifvelse till K. M:t anmäla, att då de uti K. M:ts Nåd. Propos. föreslagna förändrade grunder för beväringsinrättningen och för bildande af en landstorm ännn inom landet äro föga kända; då derjemte de icke väl torde kunna pröfvas och bedömas förr, än förslag till arméns och beväringens organisation i helhet och sammanhang blifvit framställdt; då slutligen med skäl kan ifrågasättas, om den afgående representationen bör, genom sitt yttrande i en fråga af så genomgripande art som denna, i mer eller mindre mån binda en blifvande riksdags beslut, R. St:r anse sig icke böra godkänna K M:ts nu afgifna Nåd. Propos., men anhålla i underdånighet, att K. M:t behagade till en kommande riksdags pröfning i sin helhet framlägga denna fråga.»

Frih. Hamilton, Hugo: Jag har endast begärt ordet för att tillkännagifva att jag, för att icke splittra rö-

sterna, afstår från mitt förra yrkande och i stället instämmer med Gr. af Ugglas.

Frih. Klinckowström, Rudolf: Jag får endast hemställa, att Gr. Björnstjerna ville förändra sitt yrkande till anhållan om återremiss af hela det föredragna Betänk:t, ty det är alldeles omöjligt för R. o. Ad. att kunna på stående fot fatta beslut öfver ett så vigtigt förslag, som det han på f. m. framlagt; för min egen del kan jag ej rösta för återremiss, men skall nu, sedan man erhållit kännedom om Borgare-St:s beslut, hvilket endast obetydligt skiljer sig från Gr. af Ugglas' förslag, instämma i det förstnämnda, hvadan jag således förenar mig i Frih. Liljencrantz' yrkande.

Gr. Björnstjerna, Carl Magnus: För min del skulle jag ej hafva något emot hvad Frih. Klinckowström föreslagit, eller att jag skulle inskränka mig till yrkande af återremiss af Utsk:ts Betänk., såvida ej denna fråga sedan f. m. tagit en helt annan vändning. Bonde-St. har neml. afslagit Betänk:t, Borgare-St. har beslutat frågans uppskjutande till nästa riksdag, och Preste-St. kommer enl. all sannolikhet att fatta, eller har redan fattat, ett likartadt beslut. En återremiss här skulle då ej tjena till något. Den skulle blott betyda att R. o. Ad. icke vill yttra sig i ämnet. Då jag, på de skäl jag förut anfört, anser det vara af största vigt, icke allenast för sjelfva saken, utan för R. o. Ad:s eget anseende, att ett bestämdt svar på denna vigtiga fråga lemnas K. M:t åtminstone af det Stånd, som inom sig besitter så många i ämnet kunniga personer och måhända till hälften utgöres af militärer, får jag fortfarande yrka, att mitt förslag måtte blifva underkastadt R o. Ad:s pröfning. Med stöd af det föredragningssätt Gr. Sparre föreslagit och hvilket af R. o. Ad. godkänts, anhåller jag dock om särskild propos. på förslagets tre första punkter, hvilka innehålla de allmänna principerna, detta af det skäl, att en aktad talare, Hr Mannerskantz, förklarat sig vilja biträda dessa, fast han ej kunde gilla de öfriga punkterna; möjligen torde flera ledamöter dela denna hans åsigt. Redan då jag i mitt förra anförande föreslog, att byte skulle få ega rum efter lottdragningen, påpekade jag att detta endast skulle medgifvas inom samma åldersklass och att således en 20-åring endast skulle få byta med en annan 20-åring. Då emellertid mitt förslag icke blifvit så uppfattadt, och jag helt nyligen hört en talare påstå, att jag skulle förorda det gamla legningssystemets återinförande, så att vår beväring till stor del åter skulle kunna komma att bestå af gamla »vagabonder», ber jag att man måtte ånyo genomläsa mitt förslag.

Nu några ord till svar på de anmärkningar, som framställts mot mitt föregående anförande. Hr Reuterskiöld har ansett det af mig förordade bytet efter lottdragningen vara betungande för de fattigare klasserna. Jag bekänner, att jag här icke rigtigt kan följa den ärade talarens tankegång. Friköpning är orättvis derföre, att den förmögne medelst erläggande af en viss summa till Staten befrias från beväringsskyldigheten, den der då så mycket tyngre drabbar den fattige. Byte, efter lottdragningen, deremot, så som jag föreslagit det, är en enkel öfverenskommelse mellan två enskilda personer, hvilken enl. sakens natur bör blifva fördelaktig för dem båda. Om den fattige får bra betaldt, derföre att han gör den mera förmögne en tjenst, kan ju detta icke kallas någon tunga, snarare tvärtom. Man har vidare ansett, att mitt förslag skulle medföra alltför stora kostnader och derföre vara olämpligt. Jag torde då få upprepa, hvad jag redan yttrat på f. m. Utsk:t föreslår att den nuvarande 30 dagars öfningen för beväringen skall fortfara, den kostar en half million, härtill kommer (allt enl. Utsk:ts förslag) samma summa för anskaffande af de utmärkta beväringssoldaterne. Enl. mitt förslag åter skulle lika mycket eller en million erfordras för att öfva hela beväringen i 60 dagar, eller dubbelt så lång tid som nu. Deremot behöfde inga beväringssoldater uttagas. Jag hemställer, om icke mitt förslag bör för samma pris medföra ett vida fördelaktigare resultat än K. M:ts. Då enl. det senare endast ¼ af nationen vapenöfvas, skulle ju enl. mitt förslag efter en viss tid hela folket erhållit nöjaktig öfning i vapnens bruk. En verklig folkbeväpning vore då införd, detta till oberäknelig fördel ej blott för den verkliga krigshären, utan äfven för landtstormen, hvilken då komme att bestå af fullt exerceradt folk, icke af oöfvade hopar. Mycket mera skulle visserl. vara att anföra. Jag vill dock icke längre upptaga R. o. Ad:s tid, utan inskränker mig till att förnya min anhållan om särskild propos. å de tre första punkterna af mitt förslag.

Gr. Sparre, Erik: Det är ingalunda underligt att i en fråga af den vigt, som den förev:de och hvaröfver så många militära ledamöter yttrat sig, olika åsigter blifvit uttalade. Jag tror likväl, att såväl diskussionen under Ståndens gemensamma öfverläggning i detta ämne, som ock diskussionen härstädes i dag burit vittne derom, att, om man skulle vänta, till dess meningarne i denna fråga blefve eniga, man skulle få vänta länge. Alla tyckas dock vara ense derom, att den närv:de organisationen af vårt försvar icke innebär någon garanti för vårt sjelfbestånd och att, om ock åsigterna om sättet för en

reorganisation deraf äro olika, dock behofvet af en sådan är oafvisligt. Vi böra således vara nöjda deråt, att frågan blifvit allvarligen väckt, och, på grund af K. M:ts framställning, ådragit sig representationens uppmärksamhet.

Om man erkänner, att en armé af 25,000 man är alldeles otillräcklig, att den behöfver förstärkas. så uppstår den frågan, huru en sådan förstärkning skall bildas. Flera talare hafva påyrkat, att den skulle bildas på det sätt, att hela beväringen öfvades. Om det vore möjligt och om det funnes exempel på, att i något land man gifver full öfning åt alla de krafter, man vid krig ämnar använda, vore jag måhända benägen derför, men, då man öfverallt vidtagit den utvägen att hafva en större och en mindre krigsfot, eller en fredsfot i motsats mot en krigsfot, kan jag icke fatta, hvarföre icke Sverige liksom hvarje annat land borde följa detta, af en klok hushållning förestafvade exempel. Det är väl obestridligt, att, om vid inträffande krig vår lilla indelta armé, som knappt uppgår till 25,000 man, skulle sammanblandas med en oöfvad beväring af 100,000 man, skulle den lilla truppen försvinna bland det stora antalet, och omöjligt kunna bibringa beväringen den öfning, utöfva den föresyn, ingifva de öfriga den hållning, som erfordras, eller tron J, Mina Hrr! att den gamle soldaten, omgifven af 3 à 4 oerfarne, vid geväret föga vane ynglingar kan bibehålla den hållning, som han sjelf möjligtvis genom en långvarig militärisk karrière förvärfvat sig; är det icke sannolikt, att denna massa skall förlamande inverka på hans eget mod, hans kraft och ihärdighet? Äro vi derom ense, finnes ingen annan utväg än att förstärka den stam, som vi skulle önska utgöra ledning för den öfriga armén. Jag instämmer fullkomligt med de talare, som yrka och önska, att hela Svenska folket skall vara beväpnadt, på sätt en talare här i dag yttrat, men tron J väl, Mina Hrr! att det någonsin skall blifva möjligt att komma derhän, att hela Svenska folket blir så vapenöfvadt, att en hvar skall vara färdig att genast och utan ytterligare öfning utskickas i striden. Skulle det icke vara misshushållning med krafter att af hela folket fordra en sådan krigsfärdighet; måste vi icke erkänna, att numera krigskonsten vunnit en sådan utveckling, att man jemväl af soldaten fordrar så mycken färdighet, så mycken utveckling i sin konst, att det är otänkbart att af hela folket fordra sådan; måste vi icke erkänna, att vårt kuperade land mera än något annat erbjuder tillfälle till personlig tapperhet, rådighet, mod och säkerhet, som endast genom längre öfning och vana kan förvärfvas? Om vi också vilja bygga vårt försvar på en så beskaffad vapenöfning hos folket,

måste vi dock förutan denna folkbeväpning hafva en armé, som kan utgöra typen för densamma, som kan föregå den med exempel och vara tillräckligt stark att stöda den. Om vi nu förstärka stammem så, att den uppgår till 50,000 man, så, ehuru jag visserligen erkänner, att denna armé icke kan vara tillräcklig för att möta Rysslands öfverlägna skaror, är dock denna styrka dubbelt större än 25,000 man och, sammansmält med den öfriga armén, skall den kunna utgöra en tillräcklig kärntrupp, omkring hvilken beväring och folkbeväpning kunna sluta sig. Man har sagt, att de olika grunderna för tillkomsten af armén, den indelta och den nu ifrågasatta förstärkningen af 25,000 man, skulle verka försvagande på det hela. Om så vore, skulle äfven beväringen och indelta armén verka försvagande på hvarandra, ty de äro utgångna ur helt olika grunder. Dessa frivillige, eller förstärkningen, skulle bland beväringen och indelta armén hafva sina bekanta, vara med dem jemnåriga, just utgöra den förmedlande länken dem emellan; och jag kan således icke föreställa mig annat än, att de skulle verka välgörande. Att åstadkomma en fullt identisk armé, är omöjligt. Hvad menar man väl med denna på olika sätt tillkomna armé? Skulle den, som påyrkar arméns identitet, verkligen önska, att vårt indelningsverk ökades till den grad, att det ensamt skulle kunna möta fienden? Det är omöjligt, det kan icke ske. Således finnes icke någon annan utväg än att tillgripa beväringen och låta den sammansmälta med den indelta armén.

Man har här mycket opponerat sig mot friköpningen. Detta skulle förefalla mig mindre underligt, om friköpningen vore något nytt, men, allt sedan beväringen infördes i Sverige, har äfven friköpning existerat, och jag tror, att det är omöjligt att borttaga den. Att den förekommer under olika former, är sannt; förr kunde man för 25 rdr lega för sig, såsom här rigtigt blifvit sagdt, en vagabond, men anspråken hafva under sednare tider stegrats och i följd deraf friköpningsbeloppet af K. M:t blifvit höjdt till 100 rdr.

Vidare hafva åtskilliga talare anmärkt, att Utsk:ts förhoppningar om, att genom den af Utsk:t föreslagna dagspenning af 1 rdr pr dag för hvarje beväringssoldat många skulle finna sig uppmuntrade att taga anställning i krigsförstärkningen, och således denna kunna nästan uteslutande bildas af frivilliga, äro alltför illusoriska, enär berörde ersättning vore en alltför otillräcklig dagspenning för en driftig arbetare. Jag kan i detta afseende icke åberopa annat än min egen erfarenhet. Vi veta, att det finnes ett regemente, som icke är indelt, utan att dock vara garnisons-regemente, neml. Wermlands Fältjägare-

regemente. Manskapet vid detta regemente tager värfning för 6 år och uppbär 36 rdr i årlig aflöning. Det är egentligen stationeradt i Wermland, men en stor del deraf värfvas inom Dalsland, och jag har särskildt iakttagit, att inom Tössbo härad en stor mängd beväringsynglingar just det år, de skola approberas, taga värfning vid Wermlands Fältjägare-regemente. Hvarföre göra de det? Jo, derföre att de finna det för sig fördelaktigare att värfvas för 6 år, och årligen erhålla 36 rdrs aflöning, än att fullgöra beväringsexercisen under 2 år utan någon ersättning. Jag förmodar, att förhållandet skulle blifva detsamma äfven i öfriga delar af landet, isynnerhet som, efter Utsk:ts förslag, beväringssoldaterne skulle erhålla 62 rdr under första året och icke skulle binda sig för mera än 4 år. Inom Utsk:t voro också ledamöterna af Bonde-St. temligen allmänt af den åsigten, att en årlig inkomst af 62 rdr för en person, som under 10 månader af året kunde fullt fritt använda sin arbetskraft, icke kunde anses så obetydlig, att den icke innebure en skälig uppmuntran.

En talare har här yttrat, att, om endast den nuv:de beväringen erhölle ökad öfning, behöfde man icke hysa fruktan derför, att en fiende skulle kunna öfverfalla oss så hastigt, att vi icke kunde hinna tillräckligt öfva hela beväringsstyrkan. Jag betviflar detta. Vi veta att i Petersburg äro förlagda ett tillräckligt antal gardesregementen, för att de skulle kunna när som helst öfverflyttas på Svenska kusten. Mot denna armé skulle vi med en sådan organisation af försvaret icke kunna uppställa mera än 15,000 man; ty hela vår stående armé kunde väl icke sammanträngas på samma punkt, då det vore origtigt att blotta Norrland på allt försvar, och 10 à 15,000 man skulle således endast återstå för att uppspädas med beväringen.

Utan att vara militär, har jag fästat mig vid den åsigt, som af landtförsvars-komitén uttalats, att icke allenast vana vid att handtera gevär, utan äfven vana vid kamratskap och sammanhållning måtte företrädesvis önskas hos en krigshär, men jag tror verkligen icke, att dessa egenskaper skulle kunna finnas hos en del indelta soldater och en stor massa oöfvade beväringsynglingar. Jag gör mig visserligen alla möjliga goda förhoppningar om resultatet af de vapenöfningar, som numera uppstått hos folket, men huru stora förhoppningar man än må göra sig i detta afseende, kan dock icke förnekas, att en fullt tjenstbar armé dock erfordras, och att hvilken öfning folket än kan förvärfva sig, kan dock aldrig folkbeväpning göra en ständig armé umbärlig.

Jag skulle på dessa skäl anse, att det vore lämpligt att bifalla Utsk:ts förslag, men, då jag hört, att Krigs-Ministern och flera andra ledamöter af detta Stånd instämt i det af Gr. af Ugglas framställda yrkande, vill icke jag motsätta mig det. Hufvudsaken är, efter min uppfattning, att frågan kommit på tal. Utsk:ts förslag afser heller icke något annat än att ett uppskof. Ett afslag åter, förklädt, såsom jag finner det i en värd talares framställning, skulle jag icke anse lämpligt, minst på detta rum, såvida R. o. Ad. erkänner, att man icke kan undgå att vara betänkt på åtgärder för ett ändamålsenligare ordnande af vårt försvar.

Frih. Klinckowström, Rudolf: Då man hör Generalen, jag ber om förlåtelse, Landshöfdingen Gr. Sparre så yttra sig, kunde man tro att han varit på ett ströftåg, ty det återstår icke mera än 20,000 man för honom; men om han behagade kasta en blick i det Betänk., han sjelf varit med om att uppsätta, så skulle han finna att der står 29,000 man.

Då jag emedlertid anser ämnet vara af den stora vigt att man icke på stående fot bör försöka en omredigering, anhåller jag att R. o. Ad. ville vidtaga den försigtiga åtgärden att afslå Betänk:t.

Gr. af Ugglas: Jag har begärt ordet för att besvara Gr. Björnstjerna. Den ädle Gr:n har ansett det vara R. o. Ad. värdigt att till K. M:t uttala en åsigt. Det vore visserligen väl, om så kunde ske, men då åsigterna äro så delade att, äfven om en majoritet kunde vinnas, densamma sannolikt blefve så ringa, att den ej kunde anses som ett uttryck af R. o. Ad:ns åsigt, och således icke heller gifva regeringen något stöd, anser jag förslaget olämpligt.

Minst af allt torde R. o. Ad. nu kunna antaga nya grunder, hvars syftning man så här på stående fot icke så noga kan granska.

Det enda man kunde göra, vore att, som Frih. Klinckowström sagt, återremittera Betänk:t; men då Gr. Björnstjerna försäkrat att detta icke skulle tjena till något, torde äfven detta vara olämpligt.

På grund af hvad jag nu anfört, anhåller jag att R. o. Ad. icke måtte fästa något afseende vid det förslag, Gr. Björnstjerna framställt.

Gr. Sparre: Utan att vilja inlåta mig i svaromål på Frih. Klinckowströms finesser, ber jag att få nämna att jag sade 25,000 man, och så uppgifver äfven försvars-

komitén. Om också styrkan kunde uppbringas till 30,000 man, så torde man icke få räkna på mer än 25,000.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats fulländad, förmälte Hr Gr. o. Landtm., att under densamma hade yrkats dels bifall till Utsk:ts förev:de förslag, dels af Gr. af Ugglas, att R. o. Ad. skulle fatta ett beslut af följ:de lydelse: »Då de uti K. M:ts Nåd. Propos. föreslagna förändrade grunder för bevärings-inrättningen ännu inom landet äro föga kända, då de derjemte icke väl torde kunna pröfvas och bedömas förr än förslag till arméns och beväringens organisation i helhet och sammanhang blifvit framstäldt, då slutligen med skäl kan ifrågasättas, om den afgående representationen bör, genom sitt yttrande i en fråga af så genomgripande art som denna, i mer eller mindre mån binda en blifvande riksdags beslut, få R. St:r, till svar å Eders M:ts Nåd. Propos., i underd. anhålla:

att K. M:t behagade till en kommande riksdags pröfning i sin helhet framlägga denna fråga;»

dels af Frih. Liljencrantz, att R. o. Ad. måtte, i likhet med Borgare:St., afslå Utsk:ts ifrågav:de förslag samt besluta, »det skola R. St:r i underd. skrifvelse till K. M:t anmäla, att då de uti K. M:ts Nåd. Propos. föreslagna förändrade grunder för bevärings-inrättningen och för bildande af en landstorm, ännu inom landet äro föga kände; då derjemte de icke väl torde kunna pröfvas och bedömas förr, än förslag till arméns och beväringens organisation i helhet och sammanhang blifvit framstäldt; då slutligen med skäl kan ifrågasättas, om den afgående representationen bör, genom sitt yttrande i en fråga af så genomgripande art som denna, i mer eller mindre mån binda en blifvande riksdags beslut, R. St:r anse sig icke böra godkänna K. M:ts nu afgifna Nåd. Propos., men anhålla i underdånighet, att K. M:t behagade till en kommande riksdags pröfning i sin helhet framlägga denna fråga;» dels af Gr. Björnstjerna, att R. St:r skulle fatta ett så lydande beslut: »att R. St:r i underd. skrifvelse till K. M:t anmäla, det R. St:r, vid granskning af de i K. M:ts Nåd. Propos. angifna förändrade grunder för bevärings-inrättningen, funnit sig böra hemställa:

1:o skyldigheten för Svensk man att deltaga i allmänna beväringen, inträder, såsom hittills, med året näst efter det då han fyllt 20 år, och fortfar i 10 års tid;

2:o alla beväringsskyldige af de tvenne första åldersklasserne böra vapenöfvas;

3:o ökad öfning för beväringen är nödvändig och bör om möjligt utsträckas till alla;

4:o skulle ökad allmän öfning visa sig medföra allt för stora kostnader, då må någon del af beväringen genom lottning uttagas för att enskildt utbildas;

5:o frivilliga anmälanden före lottningen böra befrämjas;

6:o ingen friköpning från lottdragning får ega rum;

7:o byte efter lottdragningen är tillåtet inom samma åldersklass;» hvarjemte Gr. Björnstjerna yrkat, att de 3 första punkterna i hans förslag skulle göras till föremål för en särskild propos. samt, derest de skulle vinna R. o. Ad:ns bifall, särskilda propos:r å de öfriga punkterna framställas; och hade slutligen yrkats afslag å Utsk:ts förslag.

Härefter framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till Utsk:ts förslag, hvartill svarades många nej, blandade med ja, sedermera propos. på antagande af Gr. af Ugglas' förslag, då svaren utföllo med talrika ja, blandade med nej, vidare propos. på antagande af Frih. Liljencrantz' förslag, hvarvid svarades många nej, blandade med ja, ytterligare propos. på antagande af de 3 första punkterna i Gr. Björnstjernas förslag, hvilken propos. besvarades med många nej jemte åtskilliga ja, och slutligen propos. på afslag å Utsk:ts förslag, då svaren utföllo med många nej jemte några ja; hvarefter och sedan propos. på antagande af Gr. af Ugglas' förslag förnyats samt med talrika och starka ja, blandade med nej, besvarats, Hr Gr. o. Landtm. förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Sedan flere ledamöter begärt votering, yttrade Hr Gr. o. Landtm., att R. o. Ad. egde att bestämma kontrapropos:ns innehåll vid den begärda voteringen; hvarefter Hr Gr. o. Landtm. först hemställde, huruvida till kontrapropos. skulle antagas bifall till de 3 första punkterna i Gr. Björnstjernas förslag, hvarvid svarades många nej jemte åtskillliga ja, och sedermera förslag, att kontrapropos:n skulle innefatta bifall till Frih. Liljencrantz's förslag, då svaren utföllo med många ja och nej i blandning; hvaruppå Hr Gr. o. Landtm. förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Då så väl Gr. Björnstjerna som ock Hr Brakel yrkade voterings anställande om kontra-propos:ns innehåll, hemställde Hr Gr. o. Landtm., huruvida R. o. Ad. såsom nej-propos. vid voteringen om kontra-propos:n ville antaga bifall till de 3 första punkterna i Gr. Björnstjernas förslag, hvartill svarades många nej jemte åtskilliga ja; hvarefter och sedan Hr Gr. o. Landtm. föreslagit, att bi-

fall till Utsk:ts hemställan skulle upptagas i nej-propos:n vid ifrågav:de votering, samt svaren derå utfallit med många ja jemte åtskilliga nej, Hr Gr. o. Landtm. förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Efter det att Gr. Björnstjerna påyrkat votering samt R. o. Ad., uppå Hr Gr:ns o. Landtm:ns hemställan, såsom nej-propos. vid den nu begärda voteringen antagit bifall till de 3 första punkterna i Gr. Björnstjernas förslag, uppsattes och justerades en voterings-propos. af följande innehåll:

»Den som vill, att, vid blifvande votering om Frih. Liljencrantz's förslag såsom kontra-propos. emot Gr. af Ugglas' i anl. af sammansatta Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts Utlåt. N:o 5 framställda förslag till beslut, kontra-propos:n skall innefatta bifall till Utsk:ts å sidan 29 af samma Utlåt. afgifna förslag, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, antager R. o. Ad. till kontra-propos. vid ifrågav:de votering de 3 första punkterna af Gr. Björnstjernas i ämnet afgifna förslag.»

Voteringen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 91.
Nej — 24.

Härefter upplästes och godkändes följ:de voterings-propos.:

»Den som vill, att vid blifvande votering om bifall till det utaf Gr. af Ugglas, i anl. af sammansatta Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts hemställan å sid. 29 af Utlåt:t N:o 5, framställda förslag, kontra-propos:n skall innefatta antagande af Frih. Liljencrantz's förslag, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, antager R. o. Ad. till kontra-propos. vid denna votering bifall till Utsk:ts ofvanberörde hemställan.»

Vid denna voterings utgång hade rösterna utfallit sålunda:

Ja — 50.
Nej — 56.

Upplästes

Upplästes och godkändes följ:de voterings-propos. för hufvudvoteringen:

»Den som bifaller Gr. af Ugglas', i anl. af sammansatta Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts hemställan å sid. 29 af Utlåt:t N:o 5, framställda förslag, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, bifaller R. o. Ad. Utsk:ts ofvanomnämnda hemställan.»

Vid denna voterings slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 85.
Nej — 34.

Utsk:ts å sid. 30 afgifna hemställan.

Gr. af Ugglas: Då landtstormen ingår i den fråga, hvarom R. o. Ad. nyss beslöt anhålla »att K. M:t för kommande representation ville densamma i sin helhet framlägga,» torde R. o. Ad. finna att samma hemställan äfven här måtte göras. Detta kunde lämpligast ske genom att inflicka orden »och för bildande af landtstorm» efter ordet »bevärings-inrättningen» i det nyss fattade beslutet.

Sedan öfverläggningen ansett härmed slutad samt Hr Gr. o. Landtm. yttrat, att Gr. af Ugglas hade föreslagit, att i den underd. skrifvelse, som R. o. Ad. vid behandlingen af första punkten i Utlåt:t beslutat, skulle näst efter orden »för beväringsinrättningen» införas orden: »och för bildande af en landtstorm;» framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till Utsk:ts hemställan, hvartill svarades nej, och sedermera propos. på antagande af Gr. af Ugglas' nyssberörde förslag, hvilken propos. med ja besvarades.

Vid föredragning af Konst.-Utsk:ts d. 2 och 15 dennes bordlagda Mem. N:o 14, i anl. af Riks-Ståndens beslut rörande det i Konst.-Utsk:ts Mem. N:o 10 framställda förslag till ändring i 28:de §:n R. F., så att till flera befattningar må kunna utnämnas bekännare af annan troslära än den rena evangeliska, lade R. o. Ad. till handlingarne Utsk:ts första, till annat Riks-Stånd gjorda hemställan, samt godkände den i Mem:ts sednare del föreslagna voterings-propos.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, Konst.-Utsk:ts den 5 dennes bordlagda Mem. N:o 15, i anl. af Riks-Ståndens beslut rörande det i Konst.-Utsk:ts Mem. N:o 13 framställda förslag till ändring i åtskilliga delar af Tryckfrihets-förordningen, för vinnande af större frihet att anlägga boktryckerier.

Föredrogos, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, Stats-Utsk:ts den 5 dennes bordlagda Utlåt:n och Mem.:

N:o 75, i anl. af väckt motion om uppförande af ett nytt representanthus samt om anvisande af dertill erforderliga medel;

N:o 76, ang:de utvidgning af det inom R. St:rs hus inrättade arkiv och bibliothek samt anvisande af dertill erforderliga medel; och

N:o 77, i anl. af K. M:ts till R. St:r aflåtna Nåd. Skrifvelse, i fråga om upplåtelse åt Stockholms stad af vissa tomtdelar å Riddarholmen.

Föredrogs och lades till handlingarne sammansatta Stats- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts den 5 dennes bordlagda Mem. N:o 8, i anl. af erhållen återremiss å Betänk:t N:o 5, ang:de väckta motioner om skjutsväsendets ordnande och öfvertagande af Staten m. m.

Föredrogos, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, följ:de d. 5 dennes bordlagda Betänk:n, neml.:

Sammansatta Stats-, Bevilln.- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts Betänk. N:o 9, i anl. af väckt fråga om restitution af bränvinstillverknings-afgift vid export till utrikes ort;

Sammansatta Bevilln.- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts Betänk. N:o 2, i anl. af väckt motion om åtgärder i afseende på tillämpningen af vissa stadganden angående landväga varuförseln mellan Sverige och Norge;

Sammansatta Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts Betänk:n:

N:o 7, i anl. af väckta motioner om rättighet för röstegande i konsistoriella pastorat och sacellanier att begära fjerde profpredikant; och

N:o 8, i anl. af väckt motion om upphäfvande af den s. k. indigenatsrätten samt af konsistoriernas missiveringsrätt;

Riddarh.-Utsk:ts Betänk. N:o 9, i anl. af återremiss å det af Utsk:t afgifna förslag till ny Riddarh.-Ordning.

Gr. Mörner, Carl Göran: Jag får hemställa att sammansatta Bevilln.-, Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts Betänk. N:o 1, som icke är bordlagdt mera än en gång, måtte uppföras först på föredragningslistan till nästa plenum och derefter Stats-Utsk:ts Betänk. om 9:de Hufvudtiteln; samt att Riddarh.-Utsk:ts Betänk. N:o 9 måtte uppföras efter Konst.-Utsk:ts Mem. N:o 15.

Till detta förslag lemnade R. och Ad., uppå gjord propos., sitt bifall.

Öppnades Hrr Elektorers lista vid val af en ledamot i Konst.-Utsk:t efter N:o 167, Hr Geete, fullm. Frih. Leijonhufvud, Carl Gustaf; och befanns dertill hafva blifvit utsedd:

N:o 830. Hr von Vicken, fullm. Frih. Leijonhufvud, Carl Gustaf.

Öppnades Hrr Elektorers lista vid val af en suppleant i Stats-Utsk:t efter N:o 460, Hr von Krusenstjerna, Mauritz Adolf; och befanns dertill hafva blifvit utsedd:

N:o 1976. Hr von Knorring, Erik Oscar.

Öppnades Hrr Elektorers lista vid val af en ledamot i Bevilln.-Utsk:t efter N:o 1696, Hr Bergenstråle, Claës, samt, enligt R. o. Ad:ns den 1 Maj fattade beslut, af ytterligare 6 suppleanter i samma Utsk.; och befunnos hafva blifvit utsedd till

Ledamot:

N:o 2333. Hr Oldevig, Hans Fredrik.

Suppleanter:

N:o 839. Hr Rehnberg, Carl Gustaf.
» 9. » Ulfsparre, Sigge Bogislaus.
» 1053. » Hammarberg, fullm. Hr von Hofsten, Carl August.
» 1642. » Ridderstad, fullm. Gr. von Schwerin, Carl Gustaf Filip.
» 86. » Stuart, Fredrik Gustaf August.
» 1648. » Bahr, Robert Ulrik Henrik.

Öppnades Hrr Elektorers lista vid val af en ledamot i Banko-Utsk:t efter N:o 2256. Hr von Geijer, Bror Bengt Gustaf, och en supppleant i samma Utsk. efter N:o 1035, Hr Wästfelt, Fredrik Filip, samt, enligt R. o. Ad:ns den 28 April fattade beslut, af ytterligare 2 suppleanter i nämnde Utsk.; och befunnos hafva blifvit utsedde till

Ledamot:

N:o 2334. Hr Bohnstedt, Theodor Ludvig.

Suppleanter:

N:o 250. Frih. Hjerta, Ernst Fredrik Josephsson.
» 2132. B. Hr af Klercker, Carl August.
» 2203. » Zacco, fullm. Frih. von Knorring, Axel Wilhelm.

Öppnades Hrr Elektorers lista vid val af en suppleant i Lag-Utsk:t efter N:o 135, Hr Hammarskjöld, fullm. Gr. Taube, Henning Edvard; och befanns dertill hafva blifvit utsedd:

N:o 107. Hr Ulfsax, fullm. Hr von Bahr, Carl Fredrik Oscar.

Öppnades Hrr Elektorers lista vid val af en ledamot i Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:t efter N:o 313, Frih. von Platen, Carl Baltzar Ernst, och två suppleanter i samma Utsk. efter N:o 1991, Hr Skjöldebrand, Erik Bogislaus, och N:o 1871, Hr Ehrenpohl, fullm. Frih. Rappe, Axel Emil; och befunnos hafva blifvit utsedde till

Ledamot;

N:o 1586. Hr Raab, fullm. Frih. Raab, Hugo.

Suppleanter:

N:o 2211. Hr Börtzell, Algernon.
» 76. Frih. Kruse af Verchou, Henrik Malcolm.

Oppnades Hrr Elektorers lista vid val af en ledamot i Riddarh.-Utsk:t efter N:o 62, Gr. Taube, August Gustaf, och en suppleant i samma Utsk. efter N:o 1519, Hr v. Döbeln, Ernst Georg; och befanns hafva blifvit utsedd till

Ledamot:

N:o 91. Hr Mörner, Hampus Gabriel.

Suppleant:

N:o 1351. Hr Muhl, August Gerhard.

R. o. Ad. åtskiljdes kl. 10 e. m.

In fidem,
O. Brakel.

Tisdagen den 8 Maj 1866.

Plenum kl. 6 e. m.

Justerades 3 prot.-utdrag för den 7 dennes.

Med förmälan att Hr Oldevig, Hans Fredrik, som varit suppleant i Bevilln.-Utsk:t, blifvit vald till ledamot i samma Utsk., att Frih. Raab, Hugo, som varit suppleant i Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:t, blifvit utsedd till ledamot i samma Utsk., samt att Hr Mörner, Hampus Gabriel, hvilken varit suppleant i Riddarh.-Utsk:t, blifvit vald till ledamot i samma Utsk., anmodade Hr Gr. och Landtm. R. o. Ad:ns Hrr Ekektorer att utse en ny suppleant i hvartdera af nämnde Utsk.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Konst.-Utsk:ts d. 5 och 7 dennes på bordet lagda Mem. N:o 15, i anl. af Riks-Ståndens beslut rörande det i Konst.-Utsk:ts Mem. N:o 13 framställda förslag till ändring i åtskilliga delar af Tryckfrihets-förordningen, för vinnande af större frihet att anlägga boktryckerier.

1:sta punkten.

Gr. Mörner, Carl Göran: Jag får anhålla, att R. o. Ad. måtte vidblifva sitt i frågan förut fattade beslut och således afslå Konst.-Utsk:ts förev:de inbjudning.

Efter härmed slutad öfverläggning och uppå framställd propos., vidblef R. o. Ad. sitt förut i frågan fattade beslut och lade inbjudningen till handlingarne.

2:dra punkten.

Voterings-propos:n godkändes.

Föredrogs, men begärdes af flera ledamöter ånyo på bordet, sammansatta Bevilln.-, Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts den 7 dennes bordlagda Betänk. N:o 1, ang:de vilkoren för bränvins tillverkning.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utsk:ts den 2 och 5 dennes på bordet lagda Utlåt. N:o 74, ang:de regleringen af utgifterna under Riks-Statens 9:de Hufvudtitel.

1:sta punkten.

Utsk:ts hemställan bifölls.

2:dra punkten.

Gr. Mörner, Carl Göran: Vid föreg:de riksdag bestämdes ifrågav:de bidrag till 24,000 rdr årligen, men uppfördes då ej på stat. Nu är meningen, att det skulle på stat uppföras, dock med det tillägg, att det skulle utgå såsom förslagsanslag. För min del tror jag dock icke, att någon giltig grund finnes för anslagets förändring från bestämdt till förslagsanslag, hvilket lätteligen kunde hafva till följd, att det komme att utgå med t. ex. 124,000 rdr i stället för 24,000. Jag får derföre anhålla, att R. o. Ad. måtte, i likhet med hvad hos Bonde-St. egt rum, förklara ifrågav:de anslag för reservationsanslag.

Hr Wolffelt, Mauritz Constantin: Jag är till alla delar förekommen af den siste talaren, och förenar mig med honom uti den anhållan, att ifrågav:de anslag måtte såsom reservationsanslag uppföras.

Efter härmed slutad öfverläggning framställdes först propos. på bifall till Utsk:ts hemställan oförändrad, hvar-

till svarades nej, och sedermera propos. på bifall dertill med den förändring, att det ifrågav:de anslaget skulle uppföras såsom reservationsanslag, hvilken propos. med ja besvarades.

3:dje punkten.

Utsk:ts hemställan bifölls.

4:de punkten.

Gr. Mörner: Det torde vara ganska svårt för Hr Bosæus att med säkerhet uppgifva beloppet af den minskning uti hans inkomster, som blifvit en följd deraf, att ifrågav:de lilla del af Finnmarken blifvit skild från hans domsaga. För min del är jag öfvertygad, att om han måst vidkännas en minskning uti inkomster, så har han äfven fått lindring uti det besvär, hvarför dessa inkomster utgjort ersättning. Vid sådant förhållande kan jag icke tillstyrka bifall till detta ersättningsanspråk, såsom i intet hänseende styrkt.

Frih. Klinckowström, Rudolf: Jag har visserligen ej haft den äran att sitta på den afdelning, der ifrågav:de ärende blifvit behandladt; men jag hyser dock det förtroende till afdelningen, att när den med stöd af de handlingar, som varit att tillgå, tillstyrkt ifrågav:de obetydliga anslag, så har den grundat detta sitt tillstyrkande på rättvisa och billighet. Jag får således anhålla om bifall till förev:de punkt.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad samt Hr Gr. o. Landtm. upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utsk:ts hemställan i förev:de punkt och dels afslag derå, framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till samma hemställan, hvarvid svarades flere ja och några nej, samt sedermera propos. på afslag derå, då svaren utföllo med flera nej och några ja; hvarefter och sedan propos. på bifall till merberörde hemställan förnyats samt med flera ja och några nej besvarats, Hr Gr. o. Landtm. förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

5:te punkten.

mom. a.

Utsk:ts hemställan bifölls.

mom. b.

Hr Stråle, Wilhelm: Stats-Utsk:t har till stöd för sin från K. M:ts Nåd. Propos. afvikande hemställan

i denna punkt åberopat stadgandet i 1841 års Kongl. Bref, hvarest föreskrifves, att då en person under 10 år varit i fångvårdens tjenst samt i öfrigt uppfyllt de för civila embets- och tjenstemän stadgade vilkor, deribland att hafva uppnått 65 års ålder, skulle han å allmänna indragnings-staten uppföras till pension, motsvarande hela hans förut innehafvande lön. Hittills har ingen enda af fångvårdens tjenstemän uppfyllt dessa vilkor, så att han på grund deraf kunnat jemlikt nämnda bref uppföras till pension, utan har i hvarje fall, då pension erfordrats, särskild ansökan derom blifvit gjord och af R. St:r beviljad. Häraf torde med skäl den slutsats kunna dragas, att föreskrifterna uti 1841 års bref äro allt för tunga att uppfylla. Jag får i sammanhang härmed fästa uppmärksamheten derpå, att fångvårdens tjenstemän i tvenne hänseenden befinna sig i olika förhållanden än de fleste andra tjenstemän; dels derför att de ej vid allt för unga år kunna och böra användas till denna ansvarsfulla tjenstgöring, dels och derför, att de i allmänhet ej kunna tjena så länge som de flesta andra tjenstemäm. Med åberopande häraf gjorde fångvårdsstyrelsen underd. hemställan till K. M:t ang:de bestämmande af förändrade grunder för pensionering af tjenstemän och betjening vid fångvårds-inrättningarne, med bifall hvartill K. M:t till Rikets sednast församlade Ständer aflät Nåd. Propos. i ämnet, deruti föreslogs, att dessa tjenstemän, med undantag af redogörare, skulle efter fyllda 60 år, och efter att i 30 år hafva varit i Statens tjenst, kunna uppföras till pension å allmänna indragningsstaten. R. St:r uppskjöto emedlertid då pröfningen af denna fråga och någon handläggning deraf har sedermera ej förekommit.

Till stöd för den gjorda nedsättningen uti det begärda pensionsbeloppet anför Utsk:t tvenne omständigheter. Den ena, att vilkoren uti 1841 års bref icke äro uppfyllda. Denna invändning tror jag mig redan hafva bemött. Den andra omständigheten är, att ifrågav:de tjenstemäns löner äro allt för höga, för att pensioner enligt i allmänhet stadgade grunder skulle derå få beräknas. Jag får uppriktigt erkänna, att jag ej förstår huru Utsk:t kan fälla ett sådant omdöme. Mig synes, att ifrågav:de löner äro så små, som de skäligen kunna vara; och erfarenheten har visat, att de tjenstemän, som på sina löner kunnat göra några besparingar, äro ytterts sällsynta. Dessutom bör i betraktande tagas att deras aflöningar utgå dels i bestämd lön och dels i naturaförmåner, hvaraf den följd uppstår, att deras pensioner vanligtvis bestämmas lägre, än för öfriga tjenstemän, hvilka åtnjuta aflöning endast i kontanta penningar.

Direktör Hårds aflöning i penningar uppgår till 2,000 rdr, och hans öfriga förmåner kunna uppskattas till ungefär 1,000 rdr. Han är nära 60 år; har varit i Statens tjenst 35 år, deraf 26 år vid fångvården, och har innehaft sin närv:de befattning i 20 år. Jag anser det derför ganska billigt att han nu kommer i åtnjutande af en inkomst, motsvarande ⅔ af hans inkomster.

Med stöd af hvad jag nu i korthet anfört, vågar jag anhålla, att R. o. Ad., med afslag å Utsk:ts hemställan, måtte bifalla K. M:ts Nåd. Propos.

Frih. Klinckowström: Med anledning af hvad den siste talaren behagat yttra ang:de Stats-Utk:ts åsigt, att fångvårdstjenstemännens löner voro temligen höga, ber jag att få nämna, att det visserligen kan vara sannt, att dessa löner icke i och för sig äro så synnerligen höga; men tager man i betraktande samtlige inkomster, som tillfalla en fängelsedirektör, deruti äfven ingår en viss proc. af afkastningen af fångarnes arbeten, så tror jag icke, att den nämnda åsigten är så alldeles tagen ur luften.

Hvad nu särskildt den förev:de punkten beträffar, så finner jag, med ledning af Utsk:ts motivering, att intilldess andra och riktigare grunder för bestämmande af det understöd, som må tillkomma afskedade tjenstemän vid fångvården, hvilka deraf äro i behof, blifvit uppställda och antagna, kan det med skäl ifrågasättas, huruvida icke R. St:r böra för hvarje särskildt fall pröfva den begärda pensionens belopp; och jag vill derför i likhet med den siste talaren förorda bifall till det af K. M:t föreslagna belopp 2,000 Rdr. Jag gör detta icke blott för personens, utan äfven för sakens skull. Om neml. ifrågav:de tjenstemän, hvilkas tjenstgöring är synnerligen ansvarsfull och påkostande, icke sättas i tillfälle att sköta den med nit och drift, så inverkar det högst menligt på fångvården; och om fångvårdsstyrelsen icke är i tillfälle att gifva sina mindre tjenstbara underhafvande en lämplig och någorlunda tillräcklig pension, måste de bibehållas vid tjensten, och detta länder ingalunda fångvården till fromma.

Jag förenar mig således uti det yrkande, som blifvit af Hr Stråle framställdt.

Gr. Mörner: Uti den nu föredragna punkten har Hr Stråle yrkat den förändring, att pensionen skulle höjas till lika belopp med den lön, ifrågav:de person för närv:de åtnjuter, och såsom skäl derför åberopat, att några bestämda föreskrifter icke funnes, på grund hvaraf fångvårdens tjenstemän kunde till pension å allmänna indragningsstaten uppföras. Jag kan icke annat än beklaga, att frågan om ordnandet af pensionsväsendet i dess hel-

het, hvilken för närv:de är beroende på K. M:ts pröfning, icke kunnat blifva till R. St:rs skärskådande framlagd; ty om en sådan granskning skett, hade vi haft bestämda grunder att i förev:de afseende följa. Då vi emedlertid nu under öfvergångsperioden måste i viss mån låta godtycket afgöra, är det, enligt min åsigt, nödigt, att vi något litet tänka på, i hvilken ställning de till pension föreslagna personer äro. Om Hr Hård icke kan sköta sin tjenst, så är han naturligtvis underkastad samma vilkor, som andra tjenstemän, neml. att vidkännas ett afdrag af en fjerdedel af lönen till förmån för den, som sköter tjensten. Han är endast 60 år, och har således ej i hänseende till åldern uppfyllt de i författningarne föreskrifna vilkor. Af handlingarne framgår ej heller, att han af sjukdom är förhindrad att sköta sina åligganden. Förev:de hemställan synes mig sålunda vara ett af fångvårdsstyrelsen vidtaget försigtighetsmått, för den händelse att Hr Hård skulle råka att blifva otjenstbar. Under sådana omständigheter synes det mig vara allt skäl att stadna vid den summa, som skulle tillfalla honom, för den händelse han skulle underkastas afdrag af en fjerdedel af sin lön till förmån för sin vikarie, hvilken summa motsvarar hvad Utsk:t föreslagit; och får jag på grund häraf anhålla om bifall till Utsk:ts hemställan.

Hr Stråle: Med anledning af hvad Gr. Mörner anfört, ber jag att få fästa uppmärksamheten derpå, att äfven om Hr Hård blefve af sjukdom förhindrad att sköta tjensten under så lång tid, att vikarie dertill måste förordnas, qvarstår han dock i full besittning af sin bostad och en del af sina närv:de förmåner. Således hade han uti dessa förmåner full ersättning för det afdrag på lönen, han i så fall finge vidkännas. Genom en pension af 2,000 rdr komme han således ej att få bättre vilkor, utan snarare något sämre, än om han tjenade qvar och låte tjensten bestridas af vikarie.

Hur man således vänder frågan, synes mig billigheten bjuda, att Hr Hård vid afskedstagandet tilldelas en pension af 2,000 rdr, och får jag således vidblifva mitt förut framställda yrkande.

Hr Montgomerie-Cederhjelm, Robert Nils Germund: Såsom af Betänk:t synes, äro pensioner begärda för ganska många af fångvårdens tjenstemän. Ingen enda af alla dessa personer har dock uppfyllt de för civile tjenstemän i allmänhet föreskrifna vilkor. Men då den först omförmälde af dem nästan uppfyllt dessa vilkor, har Utsk:t för honom tillstyrkt en pension motsvarande fulla lönen. Deremot har jemkning egt rum med afseende

å alla de derefter omnämnda, såsom mig synes på ganska goda grunder. Jag vill nu ej upprepa de skäl, som föranledt Utsk:t till en sådan åtgärd, utan inskränker mig att yrka bifall till den förev:de punkten.

Frih. Cederström, Rudolf: Hedrande och berömvärdt må det väl vara och så anses, att chefen för fångvårdsstyrelsen varmt ifrar för sina underordnades bästa. För min del måste jag dock bekänna, att jag ej kan inse grunden till hans uppgift, att fängelsedirektörernes tjenstgöring skulle vara så ofantligt ansträngande. Om vi t. ex. tänka oss militärer och flere andra tjenstemän, hvilka under alla tider af året, i skog och mark, under alla vexlingar af storm och regn, måste i och för sin tjenst offra helsa och krafter, och dermed jemföra fängelsedirektörens ställning, hvilken har sin tjenstgöring inom ett ganska inskränkt område, der han är fullkomligt oberoende af väderleks- och andra yttre förhållanden, så synas mig omständigheterna för honom ingalunda vara så ömmande, som Hr Stråle förmenat. Jag anser, att Utsk:t gått K. M:ts förslag så mycket till mötes, som med iakttagande af Statsverkets hårdt anlitade tillgångar, och i öfrigt äfven af nödig billighet och opartiskhet varit möjligt; och då ett beslut i enlighet med Hr Stråles önskan skulle medföra en rubbning i afseende å öfriga i denna punkt föreslagna pensioner, kan jag icke annat än förena mig i begäran om bifall till Utsk:ts förev:de hemställan.

Uti det föregående mom:t hafva vi till en fängelsedirektör redan beviljat en pension af 1,500 rdr, och det vill synas mig, att behofvet för denne person är lika stort som för den nu ifrågavarande — inga göromål skulle framgent någondera åligga — och att således enahanda pension borde dem tillerkännas. Häremot torde kanske Hr Stråle invända, att den förstnämnde erhållit pension motsvarande fulla lönen, hvilket deremot enligt Utsk:ts förslag ej skulle blifva fallet med den sednare. Men vi böra besinna, dels att Hr Hård ännu ej fullt uppnått 60 års ålder och endast 35 år varit i Statens tjenst, då deremot hans embetskamrat i Carlstad fyller i år 64 år och varit i tjenst anställd i 39 år, varande begges helsa försvagad; dels att fängelset i Norrköping är afsedt för qvinnor, hvilka naturligtvis genom den qvinnokönet, under alla förhållanden, egna saktmodighet, mildhet och godhet måste göra tillsynen för Hr Hård vida mindre besvärlig, än om han haft manliga fångar under sin vård, ja till och med i viss grad angenäm, och i samma mån mindre betungande, om än antalet qvinliga fångar varit större, än antalet fångar, men af mankön, i Carlstad.

Af dessa skäl vågar jag anhålla om bifall till Utsk:ts hemställan.

Hr Stråle: I anledning af hvad Frih. Cederström anmärkt, får jag fästa uppmärksamheten derpå, att jag icke sagt, att ifrågavarande personers tjenstgöring vore mera ansträngande än andra befattningar; jag har endast sagt, att den i och för sig är ansvarsfull och besvärlig. Frih:n har jemfört denna tjenstgöring med militärers; man bör dock ihågkomma, att militärer äro berättigade till pension 10 år tidigare än fångvårdens tjenstemän, enligt K. M:ts förslag.

Samme talare har äfven jemfört direktören vid ett större straff-fängelse med de vid länscellfängelserna; detta är dock en jemförelse, som icke håller streck. Hr Hård har under sin tillsyn haft 2 à 300 fångar i gemensamhetsfängelse, bland hvilka han skolat upprätthålla ordning och disciplin, och hvar och en, som har någon kännedom om straffinrättningar, måste medge, att det möter vida större svårigheter att väl sköta ett gemensamhetsfängelse än ett cellfängelse. Det saktmod hos qvinnan, som Frih. Cederström förmodat vara utmärkande för qvinliga fångar, vitsordas ej af erfarenheten; tvertom har det visat sig, att det är synnerligen svårt att upprätthålla ordning bland dem.

Jag fortfar att yrka bifall till K. M:ts Propos.

Gr. Mörner: Då den siste talaren omnämnt, att militärer vore pensionsberättigade vid 50 års ålder, ber jag att i hans minne få återkalla den olika skala, hvarefter pension dem tillmätes. Jag tror icke, att Hr Stråle skulle vara belåten, om man efter samma måttstock skulle mäta de honom underordnade tjenstemännens pensionsrätt. Denna jemförelse haltar således ganska mycket. Jag vill icke heller inlåta mig i bedömande deraf, huruvida de qvinliga fångarne i Norrköping kunnat uppföra sig mer eller mindre oroligt; det är en sak, som synes ega föga sammanhang med nu förevarande fråga.

Jag fortfar att yrka bifall till Utsk:ts hemställan.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats fulländad samt Hr Gr. o. Landm. upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utsk:ts förev:de hemställan oförändrad och dels bifall dertill med förhöjning af summan 1500 rdr till 2000 rdr, framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till Utsk:ts hemställan oförändrad, hvarvid svarades många ja, blandade med nej, och sedermera propos. på bifall till samma hemställan med förhöjning af summan 1500 rdr till 2000 rdr, då svaren utföllo med många nej, blandade med ja; hvarefter och sedan propos.

på bifall till Utsk:ts hemställan oförändrad förnyats samt med många ja, blandade med nej, besvarats, Hr Gr. o. Landtm. förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Hr Stråle begärde votering.

Uppsattes och justerades följande voteringspropos.:

»Den som bifaller Stats-Utsk:ts i mom:t b. af 5:te punkten i Utlåt:t N:o 74 gjorda hemställan, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, bifaller R. o. Ad. samma hemställan med den förändring, att det föreslagna pensionsbeloppet förhöjes från 1500 rdr till 2000 rdr.»

Sedermera företogs voteringen och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 33,
Nej — 26.

mom. c.

Hr Stråle: Då Direktör Lock är 64 år gammal och omkring 29 år varit i fångvårdens tjenst, hemställer jag, huruvida honom ej kan i pension tilldelas $\frac{3}{4}$ af hans nu innehafvande lön, så att han erhåller 1200 rdr, i stället för 1000 rdr, på sätt Utsk:t föreslagit.

Frih. Klinckowström: Jag förordade högre pension för Hr Hård, men jag kan ej göra det med afseende på den nu förevarande personen. Det kan väl vara, att Hr Lock är till lefnadsåren äldre än Hr Hård; men den förre har varit i tjenst endast 29 år, under det den sednare varit det i 35 år. Jag får således yrka bifall till Utsk:ts hemställan.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad samt Hr Gr. o. Landtm. upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utsk:ts hemställan oförändrad och dels bifall dertill med förhöjning af summan 1000 rdr till 1200 rdr, framställde Hr Gr. o. Landtm. propos. på bifall till Utsk:ts hemställan utan förändring, och, då dervid svarades många ja jemte eller annat nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

mom:n d, e, f, g, h och i.

Utsk:ts hemställanden biföllos.

6:te punkten.

Gr. Mörner: Här har Utsk:t gjort ett afsteg från den princip, som hittills varit följd. Majoren Tellander åtnjuter för närvarande i lön 2000 rdr och i särskildta arvoden 800 rdr. Nu åtnöjer man sig ej med att i pension för honom begära fulla lönen, utan vill hafva 800 rdr dertill, ehuru han hvarken med afseende å ålder eller tjensteår uppfyllt föreskrifna vilkor, ej heller hans behof af pension är med vederbörliga dokumenter behörigen styrkt. Jag erinrar mig lifligt, huruledes för 15 år sedan pension, motsvarande lönens fulla belopp, begärdes för dåvarande föreståndaren för samma arbetsinrättning, en Major vid namn Gjerts, med uppgift, att Gjerts skulle vara alldeles otjenstbar. Denna pension beviljades, och efter afskedstagandet var Hr Gjerts, oaktadt sin otjenstbarhet, i tillfälle att emottaga tvenne tjenster å Rikets stat, nemligen anställning både såsom tullinspektor och postmästare i, om jag minnes rätt, Waxholm. Det är möjligt, att en lika lysande carrière äfven kan beredas Majoren Tellander, ty så svag torde han väl icke vara, att han vid sin ej långt framskridna ålder ej kan blifva både tullinspektor och postmästare, om tillfälle skulle dertill erbjuda sig.

För min del anser jag emellertid, att man ej bör gå allt för frikostigt till väga; och får derföre anhålla, att pensionen må bestämmas till 2000 rdr, motsvarande lönens fulla belopp.

Frih. Klinckowström: De handlingar, hvilka vitsorda Majoren Tellanders förtjenster, och af hvilka Gr. Mörner sannolikt ej tagit del, hafva varit för Utsk:t framlagde och finnes till och med redogörelse öfver huru han förökat inkomsterna för Staten af fångarbetet tryckt uti fångvårdsstyrelsens berättelse. Deraf inhemtas, att Majoren Tellander, förutom det han bland fångarne infört en synnerligen god ordning och disciplin, derjemte uppdrifvit deras arbetsskicklighet till den grad, att då Statens inkomst af detta arbete vid den tid, då Majoren Tellander tillträdde sin befattning, årligen uppgick till några hundra rdr, belöper den sig för närvarande till omkring 60,000 rdr årligen. Betraktar man således den vinst, som genom Majoren Tellanders skicklighet tillskyndats Staten, oafsedt den moraliska förbättring bland fångarne, som måste blifva en följd af deras trägnare hållande till arbete, anser jag, att Staten bör åt en så utmärkt man lemna någon uppmuntran, så mycket mer som räntan af den vinst, han tillskyndat Staten, uppgår till vida mer, än den förökade pension, man för honom begär.

Jag har varit en bland dem, som inom Utsk:t lyckats få det af afdelningen föreslagna pensionsbelopp förhöjdt;

och jag tror, att Utsk:t haft grundliga skäl för en sådan åtgärd. Enligt min tanke kan således R. o. Ad. med godt samvete bevilja ifrågavarande pension, desto hellre som den kan utgöra en uppmuntran för Majoren Tellanders efterträdare att gå i hans fotspår.

Hr von Francken, Georg Wolfgang: Ehuru jag helst skulle önskat, att pensionen blefve bestämd till det af mig föreslagna högre belopp, 3,500 rdr, hvilket jag ansett vara lämpligt, emedan det utgör räntan på det kapital, Majoren Tellander genom sin omsorg tillskyndat Staten, så, och då Utsk:ts hemställan i denna punkt redan lär vara af två Stånd bifallen, och mitt förslag således ej torde hafva någon utsigt till framgång, inskränker jag mig till att begära bifall till berörda hemställan; och instämmer jag för öfrigt uti de åsigter, som blifvit af Frih. Klinckowström uttalade.

Frih. Liljencrantz, Johan: Frih. Klinckowström har upplyst, att det varit på grund af hans hemställan, Utsk:t tillstyrkt den högre pensionen för Majoren Tellander. Också var det med faderskärlekens hela värma Frih:n förordade detta sitt förslag. Att Majoren Tellander vid utöfvande af sin befattning ådagalagt nit och skicklighet, kan väl vara möjligt, men nämnda egenskaper äro sådane, som jag hoppas de fleste af Statens tjenstemän ådagalägga. Hvad den omständighet beträffar, att Majoren Tellander beredt Staten en stor fördel genom att uppdrifva arbetet vid Långholmen, så får jag upplysa derom, att denna fördel jemväl kommer honom sjelf till godo, enär han eger rätt att af denna inkomst beräkna en ganska betydlig provision. För någon tid sedan ingick Major Tellander till Kongl. Maj:t med begäran, att denna provision måtte förhöjas; men K. M:t fann ej skäl att dertill lemna bifall.

För den händelse Majoren Tellander ej med nit och skicklighet skött sin befattning, skulle jag ej velat tillerkänna honom hela lönen såsom pension, utan hade jag då tillstyrkt ett mindre belopp, t. ex. 1000 rdr; men just i betraktande deraf, att han ådagalagt nämnde egenskaper, anser jag det vara skäl, att han behandlas med mera frikostighet än tjenstemän i allmänhet; och om han nu vid 54 års ålder, då sannolikt K. M:t ännu kan använda honom till andra tjenster, erhåller fulla lönen i pension, så tror jag detta innebära ett ganska stort erkännande af hans förtjenster.

På dessa grunder får jag anhålla, att ifrågavarande pensionsbelopp måtte bestämmas till 2000 rdr.

Hr Stråle: Förevarande fråga måste betraktas såsom ett undantagsfall. Majoren Tellander begär pension vid lägre ålder än den, hvarvid fångvårdens tjenstemän i allmänhet böra anses vara till pension berättigade, hvilket eger sin grund deruti, att han lider af en sjuklighet af den betänkliga beskaffenhet, att han svårligen länge kan fortfara med sin besvärliga befattning. Direktörsplatsen vid straffinrättningen å Långholmen är en af de svåraste och mest maktpåliggande tjenster af sådan art i Sverige. Till denna straffinrättning försändas nemligen en mängd förbrytare från Stockholms stad, och just med anledning af inrättningens närbelägenhet till staden och deraf följande större lätthet för fångarne att kommunicera sig med härvarande personer, är svårigheten att bland fångarne bibehålla ordning och tukt större vid nämnde fängelse än vid de öfrige. Vid den tid, då Majoren Tellander tillträdde ifrågavarande tjenst, var disciplinen vid Långholmen ej nöjaktigt upprätthållen; men han har återställt ordningen och under hela sin tjenstetid bibehållit den på ett fullt tillfredsställande sätt. Han har således gjort sig väl förtjent af det allmännas erkännande, och då han nu är af sjuklighet hindrad att fortfarande sköta tjensten, vill han derifrån afgå. Såsom obemedlad är han i behof af pension och fångvårdsstyrelsen har föreslagit densamma till 2,800 rdr, visserligen ett ganska högt belopp, men ingalunda obilligt i förhållande till de löneförmåner, Majoren Tellander vid afskedstagandet förlorar.

Jag förordar bifall till Utsk:ts hemställan.

Gr. Mörner: Jag tillåter mig påminna R. o. Ad. derom, att Majoren Tellander endast 12 år innehaft sin närvarande anställning. Om han under sednare åren skött sin befattning med framgång och skicklighet, vill jag dock erinra mig, att under början af hans tjenstetid oordningar af ganska betänklig art inom Inrättningen föreföllo.

Jag anhåller, att ifrågavarande pension måtte bestämmas till 2000 rdr.

Hr Stråle: Jag får upplysa, att Majoren Tellander varit anställd i fångvårdens tjenst, innan han fick anställning såsom Direktör vid Långholmens straff-fängelse. Han förestod förut under några år första kompaniet af kronoarbetskorpsen. Hvad beträffar de af Gr. Mörner påpekade oordningar vid nämnde straff-fängelse, så lända de i sjelfva verket Majoren Tellander till förtjenst. De inträffade under de första veckorne efter det han tillträdt sin tjenst, och föranleddes hufvudsakligen deraf, att han ville införa tukt och ordning bland fångarne, hvilket gjorde dem uppstudsiga.

studsiga. Någon skuld för dessa oordningar drabbar således ej honom; och har han allt sedan dess upprätthållit den bästa disciplin vid straffinrättningen.

Frih. Klinckowström: Till hvad den siste talaren anfört, för att sätta frågan uti dess rätta dager, ber jag att få lägga, att de omnämnda oordningarne på Långholmen kunnat blifva af den mest betänkliga art. Om nemligen fångarne lyckats att bryta sig ut, skulle de hafva öfversvämmat hufvudstaden, och det är svårt att göra sig ett begrepp om till hvilka olyckor detta kunnat leda. Många utaf Hrr:ne påminna sig sannolikt den oro, som under dessa dagar bemäktigade sig allas sinnen. Majoren Tellander har vid detta liksom andra tillfällen ej skonat sitt eget skinn, derom vittna de många ärr, han bär efter knifstygn, som blifvit honom tillfogade af fångar.

Hvad beträffar Frih. Liljencrantz' förmodan, att jag skulle vara upphofsman till Utsk:ts förevarande förslag, får jag upplysa derom, att det är K. M:t, som begärt den af Utsk:t föreslagna summa. Mitt åtgörande har således inskränkt sig till att inom Utsk:t tillstyrka denna billiga begäran; men det har jag gjort med gladt hjerta.

Hr Montgommerie-Cederhjelm: Då man skall bestämma pensioner, anser jag, att man bör för sig uppställa vissa grunder till ledning för sitt omdöme i detta hänseende. Sålunda har jag trott, att endast en långvarig tjenst, eller ådagaläggande af synnerliga förtjenster vid dess utöfning, eller slutligen sjuklighet, ådragen under tjenstens skötande, vore de skäl, som talade för beviljande af pension.

Hvad nu särskildt förev:de fall beträffar, så anser jag det vara otvifvelaktigt, att Majoren Tellander ådagalagt stort nit och skicklighet i tjensten, hvarigenom han återställt och upprätthållit ordning och tukt vid Långholmen, der tillförne betydande oordningar förefallit; och dessutom synes det mig sannolikt, att han på grund af sin ansträngande tjenstgöring iråkat den sjuklighet, som hindrar honom att längre fortfara med sin befattning. I betraktande häraf finner jag inga betänkligheter vid att förorda bifall till den pension, Utsk:t föreslagit.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats fulländad samt Hr Gr. o. Landtm. upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utsk:ts hemställan oförändrad och dels bifall dertill med nedsättning af det ifrågav:de pensionsbeloppet från 2,800 rdr till 2,000 rdr; framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till merberörde

hemställan oförändrad, hvarvid svarades många ja jemte några nej, och sedermera propos. på bifall dertill med nyssnämnde förändring, då svaren utföllo med många nej jemte några ja; hvarefter och sedan propos. på bifall till Utsk:ts hemställan utan förändring blifvit förnyad samt med många ja och några nej besvarad, Hr Gr. o. Landtm. förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

7:de punkten.

mom. a.

Frih. Klinckowström: Då denna punkt är den enda uti förev:de Betänk., mot hvilken jag reserverat mig, anser jag mig skyldig förklara, att jag icke kunnat blifva öfvertygad derom, att Richerts förtjenster varit så stora och hans verksamhet för fäderneslandet så gagnande, att hans enka på den grund bör tillerkännas en så stor pension, som Utsk:t föreslagit. Uti en följande punkt få vi se, att Utsk:t för enkan efter ett Statsråd, hvars verksamhet i fäderneslandets tjenst varit synnerligen gagnande, icke tillstyrkt högre pension än 1,500 rdr, och under sådane omständigheter synes det mig icke vara öfverensstämmande med billighet, att Richerts enka erhåller högre pension. Jag får derför hemställa att Utsk:ts förslag måtte i den mån bifallas, att summan nedsättes från 3,000 till 1,500 rdr; och anhåller jag om propos. på detta mitt förslag.

Frih. Liljencrantz: Jag hade trott, att Stats-Utsk:t vid behandling af denna fråga icke skulle hafva underlåtit att uttrycka sitt ogillande deröfver, att K. M:t utan R. St:rs hörande beviljat enkan Richert pension. Så har emellertid ej skett, utan Utsk:t har inskränkt sig till att förorda bifall till K. M:ts förslag i ämnet. Det belopp, K. M:t äskat, är, på sätt Frih. Klinckowström anmärkt, vida högre, än hvad i allmänhet beviljas enkor efter framstående män, och jemväl öfverstigande den pension, som längre fram i Betänk:t är för framl. Statsrådet Fåhræi enka föreslagen. Jag tror således, att man, utan att vara orättvis emot den ifrågavarande enkan, som icke eger några oförsörjda barn och ej heller är i några betryckta ekonomiska omständigheter, bör nedsätta det för henne föreslagna pensionsbelopp till 1,500 rdr.

Hr Fåhræus, Olof Immanuel: Vid 1850-51 årens riksdag anslogo R. St:r en lifstidspension af 3,000 rdr åt den utmärktaste ledamoten af sednare tids lag-kommissioner, numera framl. Expeditions-Sekreteraren Richert. Det var icke någon pension af vanlig beskaffenhet, eme-

dan Richert till sin död qvarstod, såsom Häradshöfding, i rikets tjenst; utan det var en nationalbelöning, ett uttryck af det allmännas erkännande af hans utmärkta förtjenster såsom rättslärd och såsom upplyst och skarpsinnig lagförfattare. R. St:r hade vid ett annat tillfälle lemnat bevis af enahanda erkännande åt Professorn Frih. Berzelius. Richerts verksamhet var väl i en annan rigtning, men efter mitt förmenande icke mindre gagnelig för fäderneslandet och af icke mindre inflytande på dess framtid. Efter Frih. Berzelii bortgång anvisade R. St:r en pension åt enkan till lika belopp som det hennes aflidne man innehaft. K. M:t har nu föreslagit, att på samma sätt Richerts enka må få bibehålla den hennes man tillagde pension. De begge nämnda utmärkta männen, ehuru de verkat i olika banor, hafva sålunda blifvit ställda på samma linea, och utan tvifvel med rätta; ty med visshet kan emotses, att erkännandet af Richerts förtjenster om Svenska lagverket skall gå till efterverlden, likaväl som Berzelii namn såsom naturforskare. Frågan har för öfrigt i begge dessa fall icke kunnat vara att gifva någon belöning åt enkorna, utan att lemna en gärd af tacksamhet, en rättvis hyllning åt de hädangångne, utmärkte männens minne. Det är dessa skäl som föranledt mig och, såsom jag antager, flertalet af Stats-Utsk:ts öfriga ledamöter att tillstyrka bifall till K. M:ts förslag; och hemställer jag vördsamt, att R. o. Ad. äfven dertill må lemna sitt bifall.

H. Exc. Hr Frih. De Geer, Louis: Jag är förekommen af den siste talaren och instämmer med honom. Richerts förtjenster om vårt lagverk äro så stora, att de väl förtjena ett erkännande från det allmännas sida. Han var icke blott en af de verksammaste ledamöterna i Lagkomitén, utan också själen i Lagberedningen; och dessa komitéers kolossala arbeten ej allenast ligga till grund för vår nu gällande strafflag, utan hafva äfven med största nytta rådfrågats i afseende å snart sagdt alla författningar, hvilka under sednare tider inom allmänna lagens område utkommit. Sjelf hvarken sökte eller vann Richert belöning härför uti höga embeten eller andra högre utmärkelser. K. M:t ansåg sig då böra begagna tillfället att efter hans död lemna ett offentligt erkännande af hans stora förtjenster, genom att åt hans ålderstigna enka föreslå en pension, som vore något rundligare tillmätt än de, som vanligen beviljas enkor efter Statens embetsmän; och jag anhåller, att R. o. Ad. ej måtte nedsätta det af K. M:t föreslagna belopp.

Gr. Mörner: Framl. Exped.-Sekreteraren Richerts förtjenster äro för allmänt kända, för att jag derom skulle

behöfva något orda. Men om han för dessa förtjenster redan under sin lefnad erhållit belöning genom den pension, som blef honom personligen tillerkänd, så synes giltig anledning att åt hans enka gifva en ovanligt stor pension icke skäligen kunna deraf härledas. Om, såsom en föregående talare uppgifvit, enkan icke är i behof af ett sådant understöd, så är i detta hänseende en stor olikhet emellan henne och enkan efter Baron Berzelius, ty han efterlemnade åt sin enka ingenting annat än sitt frejdade namn. Af en föregående talare sades det, att Richert hvarken sökte eller vann några utmärkelser. Jag tror mig emellertid kunna påstå, att K. M:t åt honom erbjudit det högsta embete, K. M:t eger att till någon undersåte utdela, men Richert undandrog vid detta tillfälle det allmänna sin tjenst. Det är äfven bekant, att ett dokument funnits af hans hand, hvilket åtminstone icke inom detta Stånd borde bereda honom någon synnerlig utmärkelse. Jag menar det märkvärdiga bref, hvarigenom han uppmanade till att man skulle söka hos allmänheten med den ihärdighet inprägla öfvertygelsen om vårt dåvarande statsskicks ofullkomlighet, att denna öfvertygelse skulle blifva så fast, att allmänheten icke skulle veta huru den kunnat så hos densamma rotfästas.

Jag tror, att man icke kan anses göra för litet för den ifrågavarande enkan, om man beviljar henne en pension, som med 33⅓ procent öfverstiger den, som är föreslagen för Statsrådet Fåhræi enka, och som dessutom öfverensstämmer med det belopp, Bonde-St. beviljat. Detta Stånd har nemligen nedsatt ifrågavarande pension till 2,000 rdr; och jag vågar anhålla, att enahanda beslut måtte hos R. o. Ad. fattas.

Hr von Ehrenheim, Per: Hr Fåhræus har enligt min tanke ställt denna fråga på dess rätta plats, då han förklarat den afse en nationalbelöning, hvilken icke bör tilltagas i så ringa skala, att den endast har till ändamål att tillgodose de nödvändigaste behofven. Richert har genom sitt nitiska och berömvärda deltagande uti Lagkomitéens och Lagberedningens arbeten gjort sig högt förtjent om vårt lagväsende; och vi böra ihågkomma, att på nämnda arbeten äro grundade ej allenast den nya strafflag, som vid sednaste Riksdag antogs, utan jemväl större delen af de författningar, som under sednare tider utkommit; samt att vid hvarje lagförändring, som varit påkallad af rättsvetenskapens utveckling, dessa arbeten varit den källa, hvarur man öst. Richerts verksamhet är således synnerligen förtjent af erkännande från R. St:rs sida; och om han ej emottog det höga embete, som blef honom af K. M:t erbjudet, synes det så mycket mindre

böra läggas honom till last, som han då redan var vid framskriden ålder, och i följd deraf ej ville utbyta sin jemförelsevis lugna tjenst emot den honom erbjudna ansvarsfulla och ansträngande post.

Hvad beträffar den ekonomiska ställningen uti hans efterlemnade bo, så känner jag den icke; men det är naturligt, att den ej kan vara särdeles lysande, då man tager i betraktande de inkomster, som voro med hans befattning förenade, och i en tjenstemans hus inträffar alltid vid husfadrens bortgång en stor minskning i tillgångar, emedan hans lön försvinner. Jag tror derföre, att om R. o. Ad. ville visa sin tacksamhet emot den hädangångne genom att sätta hans ålderstigna enka uti en sorgfri och oberoende ställning, så bör R. o. Ad. ej tveka att bevilja det belopp, som K. M:t begärt och Utsk:t tillstyrkt.

Frih. Cederström, Rudolf: H. Exc. Hr Just.-Statsministern har åberopat den förtjenstfulla verksamhet, Richert egnat åt vårt lagväsende under en lång följd af år; och Utsk:t har »med fästadt afseende å den nitiska och gagneliga verksamhet nämnde Exped.-Sekreterare under en lång lifstid i det allmännas tjenst utvecklat», för hans enka tillstyrkt en pension af 3,000 rdr. Men då till ytterligare stöd härför blifvit åberopadt hvad R. St:r beviljat åt Baron Berzelii enka, så måste jag förklara, att jag icke kan finna dessa båda fall med hvarandra fullt jemförliga. Berzelii alldeles exceptionellt stora egenskaper af snille, lärd och upptäckare å kemiens vetenskapsfält, hans förtjenstfulla verksamhet, som kommit i en beundransvärd grad ej blott Sverige, men hela den bildade verlden till godo, utgjorde hans, af hela hans samtid erkända, förtjenster; men att gifva någon belöning härför skulle naturligtvis närmast, om ej endast, åligga hans fädernesland. Hvad Richert kunnat uträtta, i afseende å vårt lagverk, inskränker sig deremot inom en mindre krets, och i sådant hänseende måste, när pension för enkan begäres, jemförelse anställas med hvad R. St:r gjort för enkor efter män, hvilkas verksamhet varit af enahanda eller motsvarig beskaffenhet. Jag tillåter mig då, att påminna derom, att R. St:r beviljat enkan efter häfdatecknaren Erik Gustaf Geijer en årlig pension af 1,800 rdr, ehuru 2,000 rdr voro för henne föreslagna, och enkan efter Botanisten, Biskop Agardh 1,500 rdr, ehuru 2,000 för henne likaledes voro begärda; vidare att Utsk:t för enkan efter Statsrådet Johan Fredrik Fåhræus, om hvilken utmärkte embetsman Utsk:t med rätta åberopar hans »för fädernes-landet synnerligen gagnande verksamhet under en nära femtioårig embetsmannabana, derunder han innehaft en af

samhällets på engång vigtigaste och mödosammaste befattningar» m. m. — dock icke föreslagit mer än 1,500 rdrs årlig pension, änskönt hans enka har flera oförsörjda döttrar, det icke Fru Richert för närvarande har. Jag kan således ej finna skäl, att i förevarande fall till förmån för Richerts enka företaga en så exceptionell åtgärd, som K. M:t behagat i nåder föreslå och Stats-Utsk:t tillstyrkt. Ett af Med-Stånden, nemligen Bonde-St., har stadnat vid en summa af 2,000 rdr; nämnda, i dess egenskap af »folkvaldt», (jag tillåter mig nu begagna ett redan inritadt talesätt) säkerligen i H. Exc. Just.-Statsministerns ögon, särdeles i anslagsfrågors bedömande, mycket upplysta Riks-Stånd har således funnit sagda belopp innebära ett tillräckligt erkännande af Richerts förtjenster. Här har frågats, huruvida hans enka befinner sig i nödställd belägenhet; men derpå har ej kunnat gifvas ett jakande svar, och Gud ske lof för det; men äfven om hennes ställning vore i detta afseende ömmande, så tror jag dock, att ett ensamt fruntimmer utan oförsörjda barn kan vara belåten med 2,000 rdr årligen.

I motsats emot Utsk:ts förslag hafva, med afseende å pensionsbeloppet, tvenne olika yrkanden blifvit framställde, nemligen att detsamma måtte bestämmas till 2,000 rdr och till 1,500 rdr. Enär Utsk:t för den så högt utmärkte embetsmannen, Stats-Rådet Fåhræi enkefru föreslagit endast sistnämnda belopp, det jag hjertligen önskar ej må möta ringaste hinder, skulle jag äfven i förevarande fall helst velat stadna vid denna summa; men då Gr. Mörner, hvilken i egenskap af utmärkt jurist, är bättre än mängden af oss i tillfälle att bedöma och vitsorda Richerts förtjenster om vårt lagverk, har funnit skäl vara talande för en högre summa och följaktligen förordat ett belopp af 2,000 rdr, vill jag i denna hänsigt, och under fästadt afseende ensamt å Richerts, såsom det säges, lyckliga och förtjenstfulla medverkan till förbättrande af våra civila och kriminella lagar, måhända egentligen dock mest i förstnämnda hänsigt, nu lemna åsido alla andra sferer af hans inverkan å det allmänna; jag vill ej skilja mig från hvad Gr. Mörner ansett lämpligt och rättvist; utan instämmer jag i det af honom framställda yrkande.

Frih. Klinckowström: Då tvenne föregående talare förklarat ifrågavarande pension böra betraktas såsom ett uttryck af Svenska nationens tacksamhet emot Exped.-Sekreteraren Richert, och man jemfört denne mans förtjenster med Baron Berzelii, hvilken sednare dock gjort sitt namn frejdadt öfver allt i hela den kända verlden, der kemiens studium idkas, måste jag bestrida denna pensions egenskap af nationalbelöning. En sådan åsigt, hvil-

ken jemväl inom Utsk:t af flere ledamöter förfäktades, blef nemligen der af ganska frejdade vetenskapsmän segrande gendrifven dermed, att Richert aldrig från sin penna lemnat något positivt, något sjelfständigt arbete. Hans omtalade stora förtjenster hafva ej genom något tryckt verk blifvit ådagalagde, och hans verksamhet inskränkte sig till arbete såsom ledamot uti Lagkomitéen och Lagberedningen. Men med all aktning för hans der ådagalagda nit och skicklighet får man väl ej anse de personer, som arbetade vid hans sida, för nollor; man måste väl anse, att en god anpart af de på dessa arbeten nedlagda förtjenster faller på deras lott. Hvad i öfrigt egenskaperna hos detta lagverk beträffar, så måste man medge, att man bör afvakta tiden för att se, huru de positiva lagar, hvilka äro derpå grundade, verka; jag anser det ännu för tidigt att derom fälla något omdöme, och således äfven att skrida till något erkännande af tacksamhet för de välgörande verkningar, man af dem rönt. Uti de lagverk och lagförbättringar, för hvilka vi hafva att tacka Richert, hoppas jag man ej inberäknar förändringarne uti våra grundlagar; ty i så fall nödgas jag erkänna, att jag anser dem hafva varit ingalunda förbättringar, utan tvertom försämringar.

För min del anser jag, att då R. St:r åt enkorna efter de vidt frejdade män, Frih. Cederström omnämnt, beviljat pensioner betydligt understigande den, som Utsk:t i förevarande fall föreslagit, bör man, med fästadt afseende jemväl derå, att Richerts enka befinner sig i ganska goda ekonomiska omständigheter, ej bevilja en så betydlig pension, som K. M:t föreslagit. Jag tror derför, att man i förevarande fall bör stadna vid samma belopp, som Utsk:t föreslagit för enkan efter framl. Statsrådet Fåhræus, hvilken under en lång följd af år egnat en förtjenstfull verksamhet åt fäderneslandet; och vidblifver jag således mitt förut framställda yrkande.

Hr von Koch, Nils Samuel: Efter hvad här redan blifvit anfördt för bifall till Utsk:ts förslag, skulle jag kanske ej hafva begärt ordet, såvida icke en talare lagt Richert till last, att han ej velat mottaga det högsta förtroende, K. M:t eger att gifva någon undersåte. Af samma anledning hade man kunnat tillägga, att han vägrade emottaga det högsta förtroende R. St:r hafva att erbjuda. Jag tror mig väl med säkerhet veta, att han varit erbjuden blifva Just.-Statsminister. Detta kan dock icke för alla vara så otvifvelaktigt, som att han var kallad redan år 1823 till Just.-Ombudsman. På sätt en föregående talare upplyst, vägrade han emedlertid att emottaga dessa poster, icke derför, att han ville undandraga fäderneslandet sin

tjenst, utan derför att han ansåg sig mera kunna gagna sitt fädernesland genom fortsatt arbete på vårt lagverk, än genom en verksamhet, som var honom mera främmande. De platser Richert vägrade mottaga kunde blifva och blefvo temligen lätt fyllda. Men om han år 1823 eller t. o. m. 1844 upphört med arbetet å lagverket, hade förlusten varit oersättlig. Jag tror således ej, att man med skäl kan räkna honom till last, att han undandragit fäderneslandet sin tjenst. Hvar och en, som känt honom, vet väl, att han icke var den, som undandrog sitt arbete och sina råd hvarken det allmänna eller den enskilte, som anlitade honom, äfven om det var en politisk motståndare.

Man har sagt, att enkans ekonomiska ställning skulle vara sådan, att hon ej behöfde ifrågavarande understöd. Jag får bekänna, att jag ej trott, att denna fråga skulle blifva behandlad som en blott penningfråga. Jag har derför ej på förhand förskaffat mig nödiga uppgifter angående den efter Richerts död verkställda boupptecknin; men jag tror mig någorlunda väl minnas, att när Richert dog, utgjordes boets förnämsta tillgång af hans böcker och ett litet landtställe inom hans domsaga, och att det var ganska ovisst, huru detta skulle kunna realiseras. Det blef emedlertid, jag tror till följd af en slags pietet, för ett affectionspris af hans efterträdare i tjensten inköpt och temligen väl betaldt, och häraf, äfvensom genom försäljningen af hans bibliotek, realiserades ett öfverskott af, som jag tror, ungefär 30,000 rdr. Sterbhuset bestod, utom enkan, af 4 barn, deraf 2 döttrar. Båda dessa döttrar hafva, tror jag, talrika familjer och, åtminstone en tid, befunnit sig i mindre goda ekonomiska omständigheter. Under sin lifstid hade Richert, förutom sin pension, äfven inkomsterna af sin domsaga, som åtminstone uppgingo till pensionens dubbla belopp.

Man har anställt jemförelse emellan Richert och andra af våra utmärktaste män. Jag tilltror mig icke att kunna gradera förtjensterna emellan de framstående män inom andra grenar af menskliga vetandet, hvilka här blifvit omnämnde; men det vågar jag säga, att jag under min snart 50-åriga verksamhet aldrig hört någon ifrågasätta, att, alltsedan 1734 års lag utkom, någon Svensk Jurist funnits, hvilken kunnat mäta sig med Richert. — Beloppet af pensionen för en stor mans enka är emedlertid icke hufvudsaken. På sådane ruinera vi oss icke. Men jag tror det icke vara passande för R. o. Ad. och vill för min del lika litet afpruta 1,000 rdr för Richerts, som jag skulle gjort det för Geijers och Berzelii enkor i de belopp, Konungen föreslagit. — Man har ock lagt Richert till last, att han ej utgifvit andra verk, än dem, som finnas uti Lagkomitéens och Lagberedningens arbeten. Den som

vill taga del af dessa digra verk, skall emedlertid finna, att på dem är nedlagdt vida mera arbete, än på de böcker och skrifter, hvarmed författare i allmänhet förvärfva ryktbarhet. Dessutom ber jag att få påminna derom, att Richert under början af sin bana från trycket utgaf flere andra arbeten.

Man har sagt, att de personer, som bredvid Richert arbetade i Lagkomitéen och Lagberedningen, väl ej voro några nollor. Häraf skulle följa att förtjensten af lagförslagen icke ensam tillkommer Richert. Detta är naturligtvis fullkomligt sannt. Men hvad som också är det, är, att han var den verksammaste och skickligaste af många Lagkomitéens och Lagberedningens särdeles utmärkta ledamöter. Jag har sjelf sutit vid hans sida i Lagberedningen under 5 år och rangerar gerna mig bland nollorna. Men sådane namn som Zenius, Staaf, Gyllenborg, Rosenblad, Poppius m. fl. äro ännu här väl kända; det oaktadt tror jag ej, att någon af dem kunde göra honom det mest framstående rummet stridigt.

Jag hoppas, att R. o. Ad. ej skall betrakta denna sak endast såsom en liten penningefråga, utan genom beviljande af den begärda pensionen uttrycka sitt erkännande af Richerts framstående förtjenster om vårt lagväsende, samt infria den vexel, en högsinnt Regent dragit på Svenska folkets tacksamhet mot en af fosterlandets ädlaste och störste män. Det är under denna förhoppning jag anhåller om bifall till Utsk:ts hemställan.

Gr. Sparre, Erik: Skiljaktighet i åsigter kan och bör enligt min tanke icke kunna föranleda till någon tvekan att erkänna förtjensten, äfven då den förefinnes hos en motståndare; och ehuru jag uppriktigt medgifver, att jag i många frågor kämpat emot den man, om hvilken fråga nu är, bör jag dock obetingadt erkänna, att jag uti hans arbeten funnit så mycken förtjenst, så mycken framtidsblick, och så klart inseende af landets och tidens behof, att jag för min del icke ett ögonblick tvekar att förorda bifall till det förev:de förslaget, hvilket skulle innebära ett erkännande från representationens sida af Richerts framstående förtjenster. Om ett annat Stånd ansett lämpligt att med afseende å ett större eller mindre behof nedpruta det föreslagna beloppet, synes det mig, att det icke anstår R. o. Ad. att tillvägagå på samma sätt. Att ifrågav:de belöning är väl förtjent, torde svårligen kunna bestridas; ty en 40:årig verksamhet uti lag-komitén och lag-beredningen, der Rickert onekligen varit den mest framstående personen, har otvifvelaktigt gjort honom förtjent af Svenska folkets erkänsla. Äfven om jag icke kan, lika med den siste talaren, anse honom för den störste

jurist, som funnits sedan 1734 års lag utgafs; vill jag derför icke förneka, att han såsom jurist var utmärkt och ovanlig, och att det lagförslag, uti hvars utarbetande han haft en så väsendtlig del, visat sig i sina verkningar välgörande; vi böra neml. ihågkomma, att flere af våra nu gällande lagar äro ur nämnda lagverk utbrutne. Att han ej utgifvit andra arbeten än dem, som innefattas uti lagkomiténs och lag-beredningens förslag, kan väl vara sannt; men det torde icke vara för någon obekant, att det i dylika komitéer alltid är någon, som är själen och den ledande tanken, och såsom sådan framstod Richert obestridligen.

Under sådana förhållanden anser jag, att här är fråga mindre om att gifva underhåll åt Richerts enka, än att på ett nationen värdigt sätt erkänna de förbindelser, hvaruti vi stå till en man, som under 40 år på ett utmärkt sätt i Statens tjenst arbetat inom ett område, der hans verksamhet kommer att bära rika frukter. Om härtill fordras mera framstående egenskaper än att vara en skicklig embetsman i allmänhet, och Richert således är förtjent af större erkännande, så synes mig, att den pension, man skall bevilja hans enka, icke bör ställas i jemförelse med dem, som blifvit gifna åt andra personers enkor; och är det i betraktande häraf jag får tillstyrka bifall till Utsk:ts hemställan.

Frih. Liljencrantz: Enär Gr. Mörner upplyst, att Bonde-St. bestämt ifrågav:de pension till 2,000 rdr, vill jag afstå från mitt yrkande om summans bestämmande till 1,500 rdr och förena mig uti den anhållan, Gr. Mörner framställt. Då jag yrkat nedsättning uti pensionsbeloppet, har jag icke dermed velat underkänna Richerts förtjenster eller de åsigter, hvilka han hyllat; men jag kan icke anse, att R. o. Ad. kan sägas handla njuggt, om Ståndet förfar samvetsgrannt med Svenska folkets medel. För min del anser jag mig åtminstone, under de få dagar, som ännu återstå för mig att utöfva representantkallet, icke böra gifva min röst för andra utgifter, än som äro nödvändiga och nyttiga. De förtjenster Richert inlagt om vårt lagverk, blefvo under hans lifstid belönade genom medborgares aktning och en nöjaktig utkomst. Om R. St:r nu bereda hans enka en sorgfri framtid, så hafva de derigenom visat sitt erkännande af hans förtjenster. Men jag tror icke, att vi äro berättigade att, på sätt Hr Koch yttrade, icke betrakta denna fråga såsom en penningefråga, ty då här är fråga om penningar, vet jag i sanning ej, huru den skulle kunna annorlunda betraktas. Pension af ifrågavarande beskaffenhet gifves antingen för gjorda tjenster eller för att afhjelpa ett behof.

I båda fallen måste en jemförelse ega rum. Gifves den för gjorda tjenster, så måste man efterse, huru Staten tillgodosett andra utmärkta mäns enkor. Då finna vi, att till exempel för Biskop Agardhs enka, hvilken dock måste afträda boet till konkurs, bestämdes en pension af endast 1,500 rdr. Under sådana omständigheter kan jag icke finna, hvarför ifrågav:de pension skulle sättas högre. Gifves åter pension för att afhjelpa ett behof, så måste man undersöka, hurudant detta behof är. En talare har nämnt, att Richerts enka hade oförsörjda barn. Så är dock icke förhållandet; ty hon har 2 söner, hvilka båda ega sin utkomst, och hennes döttrar äro gifta, och då kan man med skäl fordra att deras männer skola försörja dem. Det är således endast för enkan, som denna pension behöfves, och då tyckes 2,000 rdr vara ganska rikligt tilltaget, helst hon dessutom åtnjuter pension från civilstatens enke- och pupillkassa.

Af dessa skäl förenar jag mig uti det yrkande, som blifvit af Gr. Mörner framstäldt.

Gr. Björnstjerna, Carl Magnus: Det torde vara för åtskilliga af R. o. Ad:ns ledamöler bekant, att jag icke delar de politiska åsigter, Richert hyste. Detta hindrar mig dock icke att göra rättvisa åt hans förtjenster; om man hittills gifvit otillräckliga pensioner åt tjenta mäns enkor, beklagar jag detta, men ser deri ingen anledning, att fortfarande begå samma misstag. Man har sagt, att Richert undandragit det allmänna sin tjenst, derföre att han vägrat mottaga det högsta förtroende, K. M:t eger att erbjuda. För min del förstår jag ej detta. Ansåg sig Richert icke passa vid rådsbordet, gjorde han ju rätt uti att afsäga sig denna smickrande utmärkelse; att han icke derför undandrog fosterlandet sin tjenst, derom vittnar det värdefulla verk, som till största delen under hans ledning utarbetades. Gr. Mörner har bland andra skäl för afprutning framdragit det, att Richert hyste alltför fria politiska åsigter, och att han efterlemnat en skrift, deri han förordar en mindre vacker agitation för representations-förändringen. Jag hörde till minoriteten de märkliga Decemberdagarne, men detta ger mig dock ingen anledning att nu afstyrka en pension åt en förtjent mans enka; och skulle på det högsta beklaga, om R. o. Ad. låter nämnde omständighet inverka på sitt beslut i ämnet; detta skulle då allt för mycket få utseende af politisk förföljelse. I närv:de fall anser jag frågan endast vara den, om Richert var en utmärkt personlighet samt om hans enka således är förtjeut af den föreslagna pensionen; ur sådan synpunkt tillstyrker jag bifall till Utsk:ts förslag.

Hr von Francken, Georg Wolfgang: Då vid Richerts död Posttidningen förkunnade, att K. M:t tillåtit hans enka att uppbära samma pension, som hennes man åtnjutit, så emottogs denna underrättelse med allmän belåtenhet. K. M:t har nu begärt, att R. St:r måtte bevilja enkan en pension lika med den som K. M:t redan förlänat henne. För min del anser jag visserligen, att det begärda beloppet är något för högt tilltaget, men då enkan en gång varit i åtnjutande deraf, eller, som man säger, fått på hand derpå, anser jag R. St:rs värdighet fordra, att deri ej göra någon nedsättning.

Jag får således anhålla om bifall till Utsk:ts förslag.

Hr Montgommerie-Cederhjelm: Jag skulle vilja undvika att göra jemförelser mellan Svenska män, som alla varit en prydnad för sitt land; men vid beviljande af nationalbelöningar måste man, för att vara rättvis, se till hvad som förut skett, och derför äro jemförelser nödvändiga. Då Geijers enka erhållit en pension af 1,800 rdr, så tror jag att beloppet för Expeditions-sekreteraren Richerts enka väl kan nedsättas till 2,000 rdr, hvilket jag alltså får tillstyrka.

Frih. Klinckowström: Då det Stånd, som af dem anses för $\frac{9}{10}$ af nationens medlemmar, hvilka mest uppskatta Richerts förtjenster, uttalat sig för 2,000 rdrs pension åt hans enka, och detta måste anses vara nationens röst, så vill jag, för att icke för mycket splittra meningarne, afstå från mitt förra yrkande, och förena mig med dem, som önska att beloppet bestämmes till 2,000 rdr. Med afseende på yttrandet, att man icke borde neka pension åt enkan efter en förtjent man, så får jag anmärka att 2,000 rdr synes mig vara en ganska vacker pension. För öfrigt tror jag det vara stort skäl att R. St:r öfvervaka sin rätt att utdela och bestämma pensioner, då vi se hvad fara underlåtenhet af ett sådant bevakande medför.

Hr Mannerskantz, Carl Axel: (Yttrandet har af talaren icke blifvit återlemnadt).

Gr. Mörner: Jag tror att vi här äro berättigade att yttra oss öfver ämnena, utan att vi behöfva någon undervisning om sättet huru det bör ske. Den som vill framställa anmärkningar mot våra satser, må göra det; men att hålla föreläsningar för oss, och gifva oss tillrättavisningar är hvarken behöfligt eller tillständigt. Någon skolmästare behöfva vi icke. Vi hafva vuxit ifrån den tidpunkt, då sådan erfordrades.

Frih. Liljencrantz: Jag instämmer med Gr. Mörner. Den djupa smärtan öfver vårt sätt att behanla frågorna kunde Hr Mannerskantz hafva besparat sig. Att Stats-Utsk:t ensamt, efter K. M:ts förslag, skulle hafva rättighet att handskas med landets tillgångar, utan att R. St:r skulle deri få göra någon ändring, är en sats, hvarpå jag icke kan ingå.

Frih. Sprengtporten, Jacob Wilhelm: Jag vill inskränka mig till att tillkännagifva, att jag röstar för samma summa, som Bonde-St. bifallit.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats fulländad samt Hr Gr. o. Landtm. upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utsk:ts förev:de hemställan oförändrad och dels bifall dertill med den förändring, att det ifrågav:de pensionsbeloppet nedsattes från 3,000 rdr till 2,000 rdr, framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till Utsk:ts hemställan oförändrad, hvarvid svarades många nej, blandade med ja, och sedermera propos. på bifall dertill med ofvanomförmälda förändring, då svaren utföllo med många ja, blandade med nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Votering begärdes; hvarefter upplästes och godkändes följ:de voterings-propos.:

»Den som bifaller Stats-Utsk:ts hemställan i mom. a, af 7:de punkten i Utlåt:t N:o 74, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, bifaller R. o. Ad. samma hemställan med den förändring, att det för framlidne Expeditions-sekreteraren Richerts enka föreslagna pensionsbelopp nedsättes från 3,000 rdr till 2,000 rdr.»

Sedermera företogs voteringen och befuunos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 32.
Nej — 45.

mom. b.

Frih. Liljencrantz: I det Statsråds-prot., som åtföljt K. M:ts Propos. om pension åt enkefru Richert, yttras: »att sedan K. M:t tillåtit att till Expeditions-sekreteraren J. G. Richerts enka, Sofia Schönherr, finge, tillsvidare och intilldess en sådan förbindelse hunne af R. St:r öfvertagas, af Stats-Kont. förskjutas ett belopp, etc.»

Det är en tillåtelse, som är så mycket mer obefogad, som K. M:t icke har rättighet att på Stats-Kont. anvisa några medel. Om detta är frikostighet, så är den åtminstone af beskaffenhet att icke betunga gifvaren, utan Svenska Statsverket. Regeringen trodde sig vid detta tillfälle vara behaglig för opinionen inom landet, hvartill jag visserligen lyckönskar regeringen; och jag betviflar att denna åtgärd i annat fall blifvit vidtagen. Men jag anser icke att sådant bör inverka på frågan, och jag kan icke betrakta saken olika, derför att det gäller ett populärt namn. Vid detta tillfälle, så väl som vid andra, hade regeringen bort afvakta R. St:rs sammankomst för att erhålla detta anslag; nöden stod icke för dörren, och äfven om så varit, hade K. M:t haft andra utvägar att anlita. Om jag hade någon förhoppning att få punkten afslagen, skulle jag yrka detta; men då jag det icke har, och jag hört att Bonde-St. bifallit anslaget, får jag anhålla att R. o. Ad. ville, med ogillande af K. M:ts vidtagna åtgärd, bevilja det begärda anslaget.

Frih. Cederström, Rudolf: Jag föreställer mig, att den sista voteringens utgång, i förening med resultatet af den inom Hederv. Bonde-St. anställda votering i frågan, tillräckligt gifvit vid handen, att, för att nyttja en känd liknelse, »vice värden gjort upp räkningen utan värden». Vice värden är här den Konungens rådgifvare, som tillstyrkt beloppets utbetalande till enkefru Richert »intilldess en sådan förbindelse hunne af R. St:r öfvertagas.» Värden är R. St:r. Då fråga är om en »förbindelse», bör väl sådan icke utfärdas af annan än den, som skulle infria densamma, eller ock dertill gifvit sitt bemyndigande; men så visar sig icke här vara förhållandet, och jag kan icke neka, att det förundrar mig, att i K. M:ts Propos. finna dessa ordalag använda; äfvensom de för Hr Richert ännu mera smickrande ordalag, hvilka blifvit nyttjade i den skrifvelse till enkan, hvari henne denna fördel bebådades, förefallit mig ganska egna. Att uttala detta, anser jag just vid detta tillfälle ovägerligen och bestämdt vara min rättighet; och jag skulle kunna gå längre, men då enkan fått uppbära beloppet, och trott det vara från rätter gifvare kommet, vill jag icke yrka rent afslag å punkten. Det har blifvit yrkadt, att punkten skulle med ogillande af den hos K. M:t vidtagna åtgärd varda till nedsatt belopp bifallen. Jag tror, att detta icke heller vore obefogadt. Jag vill emedlertid icke nu bestämma, om jag skall sluta mig till detta yrkande, eller (vare sig med eller utan någon nedsättning i beloppet) stanna dervid, att hvad jag nu sagt måtte för min räkning stå i R. o. Ad:ns protokoll antecknadt. Hvad beslut, jag kommer

att för min del fatta, skall boro på den utredning, som under denna öfverläggnings förlopp kan inför R. o. Ad:n af denna frågas ställning varda afgifven. Mitt slutliga votum inskränker dock uti ingen mån min utsagda mening om det sätt, hvaruppå denna angelägenhet varit handhafd, och hvilket synes mig ingenting mindre än tillfredsställande.

Frih. Klinckowström: Det märkliga förhållande, hvarom denna punkt handlar, vidrör 2:ne vigtiga principfrågor. Den ena är, att Regeringen genom att utgifva en pension två år innan R. St:r kunnat derom uttala sig, och att anbefalla Stats-Kont. att tills vidare förskottera dessa medel, vidtagit en åtgärd i tydlig strid mot 64 och 65 §§:na R. F., hvilka innehålla, 64 §:

»Så väl Rikets ordinarie Statsmedel och inkomster, som hvad, på sätt omförmäldt är, under namn af extra ordinarie utlagor eller bevillningar till Statsverket af R. St:r anslås, vare under Konungens disposition, att till de af R. St:r pröfvade behof och efter den upprättade Staten anordnas.»

och 65 §:

»Dessa medel må icke annorlunda användas, än fastställdt blifvit; varande Stats-Rådets ledamöter ansvarige, om de låta afvikelse derifrån ega rum, utan att till prot:t föreställning deremot göra, samt anföra hvad R. St:r i denna del förordnat.»

Det synes mig klart, att R. St:r icke hafva kunnat anslå medel till pension åt enkan efter Exped.-Sekreteraren Richert, ty han var icke död då sista statsreglering skedde, och likväl hafva af Statens medel 6,000 rdr för detta ändamål blifvit använda.

Den andra principfrågan är, att genom denna K. M:ts anordning, såsom en talare redan yttrat, enkan fått på hand att erhålla en pension af 3,000 rdr. Om R. St:r eftersläppa sin rätt att bestämma pensioner, så blifva de af med ett vigtigt prerogativ. Det har icke hittills funnits någon annan myndighet, som haft denna rättighet, och den bör äfven fasthållas.

Jag skulle vilja afslå hela punkten, om den icke redan af tre Stånd blifvit bifallen, men jag förenar mig med dem, som önska att beviljandet af denna summa måtte åtföljas af förklaring om den vidtagna åtgärdens ogillande.

Hr Fåhraeus: Med de föreg:de talarne instämmer äfven jag i hvad frågan rörer anvisandet af den föreslagne ersättningssumman; men jag kan deremot icke förena mig i tillstyrkandet att fatta beslut om ogillande af den klandrade förskotts-anordningen, äfven om det

skulle vara förhållandet, såsom det uppgifvits, att ett annat Riks-Stånd fattat ett sådant beslut. Jag anser neml., sedan Konst.-Utsk:t granskat regeringsåtgärderna intill början af innev:de riksdag, och R. St:r lemnat décharge för dessa regeringsåtgärder, det vara, om icke otillständigt, åtminstone olämpligt, att besluta något ogillande af en regeringsåtgärd, som faller inom tidrymden för den afslutade granskningen. Jag tillstyrker derföre enkelt bifall till Utsk:ts förslag.

Gr. Mörner: Efter mitt förmenande tillkommer det icke R. o. Ad. att vid detta tillfälle ingå i pröfning eller yttra sig öfver Regeringens åtgärder, för hvilket bedömande grundlagen föreskrifver ett annat sätt. Jag tror att vi böra hålla oss endast till den anslagsfråga, som föreligger, och som vi kunna bifalla eller afslå; men alla andra framställningar äro utom ämnet. — Jag anhåller om bifall till punkten.

Hr von Francken: Jag instämmer i hvad af Hr Fåhræus och Gr. Mörner blifvit yttradt.

H. Exc. Hr Frih. De Geer: Sedan Gr. Mörner yttrat sig, har jag icke annat att tillägga än att, då K. M:t anbefallde Stats-Kontoret att af tillgängliga medel förskjuta beloppet, till dess R. St:r hunnit i ämnet besluta, så hade K. M:t för afsigt att, om R. St:r icke skulle bevilja den begärda summan, af andra till K. M:ts fria disposition ställda medel ersätta densamma. Så har äfven för första året skett, i det Stats-Kontoret blifvit godtgjordt af 2:dra Hufvudtitelns extra utgiftsmedel; och det var endast derför, att dessa medel och andra besparingar blifvit för andra ändamål starkt anlitade, som K. M:t ansett sig böra af R. St:r för de två följande årens förskott begära ersättning. Det är icke heller något nytt eller alldeles ovanligt, att då K. M:t förklarat sig sinnad att af R. St:r begära pension åt någon enka, en gratifikation blifvit henne under tiden beviljad, på det hon icke skulle komma att lida nöd, innan R. St:r komme tillsammans. Jag anhåller om bifall till punkten.

Frih. Liljencrantz: Då af den siste högt aktade talaren blifvit upplyst, att, om R. St:r afsloge Propos:n, K. M:t hade för afsigt att af tillgängliga medel ersätta beloppet; och då Hr Gr. o. Landtm. lärer anse sig förhindrad att å mitt förra yrkande framställa propos., så får jag derifrån afstå, och hemställer att R. o. Ad. ville bevilja 4,000 rdr att för ifrågav:de ändamål af Statsverket utgå.

Frih.

Frih. Cederström: Om de af H. Exc. Frih. De Geer i dess nu afgifna yttrande begagnade ordalag, att nemligen pensionsbeloppet blifvit enkefru Richert tilldeladt »tillsvidare och intilldess R. St:r hunne öfver detta ämne besluta», hade varit använda i den K. Propos:n i stället för det af mig anmärkta uttryck: »tillsvidare och intilldess en sådan förbindelse hunne af R. St:r öfvertagas», så skulle jag, änskönt obelåten med sjelfva åtgärden, icke funnit mig böra mot ordställningen framkomma med någon anmärkning, och jag vill, efter detta H. Exc:s förklarande, gerna tro, att meningen varit sådan, som den, efter min föreställning, från början bordt vara, ehuru ordalagen, temligen tydligt, synas tillkännagifva en annan uppfattning af R. St:rs befogenhet i detta afseende. Hr Frih. De Geer, som säkerligen bättre än de flesta är i tillfälle bedöma ordens valör och vigten af hvart och ett sådant, då det nyttjas statsmagterna emellan, kan det således icke förundra, att desamma noga granskas, och att jag vid detta tillfälle nödgats beklaga, att det rätta uttryckssättet, som H. Exc. nu begagnat, icke influtit i den af Hr Frih:n kontrasignerade Propos:n från K. M:t.

Då jag förra gången yttrade mig i detta ärende, förbehöll jag mig att framdeles, under öfverläggningens förlopp, få bestämma, huruvida jag ville deltaga i yrkandet om åtgärdens ogillande, hvartill jag visserligen hyste mycken benägenhet, om än jag ansåg enkan böra af oss lemnas i oqvald besittning af hvad hon undfått eller åtminstone af den del, som motsvarade den henne af R. o. Ad. nu tilldelade pension. Men de af Hr Fåhræus och Gr. Mörner andragna formella motskäl emot ett sådant, af R. o. Ad. uttaladt ogillande, hafva öfvertygat mig derom, att derifrån bör afstås. Återstår då, att, när rent afslag ej åsyftas, antingen bevilja hvad Utsk:t tillstyrkt, eller att, på sätt Frih. Liljencrantz föreslagit, nedsätta beloppet till 4,000 rdr, hvilket skulle stå i öfverensstämmelse med hvad R. o. Ad. nyss i sjelfva pensionsfrågan beslutit, och således väl kunna försvaras. Huruvida en sådan nedsättning i ett af K. M:t allaredan till utbetalning anordnadt belopp, skulle i annat hänseende vara önskligt, nemligen för den harmoni, som emellan statsmagterna bör finnas, och som jag alltid önskat bevara, om än ett hugneligare tillmötesgående af R. St:rs ej allenast önskningar, men beslut, kunnat vara önskvärdt i vissa, rätt vigtiga frågor, detta är ett föremål, hvarom jag nu icke vill yttra mig. Jag får således endast tillkännagifva, det jag afstår från det af mig eventuellt biträdda yrkandet om pensions beviljande under uttryck af »ogillande» utaf åtgärden med dess preliminära tilldelande; och öfverlemnar

jag åt R. o. Ad. att bestämma anslagets siffra till fulla eller nedsatta beloppet.

Frih. Klinckowström: Jag kan icke finna annat än att hvar och en har rätt att yttra sig om hvad som kommit under öfverläggning, och jag har ansett mig pligtig att vid detta tillfälle uttala mina betänkligheter; men då jag tror mig veta, att Hr Gr. o. Landtm. anser sig förhindrad att framställa propos. på mitt yrkande att åtgärden måtte ogillas, och jag alltid gerna underordnar min åsigt hans upplysta insigter, så får jag från detta yrkande afstå. Hvad beträffar Frih. Liljencrantz' sista förslag att beloppet skulle nedsättas till 4,000 rdr, så finner jag det icke vara skäl att pruta på en så ringa summa som 6,000, utan får anhålla om bifall till hvad Utsk:t föreslagit.

Frih. Liljencrantz: Jag finner det riktigt och naturligt, att, då R. o. Ad. funnit 2,000 rdr vara det lämpliga pensionsbeloppet, äfven vid ersättning af en i förtid gifven pension stanna vid detta belopp. Om K. M:t beviljat ett högre belopp, må sådant af besparingarne på Hufvudtiteln betäckas. Jag vidhåller mitt förslag, som jag anser vara i konseqvens med R. o. Ad:ns förra beslut.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats fulländad, samt Hr Gr. o. Landtm. upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utsk:ts hemställan oförändrad och dels bifall dertill med nedsättning af summan 6,000 rdr till 4.000 rdr, framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till Utsk:ts hemställan oförändrad, hvarvid svarades många ja, blandade med nej, och sedermera propos. på bifall dertill med ofvansagde förändring, då svaren utföllo med många nej, blandade med ja; hvarefter och sedan propos. på bifall till merberörde hemställan utan förändring blifvit förnyad samt med många ja, blandade med nej, besvarad, Hr Gr. o. Landtm. förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Frih. Liljencrantz begärde votering.

Uppsattes och justerades följande voteringspropos.:

»Den som bifaller Stats-Utsk:ts hemställan i mom. b af 7:de punkten i Utlåt:t N:o 74, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, bifaller R. o. Ad. samma hemställan med den förändring, att det föreslagna ersättningsbeloppet nedsättes från 6,000 rdr till 4,000 rdr.»

Voteringen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 36.
Nej — 29.

8:de—15:de punkterna.

Utsk:ts hemställanden biföllos.

16:de punkten.

mom. a.

Hr von Knorring, Oscar: Då icke någon reservant af Ståndet inom Utsk:t anmält sig, är naturligtvis icke någon förhoppning att erhålla ändring i beslutet; men då jag vid förra riksdagen framställde ett förslag i samma syftning, anser jag mig skyldig att anmäla, det jag icke kan biträda det slut, hvartill Utsk:t kommit. Det skäl, hvarpå Utsk:t grundat sitt afslag, är »att K. M:t genom beslut den 16 Sept. 1865, enär de tillgängliga medlen erfordrades för andra angelägna behof, funnit sig icke kunna till krigsbefälets i samma syfte gjorda framställning lemna bifall.» Jag kan icke annat än beklaga detta beslut, hvarigenom mången gammal krigare lemnas utan ett välförtjent understöd. Huru stor är icke skilnaden mellan denna och Franska arméens behandling, der hvar och en, utom förhoppningen om »la gloire», har vissheten att icke bli lemnad på bar backe, då han icke längre orkar att tjena.

Jag anhåller att få dessa ord antecknade till prot:t, för att kunna visa, att åtminstone jag gjort hvad jag kunnat, för att få dessa gamla militärers otillräckliga pensioner något höjda.

Hr Reuterskjöld, Fabian: Då den förre värde talaren framhållit det beklagliga deruti, att K. M:t icke velat lyssna till krigsbefälets hemställan om förhöjda pensioner åt dem af armébefälet, som före 1858 tagit afsked, så anser jag mig böra nämna att, utom det att statsmedlen voro för andra ändamål erforderliga, har K. M:t ansett sig icke böra villfara denna begäran på den grund, att, då R. St:r biföllo pensionsförhöjning åt armébefälet, det skedde med förklaring att sådant skulle tillämpas endast för dem, som efter 1858 tagit afsked. För min del inser jag allt för väl det beklagliga i de förhållanden, hvari de finnas, som, då penningevärdet så betydligt fallit, qvarstå vid samma små pensioner, som måste vara alldeles otillräckliga, då t. ex. en kapten har 600 rdr till underhåll för sig och sin familj, och om R. St:r ville an-

visa det begärda beloppet, som uppgår till 107,000 rdr och för hvarje år genom derunder skeende dödsfall minskas, skulle ingen högre än jag önska sådant; men då Utsk:t icke tillstyrkt motionen, ser jag icke någon möjlighet att erhålla ett sådant beslut; och jag får derför inskränka mig till att förena mig med den föreg:de värde talaren, utan att framställa något vidare yrkande.

Hr Rosensvärd: Jag är förekommen af den siste värde talaren. Det ligger i sakens natur, att afskedstagande kamraters öde skall af mig varmt behjertas, men jag finner också att det skulle bli ett prejudikat af allt för svår beskaffenhet, om pensionsförhöjning för en viss klass skulle tillerkännas retroaktiv verkan. Af detta skäl, jemte det att de, som efter 1858 tagit afsked, iklädt sig en viss tjenstgöringsskyldighet, som icke kan de andra åläggas, har jag, då fråga väcktes om en skrifvelse till K. M:t i ämnet, måst motsätta mig sådant. Här har icke något direkt yrkande blifvit framställdt och äfven jag skulle vilja undvika att göra något sådant, men då tre Stånd bifallit Utsk:ts förslag, måste jag, huru hårdt det än är, anhålla om propos. på att äfven R. o. Ad. ville göra detsamma.

Efter härmed slutad öfverläggning och uppå gjord propos. blef Utsk:ts förev:de hemställan af R. o. Ad. bifallen.

mom. b.

Bifölls.

Den vidare föredragningen af Utlåt:t blef härefter uppskjuten till nästa plenum.

Upplästes ett af Hr Celsing, Lars Gustaf, ingifvet mem. af följande lydelse:

Hos Höglofl. R. o. Ad. får jag vördsammeligen anhålla, att, med bibehållande af min riksdagsmannarätt, blifva befriad ifrån min nuv:de Elektorsbefattning.

Till denna anhållan lemnade R. o. Ad. sitt bifall.

Hr Rehnberg, Carl Gustaf: Af tjenstegöromål hindrad att vara närv:de, anhåller jag att få afsäga mig min plats såsom Suppleant i Bevilln.-Utsk:t.

Härefter anmodade Hr Gr. o. Landtm. dels R. o. Ad:ns Hrr Elektorer att välja en Suppleant i Bevilln.-Utsk:t

efter Hr Rehnberg, dels ock Ståndets Hrr Bänkmän att utse en Elektor efter Hr Celsing.

Gr. Liljencrants, Gustaf Fredrik: Då det är af vigt för R. o. Ad:ns ledamöter att få tid att taga kännedom om sammans. Bevilln.-, Lag- samt Allm. Besvärs- och Ekon.-Utsk:ts Betänk. N:o 1, ang:de vilkoren för bränvins tillverkning, hemställer jag att detta Betänk., äfvensom sammans. Stats-, Bevilln.- samt Allm. Besv.- och Ekon.-Utsk:ts Betänk. N:o 9 om restitution af bränvinstillverkningsafgift vid export till utrikes ort, måtte ställas först på föredragningslistan till det plenum, som kommer att näst efter morgondagen hållas, derest Stats-Utsk:ts Utlåt. ang:de Nionde Hufvudtiteln och Riddarh.-Utsk:ts Betänk. i anledning af återremiss å det af Utsk:t afgifna förslag till ny Riddarh.-Ordning, då äro afgjorda.

Hr Gr. o. Landtm. hemställde, huruvida R. o. Ad., i enlighet med hvad Gr. Liljencrants föreslagit, behagade besluta, att i främsta rummen på föredragningslistan för det plenum, som komme att hållas näst efter morgondagens, skulle uppföras sammans. Stats-, Bevilln.- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts Betänk. N:o 9, i anl. af väckt fråga om restitution af bränvinstillverkningsafgift vid export till utrikes ort, och sammans. Bevilln.-, Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts Betänk. N:o 1, ang:de vilkoren för bränvins tillverkning, likväl med det förbehåll, att så vida Stats-Utsk:ts Utlåt. N:o 74, ang:de regleringen af utgifterna under Riks-Statens Nionde Hufvudtitel, samt Riddarh.-Utsk:ts Betänk. N:o 9, i anl. af återremiss å förslaget till ny Riddarh.-Ordning, icke dessförinnan vore genomgångna och afgjorda, dessa Betänk:n skulle å listan sättas före de först omnämnde.

Ropades ja.

R. o. Ad. åtskiljdes kl. 10 e. m.

In fidem,
O. Brakel.

Onsdagen den 9 Maj 1866.

Plenum kl. 10 f. m.

Justerades ett prot.-utdrag för den 8 dennes.

Hr Gr. o. Landtm. hemställde, huruvida R. o. Ad., i öfverensstämmelse med hvad Riks-Ståndens Hrr Talmän vid hållet sammanträde öfverenskommit föreslå, behagade besluta, att val af ledamöter i förstärkt Bevilln.-Utsk. skulle företagas nästa Onsdag den 16 dennes.

Ropades ja.

Vidare hemställde Hr Gr. o. Landtm., att, i likhet med hvad vid föreg:de riksdagar iakttagits, utom de 18 ordinarie ledamöterna skulle utses 12 suppleanter, så att hvarje vallista komme att innehålla namnen på 30 personer; hvilket jemväl bifölls.

Företogs val af 18 ledamöter och 12 suppleanter i Förstärkt Allm. Besv.- och Ekon.-Utskott; och befunnos, efter valförrättningens slut, hafva blifvit utsedde till

Ledamöter:

N:o	20.	Frih.	Bonde, C. J., med 43 röster.
»	41.	»	Wrangel, fullm. Frih. Leijonhufvud, S., med 43 röster.
»	167.	»	von Köhler, fullm. Gr. Wachtmeister, A., med 43 röster.
»	227.	»	Rudenschöld, fullm. Frih. Åkerhjelm, C., med 43 röster.
»	311.	»	af Ugglas, C. G., med 51 röster.
»	362.	»	Haij, fullm. Hr Uggla, C. G., med 43 röster.
»	366.	»	Ehrenborgh, Gösta, med 43 röster.
»	388.	»	Gyllenhaal, fullm. Frih. Liljencrantz, C. A., med 43 röster.

N:o 1. Hr Lilliehöök, Johan, med 43 röster.
» 9. » Ulfsparre, Sigge, med 43 röster.
» 25. » Walkendorff, fullm. Frih. Leijonhufvud, Carl Victor, med 43 röster.
» 86. » Stuart, F. G. A., med 43 röster.
» 215. » Ramsay, A. H., med 49 röster.
» 484. » Breitholz, C. G., med 43 röster.
» 1092. » Leijonmark, E. G., med 43 röster.
» 2253. » von Holst, H. G., med 43 röster.
» 2255. » af Pontin, D. F. C., med 43 röster.
» 2313. » Ekströmer, fullm. Gr. Lewenhaupt, M. E. A., med 43 röster.

Suppleanter:

N:o 391. Hr Lagergren, A., med 43 röster.
» 1. Frih. Oxenstjerna, Axel, med 43 röster.
» 1626. Hr Olivecrona, K., med 43 röster.
» 1560. C. Hr Celsing, L. G., med 43 röster.
» 96. Hr Pauli, C. G., med 41 röster.
» 2211. » Börtzell, A., med 41 röster.
» 118. » Bagge, fullm. Hr Liljenstolpe, J. A. J., med 41 röster.
» 2203. » Zacco, fullm. Frih. von Knorring, Axel, med 41 röster.
» 782. » Belfrage, G., med 41 röster.
» 110. Frih. Taube, B., med 41 röster.
» 1760. Hr Reutercrona, G., med 41 röster.
» 566. » Liljesköld, C., med 41 röster;

sedan genom särskilda lottningar blifvit bestämdt, dels hvilka af de 20 ledamöter, som erhållit 43 röster, skulle blifva ordinarie ledamöter och i hvilken ordning de öfriga skulle såsom suppleanter ingå, dels ock den ordning, i hvilken de 8 ledamöter, som bekommit 41 röster, borde inträda såsom suppleanter.

Fortsattes föredragningen af Stats-Utsk:ts Utlåt. N:o 74, ang:de regleringen af utgifterna under Riks-Statens 9:de Hufvudtitel.

17:te punkten.

Hr von Knorring, Oscar: Jag anhåller att få upplysning om, huruvida prot.-utdrag öfver de andra Ståndens vid denna punkt fattade beslut ankommit.

I anl. häraf tillkännagaf undertecknad, att någon underrättelse om de öfriga Riks-Ståndens beslut rörande förev:de Utlåt. ännu icke ankommit.

Hr von Knorring: Orsaken, hvarför jag väckt denna motion om pension åt Kapten Björkman, är dels att han på ett utmärkt sätt fullgjort sina uppdrag, och dels att jag, efter enskild förfrågan hos Hr Stats-Rådet och Chefen för Landtförsvars-Dep:tet, erhöll det svar att Hr Stats-Rådet icke hade något emot att Björkman, som är af ögonsjukdom hindrad att fortsätta sina arbeten, finge någon pension, hvilket äfven regeringen skulle tillstyrka, om det icke strede mot formen. Denna pension hade icke varit någon grace, utan en rättighet, om Björkman, i stället för att tjenstgöra efter förordnande mot arvode, haft tjenst med lön på ordinarie stat; och det skulle derför vara hårdt, om Björkman, som tagit afsked från sin förra tjenst, för att inträda i Topografiska korpsen, skulle gå miste om denna pension.

Jag anhåller, att R. o. Ad. måtte, med afslag å Utsk:ts hemställan i denna punkt, bifalla hvad jag i min motion föreslagit.

Hr Montgommerie-Cederhjelm, Robert Nils Germund: Enligt den förre värde talarens utsago har Chefen för Landtförsvars-Dep:tet yttrat, att han icke hade något emot, om Björkman finge pension; och det hade också varit obeskedligt af honom. Jag skulle gerna unna Kapten Björkman denna pension, men för beviljande af pensioner måste man uppgöra någon grund, och då nu, såsom motionären sjelf upplyst, Björkman endast sex år innehaft tjenst med ordinarie lön, har Utsk:t icke kunnat tillstyrka den begärda pensionen, och får jag anhålla, att Utsk:ts förslag måtte godkännas.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad samt Hr Gr. o. Landtm. upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utsk:ts hemställan i förev:de punkt, dels ock att R. o. Ad., med afslag derå, måtte bevilja Kaptenen Erik August Björkman en årlig pension å 1,000 rdr, framställde Hr Gr. o. Landtm. propos. på bifall till Utsk:ts hemställan och, då dervid svarades många ja jemte ett eller annat nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

18:de och 19:de punkterna.

Utsk:ts hemställanden biföllos.

20:de punkten.

Gr. von Platen, Baltzar: Stats-Utsk:t har på af detsamma anförda grunder icke ansett sig kunna tillstyrka bifall till den för Expeditious-Chefen von Schantz be-

gärda fördel; och jag vill så mycket mindre ingå i diskussion om rigtigheten af dessa grunder, som jag deri till stor del instämmer. Men jag hemställer, om icke R. o. Ad. likväl skulle finna skäl att göra en ändring i hvad Utsk:t här föreslagit. Fastän grunderna äro rigtiga, finnes dock ingen regel utan undantag; och då Utsk:t sjelf omtalat »den ovanligt långa tid, hvarunder von Schantz på ett synnerligen förtjenstfullt sätt bestridt expeditionschefs-embetet», så vågar jag hemställa, om icke R. o. Ad., i likhet med hvad Preste-St. beslutat, här skulle vilja göra ett undantag från regeln och bevilja den begärda pensionen. Något vådligt prejudikat kan icke häraf vara att befara, då det icke ofta lärer inträffa, att en person under 21 års tid gör tjenst som expeditions-chef, hvilket, som bekant, är en tillfällig befattning, som det endast behöfves chefens vilja för att fråntaga innehafvaren.

Jag anhåller om afslag å Utsk:ts hemställan och bifall till K. M:ts Propos.

Hr Fåhræus, Olof Immanuel: Motiverna för Utsk:ts afstyrkande antyda uppenbart, att det är prejudikatet, som Utsk:t fruktat. Då bestämda grunder för embetsmäns pensionering i allmänhet äro antagne, kan ett afvikande derifrån lätteligen medföra en rubbning i hela systemet. Med den kännedom, jag personligen eger om Expeditions-Chefen von Schantz's mer än vanligt berömliga embetsmanna-verksamhet, medgifver jag likväl villigt, att, om ett undantag kan få ega rum, sällan mera giltiga skäl derför torde kunna åberopas. För min enskilda del vill jag alltså icke motsätta mig den förra talarens hemställan, men för mitt begifvande dertill åberopar jag uttryckligen den ifrågav:de embetsmannens långvariga och synnerligen utmärkta förvaltning af Expeditions-Chefsembetet.

Efter härmed slutad öfverläggning, framställdes först propos. på bifall till Utsk:ts hemställan, hvarvid svarades nej, och sedermera propos. på afslag derå samt bifall till K. M:ts ifrågav:de Nåd. framställning, hvilken propos. med ja besvarades.

21:sta punkten.

Gr. von Platen: Visserligen vet jag att i afseende på denna punkt, ty värr, icke något står att vinna, om man uteslutande håller sig till det materiela af saken, men jag är öfvertygad, att äfven för den, det i första hand rör, skulle det vara en anledning till erkänsla och tacksamhet att se denna punkt på annat sätt af R. o. Ad.

behandlad än de andra Stånden gjort; och de flera reservanter, som i Utsk:t anmält sig, gifva mig också anledning att anhålla om ett förändradt beslut å R. o. Ad:ns sida. Då det förefaller mig, som man missförstått K. Mts Propos., begagnar jag tillfället att upplysa, att deruti icke finnes ett ord yttradt om enkans nödställda belägenhet; lyckligtvis är hon i den ställning att hon icke nödvändigt är i behof af denna hjelp. Jag har försökt att uppställa ordalagen i Propos:n så, att de skulle uttrycka det behof, som finnes hos Staten att uttala, att den vet värdera det redliga uppfyllandet af pligterna mot fäderneslandet. Det skulle hos mig vara brist på uppfattning, om jag längre sysselsatte mig med att utveckla skälen för det beslut, jag önskar att R. o. Ad. måtte fatta, neml. bifall till K. M:ts Propos.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, framställdes först propos. på bifall till Utsk:ts hemställan, hvarvid svarades nej, och sedermera propos. på afslag derå samt bifall till K. M:ts ifrågav:de framställning, hvilken propos. med ja besvarades.

22:dra och 23:dje punkterna.

Utsk:ts hemställanden biföllos.

24:de punkten.

Lades till handlingarne.

25:te punkten.

Frih. Alströmer, Oscar: Vid denna punkt är förhållandet, att K. M:t begärt att åt länsmannen Peterson måtte beviljas en pension af 675 rdr, hvilket Stats-Utsk:t föreslagit måtte nedsättas till 525 rdr, då Utsk:t ansett att endast ¾:lar af lönen borde Peterson i pension tilldelas, och att i de 675 rdr han såsom ¾:lar af lönen under tjenstledighet nu uppbär, äfven inbegripes hans till 150 rdr upptagna hyresersättning, hvilken icke borde vid pensionens bestämmande beräknas. Men då pensionen likväl icke skulle uppgå till samma belopp som lönen, trädes det af Utsk:t påpekade förhållande icke för när, äfven om hela det af K. M:t begärda beloppet beviljas. Blefve endast det af Utsk:t föreslagna belopp beviljadt, skulle alternativt inträffa, antingen att Peterson qvarstode i tjensten, som mot endast 175 rdrs ersättning komme att förestås af en vikarie, hvilket skulle menligt inverka på tjenstens skötande, då en person, som finge så ringa ersättning för sitt besvär, vore tvungen att på annat sätt skaffa sig in-

komster; eller, det andra alternativet, att K. M:ts Befh:de skulle vidtaga en sådan våldsåtgärd, som att afskeda en länsman endast derför att han fått en obotlig sjukdom. Vid öfvervägande af dessa förhållanden hoppas jag att R. o. Ad. skall finna skäl, såsom Preste-St. gjort, bifalla det af K. M:t begärda anslaget, hvarom jag vågar anhålla.

Gr. Mörner: Vid behandling af denna fråga stöter man åter på det olyckliga deri, att pensionsregleringen befinnes i samma obestämda skick som förut, och man måste således till en viss grad gå in på godtycklighetens och subjektiva billighetsgrunder. Den länsman, om hvilken nu är fråga, är född 1824, och har haft tjensten endast under 14 år, derunder han en längre tid haft tjenstledighet. Vid sådant förhållande synes mig en pension, motsvarande $\frac{3}{4}$:delar af lönen, fullt tillräcklig. Endast en gång förut har, mig veterligen, en afskedstagande tjensteman fått i pension ett belopp motsvarande icke allenast lönen, utan äfven värdet af den lägenhet, som han under tjenstetiden bebott, nemligen förre myntmästaren Grandinsson vid K. Myntet; och för min del kan jag icke finna något skäl, att, i fråga om länsmän, ingå på denna bana. Jag anhåller derför om bifall till Utsk:ts förslag.

Hr Montgommerie-Cederhjelm: Enda utvägen tycks vara att länsmannen afskedas, hvilket skulle vara hårdt, om han icke erhölle någon pension; men sådan är föreslagen till $\frac{3}{4}$:delar af lönens belopp, och enda frågan är, om man bör göra ett undantag från regeln, att hyresersättningen icke må beräknas vid pensionens bestämmande. Jag finner icke skäl för ett sådant undantag, utan anser Stats-Kont:ts, af Utsk:t tillstyrkta förslag vara lämpligt, och anhåller att detsamma måtte af R. o. Ad. bifallas.

Hr Lagerstråle, Henrik Gerhard: Om man endast afser denna afskedstagandes rätt och fördel, kan icke bestridas att efter en mindre långvarig tjenstetid denne tjensteman bör vara belåten med den af Utsk:t föreslagna pension, men man måste äfven taga i betraktande andra förhållanden, och denna framställning är gjord mera för det allmännas intresse, som kräfver full tjenstbarhet för Statens tjenare, än för att bereda högre pension åt personen i fråga. Med landtstatstjenstemännen är det särskilda förhållande, att en del af deras löner utgår under namn af hyresersättning, hvarför, om denna icke beräknas vid sådan pensionering som den nu ifrågav:de, deras inkomster vid afskedstagandet blifva mindre, än om de qvarstå och njuta tjenstledighet mot afdrag af lönen, hvil-

ket afdrag vid sjukdomsfall är bestämdt till högst $\frac{1}{4}$ af lönen, men icke någon del af hyresersättningen. Hr Montgommerie har visserligen anvisat en utväg, att nemligen afskeda tjenstemannen, men jag tror icke att en myndighet i allmänhet vidtager en sådan åtgärd, blott derför att en person är sjuk, och jag behöfver icke anmärka att med en tjensteman, försedd med K. fullmakt och icke innehafvande förtroendeembete, skulle detta icke ens vara utförbart. Jag förenar mig derför i Frih. Alströmers framställning och anhåller om bifall till K. M:ts Propos.

Frih. Alströmer: I afseende på länsmäns afsättlighet vill jag upplysa, att deras konstitutorialer innehålla att de äro försäkrade om tjensten, så länge de den till belåtenhet fullgöra; och jag tror att det näppeligen skulle låta sig göra att endast för sjukdom afskeda en länsman, om han förhållit sig oförvitligt. För öfrigt äro länsmännens löner så små, att, äfven om de i full verksamhet och under utöfning af tjensten deraf kunna hafva sin utkomst, de dock icke på blotta lönen kunna lefva. Ifrågav:de länsman Peterson har visserligen endast under 14 års tid varit i Statens tjenst, men deraf kan icke uppkomma något farligt prejudikat, då mannen är obotligt sjuk. Jag fortfar i min anhållan om bifall till K. M:ts Propos.

Gr. Mörner: Jag får säga, att icke har den förman stora pretentioner, som anser en person hafva till belåtenhet fullgjort sin tjenst, då han icke alls gjort tjenst. Det synes mig uppenbart, att den, som i 14 år innehaft en tjenst, som han icke kunnat sköta, borde vara belåten med $\frac{1}{3}$:delar af lönen såsom pension. Förhållandet att vissa länsmän åtnjuta hyresersättning grundar sig derpå, att de icke, såsom andra, hafva boställen. Dessa sednare kunna aldrig, enligt hittills följda grunder, vid afskedstagande tilläggas ersättning på indragningsstat för lemnande af den bostad, som de å bostället begagnat, och, enligt min tanke, vore det ett vådligt prejudikat att gifva de andra äfven hyresersättning på indragningsstat. Jag fortfar i mitt yrkande om bifall till Utsk:ts förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats fulländad, samt Hr Gr. o. Landtm. upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utsk:ts hemställan i förev:de punkt och dels att R. o. Ad., med afslag å samma hemställan, för så vidt den skiljde sig från K. M:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla samma nåd. framställning, gjordes propos. på bifall till Utsk:ts hemställan och, då dervid svarades många ja jemte ett eller annat nej, förklarades ja hafva varit öfvervägande.

26:te—40:de punkterna.

Utsk:ts hemställanden biföllos.

41:sta punkten.

Frih. Alströmer: Utsk:t har sjelf tillkännagifvit, att Bergman »ådagalagt största nit och skicklighet samt genom en ovanlig omtanka och klokhet vid arbetenas ordnande beredt icke obetydlig besparing för telegrafverket;» men Utsk:t har icke ansett sig kunna tillstyrka den begärda pensionen, på den grund att Bergman så kort tid varit i telegrafverkets tjenst anställd. Han hade dock varit i tjenst allt ifrån början af telegrafanläggningarne i riket, och under flere år varit anställd i Halmstad. Under resor i tjensten ådrog han sig en svår förkylning, hvarigenom han först mistade sitt ena öga och sedan lifvet. Hans enka, som är i små omständigheter, försörjer sig med en liten handel, hvilken dock är otillräcklig för hennes uppehälle. Under sådana förhållanden hemställer jag, om icke R. o. Ad. skulle finna skäligt bevilja den af K. M:t för enkan begärda pension af 200 rdr, såsom Preste- och Borgare-St:n redan gjort. Att telegraftjenstemännen icke äro berättigade till pensioner, bör icke utgöra hinder för R. St:r att bevilja understöd åt enkan efter en person, som i Statens tjenst tillsatt lifvet. — Jag anhåller om bifall till K. M:ts Propos.

Frih. Klinckowström: På grund af de ömmande omständigheter, som här förefinnas, får jag förena mig med Frih. Alströmer i anhållan att R. o. Ad. måtte bevilja den för enkan Bergman begärda pensionen.

Hr Huss: Inom Utsk:t var jag af olika åsigt med pluraliteten. Jag ansåg nemligen, att enkan Bergman, till följd af mannens förtjenster, och förhållandet att han i Statens tjenst ådrog sig en sjukdom, som antagligen kostade honom lifvet, vore berättigad till pension. Jag får alltså förena mig med de föreg:de värde talarne i anhållan om bifall till K. M:ts Propos., så mycket hellre som enkan Bergmans fattigdom och nödställda belägenhet är vederbörligen styrkt.

Efter härmed slutad öfverläggning, framställdes först propos. på bifall till Utsk:ts hemställan, hvarvid svarades nej, och sedermera propos. på afslag derå samt bifall till K. M:ts ifrågav:de nåd. framställning, hvilken propos. med ja besvarades.

42:dra och 43:dje punkterna.

Utsk:ts hemställanden biföllos.

44:de punkten.

Gr. Mörner: Det förefaller besynnerligt att på allmänna indragningsstaten begäres ett anslag »till anskaffande af originalmålningar af vexter till Sveriges flora, äfvensom till utgifvande af teckningar utaf zoologiska föremål». Mig synes, att detta anslag borde haft sin plats på en helt annan hufvudtitel; men då Utsk:t placerat anslaget här, och det vore skada om arbetet afbrötes för denna oformlighets skull, har jag blott velat påpeka det mindre formenliga häruti.

Hr Montgommerie-Cederhjelm: Jag medger, att det anmärkta förhållandet kan se besynnerligt ut, ehuru vi icke sakna exempel på liknande fall, såsom anslaget till Professor Schlyter för utgifvande af Sveriges gamla lagar, som äfven varit uppfördt på Nionde Hufvudtiteln. Det kan emellertid i en framtid på annat sätt ordnas; och jag får nu anhålla om bifall till Utsk:ts förslag.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad och Utsk:ts hemställan bifölls.

45:te punkten.

Gr. Mörner: Af det Statsråds-prot., som innehåller framställning om pension för professor Boheman, framgår, att han icke begärt annat än att varda å indragningsstaten till pension uppförd; och det lär således vara meningen att han skulle erhålla pension efter enahanda grunder, som för tjenstemän i allmänhet äro bestämda, hvilket, uti förev:de fall, då lönen öfverstigit 3,000 rdr, vill säga att pensionen skulle utgå med 80 proc. af lönen. Jag skulle derföre tro, att pensionen för prof. Boheman hade bort efter nämnde grund bestämmas. Denna grund följdes äfven, då pension af K. M:t föreslogs och af R. St:r beviljades för förre sekreteraren i Landtbruksakademien, Nathorst, som icke heller hade i lag stadgad rätt till pension. Utsk:t har sagt sig bestämma pensionsbeloppet äfven med afseende på de värderika gåfvor, Hr Boheman öfverlemnat till Riksmuseum; men mig synes att man härvid ssmmanblandat 2:ne frågor, som icke hafva något sammanhang, ty om Hr Boheman är berättigad till någon ersättning för berörde gåfvor, bör han erhålla den särskildt. För prejudikatets skull bör man derför stanna vid en pension, beräknad efter samma grund som för andra tjen-

stemän, eller till 80 proc. af lönen; derå jag alltså får anhålla om propos.

Frih. Klinckowström: I olikhet med den siste värde talaren, anhåller jag att R. o. Ad. ville bifalla Utsk:ts hemställan; och jag har för denna min anhållan 2:ne skäl, det ena, att de personer, som vid universiteterna erhålla emeriti-löner, få behålla hela lönen som pension, och det andra, att Professor Boheman till Riksmuseum skänkt en i dubbelt hänseende värderik samling, som skall vara högst dyrbar; och jag tror det vara Statens pligt att visa sin tacksamhet för en sådan gåfva mot den 69:årige gifvaren, genom att bevilja den begärda pensionen, hvarom jag alltså vågar anhålla.

Hr Huss: Af Utsk:ts afdelning ventilerades visserligen huruvida ej pensionen för Professor Boheman skulle nedsättas efter de af Gr. Mörner omnämnda grunder, eller enligt samma beräkning som för Statens civile embetsmän; men i anseende till oftanämnda högst dyrbara gåfva, som Professor Boheman förärat till Riksmuseum, ansågs, så uti afdelningen som sedermera uti Utsk:ts plenum, att ett undantag borde ega rum, och får jag i öfverensstämmelse härmed anhålla, att pensionsbeloppet måtte i enlighet med K. M:ts förslag beviljas.

Gr. Mörner: Det är icke min mening att på något sätt vilja underskatta Prof. Bohemans förtjenster, som jag fullt erkänner; men jag tror att man vid beviljande af statspensioner icke bör låta leda sig af annat, än bestämda grundsatser, så vida man vill undvika att komma på afvägar. Den jemförelse, Frih. Klinckowström gjort med professorerna vid universiteterna, haltar, som mycket annat här i verlden. Det finnes nemligen vid hvartdera universitetet ett visst antal emeriti-löner, och professorerna få derföre vänta till dess en sådan blir ledig, om de äfven förut uppnått pensionsåldern samt i öfrigt äro kompetenta; deremot finnes alltid rum å Rikets indragningsstat, och den som är berättigad att derifrån erhålla pension, behöfver icke afvakta att genom annan pensionärs afgång ledighet skall beredas. De bestämmelser, som i allmänhet äro gällande för rätt till pension ifrån denna stat, synas mig således snarare uti nu förev:de fall böra tjena till norm.

Frih. Klinckowström: Gr. Mörners sista förklaring om emeriti-lönerna visar bäst att min jemförelse icke haltar. Dessutom hemställer jag till Gr. Mörner, om han

icke skulle vilja inregistrera tacksamhet och erkänsla bland sina s. k. grunder.

Hr Fåhraeus: Lika med Frih. Klinckowström och Hr Huss tillstyrker jag bifall till Stats-Utsk:ts förslag i förev:de punkt. Gr. Mörner har till stöd för sin mening anställt jemförelse med den pension, som beviljades förre Sekreteraren i Landtbruksakademien Hr Nathorst; men jag får härvid erinra, att Prof. Boheman varit i det allmännas tjenst minst dubbelt så lång tid som Hr Nathorst varit det, då han tog afsked. Derjemte bör härvid tagas i betraktande, att Intendenterne vid Riksmuseum i afseende å tjenstegrad och aflöningsförmåner blifvit eller ansetts böra vara likställda med professorer vid rikets universiteter. Som bekant är, hafva dessa professorer, såsom emeriti, rätt att bibehålla sina löner oafkortade. Det synes derföre vara fulla skäl, äfven om intet afseende fästes vid det serskilda förhållande, att Prof. Boheman åt Staten frikostigt donerat sina naturalie-samlingar, att bevilja den af K. M:t för honom föreslagna pension.

Sedan öfverläggningen förklarats fullåndad, samt Hr Gr. o. Landtm. upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utsk:ts förev:de hemställan oförändrad och dels bifall dertill med pensionsbeloppets nedsättning från 4,000 rdr till 3,200 rdr; framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till Utsk:ts hemställan oförändrad, hvarvid svarades många ja jemte några nej, och sedermera propos. på bifall dertill med ofvansagda förändring, då svaren utföllo med många nej och några ja; hvarefter och sedan propos. på bifall till Utsk:ts hemställan oförändrad förnyats samt med många ja jemte några nej besvarats, Hr Gr. o. Landtm. förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

46:te—49:de punkterna.

Utsk:ts hemställanden biföllos.

50:de punkten.

Gr. Mörner: Äfven vid sista riksdag väcktes fråga om pension för Rektor Siljeström, hvilket då afslogs. Efter hvad jag tror, är han icke nu mera i tjenst, utan har erhållit afsked, och befinner sig ej heller i det tillstånd, att han är ur stånd att sig försörja. Att nu bevilja pension åt en sådan person, synes mig vara att gå in på en vådlig väg, och jag anhåller derför om afslag å denna punkt.

Frih.

Frih. Klinckowström: I olikhet med den siste värde talaren, får jag, med afseende på de ömmande omständigheter, som af Utsk:t blifvit framhållna, och då det vid sista riksdag fattade beslut icke kan tjena till prejudikat, anhålla, att den af K. M:t för Rektor Siljeström begärda pension måtte beviljas, och Utsk:ts förslag alltså bifallas.

Frih. Liljencrantz: Härvid förekommer den omständigheten, att personen, som är föreslagen till erhållande af 3,000 rdrs pension, varit i tjenst endast från 1845 till 1847 och sedan från 1856 tills han af sjukdom hindrades att med sin tjenstgöring fortfara. Efter en så kort tjenstgöringstid och då icke andra omständigheter än en förtjenstfull verksamhet vid skolan tala för pensionens beviljande, anser jag det begärda beloppet, 3000 rdr, vara för högt, och tar mig friheten föreslå att detsamma nedsättes till 1,500 rdr, derå jag anhåller om propos.

Hr von Koch: Rektor Siljeström, hvars lön varit 4000 rdr och för hvilken pension blifvit föreslagen till ⅔:delar deraf, har ådragit sig en svår sjukdom, så att han icke kunnat fortfara med sin tjenstgöring, utan måst taga afsked, sedan han likväl genom R. St:rs vid förra Riksdag fattade beslut blifvit berättigad till pension efter samma grund, som om han innehaft tjenst vid en annan skola än härvarande nya elementarläroverk. Det är för hvar och en Stockholmare, som är något äldre, väl bekant, att Rektor Siljeström nedlagt stora förtjenster i afseende på vårt skolväsende, som utan honom icke varit hvad det är. Jag tror derföre att det icke vore skäl att nedsätta det begärda beloppet, och anhåller om bifall till Utsk:ts förslag i denna punkt.

Hr Fåhræus, Edvard: Äfven jag anhåller, lika med Hr von Koch och Frih. Klinckowström, om bifall till Utsk:ts förslag. Rektor Siljeströms stora förtjenster om skolan äro för väl bekanta, för att behöfva af mig påpekas. Det är sannt, att han endast under sju år tjenstgjort såsom rektor och, såsom jag tror, endast vid pass 10 år såsom lärare vid elementarläroverk, men man bör taga i betraktande att han äfven under den öfriga tiden genom utgifna skrifter verkat nyttigt för undervisningsväsendet, samt att han under flere år tjenstgjort såsom docens vid Upsala universitet. Hvad beträffar den gjorda antydan, att han icke skulle vara i behof af detta understöd, så tror jag att sådant hvilar på ett misstag; att han dessutom lider af svåra krämpor, tror jag nogsamt intygas af

de företedda läkarebetygen. Jag yrkar derföre, att R. o. Ad. måtte, liksom 2:ne af de öfrige Stånden gjort, bifalla hvad Utsk:t i denna punkt föreslagit, så mycket hellre som Rektor Siljeström, derest han tjenstgjort vid de gamla läroverken, utan vidare kunnat år efter år för sjuklighet erhålla ledighet med åtnjutande af af lönen, d. v. s. just den summa, hvilken här är såsom pension föreslagen.

Gr. Mörner: Den likhet, som föregående talare velat finna mellan förhållandet med Rektor Siljeström och andra skollärare förefinnes enligt min tanka icke; ty för skollärare i allmänhet fordras att hafva varit i Statens tjenst lika länge som andra tjenstemän för att erhålla pension; och äfven om man räknar Rektor Siljeström till godo den tid, derunder han genom andra skött sin befattning, uppgår icke hans tjenstetid till 12 år, hvilket icke på långt när är hvad som erfordras för att berättiga till lifstids-pension. För att emellertid icke för mycket splittra meningarne, förenar jag mig i det af Frih. Liljencrantz framställda förslag, att pensionen måtte bestämmas till 1,500 rdr.

Frih. Liljencrantz: Jag har fått underrättelse att Bonde-St. beviljat 2,000 rdr; och för att icke splittra meningarne, ber jag således att få ändra mitt förra yrkande derhän, att pensionen måtte bestämmas till detta belopp. Jag får förklara, att det icke är underskattande af personens förtjenster, som föranledt mig att uppträda mot det högre belopp, som blifvit föreslaget, utan derför att jag anser det icke vara af behofvet påkalladt; och jag tror att sådana pensioner icke böra beviljas för visad skicklighet, utan endast om sökanden deraf är i verkligt behof.

Hr von Koch: Hvad beträffar pensionens belopp, så får jag upplysa att Rektor Siljeström är ställd i paritet med andra lärare vid elementarläroverken, och det är på grund af sjuklighet som detta anslag blifvit begärdt. Det är också föreslaget, att, om han erhåller någon annan inkomst på stat, pensionen skall minskas med ett motsvarande belopp. Jag vet icke huru Frih. Liljencrantz kunnat sluta sig till att personen i fråga icke är i behof af denna pension; ty icke är det ådagalagdt genom K. M:ts Propos., der hans enskilda förmögenhetsförhållanden icke vidröras. Efter den saken kommit å bane, kan jag emellertid intyga, att den förmögenhet, som tillfallit slägten, icke tillkom honom, utan hans barn; och sina egna tillgångar har han uppoffrat i Statens tjenst. Han har utgifvit arbeten, som varit af stort gagn vid ordnande af

folkskoleväsendet. För öfrigt torde anslaget icke länge komma att utgå, då mannen är mycket sjuklig.

Gr. Mörner: Under ett föregående yttrande har jag sökt visa att den korta tid Rektor Siljeström varit anställd i Statens tjenst, icke uppgått till mera, än omkring 12 år, som, enligt hvad af Statsrådsprotok:t inhemtas, ytterligare förkortas genom en lång tids derunder åtnjuten tjenstledighet. Under sådana förhållanden tycker jag, att en allt för stor frikostighet vid pensionsbeloppets bestämmande icke bör ega rum.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats fulländad, yttrade Hr Gr. o. Landtm., att under densamma hade yrkats dels bifall till Utsk:ts hemställan oförändrad, dels af Frih. Liljencrantz bifall till samma hemställan med pensionsbeloppets nedsättning till 2000 rdr, och dels af Gr. Mörner bifall till meromnämnde hemställan med beloppets nedsättning till 1,500 rdr.

Härvid anmälte sig och yttrade

Gr. Mörner: Jag afstår från mitt yrkande och förenar mig med Frih. Liljencrantz.

Härefter framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till Utsk:ts hemställan oförändrad och sedermera propos. på bifall dertill med pensionsbeloppets nedsättning till 2,000 rdr, hvilka båda propos:r med blandade ja och nej besvarades; hvarefter och sedan propos. på bifall till Utsk:ts hemställan oförändrad blifvit förnyad samt likaledes med blandade ja och nej besvarad, Hr Gr. o. Landtm. förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Gr. Mörner begärde votering.

Upsattes och justerades följande voteringspropos.:

»Den som bifaller Stats-Utsk:ts hemställan i 50:de punkten af Utlåt:t N:o 74, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, bifaller R. o. Ad. samma hemställan med den förändring, att det för Rektor Siljeström föreslagna pensionsbeloppet nedsättes från 3,000 rdr till 2,000 rdr.

Sedermera företogs voteringen och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 22.
Nej — 30.

51:sta—56:te punkterna.

Utsk:ts hemställanden biföllos.

57:de punkten.

Hr von Ehrenheim, Per: Jag kan icke neka, att det var med en viss tvekan jag väckte motion om pension åt Enkefru Strandberg, då jag väl visste, att meningarne derom kunde vara delade; men då så många likartade förslag blifvit väckta, och särskildt en pension åt Häradshöfd. Lewins enka, som befinner sig i ungefär samma förhållanden, som Enkefru Strandberg, ansåg jag mig icke böra undandraga mig att underställa ett af mig närmare kändt behof Ständernas pröfning. Det är också icke utan förundran jag sett att pension för Fru Strandberg blifvit afstyrkt, då pension åt Häradshöfdingen Levins enka tillstyrkts; och jag hade trott, att samma öde borde drabbat båda. Bådas män hade samma förtjenster, neml. att under lång tid hafva samvetsgrannt och redbart förvaltat vigtiga domareembeten; efter Häradshöfd. Strandberg var visserligen en ringa behållning, under det att Häradshöfd. Levins bo måste till kreditorerna afträdas, men denna behållning är alltför ringa för att aflägsna behofvet; Häradshöfd. Levin efterlemnade minderåriga döttrar, Häradshöfd. Strandberg tre söner, som ej utan understöd från hemmet kunna försörja sig och af hvilka den enas studier sannolikt måste afbrytas, om ej pensionen erhålles. Den omständighet, som Stats-Utsk:t anfört till förmån för Fru Levin, att neml. hennes man dog näst före Thomædag och således ej fick tillträda ett godt boställe, deri fardag ej eller vid sådant förhållande erhölls, skulle hafva varit ömmande, om ej boet måst till kreditorerne afträdas, men föranledde nu en förlust för desse och ej för sterbhusdelegarne, emedan fardagsår tillhör den aflidnes bo och icke de efterlefvande. Af alla dessa skäl skulle jag hoppats att R. o. Ad., som nyss bifallit Stats-Utsk:ts tillstyrkande af pension åt Enkefru Levin, jemväl skulle hafva bifallit min motion, men då jag har mig bekant att Utsk:ts Betänk. blifvit af tre Stånd godkändt; så vill jag icke genom något yrkande framkalla en längre diskussion om ämnet.

Gr. Mörner: Jag får förena mig med Hr v. Ehrenheim. Jag kan icke fatta de olika principer, som Utsk:t härvid tillämpat. Den som kände de båda domarena, och det har jag gjort, kunde icke sätta Levin framför Strandberg, och i ekonomiskt afseende tyckas förhållandena äfven vara likartade. Då emellertid Utsk:ts framställning är af tre Stånd bifallen, lärer icke annat vara att göra än att beklaga den otur, som hvilat öfver Fru

Strandberg, på samma gång som man kan lyckönska Fru Levin till ett bättre öde.

Hr Huss: Då jag hör att tre Stånd redan bifallit Utsk:ts afstyrkande och något yrkande här icke blifvit framställdt, har jag icke något att tillägga, blott tillkännagifva att jag inom Utsk:t yrkade den föreslagna pensionens beviljande för Enkefru Strandberg, på den grund att hon syntes mig härtill lika berättigad som åtskilliga andra enkor, för hvilka pension blifvit tillstyrkt.

Hr Montgommerie-Cederhjelm: Jag kan väl förstå att man kan förundra sig öfver Utsk:ts olika sätt, att tillstyrka den ena pensionen, men icke den andra, under förhållanden, som synas alldeles lika. Men jag får en gång för alla tillkännagifva, att Utsk:t fattat den grundsats att föreslå pensioner med afseende på behofvet. Man har ansett Fru Levin vara i större behof af pension än Fru Strandberg; och detta är orsaken till de olika besluten.

Frih. Klinckowström: Jag kan icke underlåta att försvara Utsk:ts åtgöranden i dessa fall. Om Häradshöfd. Levin fått lefva elfva timmar längre än han nu gjorde, hade sterbhuset fått bibehålla bostället två år, som det nu icke fick. Strandberg efterlemnade ett stort lösörebo, och efter Levin blef konkurs; Fru Strandberg har pensioner från två håll, Fru Levin har icke någon sådan. Mig synes att många skäl finnas för Utsk:ts olika tillstyrkanden.

Hr von Ehrenheim: Jag är ledsen att behöfva ytterligare upptaga tiden i en fråga, der icke något är att yrka; men då Frih. Klinckowström icke hörde mitt förra yttrande, nödgas jag upprepa att den omständigheten, att det var konkurs efter Levin, gjorde att förlusten af fardagsår icke inverkade på de efterlefvandes ställning; ty afkastningen deraf skulle tillfallit kreditorerna; så att det för enkan ömmande deruti, att bostället genast måste afträdas, härigenom försvinner. Frih. Klinckowström har vidare yttrat, att Enkefru Levin, såvidt handlingarne utvisade, icke hade några andra pensioner, under det Enkefru Strandberg hade 2 sådane till sammanlagdt belopp af omkring 1000 rdr, men vid remissen af Hr v. Knorrings motion om pension åt Fru Levin erinrades af en talare, Gr. Mörner, att Enkefru Levin hade just dessa samma pensioner, som Fru Strandberg, hvilket äfven af motionären vitsordades, och lärer väl protokollet öfver denna diskussion varit den remitterade motionen följaktigt till Stats-Utsk:t och funnits bland de ärendet tillhörande handlingar.

Gr. Mörner: Jag är förekommen af Hr von Ehrenheim i fråga om de upplysningar, jag ämnade lemna. Stats-Utsk:t har felaktigt refererat handlingarne vid uppställandet af det skäl, hvarpå Utsk:t grundat sin hemställan.

Hr von Knorring, Oscar: Det förhåller sig som Gr. Mörner och Hr von Ehrenheim nu omtalat. Vid remissen af motionen blef jag interpellerad ang. Enkefru Strandbergs förhållanden, och tillkännagaf då att hon befann sig i torftiga omständigheter, och att de pensioner hon innehade voro otillräckliga. Jag får tacka Frih. Klinckowström för det understöd han lemnat min motion om pension åt Enkefru Levin, hvars omständigheter, sedan jag väckte min motion, ytterligare försvårats genom äldsta barnets bortgång vid 18 års ålder, just då det börjat vara till nytta och bidraga till familjens uppehälle. För öfrigt vill jag blott påminna om den vänliga öfverenskommelse, som häromdagen träffades, att icke ingå i pröfning och jemförelser om personers olika förtjenster vid pensioners bestämmande.

Frih. Klinckowström: Med anledning af Hr von Ehrenheims sista yttrande, ber jag att få hemställa, om det icke är ett olyckligt förhållande, att då Levin tillträdde sin domsaga, hade hans företrädare dött just på Thomædag, hvarigenom dennes enka fick behålla bostället 2:ne år; men Levin sjelf dog 11 timmar före Thomædag, hvarför bostället efter honom genast måste afträdas; således 2:ne olyckliga fall med afseende på denna ominösa dag.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad och Utsk:ts hemställan blef, uppå gjord propos., af R. o. Ad. bifallen.

Härefter uppsköts den vidare föredragningen af förevarande Utlåt. till e. m:ns plenum.

Anmäldes och bordlades:

Stats-Utsk:ts Memorial N:o 81, i anl. af Riks-Ståndens skiljaktiga beslut uti åtskilliga frågor rörande regleringen af utgifterna under Riks-Statens Sjette Hufvudtitel.

R. o. Ad. åtskiljdes kl. ½ 3 e. m.

In fidem,
O. Brakel.

Onsdagen den 9 Maj 1866.

Plenum kl. 6 e. m.

Fortsattes föredragningen af Stats-Utsk:ts Utlåt. N:o 74, ang:de regleringen af utgifterna under Riks-Statens 9:de Hufvudtitel.

58:de — 68:de punkterna.

Utsk:ts hemställanden biföllos.

69:de punkten.

Hr Fåhræus, Edvard: Stats-Utsk:t synes mig i detta Betänk. i allmänhet hafva visat sig särdeles varmhjertadt vid ömmande fall och derigenom ådagalagt en vacker och högsinnad uppfattning af hvad på en gång Statens värdighet, och dess sanna fördel i detta hänseende kräfver. I den nu förev:de punkten har emedlertid en i min tanke oförklarlig afvikelse härifrån egt rum. Om det åligger Staten att tillse, att enkor efter de män, som mera än andra gagnat Staten, vare sig inom administrationens, vetenskapens eller annat område, icke må lida nöd, bör Staten uppfylla denna skydighet jemväl emot enkan efter den man, hvarom fråga nu är.

Doktor Cnattingius var i mera än ett hänseende en prydnad för det Svenska presterskapet. Hans förtjenster om folkskolan äfvensom hans gagnande författareverksamhet äro allmänt kända och vitsordas äfven af Utsk:t. De värf, som uppdrogos honom, utförde han på ett synnerligen förtjenstfullt sätt, och härom vittnar särskildt den af honom utarbetade jemförelsetablå mellan kyrkolagen och det af komiterade utarbetade förslaget till ny kyrkolag. Han gjorde dessutom sitt namn frejdadt genom en minnesteckning öfver Luther, som väckte stort uppseende inom och utom landet, och gjorde Cnattingii namn väl kändt, snart sagdt, inom hela den protestantiska kyrkan.

Under sådana förhållanden, och särskildt med afseende å hans förtjenster såsom en af grundläggarne af det Svenska folkskoleväsendet, anser jag, att Utsk:t bort ega

skälig anledning att tillstyrka bifall till den i ämnet väckta motion.

Det enda skäl, som skulle kunna anföras för afslag å den ifrågasatta pensionen, vore, att man för prejudikatets skull icke bör bevilja pension åt enkan efter en prestman. Såsom i gårdagens plenum omnämdes, har emedlertid Biskop Agardhs enka vid ett föregående riksmöte erhållit pension, och icke lärer det blifva ett farligare prejudikat, om den nu ifrågasatta pensionen beviljas.

Utsk:t anför såsom skäl för afslag, att Doktor Cnattingii enka sannolikt under ett eller flera nådår åtnjutit inkomsterna af det pastorat, Cnattingius i lifstiden innehaft, samt att denna inkomst hade bort tilläggas behållningen i Cnattingii sterbhus, på det Utsk:t skulle kunnat bedömma enkans behof af understöd. Det är ledsamt att en fullständig utredning i detta fall icke blifvit åstadkommen; men då man vet, att pastoraterna i Linköpings stift, med få undantag, gifva sina innehafvare endast jemförelvis ringa inkomst, kan man icke betvifla, att Cnattingii enka, äfven om hon erhållit nådår, är i behof af pension. Att invänta en framtida utredning, synes mig så mycket mindre lämpligt, som enkan redan är ålderstigen och det således är ovisst, om hon komme att lefva så länge att hon då kunde komma i åtnjutande af pensionen.

På grund häraf anhåller jag, att R. o. Ad., i enlighet med Preste-St:s beslut, ville, med afslag å Utsk:ts framställning, bevilja Doktor Cnattingii enka en pension af 300 rdr.

Gr. Mörner: Det har hittills varit en, åtminstone någorlunda, konseqvent vidhållen grundsats, att pension på indragningsstat icke beviljats sådane enkor, som varit berättigade till nådår.

Då nu Doktor Cnattingii enka varit berättigad till nådår och hon efter all sannolikhet deraf kommit i åtnjutande, kan jag icke annat än tillstyrka bifall till Utsk:ts hemställan.

Inom de särskilda stiften finnas i allmänhet inga pensions-kassor för prestenkor, och om vi skulle på indragningsstat öfverflytta alla prestenkor i Sverige, hvilka voro i saknad af pension, då tror jag, att vi snart nog skulle komma till insigt derom, att sådant blefve ganska dyrbart.

Hr von Francken, Georg Wolfgang: Inom Utsk:t har jag reserverat mig mot Utsk:ts beslut, och får derföre förena mig i det af Hr Fåhræus framställda yrkande.

Beträffande farhågan för prejudikater, vill jag nämna, att i detta Betänk. är det icke fråga om mera än en enda prestenka, utom den, som afses i förev:de punkt.

Gr. Mörner: I det ifrågav:de boet finnes en behållning af öfver 7,000 rdr, och då härtill lägges inkomsterne under minst ett, kanske två, nådår, torde hvar och en finna, att icke några så bevekande omständigheter äro för handen, att man bör statuera ett exempel, som kan hafva högst kostsamma följder. Preste-St:s beslut i sådan rigtning hafva icke vid föreg:de riksdagar vunnit framgång inom detta Stånd.

Sedan öfverläggningen förklarats fulländad samt Hr Gr. och Landtm. upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utsk:ts hemställan och dels att R. o. Ad., med afslag derå, måtte bevilja Kyrkoherden Cnattingii enka, Ulrika Mathilda Sofia Cnattingius, en årlig pension af 300 rdr; framställde Hr Gr. och Landtm. först propos. på bifall till Utsk:s hemställan och sedermera propos. på afslag derå samt beviljande af det omförmälda pensionsbeloppet, hvilka båda propos:r med blandade ja och nej besvarades; hvarefter och sedan propos. på bifall till Utsk:ts hemställan förnyats samt med ja och nej i blandning besvarats, Hr Gr. o. Landtm. förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Hr von Francken begärde votering.

Uppsattes och justerades följ:de voterings-propos.:

»Den som bifaller Stats-Utsk:ts hemställan i 69:de punkten af Utlåt:t N:o 74, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslår R. o. Ad. denna hemställan och beviljar Kyrkoherden Cnattingii enka, Utrika Mathilda Sophia Cnattingius, en årlig pension af 300 rdr.»

Voteringen företogs och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 16.
Nej — 19.

70:de punkten.

Hr von Francken: Jag får anhålla, att R. o. Ad. i konseqvens med det nyss fattade beslutet ville bifalla den nu förev:de motionen. Preste-St. har redan så gjort,

och som det är den sista prestenka, som afhandlas i detta Betänk., behöfver man icke befara några stora utgifter till följd af bifall till motionen.

Gr. Mörner: Konseqvenserna af de fattade besluten börja redan visa sig; och då, om det med denna riksdags afslutande, är slut med nuv:de representation, så är det dock icke slut med Sverige, och på det icke ytterligare betänkliga beslut må fattas, måste jag anhålla om bifall till Utsk:ts afstyrkande hemställan, ehuru jag icke har stor utsigt till framgång för ett sådant yrkande.

Frih. Klinckowström: I likhet med den siste värde talaren, finner jag att det börjar gå för långt, när man nu påyrkar pension åt enkan efter en man, som haft förtjenster endast såsom riksdagsman. Det är kanske att tala emot sin egen blifvande enkas framtida fördel, men jag får bekänna, att jag icke finner någon anledning att bifalla Hr von Franckens hemställan, synnerligast som enkan under nådår åtnjutit inkomsterna af ett utaf rikets allra indrägtigaste pastorater.

Jag yrkar derföre bifall till Utsk:ts hemställan, och kan icke anse, att Preste-St:s beslut, att lemna den ifrågav:de enkan en pension af 300 rdr, bör tjena R. o. Ad. till ledstjerna, ty vi veta ju alla, att »blodet är tjockare än vattnet.»

Hr von Francken: Hvad beträffar anmärkningen, att den ifrågav:de personen endast egt rikdagsmanna-förtjenster, kan jag icke finna något ondt deri, och hvad angår Frih. Klinckowströms yttrande, att han möjligen talade emot sitt eget intresse, så är detta icke alldeles säkert, ty, utom sina förtjenster såsom riksdagsman, eger Hr Frih:n stora förtjenster såsom militär, diplomat, o. s. v.

Gr. Sparre, Erik: Så långt jag minnes tillbaka, satt Prosten Berlin i Stats-Utsk:t, der han alltid var en af de utmärktaste ledamöterna. Jag har visserligen hört uppgifvas, att den omständighet, att mannen varit riksdagsman, och dertill en utmärkt riksdagsman, icke borde berättiga hans enka till pension. Jag tror emedlertid, att hvarje gagnande verksamhet i det allmännas tjenst berättigar lika mycket till samhällets erkänsla, och om representationen någonsin skulle vara berättigad att jemväl gifva en gratifikation, så må man erkänna, att den bör gifvas åt enkan efter den man som under många år innehaft det ansvarsfulla förtroendet att såsom medlem af Stats-Utsk:t deltaga i skötandet af landets finanser. Jag tror, att den som, i likhet med mig, under flere riksdagar deltagit i representationens arbeten och derunder lärt

känna Berlins verksamhet måste erkänna, att han intog ett framstående rum.

På den grund, och då kändt är, att Berlins bo råkat i konkurs, samt då R. o. Ad. nyss beviljat pension åt en prestenka, der dock ganska stor behållning fanns i boet och der följaktligen skälen icke voro lika bevekande, instämmer jag med Hr von Francken i yrkandet, att R. o. Ad. måtte biträda Preste-St:s beslut.

Hr Rosensvärd: Det är icke angenämt att begära ordet för att motsätta sig beviljandet af pension åt enkor, men jag kan dock icke annat än anhålla om bifall till Utsk:ts afstyrkande hemställan. Om det å ena sidan är en grundsats, att bevilja pension åt enkan, då mannen haft utmärkta förtjenster om fäderneslandet, är det å andra sidan en grundsats, som hittills gjort sig gällande, att icke bevilja pension åt prestenkor, emedan dessa äro berättigade till nådår, derunder de få uppbära alla inkomsterna oafkortade. Nu har visserligen R. o. Ad. i en föreg:de punkt beviljat pension åt en prestenka, men detta beslut torde hafva föranledts af hennes mans alldeles egendomliga meriter, och i allt fall kan jag icke finna annat, än att Utsk:t med rätta underlåtit att kasta sig in på den banan, att bevilja pensioner åt prestenkor.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad samt Hr Gr. o. Landtm. upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utsk:ts hemställan och dels att R. o. Ad., med afslag derå, måtte bevilja Prosten Christian Gissel Berlins enka, Anna Katharina Berlin, född Nordström, en årlig pension af 600 rdr; framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till Utsk:ts hemställan, hvarvid svarades många ja jemte några nej, och sedermera propos. på afslag derå samt den ifrågav:de pensionens beviljande, då svaren utföllo med många nej jemte åtskilliga ja; hvarefter och sedan propos. på bifall till Utsk:ts hemställan förnyats samt med många ja och några nej besvarats, Hr Gr. o. Landtm. förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

71:sta punkten.

Gr. Mörner: Förut har åtminstone Utsk:t visat sig temmeligen konseqvent, men vid detta tillfälle tyckes äfven Utsk:t hafva funnit för godt att kasta annars godkända principer å sido.

Komministern Ignell efterlemnade åt sin enka större tillgångar än någon af de andra prestmän, om hvilkas enkor fråga varit i detta Betänk. Ignells enka har äfven

haft rättighet till nådår, och vid sådant förhållande kan jag icke finna det vara rätt att bevilja henne pension, hvarföre jag yrkar afslag å Utsk:ts framställning.

Frih. Klinckowström: Jag hade verkligen ämnat att icke mera inlåta mig med prestenkorna, ty det är ett ganska tråkigt göromål; men då Gr. Mörner attackerat Utsk:ts förslag, ber jag att få hänvisa till hvad Utsk:t anfört derom, att ifrågav:de enka icke fått åtnjnta något nådår. Detta var den ena orsaken till Utsk:ts hemställan. Den andra var, att Komminister Ignell genom sin författareverksamhet förvärfvat ett ansedt namn. Bland hans många skrifter intager synnerligast hans »menskliga utvecklingens historia» ett framstående rum och är ett arbete, hvarigenom den Svenska litteraturen verkligen kan anses hafva blifvit riktad.

Jag har visserligen erfarit, att Preste-St. afslagit den ifrågasatta pensionen, men detta har måhända skett derföre, att Ignell ansetts icke nog orthodox, och hindrar icke mig att biträda motionen. Jag hoppas också att R. o. Ad. skall anse enkan vara nog orthodox för att kunna få den lilla pensionen.

Gr. Mörner: Jag kan ingalunda anse, att en prestenka bör vara berättigad till pension derföre att hon icke fått något extra nådår. För Frih. Klinckowström, likakom för Husets öfriga ledamöter, torde vara bekant, att samtliga prestenkor åtnjuta ett ordinarie nådår. Denna rätt kan icke betagas någon prestenka, och följaktligen kan för alldeles gifvet antagas att äfven den ifrågav:de haft denna förmån. Då härtill kommer, att hennes man efterlemnat större tillgångar än öfrige prestmän, om hvilkas enkor fråga varit, finnes icke något skäl att frångå den allmänna principen. Preste-St:s beslut, som eljest tyckes hafva utöfvat en så kraftig inverkan, kan icke i detta fall åberopas såsom stöd för bifall.

Jag vidblifver mitt förra yrkande.

Hr von Knorring: Frågan afser icke pension åt presenkan Ignell, utan åt enkan efter en utmärkt forskare och vetenskapsman, som gjort Svenska litteraturen heder. Skulle man nu följa Preste-St:s beslut, innebure detta, om jag så får säga, en förföljelse mot minnet af den utmärkte mannen. Jag måste derföre, oaktadt jag icke gillar syftet af Ignells skrifter, förena mig i anhållan om bifall till Utsk:ts hemställan.

Frih. Klinckowström: Jag vill endast nämna, att inkomsterna af en komministratur i Katharina församling

icke kunna i någon mån vara jemförliga med de inkomster, Prosten Berlins enka, om hvilken fråga var i närmast föreg:de punkt, åtnjutit under nådårstiden af det pastorat hennes man i lifstiden innehaft. Sistnämnde pastorat, beläget i Skåne, lärer neml. gifvit sin innehafvare en årlig inkomst af 10 à 12,000 rdr årlig behållning. Man bör derföre icke skära all prestenkor öfver en kam.

Jag fortfar att yrka bifall.

Frih. Cederström, Rudolf: Jag anser, att en synnerlig varsamhet bör användas vid tilldelandet af pensioner åt enkor efter prestmän, i anseende till dessa enkors rätt till nådår. R. o. Ad. har också biträdt denna åsigt, då Ståndet, för beviljandet af pensioner åt prestenkor, fordrat ovanliga meriter hos deras män.

Till förmån för Ignells enka åberopas mannens förtjenster såsom skriftställare, — ty om hans presterliga verksamhet är, mig veterligen, icke att säga någonting utomordentligt. Såsom lekman, kan jag måhända icke rätt grundligt bedöma hans litterära verksamhet; men jag hörde af Frih. Klinckowström, att Ignells skrifter skulle ega mycket värde, »fastän de icke voro orthodoxa.» Om så varit, förvånar det mig, att Ignell velat stå qvar i kyrkans tjenst, ty hans lärareverksamhet i kyrkan torde då icke hafva varit fullt förenlig med den ställning, han intog i sina skrifter.

För öfrigt har det blifvit mig sagdt, att Ignells skrifter icke skulle vara af det höga värde, som Frih. Klinckowström anser dem ega, ty man har tyckt sig finnn, att de mera vittna om kombinationsförmåga af Schleyermachers och några andra Tyska theologers och filosofers arbeten, än om sjelfständig forskning.

Då härtill kommer, att Ignells enka eger en liten besparad förmögenhet, som, enligt Utsk:ts uppgift, i boupptecknings-värde uppgår till 7,900 rdr, och således för en ensam person ej bör vara otillräcklig, och då jag anser att såsom grundsats, hvarifrån endast i högst sällsynta fall undantag skett, bör iakttagas, att R. St:r icke gifva statspension åt prestenkor, helst dylika presenter måste tagas ur den Svenska allmänhetens fickor, kan jag icke annat än förena mig med Gr. Mörner i yrkandet, att den ifrågasatta pensionen icke måtte beviljas.

Hr Tornerhjelm, Johan Carl Abraham: Då ett par talare, som yttrat sig för bifall till denna punkt, medgifvit, att komminister Ignells presterliga verksamhet ej varit af rätta slagat, och då hans skriftställareverksamhet ingalunda synes mig hafva varit af någon så stor och framstående förtjenst, att den bör af R. St:r belönas, för-

enar jag mig med Gr. Mörner och de ledamöter, som yrkat afslag. Jag ber dessutom att få upplysa, att icke blott Preste-St:t, utan äfven Bonde-St:t afslagit punkten.

Hr Rosensvärd: När ett beslut blifvit af Stats-Utsk:t fattadt, utan att någon reservation deremot blifvit afgifven, anser jag, att Utsk:ts beslut bör biträdas af R. St:r, derest icke talande skäl deremot kunna andragas. Några sådane skäl hafva, i min tanke, icke blifvit anförda, och jag kommer derföre att rösta för Utsk:ts hemställan.

Jag är icke rätter man att bedöma Komminister Ignells verksamhet, men Utsk:t har fäst sig vid hans förtjenster såsom författare och på den grund ansett, att ett undantag borde ega rum från den allmänna regeln att icke bevilja pensioner åt enkor efter prestmän.

Hr von Qvanten, Emil: Det torde icke här vara rätta stället att ingå i ett bedömande af den absoluta rigtigheten af Ignells religiösa meningar och presterliga verksamhet. Men det är ej heller, såsom redan blifvit anmärkt, åt presten, utan åt den förtjenstfulle och arbetsamme vetenskapsmannen Ignells enka, som en pension blifvit föreslagen.

Att Ignell i sina vetenskapliga arbeten i vissa fall afvek från den rådande theologiska vetenskapens meningar, kan väl icke i och för sig anses såsom obehörigt; ty, för sådan händelse, huru många vetenskapens stjernor, hvilka med skäl anses såsom menskligheten heroer, skulle icke då få sitt värde underkändt? Bland Ignells arbeten vill jag i likhet med Frih. Klinckowström företrädesvis nämna hans »Menskliga utvecklingens historia», hvars afslutande afbröts af hans död. Hvar och en, som tagit kännedom om detta arbete, måste erkänna, att det i sin plan är lika storartadt som i sitt utförande omsorgsfullt, och vittnande om den stora möda och lärdom, som derpå blifvit nedlagda. När Ignell lefde, befann han sig alltid i små omständigheter. Han hann icke längre än att blifva komminister, ty hans theologiska åsigter satte en gräns för hans vidare befordran. Men nu, sedan han är död, må äfven den kyrkliga censuren fälla sina vapen, nu då han icke längre har den förmånen att vara komminister, må han endast få bedömas såsom den utmärkta och förtjenstfulle vetenskapsmannen. Betraktad ur denna synpunkt, blifver en pension åt hans enka, i likhet med pensioner åt andra förtjenta mäns enkor, endast att anse såsom betalning af en hedersskuld, som hedrar nationen.

Jag tillstyrker derföre, på det varmaste och lifligaste, den af Stats-Utsk:t föreslagna pensionens beviljande.

Gr. Mörner: Jag tror icke, att det i allmänhet varit vedertaget, att enkor efter litteratörer skola förses med statspension, — äfven om den aflidne varit tidningsskrifvare. Om det skall blifva fråga om pension för enkan efter en sådan person, bör å andra sidan också fordras, att litteratörens förtjenster skola hafva varit utmärkta.

Frih. Klinckowström: Jag har ännu en gång begärt ordet för att icke lemna den siste värde talarens yttrande obemött. Jag måste nemligen förklara, att det är en himmelsvid skilnad mellan en sådan litterär verksamhet som Ignells och en vanlig tidningsskrifvares. Jag måste också beklaga att Gr. Mörner icke haft tid att taga Ignells utmärkta arbeten i skärskådande, ty då hade Hr Gr:n skolat finna, att Ignells arbeten äro väl värda den lilla pension, som här är föreslagen.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats fulländad, samt Hr Gr. o. Landtm. upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utsk:ts hemställan och dels afslag derå, framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till densamma, hvarvid svarades många ja, blandade med nej, och sedermera propos. på afslag derå, då svaren utföllo med många nej, blandade med ja; hvarefter och sedan propos. på bifall till Utsk:ts hemställan förnyats samt med många ja, blandade med nej, besvarats, Hr Gr. o. Landtm. förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Gr. Mörner begärde votering.

Uppsattes och justerades följande voteringspropos.:
»Den som bifaller Stats-Utsk:ts hemställan i 71 punkten af Utlåt:t N:o 74, röstar
Ja;
Den det ej vill, röstar
Nej;
Vinner nej, afslår R. o. Ad. denna hemställan.»

Voteringen företogs, och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:
Ja — 38.
Nej — 24.

72:dra punkten.

Gr. Sparre: Det vore särdeles intressant att af Stats-Utsk:ts medlemmar få höra hvad orsaken varit dertill, att Utsk:t tillstyrkt pension åt den ifrågav:de enkan. Om jag jemför de 4 prestenkor, som varit på tapeten,

finner jag, att de, hvilkas män efterlemnat tillgångar, hafva förordats till pension, men att deremot de, hvars bo efter mannens frånfälle råkat i konkurs, icke fått Utsk:ts förord.

Utsk:t anför, att den ifrågav:de enkan icke kommit i åtnjutande af något extra nådår. Nu veta vi, att om en prestenka befinner sig i små vilkor, så får hon extra nådår. Den omständighet, att K. M:t icke tillagt den ifrågav:de enkan extra nådår, bevisar således, att K. M:t funnit henne deraf icke vara i något verkligt behof. Men just då finner Stats-Utsk:t skäl att bevilja henne pension!

Jag erkänner, att den sednast omhandlade prestenkans man varit en vetenskapsman, men, beträffande Doktor Beckman, måste jag bekänna, att jag är i fullkomlig ovetenhet om hans vetenskapliga förtjenster. Min okunnighet i detta hänseende härrör måhända deraf, att jag icke är theolog ex professo; men mig synes, att Utsk:t bort lemna några upplysningar, ty den omständighet, att Beckman varit theologie lektor, är icke ensamt tillräckligt bevis för hans litterära förtjenster.

Vid granskning af detta Betänk., har jag förgäfves sökt uppspåra de principer, Utsk:t följt vid förordande eller afstyrkande af begärda pensioner. Jag har i allmänhet funnit, att när boet varit rätt fattigt, har Utsk:t afstyrkt pension, men deremot tillstyrkt, när boet befunnit sig i någorlunda goda omständigheter. Stundom har man gifvit pension åt personer, på den grund att de varit vetenskapsmän, stundom derföre att de varit embetsmän, och i denna kategori förekommer äfven en, som blifvit afsatt från sin tjenst, på grund af ballans. Med ett ord, — någon ledande princip har jag icke kunnat upptäcka.

Då jag hört, att den ifrågav:de pensionen skulle beviljas åt en enka, emedan hennes man skulle hafva varit vetenskapsman, men jag icke tror, att personen gjort sig känd såsom sådan, måste jag, för att någorlunda bevara konseqvensen i R. o. Ad:ns beslut, till dess upplysningar om förhållandet blifvit meddelade, anhålla om afslag å den föredragna punkten.

Frih. Klinckowström: Redan i förmiddagens plenum frågade en värd talare, hvilken grundsats hade ledt Utsk:t vid behandlingen af en pensionsfråga. Jag tog mig då friheten nämna, att det finnes principer, som heta: tacksamhet och erkänsla. Nu får jag den äran förklara den siste värde talaren, att det finnes en annan princip, som heter: den kristliga barmhertigheten. Det är denna princip, som ledt Utsk:t vid behandlingen af af förev:de pensionsfråga.

Det

Det är, säger Skriften, en förtjenst, att söka fader- och moderlösa barn och enkor uti deras bedröfvelse. Jag tror ock, att R. St:r, för att förtjena Försynens nåd, både nu ock i framtiden böra handla i öfverensstämmelse härmed.

Den ifrågav:de enkan eger ett litet kapital, som gifver henne 300 rdr i inkomst. Hon är 78 år gammal, och då torde det icke vara för Staten ruinerande, om hon får den lilla pension, Utsk:t tillstyrkt.

Jag anhåller om bifall till Utsk:ts hemställan.

Gr. Mörner: Jag trodde verkligen icke att vi voro sysselsatta med att ordna landets fattigförsörjning, utan snarare med bedömande af hvad som ur Statens synpunkt bör göras eller icke. Frih. Klinckowströms upplysningar, ur sådan synpunkt betraktade, hafva förefallit mig lika torftiga, som den enkas belägenhet förmenas vara, hvars försvar han åtagit sig.

Det är nu 7 år sedan den ifrågav:de enkan förlorade sin man. Hade hon varit i behof af understöd utaf Statens medel, vill det synas mig, att biskopen i Göteborg haft tillräckligt rådrum att med framställning derom vända sig till K. M:t. Frågan hade då blifvit underkastad behörig utredning. I allmänhet tyckes det mig hafva varit tillbörligt, om Utsk:t gjort en sådan utredning till första vilkor, innan Utsk:t tagit sig före att strö ut pensioner till höger och venster.

Gr. Sparre: Den ledamot af Stats-Utsk:t, som haft godheten upptaga min framställning, har icke haft den godheten att gifva mig några upplysningar om Tit. Beckmans förtjenster såsom vetenskapsman. Den omständighet, att han varit theologie lektor, kan nemligen icke utgöra något bevis på att han varit en utmärkt vetenskapsman, ty vi veta, att lektorer finnas, som äro klena nog i sina stycken. Den ifrågav:de personen har sål., i min tanke, icke, förr än hans vetenskaplighet ådagalägges, annan förtjenst, än att hafva varit lektor. Hans egenskap af att hafva varit lektor bör då berättiga hans enka till pension, under det att sådan förvägras åt enkan efter en man, som under en lång följd af riksdagar varit en utmärkt riksdagsman! Gå vi till den i förmiddagens plenum afgjorda 67:de punkten, finna vi, att en pension af 150 rdr blifvit begärd för en ålderstigen, fattig länsmansenka med 5 oförsörjda barn. Jag känner sjelf, att denna enka är utfattig, färdig att komma på fattighuset, och oförmögen att arbeta. — Till henne sträckte sig icke Stats-Utsk:ts »barmhertighet», men deremot till enkan efter en lektor, som egde ett litet kapital. Det är godt och

väl att man vill vara barmhertig, men att gifva pension åt den, som icke kan kallas fattig, när man icke vill gifva sådan åt den, som är alldeles utarmad, synes mig icke vara rätt.

Frih. Klinckowström: Om det synts den siste värde talaren vara obarmhertigt, att icke gifva Länsman Bånges enka en pension, förefaller det mig hafva varit ännu mera obarmhertigt af Hr Gr. Sparre att icke lemna upplysning om den nödställda belägenheten; — nu kom upplysningen verkligen för sent.

Hvad den nu ifrågav:de personen beträffar, får jag åberopa hvad som anföres i Betänk:t, att han nemligen på ett utmärkt sätt i 35 års tid bestridt theologie lektorsplatsen vid högre elementarläroverket i Göteborg. Jag tror, att det icke är ringa förtjenst, att under en så lång följd af år väl bestrida en så ansvarsfull befattning som den, att undervisa den uppväxande ungdomen.

Gr. Mörner har anmärkt det »torftiga» sätt, hvarpå jag lärer lemna upplysningar. Hr Gr:n må i detta fall behålla sin åsigt, men jag har haft den tillfredsställelsen, att R. o. Ad. vid flera tillfällen icke tyckt som Hr Gr:n, och derför är jag R. o. Ad. tacksam i de arma enkors namn, för hvilka jag tillstyrkt pensioner.

Hr von Francken: För min del tror jag icke, att det är för Statsverket ruinerande, om en 80-årig enka erhåller 300 rdr i pension. Utgiften blir för resten icke större, om R. o. Ad. bifaller eller afslår punkten, ty den lärer redan vara af de öfriga 3 Stånden bifallen.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, samt Hr Gr. o. Landtm. upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utsk:ts hemställan, och dels afslag derå, framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till densamma, hvarvid svarades många ja jemte några nej, och sedermera propos. på afslag derå, då svaren utföllo med många nej jemte åtskilliga ja; hvarefter och sedan propos. på bifall till Utsk:ts hemställan förnyats samt med många ja jemte några nej besvarats, Hr Gr. o Landtm. förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

73:dje punkten.

Gr. Mörner: Den utmärkte man, som i denna punkt omtalas, har jag icke egt någon kännedom om, förr än han nu framträder med sina lysande förtjenster. Af handlingarne framgår emellertid, att han icke heller varit anställd i det offentligas tjenst, utan endast såsom lärare i

en af Tyska församlingen bekostad skola. Giltig grund för anspråket synes mig således saknas.

Det har likväl hittills visat sig vara fåfängt att yrka annat än bifall. Det lärer väl då vara bäst, att jag börjar rätta mig derefter.

Gr. Sparre: Jag kan verkligen icke vara så barmhertig som den siste värde talaren. Tyska national-lyceum är en privat anstalt, och det synes mig då sannerligen vara väl långt gånget att begära, att Staten skall pensionera enkorna efter lärarne i denna privata anstalt. Då härtill kommer, att jag, lika litet som Gr. Mörner, hört talas om mannens förtjenster, måste jag anhålla om afslag.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, framställdes först propos. på bifall till Utsk:ts hemställan, hvarvid svarades flera nej jemte ett eller annat ja, och sedermera propos. på afslag derå, då svaren utföllo med flera ja jemte ett eller annat nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

74:de och 75:te punkterna.

Utsk:ts hemställanden biföllos.

76:te punkten.

Gr. Mörner: Vid detta tillfälle har Utsk:t varit nog lyckligt att träffa på en verklig vetenskapsman. Nu kan jag således äfven förena mig med Utsk:t, och anhålla om bifall till dess framställning.

Öfverläggningen förklarades slutad, och Utsk:ts hemställan bifölls.

77:de punkten.

Gr. Mörner: Den ifrågav:de enkan år berättigad till pension ur K. Hofkapellets och Teaterns pensionskassa. Jag tror, att detta kan vara tillräckligt, och anhåller derföre om afslag å Utsk:ts hemställan.

Hr von Knorring: Jag tror mig icke behöfva mera än erinra R. o. Ad:s ledamöter om den förtjenst, Prof. Randel inlagt om Svenska musiken och särskildt om den Svenska folkvisan. Derest icke någon förenar sig med Gr. Mörner, inskränker jag mig således till att yrka bifall till Utsk:ts hemställan.

Häri instämde Hr von Francken.

Frih. Cederström, Rudolf: Äfvea jag har begärt ordet, men icke för att motverka Hr von Knorrings yrkande, såsom han syntes befara, utan för att efter måttet af min förmåga understödja det, anhållande äfven jag om bifall till Stats-Utsk:ts hemställan.

Prof. Randel föddes af fattiga föräldrar i södra Sverige. Välvilliga vänner af tonkonsten uppmärksammade hans lofvande anlag, och understödde deras första utveckling. Med stor ansträngning kämpade han sedermera emot fattigdomens svårigheter, bröt med heder sin bana, under trägna musikaliska studier och arbeten, samt har, jemte det han i många år på ett utmärkt sätt fyllt sin tyvärr svagt aflönade plats i K. Teaterns kapell, efterlemnat kompositioner, som äfven i framtiden skola göra hans namn äradt. Tonkonsten begränsas icke af några landamären, den sträcker sig öfver hela den civiliserade verlden. En lycklig tonkonstnär sprider behag till vidt aflägsna nejder, hans namn erinrar dock närmast om hans fädernesland, utgör en prydnad för dess minnen. Om också icke Randel var någon Mozart, någon Beethowen, någon af tonkonstens heroer, var han dock en tonkonstnär af utmärkelse; detta hans värde bör af oss hedras. Låtom oss göra det på ett sätt, som vore för hans hjerta kärast. Hans familj befinner sig i behöfvande omständigheter, hans ringa aflöning har ej tillåtit honom att något för de efterlemnade bespara. Skulle än ett ringa understöd ur teaterkassan för enkan beviljas, så behöfver hon i alla fall mycket väl, för sig och 4 oförsörjda barn, det af Stats-Utsk:t benäget förordade årliga anslag, som af en tonkonstens vän och kännare blifvit motionsvis föreslaget. Jag kan således ej annat än lifligt önska och vördsamt anhålla, det R. o. Ad. ville bifalla Utsk:ts framställning i denna punkt.

Frih. Klinckowström: Förenande mig med de tvenne sista talarne, får jag hemställa, om icke R. o. Ad. skulle vilja gifva en mention honorable åt tonkonsten och harmonien, ty det kostar ingenting, enär punkten redan är af de öfriga 3 Stånden afgjord.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad samt Hr Gr. o. Landtm. upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utsk:ts hemställan och dels afslag derå, framställde Hr Gr. o. Landtm. propos. på bifall till densamma och, då dervid svarades många ja jemte ett eller annat nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

78:de—81:sta punkterna.

Utsk:ts hemställanden biföllos.

Föredrogs ånyo Riddarh.-Utsk:ts den 5 och 7 dennes på bordet lagda Betänk. N:o 9, i anl. af återremiss å det af Utsk:t afgifna förslag till ny Riddarh.-Ordning.

Hr Gr. o. Landtm. föreslog, att detta Betänk. skulle punktvis företagas till afgörande, dervid de delar af förslaget, hvari någon ändring ej blifvit gjord, komme att förbigås.

Ropades ja.

Härefter förekom:

Utsk:ts å sid. 2 afgifna yttrande i anl. af återremiss af 4 mom. i 7:de § af förra förslaget.

Bifölls.

§ 7, 1 mom. samt § 12, 1 o. 2 mom.

Godkändes.

§ 12, 3 mom.

Hr Ramsay, Anders Henrik: Vid tryckningen har ett fel insmugit sig i detta mom. Det står nemligen: »hvilket den i näst föreg:de § omförmälda pröfning då tillkommer», men det skall vara: »hvilket den i näst föreg:de mom. omförmälda» etc.

Efter härmed slutad öfverläggning, bifölls mom:t med rättelse af det anmärkta tryckfelet.

§ 16.

Hr Anrep, Gabriel: Emot denna § har jag att framställa den anmärkning, att ordet skall föras af den främste ledamoten, när den utsedde ordföranden är derifrån förhindrad. För min del skulle jag önska, att en vice ordförande valdes på samma gång som den ordinarie, ty det kunde ju hända, att den ordinarie ordföranden af sjukdom eller annan sådan anledning vore förhindrad att under större delen af mötet föra ordet, och det vore ej så afgjordt, att den främste ledamoten, som då skulle i hans ställe föra ordet, egde dertill erforderliga qvalifikationer. Vid 1771 års riksdag inträffade t. ex. att Landtmarskalken en lång tid var af sjukdom hindrad att föra ordet, hvarför den äldsta ledamoten, som var Gr. Charles Emil Lewenhaupt måste företräda hans plats. Det var samme Gr. Lewenhaupt, som sedermera var Landtmarskalk, och som befanns vara dertill så oskicklig, att han

hvarken kunde uppfylla K. M:ts eller R. o. Ad:ns önskningar. Sjelf minnes jag, huruledes, då Gr. Hamilton var Landtmarskalk och var hindrad att föra ordet och detta således skulle öfvertagas af främste närv:de ledamoten, flere Grefvar med de högsta nummer måste hålla sig undan, på det en kompetent person dertill kunde erhållas. Det är till förekommande af något dylikt, som jag nu vågar föreslå, att en vice ordförande måtte utses på samma gång som den ordinarie, och anhåller jag om propos. på detta mitt förslag.

Hr Ramsay: Allt hvad Hr Anrep nu behagat andraga, kommer post festum. Förev:de mom. har nemligen ej varit återremitteradt, utan är redan afgjordt; och den förändring, som här blifvit införd, har endast varit en följd af de vid 2:dra mom:t beslutade och nu vidtagne ändringar. Jag förmodar således, att någon propos. på Hr Anreps förslag ej kan komma i fråga.

Frih. Klinckowström: Då något sådant försigtighetsmått, som det Hr Anrep nu föreslagit, icke finnes i nu gällande Riddarh.-Ordn. intaget, och då våra öfverläggningar utan gensägelse hittills varit af en vida mera maktpåliggande natur, än de hädanefter komma att blifva, så synes mig den föreslagna åtgärden vara alldeles obehöflig. Jag får således anhålla om bifall till §:n, sådan den nu lyder.

Hr Anrep: Såvida jag icke fattade diskussionen om denna Riddarh.-Ordn. orätt, blef hela den förev:de §:n till Utsk:t återremitterad; och var det på grund häraf jag ansåg mig berättigad att göra ifrågav:de framställning. Då jag emedlertid vet, att man i allmänhet ej vill lyssna till mina förslag, afstår jag äfven nu från mitt yrkande, och ber endast att få i prot:t antecknadt, huru olämpligt det i min tanke är, att vice ordförande ej väljes, och att det således kommer att bero på en slump, huruvida den, som i ordinarie ordf:ns ställe kan komma att föra ordet, eger dertill erforderliga egenskaper.

Öfverläggningen förklarades fulländad och §:n godkändes.

§:n 17, 2 mom:t och §:n 18.

Godkändes.

§:n 19.

Hr Ramsay: Då denna § förra gången förevar, blef den återremitterad, emedan man ansåg, att ett stadgande

borde inflyta, hvarigenom bestämdes tiden, då anslag till sammanträde sednast finge utfärdas. Då nu en dylik bestämmelse blifvit i en särskild §, nemligen den näst föregående, införd och godkänd, torde någon vidare åtgärd i anledning af förev:de § icke erfordras.

§:n bifölls.

§ 21.

Hr Ramsay: Ehuru denna § i dess helhet redan blifvit godkänd, och således något beslut till förändring deruti numera ej borde få ega rum, är dock ett sådant nu påkalladt. I 3:dje mom:t åberopas nemligen §:n 18, hvilket bör vara §:n 17, efter de med förev:de Riddarh.-Ordn. sednast vidtagna förändringar. Jag får således anhålla, att nämnda mom. måtte föredragas, och den af mig påpekade rättelse deri göras.

§:n godkändes med rättelse af det anmärkta tryckfelet.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utsk:ts den 5 och 7 dennes bordlagda Utlåt. N:o 75, i anl. af väckt motion om uppförande af ett nytt representanthus, samt om anvisande af dertill erforderliga medel.

Utsk:ts första hemställan.

Hr Edelsvärd, Adolf Wilhelm: Jag måste förklara min stora tacksamhet emot såväl Höglofl. Stats-Utsk:t som Hrr Fullmäktige i Riksg.-Kont. för den grundlighet och sakkännedom, hvarmed detta ärende blifvit behandladt; men detta oaktadt ser jag mig förhindrad att i allo godkänna de åtgärder, som Utsk:t föreslagit. De framlagda förtjenstfulla planerna synas vara grundade på mätningar och undersökningar, och äro väl uttänkta för en provisorisk lokal, men hvad beträffar den föreslagna påbyggnaden af ifrågav:de hus, så nödgas jag på det bestämdaste afstyrka densamma på följande välgrundade skäl. Först och främst anser jag ändamålet kunna vinnas utan en sådan påbyggnad. Synnerligast torde den tilltänkta öfversta våningen å Hebbeska huset kunna inbesparas; den upptager nemligen åtta rum afsedda för tillfälliga Utsk., och när dessa Utsk. tillsättas, torde man lämpligen kunna tillgripa fyra eller fem af de åtta rum på nedra botten, hvilka äro ämnade till restaurationslokal. Dertill kommer, att 7 rum uti R. St:rs hus för närv:de

användas till boningsrum, och 4 af dessa tyckas med skäl kunna på ett mera direkt sätt komma den blifvande representationen till godo. Förhållandet skulle då blifva, att öfra våningen af Hebbeska huset, lemnande åtta rum med en areal af 2,778 qv.-fot, skulle utelemnas och ersättas med fem rum af schweitzeri- och cafée-lokalen, utgörande 2000, och 4 rum af boningslägenheten, utgörande 1,250 eller tillsammans 3,250 qvadratfot. Detta intrång på restaurationslokalen bör väl kunna medgifvas, då minst 4 rum dertill återstå, och synnerligast när hela den tilltänkta anordningen allenast är provisionel.

Någon olägenhet af påbyggandets undvikande synes ej heller vara att befara med afseende å R. St:rs hus. De stora salarne äro nemligen 28 fot höga å det af Kongl. Arkitekten Åbom uppgjorda, af Utsk:t förordade förslaget; men de kunna, utan ringaste förhöjning af yttermurarne, endast genom takets ombyggande, och utan att det ringaste ändra eller störa den goda indelningen, göras 24 fot höga, och då läktareplatserna ej heller deraf inskränkas, torde sagde höjd af 24 fot vara, med iakttagande af nödig ventilation, fullt tillräcklig, då det blott gäller en provisionel anordning.

Med afseende å kostnaden för ifrågavarande företag har Utsk:t ej föreslagit någon bestämd summa, och det kunde således synas opåkalladt att yttra sig angående denna del af frågan, men då de beräknade kostnaderne, uppgående till öfver 150,000 rdr, i Utlåt:t omnämnas, och då de tvenne kostnadsförslagerna blifvit af mig granskade, tillåter jag mig yttra några ord i afseende derå. Efter granskning af berörda förslager, i sammanhang med ritningen, och gjord beräkning enligt det sätt att bygga eller ändra, som jag tänkt mig, har jag funnit, att det afsedda ändamålet mer än väl kan uppnås med uteslutande af det föreslagna påbyggandet, och skulle man derigenom, likasom genom några oskadliga förenklingar i öfrigt, kunna inbespara omkring 100,000 rdr, förutom den betydliga vinst i tid, som genom undvikande af sagde påbyggnader skulle vinnas.

Jag öfvergår nu till det vigtigaste skälet för detta mitt uppträdande emot Högl. Utsk:ts förslag — ett uppträdande, som jag högst ogerna tillåtit mig, enär såväl Stats-Utsk:t som Hrr Fullmägtige i Riksgäldskontoret bestå af så många nitiske och sakkunnige män, de der på flerfaldiga sätt gagnat det allmänna, men jag har funnit mig synnerligen manad, att i denna sak, som jag tror mig kunna bedömma och förstå, yttra min åsigt, för att ej möjligen synas hafva gillat en åtgärd, som jag anser af största vigt att ogilla.

Denna vigtigaste och sista anledningen, hvarför jag motsatt mig ifrågavarande åtgärd, är, att jag finner det ur esthetisk synpunkt förkastligt att påbygga de ifrågavarande husen på sätt föreslaget blifvit, enär Riddarholmskyrkans murar skulle komma att af de sålunda förhöjda husen domineras. Jag känner icke, om det föreliggande byggnadsförslaget ännu blifvit granskadt af Kgl. Öfver-Intendents-embetet, men hyser den förhoppning, att detta förslag ej måtte vinna K. M:ts sanktion; och är det äfven till förekommande af den tidsutdrägt, som deraf skulle blifva en följd, jag nu vågar föreslå en förändring deruti. De ändringar och det tillägg, jag i sådant ändamål skulle vilja göra till Utsk:ts hemställan, äro följande: ordet »påbyggnad», som förekommer på tvenne ställen, bör utgå, hvarjemte näst efter orden »tillgångar bestridas», bör följa: dock under vilkor: 1:o) att intetdera huset påbygges; 2:o) att R. St:rs hus till ytter- och innertak så ombygges, att huset blir lägre än det nu är, men de 2 stora salarne, det oaktadt, minst 24 fot höga; 3:o) att de i den ifrågasatta påbyggnaden af Hebbeska huset afsedda rummen för tillfälliga Utsk. må, om och i den mån desamma erfordras, ersättas med en del af de rum af båda husens bottenvåningar, hvilka annars varit afsedda för schweitzeri- och cafée-lokal samt till boningslägenheter.

Och får jag härmed anhålla om återremiss af det förevarande Utlåt:t, på det Utsk:t må sättas i tillfälle att taga detta mitt vördsamma förslag i noggrannt öfvervägande.

Gr. Sparre: Jag instämmer i flera afseenden med den siste värde talaren och skulle, obekant med arkitekturen, helst hafva sett, att Stats-Utsk:t tillstyrkt, att ett belopp af 150,000 rdr ställdes till Riksgäldsfullmägtiges disposition för att användas till ett ändamålsenligt anordnande af R. St:rs hus för den nya representationen. Om emellertid R. o. Ad. skulle, på grund af hvad Hr Edelsvärd anfört, besluta återremiss af Utsk:ts Betänk., får jag anhålla, att jemväl mitt yttrande måtte åtfölja remissen, på det att Utsk:t måtte, i händelse det kommer att taga saken i förnyadt öfvervägande, fästa behörig uppmärksamhet å en, enligt min tanke, ganska vigtig omständighet. Vi känna litet hvar, huru på detta rum, som är 4 fot högre än lokalen för de nya kamrarne skulle blifva, gasen pinar oss. För mig är det nästan omöjligt att dväljas här en hel natt, utan jag måste, då diskussionerna om aftnarne draga länge ut, taga min reträtt dit ner i klubbrummen, och jag känner personer med svagare helsa, som alldeles icke våga komma hit om aftnarne. Det är uppenbart, att under de kommande riksdagarne, som skola

inskränkas till 4 månader och vara samlade under den mörkare årstiden, sammanträdena komma att i allmänhet hållas om aftnarne; och, om man då anbringar gaslysning i alla rum, så komma vi, M. Hrr, att jemmerligen förgås. Den som, i likhet med mig, sitter i ett Utsk., der man ofta nödgas sammanträda om aftnarne och der man har gasupplysning, vet nogsamt, huru man lider deraf. Jag har heller aldrig annorstädes sett, att gas användes för att upplysa boningsrum; den är egentligen afsedd för upplysning af gator och trappor. Att använda gasupplysning i samlingslokalerna för den nya representationen, jemväl i de smärre rummen, vore i sanning obarmhertigt. Jag har visserligen funnit, att det blifvit ifrågasatt att anbringa luftvexlingsapparater, men, om äfven sådana kunna användas i de större samlingsrummen, blifver det dock omöjligt i de små, låga rum, der Utsk:n skola sammanträda. Jag får således med erfarenhet om den plåga, som gasupplysningen förorsakat åtminstone mig, och under förmodan, att de, som för framtiden komma att deltaga i riksdagens förhandlingar, likaledes icke hafva någon smak för att på detta sätt steka sig, hemställa, att vid återremiss jemväl denna fråga måtte tagas i öfvervägande.

Frih. Klinckowström: Det kan väl synas öfverflödigt för mig att förorda en anordning, som afser beqvämlighet för den kommande riksdagen, då en ledamot af detta Stånd, i det han i afseende å den nya representationen begagnade ordet vi, dermed antydt, att han kommer att tillhöra densamma, men, som jag tror, att det ännu står i vida fältet, hvem som kommer att deltaga i den nya representationens öfverläggningar, anser jag, liksom Stats-Utsk:t, det vara den nuvarande representationens pligt att i hvad på den ankommer och så godt sig göra låter bereda tak öfver hufvudet åt den 15 nästkommande Januari sammanträdande riksdagen. Denna fråga har varit mycket noga ventilerad inom Utsk:t och har äfven varit hänskjuten till beredande af Fullmägtige i Riksgäldskontoret, hvilka gjort det med iakttagande af den anmodan, Utsk:t lemnat dem, att bereda den på den möjligast korta tid, på det att icke kollegier eller embetsverk genom utrymmande af sina lokaler skulle bringas ur stånd att oafbrutet fortsätta sin verksamhet. Jag tror verkligen, att vid uppgörandet af förevarande förslag så mycken hushållsaktighet blifvit iakttagen, som låter förena sig med den nya riksdagens värdighet. Då R. St:r ega de båda ifrågavarande husen, neml. det s. k. R. St:rs hus och Hebbeska huset, är det väl också skäl att använda dem, och deremot har heller icke någon opposition

afhörts, utan de talare, som här framställt anmärkningar, hafva egentligen afsett några förändringar i den inredning af nämnde hus, som föreslagits, och hafva derföre påyrkat återremiss af Betänk:t. Denna fråga är dock verkligen till sin natur så brådskande, att den icke bör återremitteras och läggas på långbänken utan fullt giltiga anledningar, och såsom sådana kan jag icke anse de anmärkningar, som här blifvit framställda. Hvad beträffar den förste värde talarens påstående, att man genom antagande af hans förslag skulle kunna göra en besparing af 100,000 rdr och ändock erhålla ett lämpligt provisionelt tak öfver hufvudet åt de båda nya kamrarne, tror jag, att han vid sitt förslags uppgörande gått tillväga på ett alltför hushållsaktigt sätt och på ett sätt, som skulle gifva kamrarne skäl till missnöje med den gamla representationen, ty det är väl icke rigtigt att i en lokal, der 200 personer ofta öfver flera timmar skola vara samlade, alla dessa icke hafva den luftmassa, som erfordras för helsan. Den höjd Utsk:t föreslagit för de nya kamrarnes samlingsrum, kan efter min tanke ingalunda anses för stor; de skulle nemligen icke blifva högre än Riddarhussalen är till taklisten och äro, likasom den, beräknade att inrymma en läktare. Den siste värde talaren har anmärkt, att gasoset hindrar honom att under längre tid oafbrutet vistas i Riddarhussalen. Jag hemställer med anledning häraf till Eder, M. Hrr, huru mycket värre detta gasos skulle blifva i samlingsrum, som voro blott hälften så höga som denna sal. Likväl ber jag Gr. Sparre observera, att, enligt Utsk:ts förslag, särskild vigt blifvit lagd på anbringandet af sådana ändamålsenliga luftvexlingsapparater, som under sednare tider uppfunnits för större lokaler. Hvad åter beträffar de af Gr. Sparre påpekade olägenheter, som skulle uppstå, om gasupplysning användes i de mindre rum, der Utsk:n och deras afdelningar skulle sammanträda, så erkänner jag, att gasoset i Stats-Utsk:ts samlingsrum är ganska olidligt, men detta härleder sig deraf, att man tänder för många gaslågor och har dålig luftvexling; allt obehag kan undvikas derigenom, att man släcker gasen och ställer in ljus på borden. Jag tror det vara med god hushållning öfverensstämmande, att, om man har gas inledd i huset, äfven begagna densamma, och kan således icke i detta afseende finna något skäl till anmärkningar.

Hr Edelsvärd har bland annat anmärkt, att, om Hebbeska huset och R. St:rs hus skulle blifva påbygda till den höjd, Utsk:t föreslagit, skulle dessa hus komma att dominera Riddarholmskyrkan, äfvensom att en sådan påbyggnad ur estetisk synpunkt skulle vara ofördelaktig. Det förundrar mig, att Hr Edelsvärd, hvilken, om jag

icke missminner mig, jag haft den glädjen att räkna såsom kamrat i den kår, jag tillhör, icke inser, att Riddarholmskyrkan, långt ifrån att blifva dominerad, alltid ändock skulle blifva dominerande, fastän i mindre grad än nu, samt att, om man betraktar de båda nyssnämnda husens nuvarande utseende, en påbygnad af dem ur estetisk synpunkt måste innefatta en förbättring och försköning af Riddarholmskyrkans nuvarande omgifning. I afseende å Hr Edelsvärds farhåga derför, att K. M:t skall vägra sin sanktion å en så beskaffad ombyggnad, som Utsk:t föreslagit, har jag icke något svar att gifva, ty jag känner icke, hvilken mening K. M:t i denna fråga kan hysa, och förmodligen har Hr Edelsvärd lika liten kännedom derom, så att jag tror, att vi kunna bespara oss detta bekymmer. Ur estetisk synpunkt kan K. M:t icke hafva något skäl att vägra sin sanktion å ett förslag, som innebär en verklig försköning af hufvudstaden, och dessutom tror jag, att K. M:t skall draga i betänkande att ogilla detsamma, enär, sedan R. St:r åtskiljts, någon annan utväg än genom dess fastställande icke finnes att bereda de nya kamrarne tak öfver hufvudet. Tiden är för kort för att utföra några större byggnadsföretag, och således återstår icke något annat än att vidtaga den af Utsk:t föreslagna åtgärd, såvida man icke vill occupera något kronans hus, som inrymmer kollegier och embetsverk; sådant skulle dock medföra så stora olägenheter, att, för att förekomma dem, det är värdt att utgifva den af Utsk:t föreslagna summan. Åtskilliga talare hafva hyst fruktan derför, att den kommande Riksdagen skulle blifva så väl och beqvämt inrymd i den ifrågavarande byggnaden, att den möjligen icke skulle vilja flytta derifrån; men jag får förklara, att jag aldrig förr hört, att det är ett fel hos en byggnad, att man der trifves så väl, att man vill qvarstadna i densamma. Detta är väl snarare en förtjenst, och om förhållandet blefve, att den nya representationen ansåge den nu ifrågasatta byggnaden äfven för framtiden för sig fullt tillräcklig, skulle derigenom åtskilliga millioner inbesparas, ty ett nytt representanthus i monumental stil, kanske af huggen sten, skulle kosta ofantligt och skulle dessutom icke på många år hinna fullbordas. Slutligen har man, såvidt jag kunnat fatta, fästat sig dervid, att genom Hebbeska husets påbyggnad skulle Riksdagen och dess Utsk. erhålla för många lokaler till sin disposition. Jag tror dock detta icke vara förhållandet, ty man bör bemärka, att t. ex. Stats-Utsk:t, som är ett bland de vigtigaste Utsk:n, väl hädanefter såsom hittills kommer att arbeta på 3:ne olika Afdelningar, och att, äfven om en Afdelning sitter på det Utsk:t i planen anvisade sessionsrum, de der

oanvända rummen väl behöfvas för de öfriga Afdelningarne. Större arkiv och bibliotheksrum äro äfven nödvändiga, och Riksgäldskontorets Fullmägtige hafva jemväl framställt särskild anhållan om utvidgande af de nuvarande, hvilka befunnits alldeles otillräcklige och skola blifva det i ännu högre grad, om R. St:r bifalla hvad Utsk:t i sitt Betänk. N:o 76 föreslagit. Likaledes är det nödvändigt, att icke till klubbrum hyra särskilda lokaler, belägna långt bort från representanthuset och att hafva restaurationslokaler, ty ofta räcka öfverläggningarne längre än de vanliga restaurationslokalerna äro tillgängliga, och menniskan måtte väl icke lefva endast af tal, utan måste väl äfven behöfva någon annan slags spis.

Förevarande förslag är enligt min åsigt särdeles välbetänkt och förtjent af att gillas. Bland Stats-Utsk:ts 36 ledamöter, hvilka oftast äro af olika meningar, förspordes angående detta förslag ingen skiljaktighet, och någon reservation finnes icke heller vidfogad Betänk:t.

Med anledning af hvad jag nu tagit mig friheten anföra och med afseende å vigten deraf, att ett beslut snart fattas af R. St:r i denna fråga, får jag hemställa, att R. o. Ad. ville bifalla Utsk:ts förslag.

Gr. Mörner: Det är väl icke tillräckligt, att denna fråga blir snart afgjord; det torde äfven ligga någon vigt på att den blir väl afgjord, och i detta afseende torde de af Hr Edelsvärd framställda anmärkningar vara förtjenta af en något närmare uppmärksamhet, än den som den siste värde talaren nu efter en kanske nog flygtig granskning varit i tillfälle att deråt egna. Man har i förslaget med särdeles stor omsorg tillgodosett den nya representationens beqvämlighet och materiella behof, och deremot kan väl i och för sig icke något vara att anmärka, men möjligen torde dock några inskränkningar kunna vidtagas. Så finnas föreslagna särskildt klubbrum, särskild restaurationslokal (och den ganska stor), och derjemte särskildt schweitzeri och café med serveringsrum. Man har således rikligen sörjt för tillfällen till lekamlig föda för den nya representationen. Under nuvarande representation hafva Hrr Talmän kunnat leda Ståndens öfverläggningar utan att för dem behöfts, såsom i förslaget är upptaget, anvisas några särskilda boudoirer, och ej eller hafva för Hrr Statsråder något särskildt samlingsrum, med derifrån till sessionssalen ledande spiral-trappor, funnits af nöden. Äfvenledes hafva Stånden varit nöjda med att endast hafva klubbrum och ej derutöfver behöft några särskildta konversationsrum, hvilka egentligen tyckas vara föreslagna, på det att ledamöterna måtte ega någon lokal, dit de kunna begifva sig, under det en tilläfventyrs min-

dre omtyckt talare upptager Kammarens tid, men ändock vara tillhands vid möjligen inträffande voteringar. Några af dessa icke alldeles oundgängligt nödiga anordningar skulle möjligen kunna ur förslaget uteslutas. Man säger visserl. att en utgift af 150,000 rdr är godt pris för ifrågavarande byggnad; men kan man nu vinna det åsyftade ändamålet för endast 50,000 rdr, så är jag öfvertygad, att, framför andra, Frih. Klinckowström, hvilken så ofta framhållit vårt finansiella betryck och nödvändigheten att spara, skall med värme omfatta ett sådant tillfälle att bespara en utgift för statsverket. Frågan är ju endast om att vidtaga en provisorisk anordning, och denna bör väl då ej göras i större skala och kostsammare, än behofvet oundgängligen kräfver. Äfven får jag fästa uppmärksamhet derpå att, om Hebbeska huset påbygges i sommar med en våning, denna påbyggnad ej kan hinna torka till den 15 Jan. 1867, och att det ej kan vara lämpligt att åt den nya representationen öfverlemna en osund och fuktig lokal, om den än är försedd med den bästa ventilation. Då nu denna olägenhet skulle genom Hr Edelsvärds förslag undvikas, finner jag deri ett ytterligare skäl att taga detsamma i närmare öfvervägande och yrkar derföre, i likhet med honom, återremiss.

Hr Edelsvärd: Innan jag går att vidare upptaga R. o. Ad:s tid, anhåller jag hos Hr Gr. o. Landtm. om upplysning, huruvida protok:s-utdrag ankommit från Med-Stånden ang. deras beslut i denna fråga.

I anl. häraf tillkännagaf undertecknad, att någon underrättelse om de öfriga Riks-Ståndens beslut i frågan ännu icke ankommit.

Hr Edelsvärd: Jag anhåller få bemöta några inkast af Frih. Klinckowström; han har framhållit den stora vigten af att vinna tid i denna fråga, men detta är just hvad jag i ännu högre grad afsett genom mitt förslag att utelemna påbyggandet, hvilket måste kräfva mera tid, än att icke bygga på de ifrågavarande husen. Äfvenledes har Hr Frih:n klandrat mitt förslag, under påstående, att den nya representationen derigenom skulle beröfvas för densamma nödvändigt utrymme och beqvämlighet; då jag likväl icke tillgripit mera än 4 à 5 restaurationsrum och 4 boningsrum samt dymedelst kan inbesparas betydlig kostnad och tidsutdrägt för påbyggandet, det gäller nemligen icke mindre, än 16 fots höga nya yttermurar, och när jag dessutom icke alls afser någon afvikelse från den goda planen, så torde denna anmärkning ej förtjena något afseende. Beträffande Gr. Sparres yttrande om användandet

af gasbelysning, får jag erkänna, att jag verkl. ej gjort mig närmare reda för de möjliga olägenheterna af gas i smårum; i de stora salarne har jag deremot beräknat gasen just såsom ett af de kraftigaste ventilationsmedlen, i likhet med hvad i utlandet eger rum, hvarest i större samlingslokaler gasen användes, icke blott som belysning, utan äfven så anbringas, att gaslågorna konsumera eller uppsuga luften ur salen på ett sätt, som bidrager till en kraftig och på samma gång billig ventilation. Möjligt är, att den skulle kunna göra samma tjenst äfven i de mindre rummen, och jag förenar mig med Hr Gr. Sparre deruti, att detta är en omständighet, som bör komma under närmare öfvervägande.

I afs:de å anmärkningen mot mitt förslag, att kalkylerna öfver kostnaden skulle vara för knappt tilltagna, så erkänner jag gerna, att de icke äro ofelbara, äfvensom att jag ej antagit allt så dyrbart, som i Utsk:ts förslag. Så har jag utelemnat den brydsamma brandbotten öfver de stora salarne, och detta af det skäl att hela den ifrågavarande byggnaden är provisorisk och inom få decennier torde komma att förändras. Vid sådant förhållande torde man kunna hoppas K. M:ts Nåd. medgifvande af ett undantag från Byggnadsordningens föreskrifter, och detta så mycket sannolikare, som ett prejudikat redan finnes med afseende å detta Riddarhus, der någon brandbotten öfver stora salen, mig veterligen, ej finnes. Likaledes har jag utelemnat alla ornamenter på fasaden, såsom pilastrar, riksvapen, figurer och urnor etc., och önskar jag på det högsta att, åtminstone R. St:rs hus, må få, under dess användande såsom provisoriskt Riksdagshus, qvarstå i sin gamla enkelhet. Skulle för öfrigt, såsom Frih. Klinckowström befarat, utrymmet för arkiv m. m. blifva allt för trångt, bör ju detta vida lättare kunna afhjelpas genom billiga tillbyggnader efter behof, och framdeles af provisorisk natur å gården, än genom en påbyggnad å Hebbeska huset, som är beräknad till nära 37,000 rdr. Jag vidblifver mitt vördsamma yrkande om återremiss.

Gr. Sparre: För min del anser jag hvad den siste värde talaren anfört ytterst behjertansvärdt. Det förefaller mig nästan omöjligt, att, då vi (här måtte väl Frih. Klinckowström tillåta mig att begagna ordet vi) sannolikt icke förr än i slutet af Juni komma att åtskiljas och således arbetet å det föreslagna representant-huset icke skulle kunna börjas förrän i Juli, en påbyggnad af Hebbeska och R. St:rs hus af den beskaffenhet, Utsk:t ifrågasatt, skulle kunna fullbordas till den 15 Januari nästkommande år, isynnerhet då vi besinna, att hösten kommer mycket tidigt hos oss. Det vore dessutom en stor

fördel, om besparingar kunde göras vid anordnandet af det föreslagna representanthuset, ty, oaktadt alla afsedda ornamenter och påsmetningar å detsamma, torde det väl dock icke komma att begagnas länge, utan torde väl få anses såsom en endast provisorisk byggnad. Det vore visserligen önskvärdt, såsom Hr Edelsvärd åsyftat, att gasbelysningen ställdes i beröring med ventilationen, så att den kunde underhjelpa denna, men jag betviflar dock, att detta låter sig verkställas i de små rum, som äro afsedda för Utsk:n, och anser således fortfarande, att de af mig anmärkta olägenheter i afseende å gasbelysningen i dessa bör tagas i öfvervägande. Hvad Frih. Klinckowström till bemötande af mina anmärkningar i detta hänseende yttrat, anser jag endast bevisa, att, om man icke vill hafva gaskronor, man måste hafva andra kronor.

Beträffande slutligen Frih. Klinckowströms i dag åter förnyade personliga anfall mot mig, får jag förklara, att det icke skall lyckas honom numera än förra gången att reta mig till att svara derpå. Jag har för mycken aktning för R. o. Ad. för att tillåta mig det. Jag ber blott att få erinra, att, om jag också en gång under mitt förra anförande i detta ämne af misstag begagnade ordet »vi», jag dock eljest alltid använde uttrycket »de», då jag talade om den nya representationen.

Frih. Klinckowström: Sedan jag förra gången hade ordet, hafva åtskilliga anmärkningar blifvit framställda, af hvilka jag vill upptaga några till besvarande.

Man har fästat sig vid det stora antal rum, som restaurations- och kafé-lokaler skulle inrymma, men jag tror mig endast behöfva påminna derom, att den nya representationen jemte dess kanslier kommer att utgöras af nära 400 personer, för att hvar och en skall inse, att de föreslagna lokalerna ingalunda äro för vidlyftiga. Jag tror det vara särdeles lämpligt, att särskilda rum äro anvisade för kamrarnes Talmän och Stats-Rådets ledamöter, der de kunna återhemta sig efter ansträngande öfverläggningar och göra behöfliga anteckningar.

Icke heller anser jag det vara öfverflödigt, att klubbrum finnas, ehuru skälet för denna min åsigt icke är detsamma, som af en värd Grefve nyss anfördes, eller att sådana rum böra finnas, på det att ledamöterna måtte någorstädes kunna taga sin tillflykt undan en tråkig talare; jag har neml. med glädje erfarit, att R. o. Ad. i allmänhet är talrikt samladt, och att klubbrummen icke begagnas af något större antal, utan under voteringar af dem, som aflemnat sina voterings-sedlar. Att flera af de

ifrågasatta

ifrågasatta rummen skulle kunna inbesparas, har af många framhållits, men af ingen bevisats. Jag lemnar derhän, huruvida det vore välbetänkt att, äfven om 50,000 rdr kunde inbesparas, bereda de nya kamrarne trånga, obeqväma, och t. o. m. osunda lokaler. Enligt min tanke är det de afgående R. St:rs pligt att, så godt sig under nuv:de förhållanden göra låter, bereda beqväma lokaler åt den nya representationen, och i detta afseende anser jag det af Utsk:t framställda förslag vara tillfyllestgörande, ty det erbjuder tillräckliga och beqväma lokaler på samma gång, som det är mycket modest och icke afser någon lyx. Gr. Mörner har anmärkt, att den föreslagna påbyggnaden icke kan hinna torka till vederbörlig tid. Om detta skäl vore giltigt, hade det säkerligen blifvit anfördt af Hr Edelsvärd, men, i egenskap af arkitekt, vet han nog, att sådana åtgärder kunna vidtagas, hvarigenom en påbyggnad af 4 alnar på en mur kan blifva torr från Juni till Januari, hvarom åter Gr. Mörner, som icke sysselsatt sig med byggnadskonsten, icke gerna kan hafva någon kännedom.

Det är icke värdigt de afgående R. St:r att visa agg mot den nya representation, som skall representera det lyckliggjorda gamla Sverige, genom att inhysa densamma i en trång och obeqväm byggnad, som nästan kan kallas en ruin.

Jag yrkar fortfarande bifall till Utsk:ts förslag, men, hurudan än denna frågas utgång hos R. o. Ad. må blifva, gläder det mig, att den redan är genom de öfriga Ståndens beslut afgjord.

Hr Wolffelt: Då den nu förev:de frågan remitterades af Stats-Utsk:t till Riksgäldsfullmägtige, måste dessa i första rummet tillse, hvilka kostnader den ifrågasatta ombyggnaden skulle medföra och på hvad sätt den bäst skulle kunna verkställas. Härvid mötte den omständighet, att de nödvändiga utgifterna för att blott provisionelt inreda R. St:rs hus för den nya representationen blefvo så stora, att det syntes vara misshushållning att icke genast, om än med något större kostnad, försätta huset i sådant skick, att det kunde användas ända till dess omständigheterna medgåfvo att uppföra ett representanthus, som vore nationen värdigt. Såsom förslaget nu är uppgjordt, erhållas fullt ändamålsenliga samlingsrum för såväl de båda kamrarne, som deras Utsk., hvilket jag deremot befarar ej blir fallet, i händelse problemet löses så som Hr Edelsvärd föreslagit. Man måste neml. tillse, att Utskotts-rummen verkligen blifva sådane, att de med fördel kunna begagnas, och derföre bör man ej annat än

i nödfall dertill använda den nedre våningen i R. St:rs hus, hvilken är mörk och besvärad af fukt. Hvad beträffar påståendet att de många rummen i Hebbeska huset skulle kunna begagnas till klubbrum och restaurationslokal, så medgifver jag visserligen att der finnas 8 rum, men dessa rum äro relativt så små, att de ej kunna rymma det stora antal representanter, som i en sådan lokal understundom kan komma att samlas. För öfrigt är det, såsom Frih. Klinckowström redan påbekat, af yttersta vigt, att denna fråga så snart som möjligt afgöres, ty man måste i tid anskaffa alla nödiga materialier för att sedan kunna med fart och allvar bedrifva ombyggnaden, och det är också endast under en sådan förutställning, som Hrr Åbom och Hallström antagit att byggnaden skulle kunna blifva färdig till den 15 instundande Januari. Då dessutom frågan redan är af de öfriga Stånden afgjord i enlighet med Utsk:ts förslag, skulle en återremiss endast förorsaka en onödig tidsutdrägt, och yrkar jag derföre bifall till Utsk:ts hemställan.

Gr. Mörner: Villigt erkänner jag den äfven temligen tydligt uttalade öfverlägsenheten hos Frih. Klinckowström framför mig i frågor, som angå byggmästareyrket, men jag vågar dock åberopa min egen erfarenhet såsom hyresgäst, hvilken lärt mig huru obehagligt det är att flytta in i nyligen uppförda fuktiga rum. Jag vet t. ex. hurusom i ett hus, hvilket genom Öfverintendents-embetets försorg undergått en reparation, likartad med den nu ifrågasatta, fast i mindre skala, vatten rann efter de fuktiga väggarne i rummen ännu på hösten året efter reparationens verkställande, oaktadt man under den föreg:de vintern eldat i rummen. Om således Frih. Klinckowström icke funnit det arcanum att bygga utan murbruk beredt med vatten, så måste nu ifrågav:de hus, liksom alla andra, behöfva någon tid att torka. Frih. Klinckowström har äfven framställt en anmärkning mot mitt yttrande ang:de konversationsrummet. Hr Frih:n måtte likväl härvid icke hafva erinrat sig, att det enligt förslaget finnes, utom klubbrummen, ett särskildt derifrån afskildt konversationsrum. Mitt yttrande angick detta sednare, hvilket jag trodde möjligen kunna anvisas åt något sådant tillfälligt Utsk., som kunde lämpligen der inrymmas och konversera.

Jag fortfar i mitt yrkande om återremiss.

Hr Edelsvärd: Då, enligt hvad Utlåt:t visar, det nu föreliggande förslaget är att anse endast såsom projekt, och således äfven, om detsamma blifvit af 3 Stånd godkändt, ännu kan undergå åtskilliga jemkningar vid detaljbestämmelserna och i utförandet, så anhåller jag få till

prot:t antecknad min önskan, att Hrr Fullmägtige i Riksgälds-Kont. måtte tillse, huruvida man icke genom tillbyggnader å gårdssidan kunde, när så erfordras, öka utrymmet, i stället för detta påbyggande, ifrån hvilket jag på det innerligaste önskar att man måtte afstå.

Här har blifvit antydt, att den som motsatte sig Utsk:ts förslag i denna fråga, skulle hysa oginhet mot den nya representationen. Jag anhåller få förklara, att jag icke hyser någon sådan känsla, och att jag endast af min egenskap såsom arkitekt känt mig manad att just vid behandlingen af denna fråga begagna min riksdagsmannarätt.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats fulländad samt Hr Gr. o. Landtm. upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utsk:ts förev:de hemställan och dels återremiss deraf, framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till densamma, hvarvid svarades många nej jemte åtskilliga ja, och sedermera propos. på återremiss deraf, då svaren utföllo med många ja jemte åtskilliga nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Utsk:ts sednare hemställan.

Gr. Mörner: I analogi med R. o. Ad:ns nyss fattade beslut torde äfven denna punkt böra återremitteras.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad och Utsk:ts hemställan återremitterades.

Utsk:ts sista yttrande.

Gr. Mörner: Jag anhåller om återremiss äfven af denna punkt.

Efter härmed slutad öfverläggning och uppå gjord propos. blef Utsk:ts förev:de yttrande återremitteradt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utsk:ts den 5 och 7 dennes på bordet lagda Mem. N:o 76, ang:de utvidgning af det inom R. St:rs hus inrättade arkiv och bibliothek samt anvisanden af dertill erforderliga medel.

1:sta punkten.

Frih. Klinckowström: Jag hade väntat, att någon talare af den sidan, hvilken bestämt R. o. Ad:ns nyss fattade beslut, äfven sknlle yrka återremiss af denna punkt, hvilken så nära sammanhänger med det föreg:de Betänk:t.

Gr. Mörner: Fastän jag icke egentligen kan se något närmare sammanhang mellan denna punkt och det nyss föredragna Betänk:t, vill jag dock instämma i Frih. Klinckowströms yrkande om återremiss.

Efter härmed slutad öfverläggning, framställdes först propos. på bifall till punkten, hvarvid svarades nej, och sedermera propos. på återremiss deraf, som med ja besvarades.

2:dra punkten.

Gr. Mörner: Jag kan icke annat än gilla, att Fullmägtige i Riksgälds-Kont. erhålla det här föreslagna anslaget till bokinköp, och tillstyrker derföre bifall till den nu föredragna punkten.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad och punkten bifölls.

3:dje punkten.

Gr. Mörner: Innan man afgjort huru R. St:rs hus skall användas, torde icke vara lämpligt att bestämma om de der befintliga rummens fördelning, och anhåller jag derföre om återremiss å denna punkt.

Efter härmed slutad öfverläggning, framställdes först propos. på bifall till punkten, hvarvid svarades nej, och sedermera propos. på återremiss deraf, som med ja besvarades.

4:de punkten.

Gr. Mörner: Med anledning af den nu föredragna punkten tager jag mig friheten hemställa, huruvida icke R. o. Ad. ville till Riddarh.-Direktionen öfverlemna att bestämma hvilka delar af Ståndets arkiv och boksamling må till riksdags-arkivets och bibliothekets ökande och kompletterande aflåtas.

Frih. Klinckowström: Jag tror, att R. o. Ad. först bör fatta beslut, huruvida den vill bifalla denna punkt, och derefter blir det tid nog att afgöra, hvilken del af arkivet skall öfverlemnas och sättet derför.

Gr. Mörner: Då denna punkt icke innehåller någon hemställan, på hvilken man kan svara hvarken ja eller nej, utan endast en förfrågan från Stats-Utsk:t, huru de

särskilda Stånden vilja bestämma ang:de sina arkiver, torde något annat beslut, än det af mig nyss föreslagna, ej gerna kunna fattas.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Hr Gr. o. Landtm. yttrat att derunder hade yrkats dels bifall till punkten och dels af Gr. Mörner, att R. o. Ad. skulle öfverlemna åt Riddarh.-Direktionen att bestämma, huruvida någon del af Riddarh.-arkivets samlingar kunde till riksdagsarkivets och bibliothekets ökande och kompletterande aflåtas; framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till punkten, hvarvid svarades nej, och sedermera propos. på antagande af Gr. Mörners förslag, som med ja besvarades.

5:te punkten.

Frih. Klinckowström: En naturlig följd af R. o. Ad:ns nyss fattade beslut i afseende å Stats-Utsk:ts Betänk. N:o 75 är att äfven denna punkt bör återremitteras, och får jag derföre hos Hr Gr. o. Landtm. anhålla om propos. i sådan syftning.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad och punkten återremitterades.

6:te punkten.

Gr. Mörner: Äfven denna punkt torde böra återremitteras, då något beslut om de båda kamrarnes kanslilokaler ännu icke är fattadt.

Frih. Klinckowström: Jag vågar i detta fall hysa en motsatt mening mot den siste värde talarens. Hvar helst de nya kamrarne än blifva inhysta, är det väl gifvet att de alltid erhålla två rum och att de behöfva hafva tillgång till åtskilliga författnings-samlingar. Vid sådant förhållande lär denna punkt vara alldeles oberoende af något beslut om lokals apterande för nya representationen, och anhåller jag derföre om bifall till densamma.

Gr. Mörner: Jag afstår gerna från mitt yrkande om återremiss.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad och punkten bifölls.

Föredrogs ånyo och bifölls Stats-Utsk:ts den 5 och 7 dennes bordlagda Utlåt. N:o 77, i anl. af K. M:ts till

R. St:r aflåtna Nåd. Skrifvelse, i fråga om upplåtelse åt Stockholms stad af vissa tomtdelar å Riddarholmen.

Föredrogs ånyo och bifölls sammansatta Bevilln.- samt Allm. Besv.- och Ekon.-Utsk:ts d. 5 och 7 dennes bordlagda Betänk. N:o 2, i anl. af väckt motion om åtgärder i afseende på tillämpningen af vissa stadganden ang:de landväga varuförseln mellan Sverige och Norge.

Föredrogos ånyo och biföllos sammansatta Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts den 5 och 7 dennes bordlagda Betänk:n:

N:o 7, i anl. af väckta motioner om rättighet för röstegande i konsistoriella pastorat och sacellanier att begära fjerde profpredikant; och

N:o 8, i anl. af väckt motion om upphäfvande af den så kallade indigenatsrätten samt af konsistoriernas missiveringsrätt.

Hr von Francken, Georg Wolfgang: Då 71:sta punkten af Stats-Utsk:ts Betänk. N:o 74, ang:de pension åt Komminister Ignells enka, blifvit af tvenne Stånd antagen, men af Bonde-St. med ytterst ringa majoritet afslagen, och utsigt är för handen att detta beslut skulle kunna ändras, i händelse inbjudning från något Med-Stånd ankomme, får jag hemställa, att R. o. Ad. ville inbjuda Bonde-St. att förena sig i dess beslut, att till nämnda enka anslå en årlig pension af 400 rdr.

Gr. Mörner begärde detta förslag på bordet.

R. o. Ad. åtskiljdes kl. ½ 10 e. m.

In fidem,
O. Brakel.

Fredagen den 11 Maj 1866.

Plenum kl. 6 e. m.

Justerades ett prot.-utdrag för den 8 och 9 dennes samt 4 prot.-utdrag för sistnämnde dag.

Uplästes ett af Frih. Oxenstjerna, Axel Gabriel, ingifvit mem. af följ:de lydelse:

Under anhållan att vid min riksdagsmannarätt varda bibehållen, får jag afsäga mig min plats såsom suppleant i förstärkt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk.

Denna anhållan bifölls.

Föredrogs ånyo sammansatta Stats-, Bevilln.- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts den 5 och 7 dennes bordlagda Betänk. N:o 9, i anl. af väckt fråga om restitution af bränvinstillverknings-afgift vid export till utrikes ort.

Gr. Sparre, Erik: Då Utsk:t här tillstyrkt K. M:ts framställning, förmodade jag att denna tillstyrkan äfven skulle innefatta restitution af skatten, då bränvin utfördes till Norge, ty då Svenska bränvinet der drager ganska hög tull, kan jag icke begripa hvarföre man icke vid export dit skulle få drawback. Om så skedde, vore det ju temligen påtagligt att Norrmännen lika gerna skulle taga vårt Svenska bränvin, som Danskt och Preussiskt. Jag får således hemställa, om icke en återremiss i denna syftning kunde beviljas.

Hr Lagerstråle, Henrik Gerhard: Det stadgande, som här i afseende på restitution för bränvin är föreslaget, står i öfverensstämmelse med det som är bestämdt för socker, å hvilken vara restitution icke eger rum vid utförsel till Norge, liksom tvertom.

Gr. Sparre: Jag kan ändock icke förstå hvad verkan detta kunde hafva på en så hög skatt som denna.

Det är ju meningen att ställa så till att den öfverflödiga tillverkningen kunde exporteras, och jag kan omöjligt fatta att någon olägenhet skulle uppstå för Norrmännen, om detta bränvin fördes till Norge. Med socker deremot kan det vara en annan sak. De hafva sina raffinaderier, och olikheten i tullbeloppet de båda länderna emellan gör att olägenheter derigenom kunde uppstå.

Jag fortfar således i mitt yrkande om återremiss.

Frih. von Schulzenheim, David: Jag anhåller vördsamt att genom Riddarh.-Sekreteraren få upplysning, om några prot.-utdrag, rörande de andra Ståndens beslut i denna fråga, ankommit till R. o. Ad.

I anl. häraf tillkännagaf undertecknad, att, enligt ankommet prot.-utdrag, Bonde-St. bifallit förev:de Betänk., men att någon underrättelse om de öfriga Riks-Ståndens beslut ännu ej erhållits.

Frih. von Schulzenheim: Det är likväl på enskild väg kändt att detta Betänk. är afgjordt af de tre andra Stånden, dock med den modifikation hos Preste-St. att detsamma minskat restitutionen med 5 proc. Men då likväl detta afvikande beslut icke är bestämmande, anser jag R. o. Ad. icke hafva annat att göra än bifalla Utsk:ts förslag, som i sig innefattar K. M:ts Propos.

Gr. Sparre: Om detta är en bevillnings-fråga, så eger hvarje Stånd sitt veto, och jag kan således icke finna den af Frih. von Schulzenheim anförda omständigheten utgöra något skäl för R. o. Ad. att antaga Betänk:t. Jag erkänner dock att jag icke är nog initierad i dessa tullförhållanden för att med säkerhet kunna bedöma frågan, och skulle derföre önska blifva upplyst härom.

Gr. Posse, Arvid: Lika med Gr. Sparre kan jag icke inse hvarföre detta undantag blifvit gjordt för Norge, hvarföre jag förenar mig i hans yrkande om återremiss.

Dock skulle jag vara Frih. von Schulzenheim förbunden, om han något närmare ville utveckla skälen hvarföre vi skulle antaga Utsk:ts förslag oförändradt.

Frih. von Schulzenheim: För hvar och en, som något sysselsatt sig med de internationella förhållandena, är det bekant, såväl att många saker ännu äro ouppgjorda de begge rikena emellan, som att man i flera fall ansett klokt att härmed tillsvidare uppskjuta. Detta har

varit hufvudmotivet mången gång, då det varit fråga om tullen på sill och bränvin.

Dessa omständigheter hindra dock icke afgörandet af denna fråga, utan gifva tvärtom anledning att bifalla Betänk:t, hvarom jag ännu en gång får anhålla.

Hr Bennich, Nils Axel Gustafsson: Anledningen hvarföre man undantagit Norge från denna restitution, är att man i allmänhet antagit den grundsatsen att någon sådan icke bör förekomma vid utförsel till Norge.

Hvad dock denna vara särskildt beträffar, kan det vara likgiltigt för Norge, om den införes härifrån eller från något annat land, och derföre finner jag det vara i sin ordning att samma restitution beviljas för utförsel dit som till Danmark.

Gr. Sparre: Mitt yrkande om återremiss föranleddes af den naturliga tvekan, hvari jag befann mig i afseende å våra förhållanden till Norge; men sedan jag nu blifvit upplyst att någon rimlig anledning härför icke finnes, medgifver jag att någon återremiss icke är af behofvet påkallad.

Jag anhåller således att R. o. Ad. ville bifalla Utsk:ts förslag, med det tillägg, att efter det sista ordet »bestämd» tillsättes »utan att något undantag vid utförsel till Norge må ega rum.»

Gr. af Ugglas, Ludvig: För min del tror jag att många skäl tala för den restitution, som här är föreslagen; men lika med hvad Preste-St. beslutat, tror jag att den icke bör gå längre än nödigt är, så att Staten icke belastas med utgifter i och för kontrolleringen. Preste-St:s beslut lyder så att restitutionen skall minskas med 5 proc., och detta tror jag vara ganska välbetänkt.

Jag får således anhålla om bifall med detta tillägg: »med en minskning af 5 proc. till betäckande af kontrollkostnaden».

Hr Bennich: Det finnes ett skäl för Gr. Sparres förslag, och det är, att det bränvin, som föres till Norge, går landvägen, men sjövägen till eller ifrån andra länder. Man brukar neml. aldrig neka restitution, då landväg begagnas, i anledning af de svårigheter för bevakningen, som der eger rum.

I sammanhang härmed anhåller jag få fästa Gr. Sparres uppmärksamhet på att detta icke är en bevillnings- utan en anslagsfråga, hvadan tre Stånds beslut är afgörande.

Frih. Sprengtporten, Jakob Wilhelm: Jag ber att få instämma med Hr Bennich i så måtto att jag icke betraktar denna restitution som en bevillnings- utan som en anslagsfråga.

Hvad Gr. af Ugglas' förslag angår, eller att restitution bör minskas med 5 proc., för att godtgöra kostnaden för kontrollen, så kan jag icke deri instämma. Dessa 5 proc. kunde neml. då icke betraktas annorlunda än som en exporttull; och om det är meningen att underlätta exporten, vore det högst olämligt att pålägga någon sådan, så mycket mera som en sådan afgift skulle försvåra konkurrensen med den vara, som är tillverkad på sådan ort der denna afgift icke förekommer.

Jag förenar mig med Gr. Sparre.

Gr. Sparre: Huruvida frågan är en anslags- eller bevillningsfråga, hörer icke hit. Jag anser den vara af bevillnings natur och anförde detta som skäl för R. o. Ad. att fatta sitt beslut.

Med anledning af Hr Bennichs anförande, och för att icke sprittra meningarne, anhåller jag att till min nyss gjorda framställning få lägga ordet »sjöledes», så att förslaget komme att lyda:

»att R. St:r medgifva, att, under de närmare vilkor och bestämmelser, som K. M:t nu i nåder föreslagit eller framdeles kan finna vara af nöden, vid utförsel af bränvin till utrikes ort må återbekommas en summa motsvarande tillverkningsafgiften, till det belopp densamma kan varda af R. St:r bestämd; utan att något undantag vid utförsel sjöledes till Norge må ega rum.»

Hr von Koch, Nils Samuel: Som jag icke visste att detta Betänk. stod först på föredragningslistan, har jag nu först kommit upp. Men då jag nu blifvit upplyst om skilnaden mellan K. M:ts Propos. och Utsk:ts Betänk., samt anser det vara svårt att nu fatta något beslut, får jag anhålla om återremiss.

Frih. von Schulzenheim: Två Stånd hafva obetingadt bifallit Betänk:t, och ett med den förändringen att 5 proc. skulle afdragas såsom ersättning för kostnaderna.

Om man nu vill framställa propos. på denna förändring, bör man väl först tillse, om den är praktisk. Detta torde den icke vara, ty det är icke tillverkaren som exporterar bränvinet, utan detta sker i 3:dje, 4:de, ja! kanske i 10:de hand, och derföre torde icke denna förändring vara utförbar. Den är icke heller billig, ty omkostnaderna för bränvinsbränning utgår på två sätt: en del be-

talas af Staten för kontrollörers resor och aflöning, och en annan, som dock icke synes, betalas af tillverkaren genom att förse kortrollören med rum och mat. Allt detta uppgår dock icke till 5 proc., och då således ett Stånd, efter mitt förmenande, af en nyck antagit denna siffra, anser jag densamma vara oriktig och fortsätter derföre mitt yrkande.

Frih. Raab, Adam Christian: Jag ber att få motsätta mig Gr. af Ugglas' förslag att R. o. Ad. skulle fatta samma beslut som Preste-St. Här är fråga om att underlätta bränvinsexporten, och fördelen häraf vore så stor, att Staten gerna kunde efterskänka det jemnförelsevis ringa belopp, kontrollen kostat. Det är bekant att så tillgår i flera andra länder, och jag tror icke det vore skäl att vi härifrån gjorde något undantag.

Deremot instämmer jag med Gr. Sparre i hans förslag, och anser att någon återremiss icke är af nöden.

Gr. Sparre: Jag är förekommen af den siste värde talaren och instämmer med honom, ty jag inser icke hvarföre man skulle försvåra exporten. Jag anser det tvärtom vara skäl att göra allt hvad man kan för att få ut varan.

Gr. Posse: Äfven jag instämmer med de två sista talarne deruti att drawbacken bör utgå fullt motsvarande skatten och icke med 5 proc:s afdrag.

För öfrigt förenar jag mig med Gr. Sparre och afstår från mitt yrkande om återremiss.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats fulländad, yttrade Hr Gr. o. Landtm., att under densamma hade yrkats dels bifall till Utsk:ts ifrågav:de hemställan oförändrad; dels utaf Gr. af Ugglas bifall till densamma med den förändring, att efter orden: »af R. St:r bestämd» infördes orden: »med en minskning af 5 proc. till betäckande af kontrollkostnaden»; dels af Gr. Sparre, att Utsk:ts hemställan måtte bifallas med följ:de vid slutet fogade tillägg: »utan att något undantag vid utförsel sjöledes till Norge må ega rum»; dels ock slutligen, att Betänk:t skulle till Utsk:t återremitteras; och torde det vara lämpligast, att beslut först fattades öfver Utsk:ts hemställan, med R. o. Ad. förbehållen rätt att sedermera särskildt pröfva det af Gr. Sparre föreslagna tillägget.

Ropades ja.

Härefter framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till Utsk:ts hemställan oförändrad, hvarvid sva-

rades många ja jemte ett eller annat nej, sedermera propos. på bifall till densamma med den utaf Gr. af Ugglas föreslagna förändring, då svaren utföllo med många nej jemte ett eller annat ja, och slutligen propos. på Betänk:ts återremitterande, hvilken propos. med nej besvarades; hvarefter och sedan propos. på bifall till Utsk:ts hemställan oförändrad förnyats samt med många ja jemte ett eller annat nej besvarats, Hr Gr. o. Landtm. förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Sedermera framställde Hr Gr. o. Landtm. propos. på antagande af det utaf Gr. Sparre föreslagna tillägget; och blef denna propos. med ja besvarad.

Föredrogs ånyo sammansatta Bevilln.-, Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts d. 7 och 8 dennes bordlagda Betänk. N:o 1, ang:de vilkoren för bränvins tillverkning.

Gr. De la Gardie, Robert: I likhet med hvad vid föreg. riksdagar egt rum, får jag föreslå, att detta Betänk. och Författningsförslag måtte föredragas punkt- och §-vis, äfvensom att den punkt i Betänk:t, som rörer 18:de §:n i förslaget — motsvarande §§:na 20 och 22 i gamla Författningen — först måtte företagas till afgörande.

Likaledes får jag hemställa, att endast de §§ föredragas, som varit föremål för motion eller blifvit föreslagne till förändring.

Frih. von Schulzenheim: Instämmande med den värde talaren såväl deruti att Betänk:t punktvis behandlas, som ock att endast de punkter, som varit föremål för motion eller förändring föredragas, får jag dock anhålla att §§:na 20 och 22 icke framflyttas, utan att föredragningen sker i den ordning, som i förslaget blifvit iakttagen.

Gr. De la Gardie: Frågan om skatten inverkar så på hela Betänk:t, att jag tror många talande skäl finnas för mitt förslag.

Jag måste således vidhålla min hemställan i afseende å föredragningssättet.

Gr. Liljencrants, Gustaf Fredrik: Som jag icke hörde Gr. De la Gardies förslag, får jag anhålla att det högt måtte uppläsas, för att kunna afgöra, om 18:de §:n bör först föredragas.

Sedan öfverläggningen i afseende å föredragningssättet härefter förklarats fulländad, yttrade Hr Gr. o. Landtm., att Gr. De la Gardie hade föreslagit, att det förev:de Betänk:t jemte dervid fogade förordningsförslag skulle föredragas punktvis och paragrafvis, med iakttagande deraf, dels att vid de §§, i afs. hvarå särskilda hemställanden i Betänk:t förekomma, dessa hemställanden, allt efter deras beskaffenhet, företagas till afgörande antingen före eller i sammanhang med sjelfva paragraftextens pröfning, dels ock att de §§, hvilka icke blifvit af Utsk:t till innehållet förändrade, utan voro alldeles lika med motsvarande §§ i den nu gällande Förordn:n, och hvilkas förändring icke heller blifvit af någon motionär påyrkad, under föredragningen endast anmältes; äfvensom att R. o. Ad., för den händelse Ståndet komme att återremittera en del af Utsk:ts förslag, eller fatta några derifrån afvikande beslut, men bifölle andra delar af samma förslag, skulle lemna Utsk:t öppen rätt att vid förslagets förnyade granskning föreslå sådana jemkningar i afs. å radaktionen af de godkända §§:ne, som antingen kunde finnas behöfliga till följd af de förändringar, som de återremitterade §§:ne torde komma att undergå, eller eljest betingades af sammanhanget med R. o. Ad:ns i ämnet fattade beslut, hvarförutan Gr. De la Gardie yrkat, att den 18:de §:n i Förordningsförslaget först skulle företagas till pröfning; och komme, till följd af derom gjord begäran, detta sednare yrkande att göras till föremål för en särskild propos.

Härefter framställde Hr Gr. o. Landtm. propos. på bifall till hvad Gr. De la Gardie föreslagit, utom hvad angick den 18:de §:ns företagande till afgörande före alla de öfriga; och blef denna propos. med ja besvarad.

Sedermera framställde Hr Gr. o. Landtm. propos. derå, att den 18:de §:n i förslaget först skulle företagas till pröfning och afgörande, hvarvid svarades nej; och gjordes härefter propos. derå, att vid föredragningen Utsk:ts uppställning skulle följas, samt besvarades med ja,

Till följd häraf förekom nu:

§ 2.

Gr. Sparre: För min del är jag i allmänhet af den åsigten att förändringar i lagstiftningen rörande näringarne blott så sällan som möjligt böra vidtagas. Det är nemligen icke möjligt annat än att sådana förändringar skola verka ruinerande på tillverkarne, och att omkastningarne

skola utöfva ett förstörande inflytande på de kapital, som blifvit nedlagda. Det är endast tio år sedan nuv:de bränvinslagstiftning infördes. Den medförde då en stor revolution i denna rörelse, men en sådan var nödvändig, och ingen medgifver detta heldre än jag, Den har äfven i allmänhet verkat mycket godt, men nekas kan icke heller att denna ändring varit svår för jordbrukarne i många orter, och att öfvergångstiden var särdeles tryckande.

Som jag numera tillhör ett län der man i följd af den sandiga jordmånen hufvudsakligen odlar potatis, vet jag att man der i början led ganska mycket under den nya författningen. Men den var nödvändig, och sedan man nu öfverstått de första svårigheterna, hafva förhållanderna reglerat sig så att man kunnat uppsätta brännerier. Synnerligen sedan den tolkningen lemnades af K. M:t, att bolagsbrännerier få finnas, har i Elfsborgs län flera sådana uppstått, så att jordbrukarne der kunna afsätta sin potatis och få drank i stället.

Att nu åter vidtaga förändringar i lagstiftningen, att vilja framkalla denna bränvinstillverkning i stort, utan att något maximum finnes, hvarigenom handteringen skulle komma att koncentreras i städerna, skulle nu verka lika förderfligt för den mindre jordbrukaren, som upphörandet af det förra tillverkningssättet då förorsakade. Man kan nu icke säga att hvar och en kokar bränvin i sin gryta, och det vore synd att nu ånyo lagstifta så att de kapital, som blifvit nedlagde i brännerier, skulle omintetgöras; och detta blefve en följd, om man, på sätt här är föreslaget, lemnade bränvinsbränningen fri, ty då förflyttades densamma till städerna.

Man har här talat om det betryck, hvari jordbruket sig befinner; man har ifrågasatt allt för att upphjelpa detsamma, och sökt att genom tullar skaffa skydd derät, men säkert är att dessa revolutioner äro de mest skadliga för den mindre jordbrukaren. Hans små tillgångar kunna icke dragas bort från jordbruket och detta gör att en sådan omkastning, som den nu ifrågasatta, kännes tyngre för honom än för någon annan. För köpmannen är det lättare, ty han måste vara beredd på vexlingar i handelsförhållandena.

Man kan visserligen säga att här endast är fråga om att alla tider på året få bränna bränvin, men det stadnar dock icke endast dervid. Jordbrukaren kan neml. icke alltid bränna, ty han gör det för att tillgodogöra sig sin potatis och få drank åt kreaturen, hvarföre sådant icke heller låter sig göra om sommaren. I de stora städerna åter, der man har import året om och från alla håll af ryssmjöl och andra råvaror, och der man kan sälja dran-

ken till kogubbar och närliggande ladugårdar, der lönar det sig att bränna äfven om sommaren.

Det är dessa förhållanden jag velat framhålla, och då landtmannen redan förut lider nöd, får jag anhålla att R. o. Ad. ville afslå detta förslag, och bibehålla det stadgande, som nu är gällande, eller att bränvinsbränning endast är tillåten 6 månader på året.

Frih. Raab, Adam Christian: Sedan jag anmälde mig, har Gr. Sparre utvecklat de omständigheter, jag ville anföra, hvarföre jag förenar mig med honom, utom hvad slutet beträffar, ty lagen tillåter icke nu bränvinsbränning under flera än tre månader, då jag önskar att den i stället måtte blifva medgifven under alla sex.

Gr. von Saltza, Carl Anton Philip: (Yttrandet, som blifvit talaren tillståldt för justering, har sedermera icke af honom blifvit återlemnadt).

Gr. Björnstjerna, Carl Magnus: Jag är ledsen att min åsigt om näringslagstiftningen icke öfverensstämmer med Gr. Sparres. Jag tror deremot att ju större frihet man gifver näringarne, desto mera skola de uppblomstra. Jag har åtminstone erfarenheten, som talar för mig. Gr. Sparre åter anser, att då en bränvinsbrännare nu endast under tre månader på året får draga ränta af sitt anläggningskapital, så skulle detta vara en vinst, men att förlust skulle uppstå, om han fick göra det under alla tolf månaderna. Detta resonnement är för mig alldeles obegripligt.

Gr. Sparre har äfven sagt att fabriker skulle uppstå i städerna och att handteringen således icke skulle bära sig på landet. Jag kan icke heller inse skälet härför, ty då Gr. Sparre sjelf sagt att potatis icke tål lång transport, synes det mig, för det första, klart att de som bo på landet kunna köpa varan för bättre pris än dem som bo i städerna. För det andra måste väl bränsle vara billigare på landet än i stad. För det tredje måste väl jordbrukaren, då han sjelf förädlar sina produkter, kunna draga största vinsten deraf; och slutligen och hufvudsakligen har jordbrukaren den stora vinsten att kunna använda dranken till utfodring vid sin ladugård, då deremot i staden, med all aktning för Gr. Sparres kogubbar, någon större afyttring af drank icke kan komma i fråga.

Deremot är det gifvet att om bränvinet skall blifva en exportartikel, och det är väl det R. o. Ad. hoppas, så måste stora fabriker uppstå i städerna, men de komma icke att bränna på andra tider än de, som icke äro fördelaktiga för landtbrukaren.

Och då jag slutligen anser att frihet i näringslagstiftningen är en hufvudsak för att näringarne skola gå framåt, och då det synes mig att bränvins bränning, såsom tillåten, icke härifrån bör utgöra något undantag, kan jag icke finna någon rimlig anledning att förhindra bränvinsbrännare att begagna sina anläggningar alla tider på året.

Deremot vill jag föreslå att stadgandet om att den kortaste tiden för bränning skall vara två terminer eller en månad, måtte få qvarstå. Med denna förändring yrkar jag bifall till K. M:ts Propos.

Gr. Posse, Arvid: Fastän man måste medgifva att det icke kan vara fördelaktigt, om näringslagstiftningen alltför ofta undergår förändringar, så måste man dock medgifva att den nu ifrågasatta förändringen, som afser en öfvergång från tvång till frihet, är särdeles önskvärd.

Det har blifvit sagdt, och måhända med skäl, att om bränvinsbränningen lemnas fri under hela året, så blefve följden den att en mängd fabriker uppstode i städerna. Detta vill jag icke bestrida, men om så skulle ske, så har det sin orsak deri att man då kan bränna bränvin med större fördel i städerna, och då blir det ju en fördel för landet. Jag har sjelf aldrig drifvit denna handtering, men vet dock att bränning i städerna aldrig kan blifva farlig för jordbruket, emedan en mängd råämnen, såsom t. ex. potatis, icke kunna tåla lång transport.

Då Gr. von Saltza emedlertid i sin motion så väl utvecklat skälen för sin åsigt, behöfver jag icke upptaga R. o. Ad:ns tid med att ånyo upprepa dem, utan inskränker mig till att yrka bifall till Utsk:ts förslag.

Frih. Sprengtporten, Jakob Wilhelm: Vid remissen af K. M:ts Propos. i denna fråga yttrade jag några ord till afstyrkande af densamma, i likhet med hvad Gr. Sparre nu anfört, och jag har sedan dess icke funnit skäl att ändra min åsigt. Det är visserligen godt och väl att industrien får utveckla sig så fritt som möjligt, men jag tror icke att man kan tala om mycken frihet för en näring, som är underkastad så många kontroller som denna, och redan häri ligger ett medgifvande att lagstiftningen för densamma är af mera exceptionel natur; men hvad jag vet är, att den nu gällande lagstiftningen verkat ganska välgörande, och ej heller har jag hört några klagomål emot densamma.

Hvad verkan den nu föreslagna författningen deremot skulle hafva, derom vågar jag icke nu yttra mig, men jag anser det dock orätt att gång på gång göra förändringar

i den ekonomiska lagstiftningen. Det är visserligen riktigt att man tillser att hvarje industri och hvarje fabriksrörelse drifves så rationellt som möjligt, men jag ser derföre icke något som hindrar att en stor fabrikant, som anlagt bränneri i en stad, lika väl kan upphöra att drifva detsamma under en del af året, fastän det ligger der, då sådant låter sig göra på landet.

För öfrigt har jag icke något att tillägga. Jag tillstyrker att den nuv:de författningen bibehålles. Men om R. o. Ad. skulle vilja förena sig om att antaga det bemedlingsförslag Gr. Sparre först framställt och Frih. Raab sedan upptagit, vill jag icke sätta mig deremot, helst som jag anser att detsamma är oskadligt, och t. o. m. kan hafva skäl för sig — men jag vill under inga vilkor gå in på att rörelsen skulle vara fri året om.

Hr Bennich, Nils Axel Gustafsson: Då jag begärde ordet, hade endast en talare uppträdt emot detta förslag, men sedan dess hafva flera yttrat sig i samma rigtning. Jag anser mig dock böra understödja detsamma.

Frih. Sprengtporten har sagt att några klagomål icke förekommit mot den nuv:de författningen. Detta yttrande vederlägges dock deraf att såväl theoretiskt som praktiskt bildade jordbrukare öfverensstämt deri att den nu föreslagna förändringen är nödig. Jag tror äfven att jordbrukarne skola draga stora fördelar häraf, och hoppas derföre att förslaget måtte antagas.

Frih. von Schulzenheim: Jag anhåller att få börja med samma ord hvarmed en talare nyss slöt sitt anförande. Jag hembär min tacksägelse till regeringen för detta förslag, och anhåller att få framställa några skäl till försvar för Utsk:ts förslag. Jag är ock viss på att R. o. Ad. skall skänka mig ett välvilligt öra, då jag nämner den auktoritet, jag vill anföra. Det är neml. ett yttrande af Presidenten v. Hartmansdorff, som jag önskar uppläsa, och anhåller att sjelf sedan dertill få foga några ord. Han yttrar i sin reservation vid 1853—54 års riksdag: »Utsk:ts förslag att inskränka bränvinsbränningen till två månader om året af de sex, som, i vårt luftstreck — — — — — — — — — — — — — — — af hvilka den sednare kan efter omständigheterna höjas».

Då det är tillåtet för en köpman att året om införa så mycket bränvin han behagar, hvarföre skall det då vara förbudet för en annan person att sjelf tillverka varan. Ligger deri ett tecken till rättvisa? Det finnes ingen som varmare än jag talar för landtbruket, men vi

äro icke här för att inrätta monopol, utan för att skifta rättvisa för alla, och om K. M:t skall hafva rättighet att inskränka bränvinsbränningen, så vill jag att detta endast sker till beloppet för viss tid. Man skall icke binda denna näring, ty i och med detsamma inskränker man boskapsskötseln.

I afseende på hvad Gr. Björnstjerna föreslagit, åberopar jag samma författare. Han säger: »Om någon endast vill bränna i 14 dagar — — — — hvarföre må man icke få afstå från hälften».

Härmed anser jag mig hafva besvarat anmärkningen mot Utsk:ts förslag, så vidt den afser inskränkning af bränningstiden.

Slutligen ber jag få fästa uppmärksamheten på en sak, som icke bör förbises, och det är att till bagerier behöfves gäst året om, och denna får man från brännerierna.

På alla dessa skäl, hvartill flera andra kunna läggas, anhåller jag om propos. på bifall till den nu föredragna punkten.

Gr. Sparre: Det har blifvit sagdt att man med Utsk:ts förslag afser att åstadkomma en fullkomlig frihet, samt att förmynderskap i näringarna icke är lämplig. Jag erkänner detta och skulle icke heller motsatt mig detta förslag, om det blifvit framlagdt 1855. Jag vidhåller nemligen min åsigt, att man bör akta sig för att jemt och ständigt göra ändringar i lagstiftningen; och synnerligen nu, då vi få riksdagar hvarje år, böra vi akta oss att beträda denna bana.

Gr. Björnstjerna yttrade att detta förslag vore till förmån för landtbrukaren, och att jag hade orätt då jag påstod att den lättare transporten till städerna skulle göra det omöjligt för landet att konkurrera med dem, emedan, enligt hans åsigt, man köpte råvarorna för bättre pris på landet. Jag har sagt att det är omöjligt att anskaffa råvaror på landet under sommaren, ty dessa kunna icke komma fram till andra ställen än de som hafva sjötransport, och deraf följer således att bränning under sommaren blir ett monopol för de städer, som hafva sjötransport. Vi skola nemligen komma ihåg att bränvinsbränningen hufvudsakligen skulle komma att ske på ryssmjöl under sommaren.

Man har slutligen anfört ett yttrande af Presidenten v. Hartmansdorff såsom bevis mot min åsigt. Det besynnerliga i saken är dock att detta talar för min mening. Han yrkade just att bränvinsbränning skulle tillåtas under alla de nu varande bränningsmånaderna, men alldeles icke att den skulle tillåtas året om. I detta hänseende före-

nar jag mig också rätt gerna med Frih. Raab i hans yrkande att bränning må vara tillåten under alla sex månaderna. Hvad Frih. von Schulzenheim för öfrigt sagt om Hartmansdorff, afser icke alls det hvarom vi här tala. Hvad jag motsätter mig är att göra denna handtering till ett monopol för städerna.

För öfrigt är det verkligen, som Frih. Sprengtporten sade, besynnerligt att tala om frihet för en näring, som man gör allt för att binda.

Jag vidhåller min åsigt och förenar mig med Frih. Raab.

Frih. v. Schwerin, Jules: Vid 1840 års Riksdag, då jag första gången hade den äran att deltaga i R. o. Ad:ns öfverläggningar, hade en del af Adelns ledamöter ett enskildt sammanträde för att öfverlägga om de förslag, som kunde vara nyttiga för bränvinsbränningen, och jag föreslog redan då att bränvinsbränningen skulle drifvas fabriksmessigt. Man afrådde mig dock att framlemna motionen, emedan man ansåg att den icke skulle gå igenom. Det måste således fägna mig att man nu kommit ifrån dessa fördomar och på allvar upptagit den stora frågan att drifva bränvinsbränningen fabriksmessigt.

Man har sagt att en fri bränvinsbränning skulle vara skadlig för jordbruket. Detta tror jag icke, och ber att härför få anföra de skäl, jag hemtat såväl i vårt land som Pommern och Preussen. Så har det visat sig i Preussen, att för hvarje steg jordbruket gått framåt, försvunno brännerierna alltmera från landsbygden. I Pommern fanns för 40 år sedan en mängd brännerier; de aftogo och jordbruket gick framåt.

I Skåne har på samma sätt jordbruket förkofrats och äfven ladugårdsskötseln. Dessa exempel torde visa att bränvinsbränningen icke står med dem i sammanhang. Om hvar och en får sköta sig sjelf som honom godt synes, vinna alla derpå.

Man har framhållit det ryska mjölet såsom ett spöke, men Sverige exporterar i stället råg till ett belopp, som fullt motsvarar det ryska mjölet.

Jag har noga öfvervägt alla dessa förhållanden, och då jag icke kan finna någon fördel för jordbrukaren utaf nu gällande förordning, får jag yrka bifall till Utsk:ts förslag.

Gr. Liljencrants: Vid remissen af den Kongl. Propos:n i detta ämne, uttalade jag den meningen, att mindre förändringar i denna lagstiftning borde ega rum äfven vid denna riksdag, och gjorde detta af det skälet att den nuvarande representationen endast en kort tid kan ingripa

i händelsernas gång. Jag anade dock icke då att man skulle få se ett Betänk. så inkonseqvent och litet sammanhängande. Så t. ex. måste det förefalla besynnerligt, att på samma gång Betänk:t säger att bränvinsbränningen skall vara fri, talar det på ett annat ställe om att minimitillverkningen icke får vara mindre än 200 k:r.

Jag hyllar emedlertid den åsigten, att enda sättet att få en hushållsaktig och förnuftig bränvinsbränning, är att fortsätta på samma väg som sedan 1855 blifvit följd. Gr. Sparre har sagt att det icke vore skäl att göra förändringar i lagstiftningen. Jag skulle dela hans mening, om detta vore en förändring; men så är det icke, utan endast en fortsatt tillämpning af de grunder, som antogos vid författningens införande.

För mig är det klart, att om export af bränvin skall ega rum, måste vi gå i den rigtningen att bränningen blir en fabriksnäring, och dit kunna vi endast komma genom att göra handteringen fri, så att kapitalister med trygghet kunna insätta sina penningar i rörelsen.

Man säger att denna näring är af stor vigt för jordbruket. Jag måste dock betvifla att så är förhållandet, då jag ser att den är högst obetydlig i många provinser, såsom t. ex. i Upland. Ungefär enahanda är förhållandet i Södermanland och Westmanland. Det är dock från Upland man får större delen af det kreatursfoder, som hit införes. Man talar äfven om att tillgodogöra sig potatisen genom att kasta den i bränvinsgrytan. Jag tror dock det vara bättre att gifva den åt kreaturen, och detta låter sig åtminstone ganska väl göra, då den endast kostar 1 à 1½ rdr tunnan.

Jag kommer sål. att rösta för detta förslag — dock med den ändringen, att ingen får utöfva bränvinsbränning under kortare tid än två terminer.

Frih. Raab: De Hrr, som yttrat sig för bifall till Utsk:ts förslag, hafva utgått från olika synpunkter, men vi måste gå till de praktiska följderna och se till om denna princip i afseende på bränvinsbränningen kan vara fördelaktig för landet, d. v. s. för jordbrukaren, och jag ber derföre få upptaga några af de yttranden, som blifvit fällda.

Jag vänder mig då först mot Frih. v. Schulzenheim, som åberopat Hr v. Hartmansdorffs reservation vid 1853 -54 års Riksdag. Den ädle Frih:n torde då erinra sig, att Hr v. Hartmansdorff kom till samma resultat som Frih. Raab, d. v. s. jag, uttalade i min reservation. Detta var då man först började anse att en förändring borde ega rum; men efter min tanke gick man alldeles för långt, då man inskränkte tiden till två månader. Vi, och flera

med oss, yrkade också att man skulle stadna vid sex månader, ty det kunde icke vara nyttigt att från full frihet gå till en inskränkning af två månader.

Framkallas nu stora brännerier, så skall man utsträcka tiden till 12 månader och sål. icke gå någon medelväg, hvilket dock torde vara det bästa. Jag tror att denna här är 6 månader och vill derföre anföra några skäl.

Vi hafva en vinter af omkring sex månader, under hvilken tid vi kunna använda våra arbetskrafter till andra göromål än jordbruket. Deremot är sommaren kort och då behöfva vi alla armarna till jordens skötande.

Man har sagt att det nya förslaget vore till fördel för jordbruket, som då kunde använda sina egna produkter; men då man har omkring 300 dagar att bränna på, skulle så stora qvantiteter åtgå, att ingen kunde producera tillräckliga råvaror härför. Dessutom skola vi komma ihog, att de stora brännerierna under dubbel brännings-tid skulle producera sådana qvantiter bränvin, att mer än hälften af nu befintliga brännerier blefve öfverflödiga. Jag vet sannerligen icke hvart dessa millioner kannor skulle exporteras.

Frih. von Schwerin har sagt, att det icke är farligt att vi importera ryssmjöl, ty vi föra ut säd i stället, och deri håller jag med honom; men fördelen med att hafva brännerier på landet består hufvudsakligen deruti att man der kan tillgodogöra sig dranken, hvilket endast i ringare mon kan ske i städerna.

Jag vidhåller således mitt förra yrkande.

Hr Tornerhjelm, Rudolf: Uti en tid, då man stridt så mycket om hvad som länder till jordbrukets fromma, då man kämpat å ena sidan för, och å andra sidan emot tull å landtmannavaror, så vill man nu, när ett förslag framkommit, som på ett direkt sätt verkar fördelaktigt för jordbruket, i det att det åsyftar att frigöra en näringsgren, som mångenstädes af jordbruket bedrifves i en stor skala, motsätta sig detta förslag på grunder, dem jag för min del icke kan fatta eller gilla. Det är ju en inom statsekonomien obestridligt riktig regel, att hvar och en bör få utöfva sin näring på det sätt, som låter med hans fördel bäst förena sig. Nu är det med afseende å bränvinsbränning klart, att om jordbrukaren finner sin fördel vid att idka denna näring, så gör han det, i motsatt fall underlåter han det; och säkert är, att med denna näring alltid följer en förbättring af ladugårdsskötseln, i det affallet vid bränningen är för jordbrukaren ett godt utfodringsämne.

Frih. Raab har åberopat hvad Hr von Hartmansdorff vid en föregående riksdag uti denna fråga anfört; och

har derjemte meddelat de åsigter, som vid samma Riksdag af honom sjelf uttalades. Jag gillade icke dessa åsigter då, och jag gillar dem ej heller nu. Det var då fråga om att öfvergå till en ny princip, som var för landet nyttig och välgörande; och redan i den tidens bränvinslagstiftning gjorde den meningen sig gällande, att fullkomlig frihet borde lemnas åt denna näring, så att landtbrukaren egde bränna huru länge och huru mycket han önskade.

Gr. Sparre har sökt öfvertyga oss, att jordbrukaren icke kan idka bränvinsbränning om sommaren. Jag kan derpå endast svara, att om han ej finner det vara med sin fördel förenligt, så underlåter han det; men om han skulle finna det för sig lämpligt och nyttigt, och han derigenom skulle kunna föröka sin ladugård, så kan jag icke finna något rimligt skäl, hvarför man skulle förneka honom att göra det, allenast han riktigt erlägger sin skatt till Kronan. Samme talare har befarat, att bränvinsbränningen skulle, i händelse af den föreslagna större friheten, komma att öfvergå till städerna. För min del får jag bekänna, att äfven om så skulle blifva förhållandet, så tror jag ej, att deruti skulle ligga något så stort ondt; och om städerna kunna med fördel idka denna näring, hvarför skall man då motsätta sig att bereda dem tillfälle dertill? — En talare har bedt oss ihågkomma i hvilket land vi befinna oss. Jag hoppas att vi ej glömma, att vi befinna oss i Sverige; talaren har således, efter hvad jag förmodar, med denna uppmaning åsyftat, att vi skola taga i betraktande förhållandena i vårt land. Det är emellertid just i betraktande af våra förhållanden som jag finner nödvändigheten af att frigifva denna näring i vårt land. Jag vill i detta hänseende endast påpeka förhållandet med potatis, som så mycket odlas hos oss. Man säger, att det icke är något godt foderämne. Så är visserligen fallet med potatisen i och för sig; men genom bränningen drages derur en mängd till utfodring otjenliga beståndsdelar, och hvad som sedermera återstår, är ett särdeles godt foderämne.

Af de här anförda skäl har jag således ej blifvit rubbad i min öfvertygelse, att Utsk:ts förslag är riktigt och för näringen fördelaktigt. Huruvida den minsta tid, hvarför man får anmäla sig till idkande af bränvinsbränning, bestämmes till en eller två terminer, anser jag mindre maktpåliggande, allenast full frihet medgifves att bränna under alla tider af året. Jag får således förklara, att jag kommer att rösta för bifall till Utsk:ts förslag; och jag skulle anse det sorgligt, om R. o. Ad., som till större delen består af jordbrukare, och som med sådan ifver för-

fäktat jordbrukets rätt och fördel, icke skulle åt denna näring lemna den frihet, hvaraf den otvifvelaktigt är i behof.

Gr. De la Gardie: (Detta yttrande har af talaren icke blifvit återlemnadt).

Hr Wolffelt, Mauritz Constantin: Sedan jag begärde ordet, har Frih. Raab enligt min tanke på ett fullkomligt tillfredsställande sätt gendrifvit de inkast, som blifvit gjorda emot hans förslag att afslå Utsk:ts framställning så till vida, att man skulle inskränka tiden för bränvinsbränning till sex månader om året. Om man än vill såsom riktig erkänna den princip, som man nu temligen allmänt tyckes hylla, nemligen att göra denna näring allt mer och mer fri, samt öfverföra den från jordbruket till städerna, hvilket måste blifva en nödvändig följd af dess frigörande, så måste man dock enligt min tanke akta sig för hvad man i så många andra fall låtit komma sig till last, nemligen att allt för hastigt rusa fram i en viss rigtning och derigenom åstadkomma skada för individen och för näringen; man bör städse hafva för ögonen, att man bör grunda sina förändringar på bestående förhållanden. Om vi således nu i enlighet med nämnda förslag utsträcka bränningstiden till sex månader, så hafva vi dermed tagit ett icke obetydligt steg framåt i den åsyftade rigtningen; och dermed kunna och böra enligt min tanke de Hrr vara belåtna, hvilka önska en slutlig frihet i denna del af vår näringslagstiftning. Jag vill nu icke ingå i undersökning, huruvida bränvinsbränningen är för jordbruket nyttig eller ej; men det säkra är, att en stor del af jordbrukets idkare i vårt land anser den vara det. Många hafva derpå grundat sina beräkningar och sin ekonomi, och att med allt för hastiga omkastningar rubba de bestående förhållandena, kan icke annat än skada näringen, och länder ingalunda till heder för lagstiftarne.

En talare har frågat, hvarför man ej skall låta landtmannen bränna hela året om, för den händelse han finner det med sin fördel förenligt, och sålunda medgifva den af Utsk:t förordade frihet. Härpå vill jag svara, att det kommer sig af den helt naturliga konkurrensen, som gör det för honom omöjligt att bränna under en så lång tid. Den som vill tänka sig in i dessa förhållanden skall lätteligen finna, att om förevarande punkt af Utsk:ts Betänk. bifölls, och vidare, på sätt föreslaget blifvit, stadgandet om maximum borttogs, så skulle det fordras så oerhörda qvantiteter för att under hela året mata ett bränneri, att det endast vore möjligt att idka näringen på sådane orter, der man kunde suga till sig produkter ej blott från när-

mast liggande, utan äfven från längre bort belägna trakter. Det är just denna konkurrens, som äfven verkar derhän, att näringen under sommarmånaderna kan idkas väl i städerna, men omöjligen på landsbygden; dels derför att arbetstiden är så kort och dyrbar, och man ej utan svårighet kan öfverföra den på andra näringar, dels derför, att bränningen den varma årstiden medför olägenheter, hvilka landtmannen icke kan öfvervinna, men som dock äro af den beskaffenhet, att städerna, dem oaktadt, kunna under denna tid genom förbättrade metoder drifva rörelsen med fördel.

Jag får således bedja R. o. Ad. något beakta bestående förhållanden, och icke rusa fram i en rigtning, hvarigenom näringen skadas, utan gå säkert, men försigtigt målet till mötes. Det är med sådane åsigter jag nu instämmer i det förslag, som blifvit af Frih. Raab framställdt, att nemligen bränningstiden må inskränkas till sex månader af året.

Frih. Tersmeden, Wilhelm Fredrik: I allmänhet hyllar jag den åsigt, att man i afseende å den ekonomiska lagstiftningen bör gå försigtigt tillväga med vidtagande af förändringar uti det bestående. Det kan icke förnekas, att uti förevarande punkt en högst genomgripande förändring å bränvinslagstiftningen blifvit föreslagen; och jag hemställer till Hr Tornerhjelm och öfriga ledamöter af Ståndet, hvilka påyrka rättighet för landtmannen att bränna under årets alla 12 månader, huruvida någon verkligen tror, att denna utvidgade frihet skulle komma landtmannen till godo. För min del tror jag det icke. Landtmannen har det i allmänhet ej så ställdt, att han kan bränna under sommarmånaderna, och den nämnda friheten kan således föga lända honom till fördel. Med städerna är deremot ett annat förhållande. Der finnas nemligen i allmänhet präktiga iskällare och andra fördelaktiga förhållanden, på grund hvaraf näringen kan under sommaren der lämpligen bedrifvas. Frågan är således, huruvida det kan vara skäl att vidtaga en lagstiftningsåtgärd, hvarigenom ifrågavarande handtering kommer att öfverflyttas från landsbygden till städerna. För min del tror jag, att hvar och en, som tänkt sig in i dessa förhållanden, dertill måste svara nekande.

Man har ordat så mycket om åtgärders vidtagande för att förbättra jordbrukets ställning. Jag får emedlertid uppriktigt bekänna, att jag ännu ej sett några praktiska resultater deraf; och jag måste på det bestämdaste motsätta mig hvad som nu blifvit föreslaget, emedan jag är fullt öfvertygad, att det länder till jordbrukets skada. Detta gäller visserligen ej det Svenska jordbruket i all-

mänhet, ty vi veta, att ifrågavarande näring är mycket koncentrerad i vissa delar af landet, under det den i andra är mycket obetydlig; men det finnes dock provinser, såsom t. ex. Christianstads, Blekinge och äfven Elfsborgs län, der bränvinsbränningen drifves i en betydande skala, och der landtmannen ordnat sin hushållning just med afseende derpå. Att nu genom ett beslut, som ingalunda är af behofvet påkalladt, åstadkomma en rubbning uti dessa förhållanden, anser jag ej vara lämpligt. Tvertom tror jag det vara lagstiftarnes skyldighet att behörigen aktgifva på det bestående. Jag kan derföre ej finna, att det är till jordbrukets fromma, man framlagt ifrågavarande förslag; och jag är öfvertygad, att det Stånd, som hufvudsakligen representerar landtmannaintresset, ej skulle med tacksamhet emottaga den föreslagna utvidgningen. För min del skulle jag anse lämpligast, att bränningstiden utsträcktes till 7 månader af året; och skulle jag i sådant hänseende vilja undantaga månaderna Maj—September.

Hvad beträffar Utsk:ts förslag rörande kortare bränningsterminer, så vill jag visserligen ej motsätta mig detsamma, ehuru jag anser dem vara väl korta. Vi veta, att genom den förändring i bränvinslagstiftningen, som skedde år 1854, åstadkoms en stor revolution uti dåvarande förhållanden. Före denna tid hade nemligen bränvinsproduktionen ansetts såsom ett uteslutande privilegium för landtbruket; men genom nämnda förändring betogs landtbruket en sådan uteslutande rättighet. Då man nu vill taga steget fullt ut i denna rigtning, kan jag ej annat än motsätta mig en sådan åtgärd; och vågar jag derför anhålla, att, med afslag å Utsk:ts förslag, tiden för bränvinstillverkning måtte bestämmas till 7 månader om året, eller, för den händelse detta mitt förslag ej vinner understöd, till 6 månader om året.

Frih. von Schulzenheim: Ehuru jag helst skulle se, att voteringen genast företoges, då jag föreställer mig, att flertalet af R. o. Ad:ns ledamöter redan stadgat sina åsigter i frågan, kan jag dock ej underlåta att till besvarande upptaga några anmärkningar, ehuru obehagligt det för mig än är att vid hvarje paragraf nödgas flere gånger begära ordet. Jag gör det derför, att några af dessa anmärkningar äro af beskaffenhet att hos dem, hvilka ej trängt dess djupare i frågan, kunna alstra skefva åsigter i saken. Ehuru tröttsamt det således än kan blifva för Hrr:ne och äfven för mig, nödgas jag till granskning upptaga några af de framlagda argumenterna.

Jag vänder mig i detta hänseende först till Gr. Sparre. Gr:n har sagt, att borttagande af inskränkning i bränningstiden skulle verka derhän, att idkande af ifrågav:de nä-

ring blefve ett monopol för städerna. Enligt min tanke kommer så ingalunda att blifva fallet. Blir det icke fördelaktigt att bränna på landet, så blir det ingalunda fördelaktigare att göra det i städerna; ty vi böra ihågkomma, att vi icke bränna på hvete eller de dyrbaraste produkter vi ega, utan synnerligast på rotfrukter och andra rudimaterier, hvilka icke tåla lång transport, och deraf följer, att bränvinsbränningen, om den skall bedrifvas fördelaktigt, måste ske nära det ställe, der rudimaterierna finnas. En annan anledning, hvarför denna näring ej i städerna med större fördel kan drifvas i någon större skala, är, att affallet vid bränningen, hvilket betingar en icke ringa del af inkomsten, svårligen der kan afsättas, eller finna användning i städerna, om bränneri drifves i stor skala. Genom att frigöra tiden för bränvinsbränningen drifver man den således ej till städerna; ej heller är det att befara, att tillverkningsbeloppet per dag skall i någon väsendtlig mån stiga, utan tvertom bränvinsbränningen drifvas på längre tid, men med vida mindre daglig tillverkning, hvilket äfven är det sätt, hvarigenom denna fabrikation mest gagnar jordbruket.

Hvad beträffar den åsigt, som vid en föreg:de riksdag blifvit af Hr von Hartmansdorff uttalad, så får jag erinra derom, att den lagstiftning, hvarigenom något förnuft först inkom uti bränvinslagstiftningen, likväl endast var en öfvergångslagstiftning, och man kan icke begära, att denna lagstiftning skall stadna på samma punkt, sedan det dermed afsedda ändamålet vunnits. Det finnes intet land på jorden, der det lönar sig att på importerade varor under hela året fabricera bränvin, med undantag af Holland, som importerar mais från sina kolonier, och enbär från Sverige, och deraf tillverkar en genever, som finner afsättning i alla verldsdelar. Såsom ett slutligt skäl för bifall till Utsk:ts förslag vill jag anföra en omständighet, eller rättsgrundsats, hvilken jag anser så slående och bevisande, att den kullkastar alla motsidans argumenter och beräkningar. Det är nemligen, att när det är tillåtet för hvarje Svensk man att under hvarje tid af året importera bränvin, som blifvit i utlandet tillverkadt, så är det en orimlighet att förbjuda Svensk man, som finner det med sin fördel förenligt, att samtidigt producera bränvin här, vare sig han bor i staden eller på landet.

Gr. Liljencrants åter har framställt anmärkningar med afseende på en sednare paragraf, och synnerligast sysselsatt sig med stadgandet rörande minimum. Då emedlertid denna fråga ej egentligen nu är föremål för behandling, vill jag uppskjuta med besvarandet af nämnda anmärkningar, till dess denna § förekommer.

Jag fortsätter min anhållan om bifall till Utsk:ts hemställan.

Gr. Björnstjerna: Jag anhåller att med några ord få till besvarande upptaga de anmärkningnr, som blifvit framställde emot de af mig uttalade åsigter. Flere talare hafva påpekat nödvändigheten af att framgå varligt och faran af ett allt för hastigt framrusande i en viss rigtning. Jag hemställer emedlertid, huruvida man med skäl kan påstå, att vår bränvinslagstiftning gått allt för hastigt framåt. För 12 år sedan antogs ett nytt system, hvarigenom åsyftades att så småningom göra rörelsen fabriksmässig och borttaga husbehofsbränningen. Efter allt hvad jag kan finna, hafva R. St:r sedan dess konseqvent fullföljt samma plan. Jag medger visserligen, att detta skett i strid med Bonde-St:ts önskan, men å andra sidan vågar jag påstå, att det varit i öfverensstämmelse med den upplysta delen af nationens åsigt. Nu ropar man högljudt att antagandet af K. M:ts förslag skulle vara att nedbryta, att kullkasta de landtmannafabriker, lagstiftningen sjelf framkallat, men dessa äro inga bevis, och dessa sednare saknas ännu fullständigt för den satsen att städernas brännerier skulle arbeta under så mycket bättre konjunkturer än de på landet, att dessa sednare måste gå under. Tvärtom, Frih. Raab har sjelf medgifvit, att det mångenstädes på landet finnes massor af potatis, som ruttna bort, emedan den ej tål transportkostnaden till staden. Jag hemställer då, om det icke är mera sannolikt, att dessa massor komma att fortfarande som hittills föras till närmaste bränvinsfabrik på landet, än att de, med gifven förlust för producenten, skulle söka sin väg till de fruktade brännerierna i städerna. Då härtill kommer bränsle, byggnadsmaterialier och dagsverken, allt betydligt billigare på landet än i städerna, samt slutligen ladugårdens utfodring med dranken, kan jag icke inse att våra landtbrännerier nu löpa någon synnerlig fara.

Troligt är visserligen, att rättigheten att bränna under årets alla 12 månader, icke kommer att i sin fulla utsträckning begagnas af landtmannen, men en fördel måste det väl dock vara, att hvar och en kan bränna huru länge och under hvilken tid af året han finner för sig lämpligast. Om kreatursexporten till England kommer att fortfara, torde det dessutom icke blifva omöjligt att på landet bränna med fördel, äfven under sommarmånaderna. Kanske skulle derigenom hos oss kunna åvägabringas enahanda förhållande som i Schleswig och Holstein, der kreatursgödning i stor och lönande skala bedrifves om sommaren på landet i samband med bränvinsbränning. Att förslaget är nyttigt för städerna medgifver jag gerna,

men ser deri intet ondt. Det vill nästan synas, som om man här ansåg det vara landtbrukets undergång, när någon fördel tillskyndas städerna. För min del betraktar jag landtmannen och stadsbon såsom lika berättigade Svenska medborgare, och gläder mig när fördelar tillskyndas såväl den ena som den andra. Det hela vinner derpå. Under sådane förhållanden ogillar jag den afundsjuka, som här gifvit sig luft, och finner fortfarande intet skäl att frångå den åsigt, jag förut uttalat.

Hvad den af Utsk:t förordade korta bränningsterminen angår, anser jag förslaget i denna del inkonseqvent. Utsk:t har försökt att befordra bränvinsbränningens förvandlande till fabriksnäring, men samtidigt tillstyrkt att man skulle få anmäla sig till bränning under en tid af endast 14 dagar. Jag hemställer emedlertid, huruvida det är tänkbart, att en fabriksnäring skulle med fördel kunna bedrifvas under så kort tid som en half månad. Ett dylikt stadgande vore en återgång till husbehofsbränningen. Jag tror det derföre vara skäl att vidblifva det gamla stadgandet, att den minsta tid, för hvilken man får anmäla sig till idkande af bränvinsbränning, är en månad. Dermed vill jag dock icke motsätta mig årets indelande i 24 bränningsterminer.

Jag får i öfverensstämmelse härmed anhålla, att två terminer måtte bestämmas såsom den minsta tid, hvarunder bränvinsbränning får idkas.

Många ledamöter hördes nu ropa på propos.

Hr von Kræmer, Anders Robert: Jag anhåller att endast ett par ögonblick få taga R. o. Ad:ns uppmärksamhet i anspråk.

Man har under debatten om Franska handelstraktaten ordat så mycket om den fara, som för ifrågav:de näring skulle uppkomma genom konkurrens med Franskt drufbränvin, och äfven jag uttalade då de farhågor, jag i sådant hänseende hyste och till en del ännu hyser. Nu tyckes emedlertid alla andra hafva glömt bort dessa farhågor, nu då det gäller att medgifva frihet åt bränvinsnäringen, på det den må kunna uthärda nämnda konkurrens. Visserligen har på sednaste tiden priset på drufbränvin stigit, så att den mest öfverhängande faran är förbi, och till Bränvinskontrollbyrån inkomne uppgifter gifva vid handen, att bränvinsbrännarne i landet åtminstone för tillfället ej hysa någon farhåga för denna konkurrens, enär tillverkningsbeloppet nu är högre än tillförne. Detta hindrar dock icke, att en ofördelaktig konjunktur kan återkomma, och då är det af vigt, att handteringen är fri.

Jag kan icke rätt fatta ordandet derom, att arbetslönerna skulle på landet vara högre än i städerna. I allmänhet tror jag, att ett alldeles motsatt förhållande eger rum. En talare har sagt, att man ej bör störa någon uti de förhållanden, hvaruti han till följd af näringslagstiftningen blifvit införd. I min tanke utgör dock just detta ett skäl, att nu vidtaga den föreslagna förändringen. Näringsidkaren kan nemligen ej med full säkerhet och trygghet drifva sin handtering, förrän lagstiftningen, i hvad den rörer hans näring, blifvit fullkomligt fri. Först då kan han med tillförlitlighet uppgöra sina kalkyler.

Af dessa i korthet anförda skäl, yrkar jag bifall till Utsk:ts förslag.

Gr. Sparre: Hvad är det för tal om frihet J fören, Mina Hrr! Är meningen att göra bränvinsbränningen fri? Är meningen att nedsätta minimum? Nej, jag är fullt öfvertygad, att när frågan derom förekommer, så framställes icke något yrkande i sådan syftning. Det är således icke värdt att fortfara med detta tal om frihet, ty vi vilja icke göra näringen fri, på det landet ej må öfversvämmas af bränvin.

Gr. Björnstjerna har förklarat, att han ej blifvit öfvertygad af de skäl, som emot hans åsigt blifvit anförde. Jag får för min del förklara, att Gr:ns argumenter ej heller kunnat rubba mig uti min öfvertygelse. Gr:n har sagt, att vi visserligen beslutat drawback, men att, om en lönande export af bränvin skall kunna komma till stånd, så måste näringen frigöras, på det den må kunna bedrifvas i städerna. Jag säger deremot, att Hrr:ne icke vilja frigöra bränvinshandteringen, utan J vlljen monopolisera den i städerna; ty endast städer, som hafva en direkt import, kunna bränna om sommaren, men för landsbygden är det en ren omöjlighet att under denna tid idka näringen.

Ropen på propos. förnyades.

Frih. Sprengtporten: Med anledning af Gr. Björnstjernas framställda förslag derom, att minsta tiden för bränvins-brännings idkande skulle bestämmas till två månader, ber jag att få fästa uppmäksamheten derpå, att det för närv:de är bränvinsbrännare tillåtet, att, sedan han anmält sig att bränna en eller flera terminer, ytterligare anmäla sig för en half termin. Nu skulle Gr:ns förslag lätteligen kunna förstås såsom åsyftande att göra en inskränkning häruti, så att man hädanefter ej skulle ega rätt att anmäla sig för en half termin, sedan man förut erhållit rättighet att bränna under tvenne terminer.

Som emedlertid denna rättighet, i betraktande af den olika tillgång på rudimaterier, som på olika tider förefinnes, ofta kan vara för bränvinbrännaren af vigt, skulle jag önska, att, i likhet med hvad hittills egt rnm, det jemväl enligt den nya lagen måtte medgifvas, att den, som anmält sig att bränna under två termin*er*, sedermera eger rätt att ytterligare anmäla sig för en termin eller 14 dagar.

Frih. Alströmer, Oscar: Jag har begärt ordet, hufvudsakligen på det en röst för bifall till Utsk:ts förslag må höjas äfven från den trakt, jag tillhör. En talare har förklarat sig till jordbrukets förmån yrka, att bränningstiden måtte bestämmas till 6 månader af året. Jag får emedlertid erinra derom, att de få af Bonde-St:s ledamöter, hvilka reserverat sig mot förev:de förslag, hafva önskat, att näringen skulle få bedrifvas 7 månader af året; det ser således ut, som om det af nämnde talare framställda yrkande ej just vore i landtbrukets intresse.

Hvad i öfrigt sjelfva saken angår, så ber jag att få fästa uppmärksamheten på en omständighet, som ännu icke blifvit af någon talare påpekad. Enligt min tanke är neml. näringens frigörande det enda verksamma korrektiv emot det så kallade bränvinsskojet, hvilket på många ställen eger rum. Dessutom är det klart, att derigenom en större fasthet i spanmålspriserna och penningeförhållanderna skall uppkomma.

Gr. Sparre: Jag afstår från mitt särskildta yrkande och förenar mig uti den anhållan, att bränningstiden måtte bestämmas till 7 månader om året.

Gr. Liljencrants: Med anledning af Frih. Sprengtportens sednaste anmärkning, ber jag att å egna och, som jag tror, äfven å Gr. Björnstjernas vägnar få förklara, att meningen icke är att göra någon inskränkning uti den hittills medgifna rättigheten att anmäla sig att bränna ytterligare 14 dagar, sedan man förut anmält sig för en eller flere månader. Meningen är endast att stadga, att man icke eger att i en följd anmäla sig för kortare tid än en månad.

Frih. Sprengtporten: Det må vara godt och väl att Gr. Liljencrants icke har för afsigt att åstadkomma någon inskränkning i det omnämnda hänseendet; men hufvudfrågan är, huruvida paragrafen blifvit så uppställd, att icke missförstånd kan uppstå. Det är en sådan farhåga jag hyser och derifrån härflöt min nyss framställda anmärkning.

För att icke förorsaka någon meningssplittring i afseende å tiden för rättigheten att bränna, får jag förena mig uti den anhållan, som i sådant hänseende blifvit af Gr. Sparre framställd.

Frih. Tersmeden: Jag får anhålla, att de 7 månader, hvilka jag föreslagit såsom den tid hvarunder bränvin får tillverkas, måtte beräknas från den 15 Oktober till den 15 Maj.

Frih. Raab: För att minska antalet propos:r, vill äfven jag instämma med dem, som yrka att bränningstiden måtte bestämmas till 7 månader.

Hr Wolffelt: Af samma skäl får äfven jag förena mig med dem, som yrka bränningstidens bestämmande till 7 månader.

Gr. Liljencrants: I enlighet med den åsigt, jag uttalat rörande kortaste tiden, hvarunder bränvinsbränning får idkas, skulle jag önska det tillägg till förev:de paragraf, att ingen eger anmäla sig till idkande af bränvinsbränning under kortare tid än två terminer i sender.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats fulländad, förmälte Hr Gr. o. Landtm., att under densamma hade yrkats dels bifall till Utsk:ts förslag oförändradt; dels af Gr. Björnstjerna bifall dertill med den förändring, att två terminer i sender skulle vara den kortaste tid, hvarunder bränvinstillverkning finge utöfvas; dels ock af Frih. Tersmeden, att bränvinstillverkning skulle få utöfvas endast under 7 månader af året, eller under tiden från den 15 Oktober till den 15 Maj; och torde det vara lämpligast, att de af hvarandra oberoende frågorna om den tid hvarunder bränvinstillverkning finge ega rum, samt denna tids indelning i terminer, gjordes till föremål för särskilda propos:r.

Ropades ja.

Härefter framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till Utsk:ts förslag, att bränvinstillverkning må vara tillåten under alla tider af året, hvarvid svarades många ja, blandade med nej, och sedermera propos. på antagande af Frih. Tersmedens förslag om bränvinstillverkningtidens bestämmande till 7 månader af året, då svaren utföllo med många nej, blandade med ja; hvarefter och sedan propos. på bifall till Utsk:ts ifrågav:de förslag blifvit förnyad samt med många ja, blandade med

nej, besvarad, Hr Gr. o. Landtm. förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Sedan votering begärts, uppsattes och justerades följ:de voterings-propos.:

»Den som bifaller sammansatta Bevilln.-, Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.- Utsk:ts i Betänk:t N:o 1 gjorda hemställan, att bränvinstillverkning må vara tillåten under alla tider af året, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, beslutar R. o. Ad. att sådan tillverkning må ega rum under 7 månader, eller från den 15 Oktober till den 15 Maj.»

Voteringen företogs och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 50.
Nej — 27.

Efter gjord erinran derom, att i fråga om bränvinstillverknings-tidens indelning i terminer samt den kortaste tid, hvarunder tillverkningen finge utöfvas, hade yrkats dels bifall till Utsk:ts förslag och dels af Gr. Björnstjerna bifall till detsamma med den förändring, att två terminer i sender skulle blifva den kortaste tid, hvarunder tillverkning af bränvin finge ega rum; framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till Utsk:ts förslag och sedermera propos. på bifall till Gr. Björnstjernas yrkande, hvilka båda propos:r med blandade ja och nej besvarades; hvarefter och sedan propos. på bifall till Utsk:ts förslag förnyats samt med blandade ja och nej besvarats, Hr Gr. o. Landtm. förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Votering begärdes, med anl. hvaraf uppsattes och justerades följande voteringspropos.:

»Den som bifaller Sammans. Bevilln.-, Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts i Betänk:t N:o 1 gjorda hemställan, att i afseende å bränvinstillverkning året indelas i 24 terminer, hvilka taga sin början den 1 och 16 i hvarje månad, och att tillverkaen må af dessa välja, hvilken eller hvilka och huru många han åstundar, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner

Vinner nej, bifaller R. o. Ad. denna hemställan med den förändring, att två terminer i sender skola vara den kortaste tid, hvarunder bränvinstillverkning får utöfvas.»

Efter denna voterings utgång hade rösterna utfallit sålunda:

Ja — 19.
Nej — 29.

Betänk:ts vidare föredragning uppskjöts härefter till nästa plenum.

Gr. Mörner, Carl Göran: Jag får anhålla, att å fördragningslistan till nästa plenum måtte främst uppföras Stats-Utsk:ts hittills endast en gång bordlagda Mem. N:o 81, som innehåller åtskilliga förslag till voteringspropos:r.

Till detta förslag lemnade R. o. Ad., uppå gjord propos., sitt bifall.

R. o. Ad. åtskiljdes kl. ¼ 11 e. m.

In fidem,
O. Brakel.

Lördagen den 12 Maj 1866.

Plenum kl. 10 f. m.

Justerades ett prot.-utdrag för den 11 dennes.

Upplästes ett utaf Hr af Geijerstam, Carl Fredrik, ingifvet mem. af följande lydelse:

Jag anhåller, att, med bibehållande af min riksdagsmannarätt, få afsäga mig min plats såsom suppleant i Bevilln.-Utsk:t.

Till denna anhållan lemnade R. o. Ad., uppå gjord propos., sitt bifall.

Hr Silfverstolpe, David August Leonhard: Som jag ämnar afresa från staden, får jag anhålla att, med bibehållande af min riksdagsmannarätt, få afsäga mig att vara bänkman, äfvensom suppleant i Stats-Utsk:t.

Sedan R. o. Ad. jemväl härtill samtyckt, anmodades Ståndets Hrr Elektorer att utse en suppleant i Stats-Utsk:t efter Hr Silfverstolpe och en suppleant i Bevilln.-Utsk:t efter Hr af Geijerstam.

Företogs val af en revisor i stället för Gr. af Ugglas, Carl Ludvig Fredrik, för att å R. o. Ad:ns vägnar deltaga uti innev:de års revision af Stats-, Banko- och Riksgäldsverkens tillstånd, styrelse och förvaltning; och befanns, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedd:

Frih. Leijonhufvud, Broder Abraham, Kapten vid Kongl. Ingeniörkorpsen, med 34 röster.

Företogs val af ordförande i Riddarh.-Direktionen och dess suppleant; och befunnos vid valförrättningens slut hafva blifvit utsedde till

Ordförande:

H. Exc. Hr Gr. Sparre, Gustaf Adolf, f. d. Just.-Stats-Minister, President, m. m., med 41 röster.

Suppleant:

Gr. Liljencrants, Gustaf Fredrik, Landshöfding, med 40 röster.

Företogs val af ledamöter och suppleanter i Riddarh.-Direktionen, och befunnos hafva blifvit utsedde till

Ordinarie ledamöter:

Frih. Leijonhufvud, Carl Gustaf, Revisions-sekreterare, med 42 röster.
Frih. Bennet, Carl Stefan, Kammarherre, med 43 röster.
Frih. Cederström, Claës Rudolf, Kammarherre, med 42 röster.
Hr Leijonancker, F. W. E. C., Öfverste-Löjtnant, med 43 röster.
Hr Tornerhjelm, Johan Abraham, Öfverste-Löjtnant, med 43 röster.
Hr von Prinzencreutz, Bernhard Wilhelm, Expeditions-Sekreterare, med 43 röster.

Suppleanter:

Frih. Beck-Friis, Joachim Tawast, Major, med 42 röster.
Hr af Wirsén, Thure, Öfverste, med 39 röster.
Frih. Leuhusen, Frans Oscar, Konstit. Revisions-Sekreterare, med 39 röster;
sedan genom lottning mellan dem, som erhållit 39 röster, blifvit bestämd den ordning, i hvilken de skulle såsom suppleanter ingå.

Företogs val af 14 ledamöter och 6 supplennter i förstärkt Konst.-Utsk.; och befunnos, efter valförrättningens slut, hafva blifvit utsedde till

Ledamöter:

N:o 66. Gr. Sparre, Eric, med 60 röster.
» 117. » von Stedingk, Ludvig, med 37 röster.
» 142. » von Saltza, Filip, med 37 röster.
» 44. Frih. Wrede, Fabian Casimir, med 57 röster.
» 210. » Ehrencrona, fullm. Hr Björnstjerna, Johan Magnus, med 37 röster.
» 236. » Stjerneld, N. A., med 60 röster.
» 245. » Lagerfelt, I. C. A., med 37 röster.

N:o 360. Frih. Trolle, fullm. Frih. Bennet, C. S., med 37 röster.
» 399. » von Beskow, fullm. Gr. von Rosen, G., med 37 röster.
» 15. Hr Ribbing, G., med 37 röster.
» 258. » Svenske, fullm. Frih. Cederström, R., med 37 röster.
» 601. » Uttermarck, fullm. Frih. Alströmer, J. O., med 57 röster.
» 645. » Möllersvärd, C. H., med 37 röster.
» 2325. » Fåhræus, E., med 60 röster.

Suppleanter:

N:o 1255. Hr von Schantz, M., med 36 röster.
» 1708. » von Walden, fullm. Hr Blomstedt, C., med 36 röster.
» 775. » Mannerfelt, fullm. Frih. Palmstjerna, Hj., med 36 röster.
» 331. » Frih. Adlercreutz, C. G., med 36 röster.
» 2145. A. Hr af Nordin, G., med 36 röster.
» 1513. Hr Frisenheim, fullm. Hr Tornerhjelm, J. C. A., med 35 röster;

sedan lottning blifvit anställd mellan de ledamöter, som erhållit 36 röster, till bestämmande af deras ordning såsom suppleanter.

Anmäldes och bordlades från nedannämnde Utsk. inkomna Utlåt., Mem:r och Betänk:n, neml. från

Bevillnings-Utskottet:

N:o 10, i anl. af dels gjorda anmärkningar mot vissa delar, dels ock Riks-Ståndens skiljaktiga beslut i afseende å andra delar af Betänk:t N:o 4, ang:de stämpelpappersafgiften;

N:o 11, i anl. af erhållen återremiss af Bevilln.-Utsk:ts Betänk. N:o 7, i fråga om den för de Kongl. personerne och utrikes sändebuden stadgade tullfrihet m. m.;

N:o 12, i anl. af Riks-Ståndens skiljaktiga beslut ang:de tullbevillningen;

Lag-Utskottet:

N:o 49, i anl. af återremiss af Lag-Utsk:ts Betänk. N:o 18, öfver R. St:rs Just.-Ombudsmans motion i afseende på kärande parts skyldighet att gifva vederparten del af uppskofs-beslut;

N:o 50, i anl. af återremiss af Lag-Utsk:ts Betänk. N:o 24, öfver väckta motioner om förändrade stadganden

i afseende på vilkoren för rättighet att fullfölja mål hos Hofrätterna och Högsta domstolen;

Sammansatta Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet:

N:o 9, i anl. af väckta motioner om förändring af gällande stadganden ang:de skyldighet för prest att från predikstolen uppläsa allmänna författningar och kungörelser m. m.;

N:o 10, i anl. af väckta motioner ang:de ändringar i gällande föreskrifter rörande hemmansklyfning; samt

N:o 11, i anl. af väckt motion om ändring af 28:de kap. 1:sta §:n Byggninga-balken, i fråga om afståndet mellan gästgifvaregårdar.

Hr Gr. o. Landtm. tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till fortsättande af plenum kl 6 e. m.

Vid föredragning af Stats-Utsk:ts d. 9 dennes bordlagda Mem. N:o 81, i anl. af Riks-Ståndens skiljaktiga beslut uti åtskilliga frågor, rörande regleringen af utgifterna under Riksstatens 6:te Hufvudtitel, godkände R. o. Ad. de i 1:sta och 2:dra punkterna föreslagna voteringspropos:na och lade Mem:t i öfrigt till handlingarne.

Fortsattes föredragningen af sammansatta Bevilln.-, Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts Betänk. N:o 1, ang:de vilkoren för bränvins tillverkning.

§ 3, tillkännagafs vara oförändrad.

§ 4.

Utsk:ts första hemställan.

Gr. Liljencrants, Gustaf Fredrik: För min del kan jag icke medgifva, att förev:de förslag är välbetänkt. Då jag i går yrkade på bifall till Utsk:ts förslag i § 1, såvidt det afsåg medgifvande af en friare utöfning af bränvinshandteringen, föreställde jag mig, att det måhända icke vore omöjligt, att bränvinstillverkning i fabrik skulle kunna förekomma på landet. Jag tänkte då, att, om med 300 arbetsdagar och 1000 kannors daglig tillverkning 300,000 kannor, hvartill 12,500 tunnor råg erfordras, årligen kunde vid ett bränneri tillverkas, skulle många sådane brännerier med stor fördel kunna anläggas å landet. Åtminstone de jordbrukare, som drifva sitt

jordbruk med förlagskapital och således kunna hålla sin spanmål under längre tid, skulle neml. beredas stora fördelar, om de under sommar- och första höstmånaderna kunde förlägga ett i trakten beläget bränneri med spanmål, och således veta, att de genom en sådan hushållning hade att påräkna en säker afsättning. Men, om man skulle utsträcka bränvinsbränningen, såsom här är föreslaget, och borttaga maximum, skulle följden deraf blifva, att den kringliggande trakten alldeles icke skulle kunna förmå mata ett så beskaffadt bränneri, utan brännerierna komma att förläggas till de större städerna, der tillgång på spanmål med mera visshet kan påräknas. Af detta skäl yrkar jag, att det nuv:de maximum af 1000 kannor måtte bibehållas.

Frih. Sprengtporten, Jakob Wilhelm: Om man, i öfverensstämmelse med det beslut, R. o. Ad. redan fattat i afseende å bränvinstillverknings utöfvande under hela året, beräknar, att bränvin tillverkas under 300 dagar, skulle, äfven med bibehållande af det nuv:de maximum af 1,000 kannor, tillverkningen uppgå till 300,000 kannor eller, enligt nu gällande pris, till ett värde af 400,000 rdr. Det förefaller mig som om redan detta produktionsbelopp är för högt, och jag kan således icke finna gagneligt att tillfälle beredes att utvidga tillverkningen ännu mera. Om, såsom föreslaget är, maximum bortages och tillfälle att drifva bränvinstillverkning i ännu större skala än nu öppnades, skulle det endast i stapelstäderna, der tillgång finnes på import af främmande rudimaterier, hufvudsakligen råg och sämre mjöl, blifva möjligt att drifva en sådan handtering, och det är icke osannolikt, att den skulle komma att rotfästa sig der i anseende till de fördelar, som ladugårds-hushållning i städer erbjuder. Men jag tror icke, att om man tager i betraktande i allmänhet handelns ställning hos oss, det kan vara något statsintresse att uppmuntra en sådan produktion, som hufvudsakligen grundar sig på fremmande import. Jag vet mycket väl, att den här ifrågasatta ytterligare friheten i bränvins tillverkning står mycket nära tillsammans med de allmänna frihandelsåsigterna, men som jag icke hyser frihandelsåsigter i det hänseende, som andra ledamöter här göra, finner jag det betänkligt och förenadt med stora olägenheter att borttaga det nuv:de maximum, samt förenar mig derföre i Gr. Liljencrants' yrkande, att det måtte bibehållas.

Äfvenledes får jag motsätta mig nedsättning af maximum till 200 kannor. En sådan åtgärd skulle nemligen, enligt min åsigt, innebära en rubbning af de principer, som hittills visat sig gagneliga, och icke bereda åtmin-

stone de större jordbrukarne några fördelar, utan skulle endast medföra ökade kostnader för staten.

Frih. v. Schulzenheim, David: Det måste alltid vara med en känsla af ledsnad, som man hör grundsatser framställas, åsyftande att icke ställa den ena medborgaren i full jemnlikhet med den andra. Påståendet, att bränvinslagstiftningen är en undantagslagstiftning i alla länder, är visserligen sannt så till vida, att bränvinstillverkningen måste omgärdas med kontroll och att Staten af densamma hemtar en stor del af sina inkomster, men man måste dock besinna, att der bakom finnes en rätt, som icke får trampas under fötterna. Hrr:ne måste ihågkomma, att den bränvinslagstiftning, som nu i viss mån behöfver jemkas, är en öfvergångslagstiftning och icke kan under 100 år stå på samma punkt. Sedan grundsatser om näringsfrihet tillämpats å nästan alla andra näringar, vore det att demoralisera begreppet om rättvisa, om man behandlade vissa klasser, såsom om de icke förtjenade att uppmuntras i lika grad som andra. Den som valt till yrke att producera sprit, i den fulla öfvertygelsen, att det för hans jordbruk är nyttigt, är i sin goda rätt, att anses såsom lika hederlig karl som någon annan och att hans handtering icke på förhand skall stämplas såsom dålig eller brottslig. Då man icke fordrar af bagaren, att han skall på förhand anmäla, om han vill tillverka 200 eller 300 bullar, eller klädestillverkaren huru många alnar kläde han kan komma att vid sin fabrik producera, är det orätt att tvinga en bränvinstillverkare att på förhand uppgifva, huru stor produkt han tror sig kunna åstadkomma med de rudimaterier, han eger. Det är Hrr:ne bekant, att i vissa delar af landet, i följd af jordmånens beskaffenhet, potatis företrädesvis måste produceras, och det är Hrr:ne lika väl bekant, att denna växt ofta är föremål för en hastigt påkommande sjukdom. Under de år, då potatisen håller sig frisk, yppar sig tillfälle att köpa sådan vara först småningom, då deremot under de år, då sjukdomen utbreder sig, marknaden hastigt öfversvämmas af nämnde vara. Kan det vara rätt att förvägra bränvinstillverkarne att begagna sig af de olika konjunkturer, som sålunda erbjuda sig? Jag skall taga ett annat exempel. Om ett fartyg, lastadt med spanmål, strandar och det blir nödvändigt att med det första använda lasten, bör det då vara en bränvinstillverkare förbjudet att anmäla sig till att under en månad förvandla denna last i bränvin? Är det deremot icke en nationalvinst, om sådant kan ske? Staten bör utöfva sträng kontroll öfver bränvinstillverkningen, så att Staten för hvarje producerad kanna erhåller den derföre stadgade skatt, men något annat har Staten

icke rätt att fordra af denna handtering. Jag är visserl. öfvertygad om, att, derest tiden för bränvinsbränning blifver utsträckt och minimum för dagliga tillverkningen i sammanhang dermed nedsatt, ingen kommer att anmäla sig för tillverkning öfver 1,000 kannor, utom vid sådana undantagsfall, som de af mig omnämnda; men just för sådana undantagsfall bör frihet existera, ty då länder den såväl jordbrukaren som landet till stort gagn.

Ännu en gång upprepande, att det är orätt att icke medgifva bränvinstillverkningen samma frihet som alla andra näringar, får jag anhålla om bifall till Utsk:ts förslag.

Gr. af Ugglas, Ludvig: Då under nästföregående plenum en temligen liflig strid fördes ang. utsträckning af tiden för bränvinsbränning, ville jag icke deltaga i densamma för att ej onödigtvis förlänga diskussionen. Jag är dock fullt öfvertygad om att det då fattade beslutet är riktigt, och detta af tvenne skäl. Det ena är det, att genom en utsträckning af tiden jemnas förhållandet mellan produktion och konsumtion, enär bränvinstillverkarne icke såsom förut behöfva börja bränna ungefär samtidigt, utan att veta huru många anmälningar inkommit och utan att kunna rätta sig efter prisförhållandena. Nu deremot kunna de hålla sig tillbaka, då de af de låga bränvinsprisen finna att öfverskott af produktion eger rum, men kunna i motsatt fall börja handteringen, hvarigenom uppstår ett vida jemnare, år efter år räknadt, förhållande mellan produktion och konsumtion, hvilket länder till fördel, ej endast för tillverkarne sjelfva, utan äfven för Staten, som endast derigenom med säkerhet kan beräkna huru stor konsumtionsskatt å bränvin kan åsättas. Det andra skälet är det, att derigenom bortfaller det förhållande, hvaröfver man hört bränvinstillverkarne klaga, eller att de, då de endast fingo bränna en kortare tid, icke kunde konkurrera med utlänningen. Såsom sagdt, anser jag således det ofvannämnde beslutet vara rigtigt. Deremot kan jag ej förneka, att genom detsamma en ej obetydlig förändring i bränvinshandteringen kommer att inträffa, enär dels de mindre brännerierna ej hädanefter kunna konkurrera med de större, dels ock de stora fabrikerna ej kunna anläggas på andra orter, än der lätthet finnes att samla ett betydligt förlag af den råvara, som skall användas. Vid sådant förhållande torde en häftig öfvergång vara skadlig. Ett korrektiv deremot torde vara att ej på samma gång utsträcka tiden och borttaga maximum, enär, om det senare bibehålles, öfvergången måste ske mera småningom; och får jag derföre anhålla, att R. o. Ad. ville, med afslag å Utsk:ts hemställan, bibehålla stadgandet om ett maximum för bränvins tillverkning af 1,000 k:r.

Frih. von Schwerin, Jules: De talare, som förut haft ordet i denna fråga, tyckas egentl. hafva fästat sig vid den inländska marknaden och förbisett den stora fördel, vi skulle hafva af att så ordna vår bränvinshandtering, att vi äfven skulle kunna uppträda på den utländska marknaden. För icke många år sedan kunde man definiera bränvinshandteringen såsom en näring, hvilken var så reglerad, att man med största möjliga produktionskostnad skulle skörda minsta möjliga vinst. Lyckligtvis har man nu öfvergifvit sådane åsigter och börjar inse det rigtiga i att äfven gifva denna näring friare tyglar. Då vi nu veta, att Holland skördar stor vinst på bränvinshandeln, ser jag ej något skäl, hvarföre icke äfven Sverige skulle kunna på ett för sig förmånligt sätt uppträda på verldsmarknaden såsom ett bränvinsexporterande land, men derföre fordras naturligtvis, att hvar och en erhåller rätt att producera så mycket han önskar af denna vara. Man har här uttalat den farhåga, att genom medgifvandet af en sådan rätt bränvinsnäringen skulle öfverflyttas till städerna. Ehuru jag icke skulle hafva något deremot, emedan alltid rik stad gör rik landsort, tror jag dock ej att städerna i detta fall kunna med fördel konkurrera med landet, enär de ej i lika grad som landet kunna profitera af en af bränvinsbränningens biprodukter, neml. jordbrukets s. k. guldgrufva.

Jag yrkar bifall till Utsk:ts hemställan i denna punkt.

Hr v. Kræmer, Anders Robert: Jag hemställer till R. o. Ad., huruvida det skulle vara i öfverensstämmelse med R. o. Ad:ns i går fattade frisinnade beslut, hvilket innebar ett frångående af de gamla principerna att reglementera för bränvinshandteringen på annat sätt än för alla andra näringar, om, säger jag, det skulle med ett sådant frisinnadt beslut vara öfverensstämmande att nu afslå Utsk:ts förslag i denna punkt, hviket går i precis samma rigtning. En talare här har yttrat, att, då man beslutat att tillåta bränvinstillverkning alla tider på året, vore det en loflig försigtighet att bibehålla maximum, men jag får upprigtigt bekänna, att jag icke kan fatta detta raisonnement. Ändamålet med utsträckningen af tiden för bränvinstillverkning var naturligtvis, att handteringen skulle kunna drifvas med största möjliga fördel. Hvar och en, som har något begrepp om denna handtering, vet, att man under vissa årstider kan bränna med större och under vissa med mindre fördel, allt efter temperaturförhållandena. Är det då rimligt, att, om större fabriker äro anlagda, icke tillåta deras innehafvare att drifva sin handtering i större skala under en årstid än under en annan; d. v. s. till ett belopp öfverstigande det nuvarande maxi-

mum under den fördelaktiga årstiden. Dessutom låter ett tillverkningsbelopp af 300,000 kannor visserligen ganska mycket, men det är dock alldeles icke otänkbart, att någon skulle kunna finna fördelaktigt att drifva handteringen i ännu större skala. Jag påpekar ännu en gång, att man tyckes hafva alldeles bortglömt den fara, hvarom man under debatten angående Franska traktaten ordade så mycket, eller konkurrensen med Franskt drufbränvin. Är det förståndigt, är det statsekonomiskt klokt att icke lemna den motsvarande näringen inom vårt land fria tyglar, så att den kan täfla med utländsk import? En värd talare har såsom skäl mot borttagande af maximum anfört, att en sådan åtgärd ginge i frihandelsrigtning och skulle föranleda import af mjöl, men jag hemställer, huruvida det är bättre att genom bibehållande af maximum föranleda import af fremmande bränvin? Jag kan icke finna något skäl, hvarföre icke bränvinshandteringen bör hafva samma frihet som alla andra näringar? Man måste komma från den der föreställningen, att denna handtering är något blott till hälften tillåtet, något som man väl ej kan hindra, men vill söka minska genom att chikanera den. Det är, i sanning, skäl att öfverge denna föreställning, då nu redan, sedan så många statsregleringsperioder, budgeten till så stor del just är byggd på denna samma handtering. Det vore verkligen under sådana förhållanden en himmelskriande både orättvisa och otacksamhet att fortfarande betrakta den såsom endast en paria, hvilken existerar blott för att beskattas!

Jag yrkar bifall till Utsk:ts förslag.

Frih. Raab, Adam Christian: Jag får bekänna åsigter, som för det närvarande sannolikt anses vara alltför gammalmodiga, då de deremot vid föregående riksdagar ansetts vara allför mycket framom sin tid. Jag har nemligen förut påyrkat större frihet i bränvinstillverkningen, men kan deremot icke gilla det verkliga fyrsprång, man nu vill taga. I likhet med flera föregående talare önskar jag, att maximum måtte bibehållas, hvilken åsigt jag grundar på flera skäl. Bland dessa först må nämnas konseqvensen, som fordrar att, om man, såsom föreslaget är, vill bibehålla minimum, man äfven bör bibehålla maximum.

Frih. v. Schulzenheim har yttrat, att borttagande af maximum vrre nödvändigt, emedan potatisen ofta ruttnar om hösten och måste då hastigt användas, men den värde Frih:n måtte icke hafva gjort sig reda för, huru mycket potates kan med 1000 kannors daglig tillverkning hinna förbrukas på en månad. Jag tror mig kunna upplysa, att för en månads tillverkning af 1000 k:r dagl., erfordras circa 3000 tunnor potates i södra Sverige och circa 4000

i norra; — en skillnad, som uppkommer af den olika storlek den s. k. potatistunnan har i olika delar af riket. Det finnes väl icke många egendomar, som producera så mycket potates, som erfordras för en dylik afverkning under vintermånaderna, — få ställen, der så mycket potates kan uppköpas inom lämpligt afstånd för transporten. Frih. v. Schwerin har fästat sig dervid, att vi skulle beredas stora fördelar, om vår bränvinstillverkning ställdes så, att vi dermed kunde uppträda på verldsmarknaden. Jag är mycket tillfredsställd med R. o. Ad:ns beslut, att restitution af bränvinsafgiften medgifves, då varan exporteras, men jag vågar dock icke hysa några förhoppningar om, att vi på verldsmarknaden skola kunna konkurrera med Holland, och skulle anse det vara mycket intressant att få höra någon exportort för vårt bränvin uppgifvas; möjligen skulle något kunna exporteras till Westindiska öarne, men denna export skulle dock komma att utgöras af högst obetydliga partier. Frih. v. Schwerin har vidare yttrat, att han icke skulle hafva något emot, att bränvinstillverkning företrädesvis komme att bedrifvas i städerna, emedan rik stad gör rik landsort. Men hvem har sagt, att bränvinsbränning skulle göra städerna rika? Erfarenheten vittnar åtminstone, att de landsorter, inom hvilka mycket bränvin tillverkats, blifvit fattiga. Borttagande af maximum skulle möjligen komma att utgöra ett lockbete till anläggande af brännerier i städerna, men föga sannolikt att sådana anläggningar skulle lyckas bättre än det stora ölbryggeriet på Kungsholmen; och skulle så, genom en förändrad lagstiftning vid en påföljande riksdag, deras innehafvare nödgas att nedlägga dem, åstadkommes åter en stor statsekonomisk förlust. Jag anser det vara klokt att uppmuntra alla näringar så, att deras idkare kunna påräkna en fortfarande säker inkomst af dem; ej att vid den ena riksdagen uppmuntra anläggningar, som vid en påföljande göras omöjliga. — Hr v. Kræmer har hufvudsakligen hållit sig vid, att ett ogillande af Utsk:ts förslag skulle strida mot den frisinnade princip, R. o. Ad. i går följde, då fråga var om utsträckning af tiden. Jag vill icke strida mot de der principerna; det är, enligt min tanke, endast en princip, som man alltid bör följa, den nemligen att fatta sådane beslut, som verkligen äro nyttiga för landet.

Jag får slutligen erinra derom, att, om också maximum bibehålles, icke mera än 50 à 60 brännerier behöfvas för att fylla det behof af bränvin, som i Sverige existerar, under det att för några år sedan 173,000 sådana erfordrades.

Jag instämmer i Gr. Liljencrants' yrkande om bibehållande af maximum.

Gr. Liljencrants: Jag får helt och hållet instämi Gr. af Ugglas' anförande. Antingen böra vi fortgå på den väg, vi under de sista 11 åren beträdt, eller ock skola vi underkastas den omätliga olyckan att återkomma till husbehofsbränningen. När nu så är och man är på god väg att nå ett bättre mål, är det i sin ordning att en nödig försigtighet iakttages. Då härtill kommer, att i följd af bränningstidens utsträckande till hela året vid ett bränneri årligen kan tillverkas 300,000 k:r + 30,000 k:r, eller den $\frac{1}{10}$, som får tillverkas öfver anmälningsbeloppet, således tillhopa 330,000 k:r, synes detta belopp verkligen vara alldeles tillräckligt. Jag yrkar fortfarande bibehållande af det nu stadgade maximum af 1000 k:r.

Gr. Björnstjerna, Carl Magnus: Då man hör den diskussion, som här i dag föres, skulle man kunna tro, att det vore mycket länge sedan vi afgjorde den första punkten i Utsk:ts Betänk. Här drifvas neml. i dag precist samma satser, som i går afton vederlades; då var det bränvinsbränningen under hela året, som skulle störta jordbruket, nu är det borttagande af maximum, som skall medföra denna olycka och för landet omöjliggöra all konkurrens med staden. Då mina motståndare tillåtit sig upprepa de af dem förut anförda skäl i denna fråga, må det äfven ursägtas mig, om jag återkommer till mina i går framställda och af R. o. Ad:s flertal gillade motskäl. Dessa äro i korthet, att jordbrukaren, som uppköper råämnena i sin närhet, måste erhålla dem för bättre pris, än stadsbon, att han har bränsle för så godt som ingenting, att han kan vid bränneriet använda de arbetare han under vintern icke behöfver vid sitt jordbruk, och slutl. att han med vida större fördel, än stadsbon, tillgodogör sig den vigtiga biprodukten, dranken. I afs:de å denna sista omständighet har här visserl. talats om åtskilliga kogubbars i Stockholm förmåga att uppköpa de stora stadsbränneriernas hela dranktillgång. Jag får dock upplysa, att man vid Hufvudsta' bränneri, beläget straxt utanför Stockholms tull, icke kunnat afsätta dranken, utan nödgats låta den rinna bort. Jag kan således ej finna annat, än att landet för idkare af bränvinsbränning erbjuder så många fördelar framför städerna, att man ej behöfver befara se denna handtering förvandlad till en uteslutande stadsmannanäring. Jag medger dock, att för bränvinsbränningen å landet borttagandet af maximum icke är lika nödvändigt som utsträckningen af bränningstiden, enär väl svårligen på landet någon större tillverkning, än 1,000 k:r pr dag, kan ifrågakomma, men denna förändring är deremot alldeles oundgänglig, i händelse man vill uppmuntra fabriksbränning i städerna. Gr. af Ugglas har

visserligen sagt, att vi ej böra skynda, och Frih. Raab har varnat oss för att gå i fyrsprång; för min del anser jag, att då man stärfvar till ett godt mål, är det en vinst ju förr man uppnår detsamma, och fabriksbränning är ett godt mål.

Hvad slutligen frågan om möjlig export af bränvin beträffar, är det min öfvertygelse att vi i denna väg med fördel kunna konkurrera med Holland. Vi ega något, som Holland saknar, våra kalla vintrar, en serdeles vigtig sak vid bränvinstillverkningen; våra arbetslöner och vårt bränsle äro billigare; lika gerna som vi nu sända spanmål till Holland för att der förvandlas till sprit, borde vi kunna här hemma sjelfva verkställa denna process, och derigenom tillskynda oss en del af den stora vinst, Holland nu skördar på sin bränvins-export. Ett nödvändigt vilkor för möjlighetan häraf, är dock att tillverkningen bedrifves i stor skala, hvarigenom produktionskostnaden naturligtvis minskas; dertill fordras borttagande af maximum. Således, utan borttagande af maximum, ingen fabriksbränning, utan fabriksbränning ingen export, och utan export ingen verklig vinst för landet af denna handtering.

Jag yrkar bifall till Utsk:ts hemställan.

Gr. Sparre, Erik: Jag ber Gr. Björnstjerna om ursägt för det jag nödgas i dag upprepa samma satser som i går, men mina åsigter äro desamma som då, och jag kan icke underlåta att uttala dem, huru liten förhoppning jag än hyser, att huset skall lyssna till min framställning. Det är tyvärr icke första gången jordbrukets intressen trampas under fötterna på detta rum; vi äro för få jordbrukare här och mägta derföre ej göra oss hörda, men man bör komma ihåg, att ju häftigare och oförsigtigare man nu går till väga, ju starkare blir ock reaktionen vid nästa riksdag, ty då, varen öfvertygade derom, Mina Hrr! skall jordbrukarnes röst veta göra sig gällande, och ju hårdare vi nu behandla dem, desto kraftigare och med större förbittring skola de då häfda sina rättigheter. Liksom vi nu vilja till jordbrukets förfång flytta bränvinsbränningen till städerna, så skola de då kanske monopolisera hela denna näring för landet. Följden måste blifva sådan, ty en reaktion framkallas alltid af att gå för brådstörtadt till väga. Då Gr. Björnstjerna uttalade den sats, att vill man ett mål, är det en lycka ju hastigare man uppnår detsamma, betyder ju detta i afseende å näringarne revolution, och jag hade derföre minst af honom väntat få höra en sådan åsigt. Den hänsynslöshet för jordbrukets intressen, en sådan sats innebär, kan jag icke annat än djupt beklaga. Jag yttrade i går och jag

upprepar det i dag, att ingen näring kan så litet rätta sig efter konjunkturerna för dagen, som jordbruket. Fabriksidkaren eger många möjligheter att öfvergå till ett annat yrke; jordbrukaren kan det icke, och det våldsamma sätt att gå till väga, som Gr. Björnstjerna predikar, skulle derföre i grund ruinera vårt jordbruk. Man talar här om näringsfrihet, och har t. o. m. åberopat det »frisinnade» beslut, vi i går fattat. Har det nu kommit så långt, att vi skola tillämpa ordet »frisinnad» äfven på bränvinsbränningen, och, för öfrigt, hvad är det väl för näringsfrihet man här vill åstadkomma. En näring, som man belägger med en skatt, uppgående till varans fulla värde, och hvilken skatt man nu vill höja med 25 proc., kan väl icke sägas vara en näring, som man önskar skola uppblomstra. Nej, Mina Hrr! låtom oss ej förneka det, vi vilja ej befordra denna näring, och det är ett tomt tal att orda om näringsfrihet i afseende å en handtering, der man begränsar tillverkningsminimum och åsätter hög skatt.

Gr. Björnstjerna har talat om den glädje, han skulle hafva, att så hastigt som möjligt komma till målet. Då man nu vet att i bränvinshandteringen är nedlagdt ett kapital af icke mindre än 9 à 12 millioner (här finnas nemligen öfver 600 brännerier, och hvart och ett af dem är minst värdt 15,000 à 20,000 rdr), så hemställer jag, om det kan vara något glädjande i att på en gång ruinera egarne af dessa millioner. Ett sådant nöje kan jag åtminstone icke dela. Hade man redan för 11 år sedan, vid den stora revolutionen i bränvinslagstiftningen, gått så långt, som man nu yrkar, skulle jag icke haft något att invända deremot, men att nu, sedan man konstruerat ett nytt system, och våra jordbrukare hunnit ordna sig derefter, på en gång kullkasta detta system, vore att ruinera landtbruket, och flytta bränvinshandteringen till städerna. Gr. Björnstjerna säger visserligen att dermed icke är någon fara, emedan bränvin skulle kunna produceras vida billigare på landet än i städerna, i anseende till det bättre pris, för hvilket råämnena på förra stället skulle erhållas, men han visar dermed endast, att han icke känner förhållandena. Såväl arbetskostnaden som utgifterna för bränsle o. d. äro nemligen proportionsvis så betydligt billigare vid stora brännerier, än vid små, att de förra måste öfverflygla de senare, och de förras naturliga plats är i städerna. Följden deraf för bränvinsproducenterna på landet blir icke att de komma att skörda mindre vinst på sin rörelse, utan att de få lägga ned densamma, så vida de ej lyckas trycka ned priset på råvaran, men detta kan naturligtvis endast ske till en viss gräns. Såsom ett bevis för att det skulle vara förmånligare att bränna på

landet, än i städerna, har Hr Gr:n anfört, att vid Hufvudsta' bränneri man icke lyckats afsätta dranken, utan nödgats låta den rinna i sjön. Man har dock, detta oaktadt, icke nedlagt nämnda bränneri, och då är ju detta exempel ett bevis mot Hr Gr:ns åsigt, ty det visar att bränvinsproduktionen i granskapet af en stor stad erbjuder i öfrigt så stora fördelar, att man kan låta en så vigtig biprodukt, som dranken, bortrinna obegagnad.

Hvad den omtalade stora bränvinsexporten till utlandet angår, torde det ej vara skäl att tala derom, förr än man får se, om den verkligen inträffar, och först då kan man hafva anledning att för densamma vidtaga några förändringar i bränvinslagstiftningen. Med denna fråga böra vi således nu ej befatta oss. Jag talar om förhållandena, sådane de verkligen äro, om den nedtryckning i råämnenas pris i landsorten, den föreslagna förändringen skulle medföra, om huru densamma skulle ruinera alla på landet anlagda brännerier; och dessa olyckor finner jag så stora, att jag icke kan annat än på det varmaste uppträda mot denna förändring. Den som närmare känner förhållandena på landet, vet huru det svider der, vet att ställningen är värre än man anar, och att det nu ifrågasatta stadgandet skulle ännu ohjelpligare nedtrycka jordbruket. Låtom oss icke likgiltigt behandla denna allvarliga fråga, och framför allt aktom oss för att genom att nu gå alltför radikalt till väga, framtvinga vid nästa riksdag, der jordbruksintresset obestridligen får öfvervigt, en reaktion, som kan blifva vådlig.

Jag instämmer med Gr. af Ugglas.

Gr. De la Gardie, Robert: Då de många skäl, som tala för borttagande af maximum, redan blifvit af föreg:de talare fullständigt utvecklade, och då de principer, som i dag stå mot hvarandra, i sjelfva verket icke äro andra än de som i går kämpade, hade jag icke tänkt att i dag upptaga R. o. Ad:ns tid, men med anledning af den fråga, en talare nyss tviflande framställde, hvarthän vi skulle kunna exportera bränvin, får jag dock anhålla om en stunds uppmärksamhet. Jag får då upplysa att från Preussen, som icke väl lärer kunna arbeta i denna näringsgren under gynsammare förhållanden än vi, en ganska betydlig export af bränvin eger rum.

Jag tror, att, då sålunda en ganska betydlig export från Preussen är möjlig, sådan lika väl från Sverige skulle kunna verkställas. Det är äfven bekant, att mycket bränvin exporteras från England och Belgien.

Sedan jag nu lemnat dessa upplysningar, inskränker jag mig till att anhålla om bifall till Utsk:ts förslag.

Frih. Sprengtporten: Jag kan väl fatta att allt efter den olika synpunkt, hvarur man betraktar denna fråga, och allt efter de olika åsigter, man hyser i statsekonomiskt hänseende, man kan komma till helt olika resultat, men deremot kan jag icke fatta, hvad som förstås dermed, att den nuv:de bränvinslagstiftningen skulle innefatta orättvisa. Enligt den nuv:de lagstiftningen är ju hvarje Svensk medborgare, vare sig att han är fattig eller rik, berättigad att idka bränvinshandtering, antingen såsom innehafvare af jord eller såsom fabrikant. Den värde talare, som lagt så mycken vigt på rättvisan, måtte hafva hyst någon tanke, som han icke uttalat, ty skulle man fästa sig vid rättvisan, borde man återgå till förhållandet före 1854, då hvar och en fick bränna huru litet som helst, med ett ord, återgå till husbehofsbränningen. Att husbehofsbränningen blifvit afskaffad, veta vi, likasom att orsaken dertill var den demoralisation, den åstadkommit. R. St:r och K. M:t ansågo sig nödsakade att förekomma denna nationens demoralisation och införde i lagstiftningen såsom medel deremot kontroll, men, emedan det var omöjligt att utöfva kontroll öfver de 130,000 småpannor, som då funnos, koncentrerade man näringen på de 5 à 600 pannor, som nu finnas. Jag tror icke, att man med skäl kan påstå, att rättvisan derigenom blifvit störd. Den der tanken af rättvisa leder till en reaktion, som kanske icke många af Hrr:ne skulle önska, och jag lemnar derhän, hvartill den i sjelfva verket skulle leda.

I lika hög grad som Frih. v. Schwerin önskar jag, att alla våra städer måtte blifva rika och t. o. m. rika genom bränvinsbränning, men jag tror, att man icke med skäl kan säga, att rik stad gör rik landsort; man kan lika väl vända om satsen och säga, att rik landsort gör rik stad.

Jag fortfar i mitt yrkande om bibehållande af maximum.

Frih. von Schwerin: Då Gr. De la Gardie redan i detalj besvarat Frih. Raabs fråga, kan jag fatta mig kort. Det finnes i handel och produktion ett element, som kallas jemnvigt — jag skulle vilja kalla det staten i national-ekonomisk betydelse. Då nu bränvinets produktionskostnad i Sverige är särdeles billig, böra vi med fördel kunna konkurrera med andra länder. Jag anser visserligen icke att vi kunna utträngа Holland från sprithandeln, men jag tror, att då användandet af sprit i en mängd yrken under sednare åren stigit ofantligt, det i närv:de ögonblick är särdeles förmånligt för oss att på verldsmarknaden uppträda såsom ett spritexporterande land.

Den biprodukt, jag med några uttryck i mitt förra anförande åsyftade, var icke drank. Jag erkänner, att

jag

jag skulle söka uttrycka mig gentilt och derför blef otydlig, men jag menade verkligen gödsel, hvilken produkt är af vida större värde på landet än i städerna, der man ofta icke kan blifva af med den på annat sätt, än att köra ut den på gatan, och detta hindrar polisen. Till Gr. Sparre får jag hembära min djupa tacksamhet för hans varma nit för vårt jordbruk, och jag skall inom kort taga detta i anspråk, då vi komma till en annan fråga, som ännu närmare berör jordbrukets intressen.

Jag yrkar fortfarande bifall till Utsk:ts hemställan.

Gr. Mörner, Carl Göran: Jag är till större delen förekommen af Frih. Sprengtporten. Enligt min åsigt är Frih. von Schulzenheims uppfattning af hvad med rättvisa medborgare emellan bör förstås, icke riktig, ty om Staten finner nödigt att bestämma vissa gränser för utöfningen af en näring, lärer väl detta ej innefatta någon orättvisa, då i detta afseende alla medborgare lyda samma lag och njuta samma rätt. Deremot synes det mig vara en annan fråga, om det kan vara rättvist att, sedan Staten genom en lagstiftning, som under åtskilliga år konseqvent fullföljts, inlockat kapital i en viss rigtning, dessa grundsatser helt tvärt kastas å sido, och att derigenom de medborgare, hvilka i förlitande på stabilitet hos lagstiftningen inlåtit sig på en viss näring, tillskyndas stora förluster. Sådant öfverensstämmer åtminstone icke med mina åsigter om rättvisa, fastän åtskilliga andra torde anse ett sådant förfaringssätt vara rigtigt. Så t. ex. i fråga om tullagstiftningen, ansåg man den Svenska producenten icke hafva någon rätt att få sina intressen tillgodosedda, och sedan man gått till väga på sådant sätt i afseende å våra förhållanden till utländningen, vill man nu äfven tillämpa samma åsigter på förhållandena medborgarne inbördes emellan.

De talare, hvilka yrkat borttagande af maximum, hafva påstått, att några stora brännerier icke i följd deraf skulle uppstå, enär man skulle finna sin uträkning vid att fortfarande anlägga mindre brännerier för att kunna tillgodogöra dranken. Det är dock ett misstag att tro, att stadgandet om maximum är obligatoriskt, ty man har rätt att bränna mindre, än man anmält sig för, blott man ej går under minimum.

Man har här citerat Hufvudsta och dess bränneri. Hufvudsta och hufvudstaden äro dock icke alldeles detsamma; det förra ligger, skulle jag tro, omkring en half mil utanför Stockholm, och den omständighet att man icke der kan, så förmånligt som man önskar, afsätta dranken, utgör således icke något starkt bevis. Ville Gr.

Björnstjerna fråga egarne af brännerierna vid Clara sjö, och vid Kräftriket, skulle han få höra, att de till förmånliga priser afyttra all vid brännerierna erhållen drank; jag vet, att de sälja t. o. m. endast varmt vatten.

För min del skulle jag ej haft att invända mot att aldrig något maximum blifvit stadgadt, men sedan ett sådant en gång bestämts, bjuder försigtigheten att icke brådstörtadt borttaga detsamma, och yrkar jag af detta skäl afslag å Utsk:ts hemställan.

Frih. Raab: Jag har begärt ordet endast för att kunna vrida ur händerna på Gr. Björnstjerna det vapen, han trodde sig ega i uppgiften ang:de Hufvudsta' bränneri, att man der hällt så mycket drank i vattnet. Detta är säkerligen ett misstag; förmodligen har man der hällt för mycket vatten i dranken. För öfrigt är det ett kändt faktum, att nämnda bränneri ej drifvits på många år.

Hr Tornerhjelm, Rudolf: Då jag hörde Gr. Sparres stora föredrag, blef jag helt förskräckt och frågade mig, är fosterlandet i fara, står revolutionen för dörren. Här föreligger dock endast en helt enkel ekonomisk fråga, den, om hvar och en skall få bränna så mycket han anser för sig fördelaktigt, och vid sådant förhållande torde man om Hr Gr:ns pathetiska anförande kunna säga, att det är trop de bruit pour une omelette.

Man har påstått, att borttagande af maximum skulle flytta hela bränvinshandteringen till städerna. Jag tror det icke, ty, såsom Gr. Björnstjerna redan visat, erbjuder landet för idkarne af denna handtering så stora fördelar, att någon konkurrens med städerna ej är att befara. Man har vidare sagt, att vi ej böra kullkasta de nu bestående principerna i bränvinslagstiftningen. Då det nuv:de systemet infördes, påpekade man dock, att det endast skulle vara en öfvergång till ett friare system, och då vi nu stått stilla i 11 år, tyckes det verkligen ej vara för tidigt att taga ut steget.

Gr. Sparre, som är särdeles öm om bränvinsbränning i mindre skala, påstår, att borttagandet af maximum skulle ruinera jordbruket. Jag är ej bränvinsbrännare, Gr. Sparre får ej vara det, men båda äro vi landtbrukare, och jag kan ej finna att jordbruket skulle genom denna förändring lida, lika litet som jag mägtar inse, att dess intressen hittills, som han förmenat, trampats under fötterna.

Då jag ej vidare vill förlänga diskussionen, inskränker jag mig till att på de skäl, som af Utsk:t och flere talare anförts, yrka borttagande af allt maximum i fråga om bränvins tillverkning.

Frih. von Schulzenheim: Jag anhåller endast att få försöka förkorta diskussionen genom att framställa ett ytterligare skäl för maximi borttagande, hvilket är så talande, att det bör bestämma frågans utgång. Detta skäl är det, att det ej lönar mödan att besluta ett lagstadgande, som genom sin egen natur inbjuder till kringgående. 1:sta §:n innehåller nemligen intet förbud för egare af jord att hafva huru många brännerier som helst, och ett bestämmande af ett visst maximum skulle då kunna kringgås på samma sätt, som förut stadgandet att bränvinsbränning endast finge utöfvas i sammanlagdt tre månader. Man sammanbyggde två brännerier och brände först i det ena tre månader, flyttade sedan redskapen in i närgränsande lokal och brände der de återstående två månaderna. Vid ett sådant förhållande hemställer jag, om det är skäl att stifta en lag, hvilken det ligger i hvars och ens skön att kringgå.

Hvad angår Gr. Sparres yttrande, lifligt och varmt såsom vanligt, skall jag bedja honom skänka samma välvilja och intresse åt jordbruket äfven vid en annan §, som förekommer längre fram i det nu föredragna Betänk:t.

Jag vidblifver mitt yrkande om bifall till Utsk:ts hemställan.

Gr. Björnstjerna: Endast ett par ord till Frih, Raab. Det var verkligen dranken, som vid Hufvudsta' bränneri hälldes i vattnet, och ej tvärtom; jag får dessutom upplysa, att nämnda bränneri ingalunda, såsom Gr. Sparre antagit, drifvits med fördel, utan att det tvärtom måst nedläggas, just derföre att dranken ej kunde afsättas.

Gr. Sparre har förklarat, att de, som förfäkta borttagandet af maximum, skulle vilja ruinera jordbruket. Det torde dock icke vara Hr Gr:n obekant, att jag, fast jag har den äran att vara embetsman, tillika är landtbrukare, likasom R. o. Ad. torde finna, att samtliga de talare, hvilka i denna fråga hysa samma åsigter, som jag, äfvenledes äro det. Man kan väl då ej antaga att vi arbeta mot vårt eget intresse. Gr. Sparre kan visserligen med hög röst ropa: J ruineren jordbruket, J locken in personer på en viss bana, för att sedan störta dem i förderfvet;» men beviset på allt detta blir Hr Gr:n oss fortfarande skyldig. Jag hyser den högsta aktning för Hr Gr:ns skarpsinnighet, men tror i detta fall mera på fakta, än på Hr Gr:ns blotta påstående. Fakta tala. Se på förhållandet i Holstein och Schleswig. Handteringen der är fullkomligt fri, hvar och en bränner när och huru mycket han vill; nå väl, månne inga landtbrännerier der finnas? Jo, Mina Hrr! nära nog på hvarenda större gård, alla gå med fördel oaktadt de närbelägna stadsfabrikerna. Hvad

som är möjligt i Hertigdömena, måste väl ej vara omöjligt här. Hela talet om den fara, som hotar jordbruket genom den föreslagna förändringen, förefaller mig således sakna all hållbar grund.

Jag yrkar fortfarande bifall till Utsk:ts hemställan.

Många ledamöter hördes nu ropa på propos.

Gr. af Ugglas: Då Gr. Björnstjerna och jag, hvilka öfverensstämma deri att båda vara landtbrukare, och båda icke bränvinsbrännare, i denna fråga hysa olika åsigter, torde detta visa, att äfven bland jordbrukets idkare skiljaktiga meningar kunna finnas ang:de den ifrågasatta förändringens lämplighet. För min del anser jag fortfarande betänkligt att i detta fall gå brådstörtadt till väga. Medgifvandet af bränvins tillverkning under hela året kommer otvifvelaktigt att medföra en stor hvälfning af bränvinshandteringen. De mindre bränvinsbrännarne kunna nemligen icke i täflan med de större bestå. Den första verkan af förändringen blifver nemligen ett prisfall å bränvinet, åstadkommet genom ökad tillverkning. Man har sagt att utsträckning af tiden ej behöfde medföra denna, enär man kunde inskränka den dagliga tillverkningen. Detta kommer dock endast på färre ställen att ske. Såsom grund för den dagliga tillverkningen står nemligen i de flesta fall det behof af drankfodring, som skall fyllas. Då ett ibland de skäl, som för utsträckning af tiden framhållits, varit att för den tid stallutfodringen räcker fortfarande kunna gifva drank, och ej behöfva ombyta foderordning, — ett skäl, som kan vara rigtigt — följer äfven derutaf att om för längre tid än hittills drank skall gifvas åt det antal kreatur, som landtbrukaren nu eger och för sin egendoms skötsel behöfver — och då drankqvantiteten pr dag härutaf betingas — detta, genom utsträckning till tid, ökade behof af drank måste föranleda en motsvarande ökad bränning. Att genom sådan öfverproduktion ett prisfall inträffar är gifvet; ett prisfall, som för den mindre tillverkaren gifver förlust. Han tvingas sålunda att antingen genast upphöra med tillverkningen eller att drifva denna i större skala, för att härigenom nedsätta tillverkningskostnaden pr k:na. Då nu emedlertid samma tillverkning af konsumtionen begränsas, följer derutaf att ju större tillverkningen i medium för bränvin blifver, ju mera måste antalet brännerier inskränkas.

Af allt detta framstår för mig klart, att utsträckningen af bränningstiden redan i och för sig måste åstadkomma en betydlig rubbning uti mångas ekonomi, hvil-

ken försigtigheten bjuder att icke, genom ytterligare steg i samma rigtning, brådstörta.

Jag vidblifver mitt yrkande om bibehållande af det nuv:de maximum af 1,000 k:r.

Gr. Sparre: Jag anhåller blott få nämna att mellan Hr Tornerhjelm och Frih. Schwerin å ena sidan, samt mig å andra, är det, fast vi alla tre äro jordbrukare, den skilnad, att de bo i Skåne, en provins, som i afseende å såväl kommunikationer som lätthet att afsätta, är särdeles gynnad, och att jag bor i Westergötland, hvarest resurserna äro små, och kommunikationerna på många ställen sådane, att långa transporter äro omöjliga. Detta är ock skälet, hvarföre de tala för absolut frihet i afseende å bränvinshandteringen, och jag mot. Hr Tornerhjelm har förundrat sig öfver mitt intresse för denna näring. Den enkla orsaken dertill är den, att jag är styresman öfver ett län, der 40 brännerier finnas, att jag sett följderna af den förra genomgripande förändringen, och lärt mig huru vådligt det skulle vara att nu rifva upp de knappt läkta såren.

Gr. Mörner: Då Gr. Björnstjerna åberopat förhållandena i Preussen och Hertigdömena, borde han äfven hafva omnämnt den olika beskattningsgrund, som der är gällande, eller efter mäske-karen. Detta beskattningssätt, i följd af hvilket skatten för den åstadkomna tillverkningen utgår till vida lägre belopp än hvartill den blifvit beräknad, är för de preussiska bränvinsbrännarne så fördelaktigt, att de på intet vilkor vilja utbyta detsamma mot det hos oss införda eller att skatten utgår efter sjelfva tillverkningsbeloppet.

Hr Tornerhjelm: Gr. Sparre har gifvit en ganska fin vändning åt denna fråga, såsom skulle jag tala endast för Skånes intressen. Då han så vackert talar för sina Westgötar, försvarar han emellertid indirekt husbehofsbränningen, en riksolycka, från hvilken vi nu i 11 år varit förskonade, och hvilken ingen annan än han lär önska återinförd. Hvad angår hans påstående att Westergötland skulle vara vanlottadt på kommunikationer, så vet jag verkligen ingen provins i Sverige, som erhållit i denna väg så stora anslag, som Westergötland. Äfven med fara att af Gr. Sparre stämplas såsom den der endast för en viss trakts och ej hela landets talan, vågar jag fortfarande yrka bifall till Utsk:ts hemställan.

Gr. Mörner: Hr Tornerhjelm gör Skåne orätt. Det finnes nemligen ingen provins i Sverige, från hvil-

ken så hög skatt för bränvins tillverkning utgår som från denna.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats fulländad, samt Hr Gr. o. Landtm. upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utsk:ts hemställan och dels afslag derå, samt bibehållande af den nu i ämnet gällande föreskriften, framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till Utsk:ts hemställan, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, och sedermera propos. på afslag derå, samt bibehållande af hvad i ämnet nu är stadgadt, då svaren likaledes utföllo med många så väl ja som nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Gr. Björnstjerna begärde votering.

Uppsattes och justerades följande voteringspropos.:

»Den som bifaller Sammans. Bevilln.-, Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts å sid. 6 af Betänk:t N:o 1 gjorda hemställan, att, på sätt K. M:t föreslagit, stadgandet om ett högsta medgifna tillverkningsbelopp af bränvin på dygn må ur författningen uteslutas, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslår R. o. Ad. denna hemställan och bibehåller den nu gällande föreskriften, att den högsta tillverkning på dygn skall vara 1,000 kannor.

Voteringen företogs, och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 38.
Nej — 28.

Den vidare föredragningen af Betänk:t uppskjöts till e. m:s plenum.

R. o. Ad. åtskiljdes kl. ¾ 3 e. m.

In fidem,
O. Brakel.

Lördagen den 12 Maj 1866.

Plenum kl. 6 e. m.

Justerades 4 prot.-utdrag för förmiddagens plenum.

Hr Gr. o. Landtm. tillkännagaf, att till R. o. Ad. blifvit öfverlemnade 10 biljetter till Kgl. Landtbruks-Akademiens sammankomst den 14 dennes, samt anmodade de ledamöter af Ståndet, som önskade erhålla dessa biljetter, att anmäla sig hos Riddarh.-fiskalen.

Fortsattes föredragningen af Sammans. Bevilln.-, Lagsamt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts Betänk. N:o 1, ang. vilkoren för bränvins tillverkning.

§ 4.

Utsk:ts sednare hemställan.

Gr. Liljencrants: I öfverensstämmelse med de åsigter, jag förut uttalat i detta ämne, får jag anhålla om afslag å Utsk:ts förslag samt att den nu gällande bestämmelsen om minimum måtte bibehållas.

Gr. von Saltza, Carl Anton Philip: Det synes som skulle Gr. Sparre hafva rätt deruti, att pluraliteten af R. o. Ad. icke önskar lemna bränvinstillverkningen alldeles fri; min önskan är det likväl.

Det gifves efter mitt förmenande icke mer än en frihet, som kan drifvas till sin yttersta konseqvens — näringsfriheten; ej mer än en jemnlikhet, som är önskansvärd — likheten inför lag, och på dessa stora grundprinciper har jag stödt min önskan att se bränvinshandteringen befriad från alla inskränkande band, utom beskattning och i följd deraf kontroll.

Jag fruktar icke att vi derigenom skola åter få se husbehofsbränningen uppblomstra, som, jag medger det, vore ett ondt. Min öfvertygelse är att just genom närin-

garnes frigörande undergräfves tillverkningen i liten skala, och i mitt yrkande att minimibeloppet ej bestämmes, kan jag således icke spåra någon fara. För dem, som deremot i detta fall se saken olika, finnes ett bestämdt korrektiv redan föreslaget, det nemligen att pålägga en kontrolleringsafgift, en omkostnad, som husbehofsbränningen omöjligen kan draga.

Det vore emedlertid opraktiskt att drifva en sats, för hvilken man icke ser framgång möjlig. Om således icke min åsigt i denna fråga skulle vinna flera anhängare, afstår jag från mitt yrkande och förenar mig med Utsk:ts hemställan.

Gr. De la Gardie, Robert: De fördelar, som tala för den större bränvinstillverkningen, äro en fullkomligare fabrikation, en minskning i det kapital, som behöfver nedläggas i redskap och byggnader, samt besparing i arbete och bränsle, då åter för den mindre tillverkningen tala lättheten att kunna samla råämnen och att lättare kunna tillgodogöra sig affall. Dessa hvarandra motvägande fördelar skola i min tanka verka derhän, att i enlighet med den gamla satsen »in medio consistit virtus» medelstora brännerier skola löna sig bäst; de skola å ena sidan upphäfva all husbehofsbränning samt å en annan kunna ganska väl täfla med större brännerier, hvilka kunna uppstå på ett eller annat af natur och konst gynnadt ställe. Det är mig temligen likgiltigt, huru gränsen för minimitillverkningen bestämmes, och jag skulle icke hafva något emot, om, i konseqvens med R. o. Ad:ns redan fattade beslut om borttagande af maximum, äfven minimum blefve borttaget, såvida icke en annan omständighet i sammanhang härmed måste tagas i öfvervägande, nemligen kontrollkostnaden. Såsom jag förut nämnt, tror jag visserligen, att de medelstora brännerierna skulle snart utträngа husbehofsbränningen, men under öfvergångstiden skulle dock kontrollkostnaden kunna växa till ett ganska stort belopp. Ett korrektiv vore visserligen att lägga kontrollkostnaden på tillverkaren och icke på Staten, men stora svårigheter mot en sådan åtgärd torde dock möta. Jag anhåller om återremiss af förevarande punkt, på det att, vid förnyad behandling deraf inom Utsk:t, behörig uppmärksamhet jemväl måtte fästas vid den högre kontrollkostnad, som kan uppstå genom minimi nedsättande.

Frih. Sprengtporten: Efter den långvariga diskussion, som egt rum på f. m. och i viss mån kan hafva inflytelse på den förevarande frågan, skall jag fatta mig mycket kort, men ber dock att få fästa R. o. Ad:ns uppmärksamhet på några konseqvenser af minimitillverknin-

gens nedsättande till 200 kannor. Om man nedsätter minimum till 200 k:r och beräknar hvarje brännmånad till 25 dagar, gör det en tillverkning af 5000 k:r och en skatt af 3000 rdr, efter 60 öre pr k:a, samt för 7 månader en tillverkning af 35,000 k:r och en skatt af 21,000 rdr. Kontrollörsarfvode för 215 dagar eller 7 månader, om man också nedsätter arfvodet till den låga summan af 4 rdr, hvarunder det väl icke kan sättas, såvida man skall kunna påräkna att till det i sig sjelft själslösa arbetet att i 215 dagar icke hafva något att göra erhålla någon pålitlig person, skulle uppgå till 860 rdr; om man dertill beräknar den tunga, som faller på producenten, nemligen kontrollörens uppehälle, efter 2 rdr om dagen, gör det 430 rdr. Om jag härtill lägger den första summan, får jag en kontrollkostnad af 1,032,000 rdr, nemligen under den förutsättning, att brännerierna antal kommer att stiga i samma mån som nedsättning af minimibeloppet till hälften eger rum, så att brännerierna antal ökas från 618 till 1200. Således visar det sig, att, om följden skulle blifva den, jag supponerat, nemligen att nedsättning till hälften af tillverkningsbeloppet skulle medföra fördubbladt antal brännerier, kostnaderna för Staten skulle högst betydligt ökas. Om man nedsätter minimum nu till 200 k:r, uppstår derigenom en så stor lättnad för ett stort antal smärre jordbrukare, som skulle önska att kunna bränna, att jag icke skulle anse det osannolikt, att brännerierna ökas i samma proportion som minimum nedsättes, och min supposition sålunda besannas. Jag tillåter mig icke att bedöma, hvilka följderna skulle blifva af den stora förändring i bränvinslagstiftningen, som nu är föreslagen, men jag tror dock, att den kommer att hafva ett stort inflytande på hela bränvinsnäringen och på jordbrukets ställning i allmänhet.

Derest något protokollsutdrag angående denna frågas utgång i de öfriga Stånden ankommit, får jag anhålla, att det måtte uppläsas.

Jag yrkar, att det nuvarande minimum af 300 k:r måtte bibehållas.

Undertecknad tillkännagaf, att någon underrättelse om de öfriga Riks-Ståndens beslut i frågan ännu icke ankommit.

Frih. Cederström, Rudolf: (Detta yttrande, som blifvit talaren tillställdt för justering, har sedermera icke blifvit af honom återlemnadt.)

Frih. Raab, Adam Christian: Oftast har jag haft det nöjet, att kunna instämma med Frih. Sprengtporten,

hvars omdöme och insigter jag så högt värderar, men denna gång hyser jag verkl. en alldeles motsatt åsigt mot Hr Frih:n. Då man borttagit maximum och medgifvit bränvinsbrännaren att få tillverka huru stor qvantitet som helst, fordrar konseqvensen, att någon inskränkning icke finnes i afs:de å den minsta qvantitet, han vill tillverka. Häremot möter endast frågan om kontrollkostnaden. Frih. Sprengtporten har nu gjort sig det besväret att uträkna, att Staten skulle få utgifva 7 à 800 rdr för hvarje 21,000 rdr den erhåller i bränvinsskatt, men detta utgör ju icke mycket öfver 3 proc., och då man vet att kostnaden för tulluppbörden uppgår till 12 à 13 proc., måste man ju erkänna att utgifterna för kontrollen öfver bränvinsafgiftens erläggande äro särdeles billiga. Dessutom bör man icke förutsätta, att alla skola begagna sig af rättigheten att tillverka minsta möjliga qvantitet, och då förfaller ju hela den beräkning, Hr Frih:n uppgjort.

För min del anser jag rigtigt att nedsätta minimum ända till den gräns, der tillverkarens utgifter i och för kontrollen hindra honom att gå längre, och jag får i detta fall, i likhet med Frih. v. Schulzenheim, åberopa Hr v. Hartmansdorffs för 11 år sedan afgifna reservation i detta ämne, i hvilken han tillstyrker ett minimum af 150 k:r. Af denna min åsigt följer, att jag anser ett minimum af 200 k:r vara lämpligare än ett af 300, och tillstyrker jag derföre bifall till Utsk:ts förslag.

Gr. Mörner, Carl Göran: Jag tillåter mig endast fästa uppmärksamheten derpå att, vid den rigtning bränvinslagstiftningen nu börjat taga, finnes det icke större säkerhet att föreskriften om uppmätning genom kontrollörer kommer att bibehållas, än några andra af de stadganden, hvaruppå den nuvarande bränvinslagstiftningen är grundad. J kunnen vara öfvertygade derom, M. Hrr, att sedan en gång småpannorna åter kommit i bruk, komma kontrollörerna att försvinna, och man inför någon annan beskattningsgrund, som gör dem öfverflödiga, såsom t. ex. den i Preussen och Danmark brukliga efter mäskekaren. Redan vid denna riksdag har det visat sig, hurudan rigtningen i detta fall är, genom förslagen om ändring i sättet för kontrollörers antagande och förordnande; det är en fingervisning för dem, som vilja se hvad klockan är slagen. Jag beklagar att de ledamöter af Ståndet, hvilkas åsigter förut under detta Betänk:s handläggning vunnit husets sympatier, nu dels uteblifvit, dels icke behagat genom några yttranden meddela Ståndet sina tankar, så att vi andra kunnat af deras sakrika råd hemta något stöd för vårt omdöme. Då jag ej har anledning hoppas, att något

afseende å mina råd skulle fästas, har jag ej några sådane att gifva.

Sedan öfverläggningen förklarats fulländad samt Hr Gr. o. Landtm. upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utsk:ts förevarande hemställan, dels återremiss deraf och dels afslag derå samt bibehållande af nu gällande stadgande i ämnet; framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till Utsk:ts hemställan, hvarvid svarades många nej jemte några ja, sedermera propos. på återremiss deraf, då svaren utföllo med många nej jemte ett eller annat ja, och slutligen propos. om afslag derå samt bibehållande af hvad uti ifrågavarande hänseende för närvarande finnes stadgadt, hvilken propos. besvarades med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Sedan votering begärts samt R .o. Ad., på Hr Gr:ns o. Landtm:ns framställning, till kontra-propos. vid voteringen antagit bifall till Utsk:ts hemställan, uppsattes och justerades följande voteringspropos.:

»Den som afslår Sammans. Bevilln.-, Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts i Betänk:t N:o 1 gjorda hemställan, att den minsta bränvinstillverkning på dygn måtte bestämmas till 200 k:r, samt bibehåller det nu gällande stadgandet om ett minimibelopp af 300 k:r, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, bifaller R. o. Ad. Utsk:ts ifrågavarande hemställan.»

Voteringen företogs och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 35,
Nej — 9.

4:de §:ns text.

Gr. De la Gardie: I följd af R. o. Ad:ns nyss fattade beslut torde den nu föredragna §:n böra så ändras, att siffran 200 utbytes mot 300.

Efter härmed slutad öfverläggning och uppå gjord propos., godkändes texten med ändring af beloppet 200 kannor till 300 kannor.

§§:na 5 och 41 samt §:n 6.

Utsk:ts hemställanden och förslag biföllos.

§ 5 i förslaget tillkännagafs vara oförändrad.

§ 8 (§ 6 i förslaget).

Gr. Liljencrants: Jag fruktar att Utsk:t vid behandlingen af den nu föredragna §:n förbisett en vigtig omständighet, den neml. att under senare tider regeringen funnit i Statens intresse lämpligt vidtaga den anordning, att icke förordna så många Öfverkontrollörer, som förut, utan endast så många, som nödvändigt erfordras för att handhafva kontrollen öfver brännerierna, och dervid sammanslagit så många län som möjligt. Så har under en del af detta år en och samma Öfverkontrollör varit anställd för Stockholms, Upsala, Nyköpings och Westerås län. Skulle man nu, såsom Utsk:t föreslagit, icke behöfva anmäla sig till bränvinsbrännings idkande förrän 14 dagar före bränningsterminens början, torde R. o. Ad. lätt kunna finna, hvilka svårigheter deraf skola uppstå i de fall, der en Öfverkontrollör är anställd för flera län. Under dessa 14 dagar — eller rättare 12 dagar, ty kontrollörerna skola inställa sig vid bränneriet 48 timmar före bränningens början — skola nu de särskilda länens Kon:s Befh:de medhinna att insända förteckningar öfver inkomna anmälningar och kontrollörsansökningar till Öfverkontrollören, hvilken stundom ej finnes i något af länen och ofta ej utnämnes förrän i sista tiden; Öfverkontrollören att granska dessa ansökningar, derefter afgifva förslag till Konungens Befh:de om Kontrollörers utnämnande och meddela detta Kon:s Befh:de, samt Kon:s Befh:de derefter att utnämna och inkalla alla ej sällan i olika län kringspridda Kontrollörer till residensstäderna för eds afläggande etc. Härtill kommer, att Öfverkontrollören kan behöfva rådgöra med någon Kon:s Befh:de för något särskildt fall. Skall nu allt detta medhinnas under 12 dagar, kommer deraf en ohjelplig villervalla att förorsakas. Förändringen är för öfrigt alldeles öfverflödig, emedan enl. nu gällande förordning den, som anmält sig att idka bränvinsbränning, har rätt att inom 14 dagar före terminens början återkalla sin anmälan. Utsk:t har visserl. föreslagit utsträckning af denna återkallelserätt, så att den skulle stå öppen ända till 8 dagar före bränningens början, men Utsk:t har sjelft insett olägenheterna häraf och derföre hemställt att, derest afsägelsen sker senare än 14 dagar före den tid densamma afser, tillverkaren skall vara pligtig ersätta de kostnader, Kon:s Befh:de pröfvar hafva derigenom uppstått. Ett sådant stadgande om ersättning

skulle säkerl. gifva anledning till många tvister, och derför bör enl. min åsigt afsägelsetiden vara 14 dagar. Men, är afsägelsetiden 14 dagar, bör naturligtvis anmälningstiden vara mera än 14 dagar, och såväl af detta skäl, som ock emedan, såsom jag förut visat, en anmälningstid af endast 14 dagar skulle in praxi medföra stora svårigheter, yrkar jag bibehållande af den nu gällande anmälningstid af 30 dagar.

Gr. De la Gardie: Just den omständighet, Gr. Liljencrants sednast omnämnde, eller bestämmelserna i 9:de §:n af nu gällande författning om anmälans återkallande bestämde Utsk:ts beslut i denna fråga. Det är nemligen klart, att, då bränvinstillverkare hittills haft rätt att inom 14 dagar återkalla gjord anmälan, hafva icke heller Kon:s Befh:de kunnat vidtaga några åtgärder i och för kontrollörers eller Öfverkontrollörers tillsättande, förr än nämnde tid gått till ända. Det stadgande, som Utsk:t här föreslagit, skulle således icke verka någon ändring i bestående förhållanden, men skulle medföra för bränvinstillverkarne den stora fördelen, att de icke behöfva bestämma sig så långt förut.

Jag yrkar bifall.

Gr. Sparre: Jag anser mig böra upplysa, att det föreslagna stadgandet verkligen skulle medföra olägenheter för Kon:s Befh:de. Enligt författningen skall Öfverkontrollören höras öfver de ifrågasatta kontrollörernas lämplighet; detta tillgår på det sätt, att, sedan anmälningar af bränvinstillverkarne och ansökningar af dem, som vilja anställas såsom kontrollörer, inkommit till Kon:s Befh:de, dessa ansökningar tillika med en förteckning öfver bränvinstillverkarne öfversändas till Öfverkontrollören, på det att han måtte upprätta förslag till kontrollörer. Om nu en bränvinsbrännare, som anmält sig, återkallar sin anmälan, så blir följden deraf icke någon annan, än att den person, som af Öfverkontrollören blifvit föreslagen att erhålla kontrollörsbefattning hos nämnde bränvinsbrännare, icke får någon plats, men deremot, om anmälningstiden är så kort som 14 dagar, hinner icke Kon:s Befh:de att öfversända ansökningarne till Öfverkontrollören, som ofta bor i ett annat län.

Jag instämmer med Gr. Liljencrants.

Frih. Alströmer: Jag instämmer fullkomligt med Gr:ne Sparre och Liljencrants deri, att, om anmälan skulle få göras endast 14 dagar förr än tillverkningen tog sin början, de föreskrifter, som nu finnas stadgade angående kontrollörers tillsättning, icke skulle kunna iakttagas. Jag

kan icke heller finna, att det skulle vara någon synnerligen stor fördel för bränvinstillverkaren, att få anmäla sig endast 14 dagar förut; det är icke anmälningen, utan afsägelsen, som är af vigt för bränvinstillverkaren. På samma gång jag anser, att den gamla anmälningstiden af 30 dagar bör bibehållas, kan jag icke finna, att något hinder möter bör bifall till Utsk:ts hemställan, att afsägelse må göras närmare tiden för den tillämnade tillverkningens början. Jag framställer dock icke nu något yrkande i detta afseende.

Gr. Mörner: Då Utsk:ts förslag, att, derest afsägelse sker sednare än 14 dagar före den tid, densamma afser, tillverkare skall vara pligtig att ersätta de kostnader, Konungens Befh:de pröfvar hafva derigenom uppstått, skulle, om det antages, utan tvifvel föranleda till en mängd rättegångar, lagsökningar och andra obehagligheter, torde detsamma icke förtjena att understödjas.

Frih. von Schulzenheim: Om grundsatsen vid bestämmande af lag för bränvinshandteringen skall vara den att, såvidt som möjligt, lägga hinder i vägen för näringens utöfvande och på alla möjliga sätt, jag vill icke säga, chikanera, men försvåra den, då är det rätt att fordra, att bränvinsbrännaren skall anmäla sig lång tid förut, så att han icke kan ändra sitt beslut efter konjunkturerna, äfven om han ikläder sig att ensam ersätta all den förlust, som Staten för honom kan iråka, men, om meningen är att underlätta bränvinshandteringen för jordbrukarne, då är det skäl att gå dem till mötes med sådane stadganden, som icke kunna medföra de ringaste olägenheter för embetsmännen, mer deremot stora fördelar för handteringens idkare. Det låter väl knappt tänka sig, att, då Konungens Befh:de förut uppgjort förslag till kontrollörslista, och ingen anledning finnes att förmoda, det tillräckligt antal aspiranter å kontrollörs-befattningarne kommer att saknas, Konungens Befh:de på ½ månad icke skulle kunna hinna utfärda order till kontrollörerne att infinna sig vid de dem anvisade brännerier. Enligt författningen skall kontrollören vara vid bränneriet 2 dygn, innan det sättes i gång, och har då vanligen endast 120 minuters arbete med att undersöka sprithållaren etc. Utsk:t har ansett för sin skyldighet att söka bereda bränvinstillverkarne alla möjliga lättnader i likhet med alla andra näringsidkare i landet och särskildt med afseende å sammanhanget emellan jordbruket och bränvinshandteringen, hvilket endast okunningheten eller den envisaste fördomsfullhet ännu vågar förneka, och jag anser dessutom verk-

ligen det ifrågav:de stadgandet så billigt, att jag icke kan annat än påyrka, att det måtte af R. o. Ad. gillas.

Gr. Liljencrants: Att ett Utsk. kan begå ett misstag, är lika naturligt som att en enskild menniska kan göra sig skyldig till ett sådant, men att man vill, såsom den siste värde talaren, påstå sig begripa hvad man uppenbarligen icke förstår, det är en tillförsigt, som man ej utan skäl kan kalla nog stor. Frih. Schulzenheim förklarar visserligen att man icke behöfver vara särdeles skarpsynt för att inse, att det borde för Konungens Befh:de vara temligen likgiltigt, om anmälningen till bränvinsbrännings-idkande skedde 30 eller 14 dagar före den tid, då bränningen skulle taga sin början, men då nu styresmännen öfver trenne olika län förklarat en anmälningstid af 14 dagar vara praktiskt omöjlig, bör väl deras förklaring ega något större vitsord, än ett påstående af Frih. Schulzenheim, som ej eger någon erfarenhet i dessa frågor och sannolikt ej heller kommer att få någon. Hr Frih:n är ej bättre underrättad om hvad författningarne i detta ämne föreskrifva. De stadga alldeles icke, att Konungens Befh:de skall upprätta några listor öfver kandidaterne till kontrollörsbefattningar, utan de föreskrifva, att ansökningarne skola insändas till öfverkontrollören, hvilken det åligger att upprätta förslag och uppgifva hvilka sökande genom ordentlighet och skicklighet företrädesvis gjort sig förtjenta af att komma i åtanka. Hade Hr Frih:n behagat fästa uppmärksamhet vid hvad jag nyss yttrat, skulle han bättre haft reda på huru det förhåller sig med denna fråga, eller att öfverkontrollörerna måste afvakta delgifvande af de till Konungens Befh:de ingifna ansökningarne för att deröfver afgifva och till Konungens Befh:de återsända förslag. När nu allt detta skall verkställas genom en korrespondens möjligen t. o. m. mellan fyra län, samt tiden derför är 12 dagar, och vi här i landet icke hafva någon dufvopost, utan måste åtnöja oss med de mer eller mindre obeqväma kommunikationer, som finnas, och dessutom icke i allmänhet äro så snabbtänkta, som Frih. von Schulzenheim, torde hvar och en finna att Utsk:ts förslag in praxi möter oöfvervinnerliga svårigheter. Här är ej fråga om att lägga någon tunga på jordbruket, hvarom Hr Frih:n i sitt föredrag så vältaligt ordat, utan vi hafva här att afgöra hvad som är praktiskt möjligt eller omöjligt, och den af Utsk:t föreslagna förändring är praktiskt omöjlig. Jag vidblifver mitt yrkande om afslag å Utsk:ts hemställan och bibehållande af den nu stadgade anmälningstid af 30 dagar.

Frih. Alströmer: Om den nu ifrågasatta förändringen verkligen skulle bereda bränvinsbrännarne någon fördel, kunde den förtjena uppmärksamhet, men jag kan ej föreställa mig, att det kan medföra någon särdeles stor olägenhet att insända en enkel anmälan 14 dagar tidigare. Den binder ju icke bränvinstillverkaren, utan han kan återkalla den, och enda följden blir i så fall en ändamålslös utgift för anmälningsresolution af omkring 3 rdr rmt. Deremot skulle denna förändring, såsom Gr. Liljencrants redan visat, medföra ganska många olägenheter vid tillsättandet af kontrollörer, och jag får derföre, ehuru jag önskar all möjlig lättnad åt bränvinshandteringen, yrka bibehållande af det nu gällande stadgandet.

Frih. von Schulzenheim: Mot Frih. Alströmers på ett humant sätt framställda åsigt, att den nu föreslagna förändringen icke skulle medföra någon särdeles stor lättnad för bränvinstillverkaren, vill jag nu ej uppträda, ehuru jag fortfarande tror det vara en stor vinst för denne att kunna så kort tid innan bränningens början som möjligt, få göra det nödiga öfverslaget öfver sina förlager, på hvilka tillverknings-beloppet skall grundas.

Hvad åter Gr. Liljencrants' yttrande angår, vill jag svara derpå, ingalunda i samma ton, som Hr Gr:n emot mig denna gång behagat använda, utan Hr Gr:n till behag i fullt biblisk ton, och får då uttala min förhoppning, att den Herren gifvit embetet, den har han ock gifvit förmåga att sköta det. Väl vore, om så alltid vore förhållandet. Det har jag dock kunnat finna, att den humanitet, sans och måtta, som höfves en upphöjd samhällsställning, och en hög ålder, icke kommit min motståndare till del, då han skall replikera en yngre ledamot af Ståndet.

Jag vidblifver mitt yrkande.

Gr. De la Gardie: Ehuru trenne landshöfdingar yrkat afslag å Utsk:ts hemställan, vågar jag dock vidhålla min åsigt. Då återkallelse af gjord anmälan är medgifven under de första 14 dagarne af anmälningstiden, kan naturligtvis Konungens Befh:de under dessa 14 dagar ej vidtaga några åtgärder i och för kontrollörers tillsättande, och en anmälningstid af 30 dagar tjenar således till ingenting. Jag yrkar forfarande bifall till Utsk:ts förslag.

Frih. Alströmer: Då Gr. De la Gardie uppgifvit, att Konungens Befh:de icke skulle kunna vidtaga några åtgärder, förrän afsägelsetiden är tilländalupen, får jag upplysa, att in praxi förhållandet i detta fall är motsatt och måste vara sådant. Ansökningarne till kontrollörsbefattningar insändas neml. genast till öfverkontrollören,

hvilken

hvilken derefter föreslår viss kontrollör för hvarje särskildt bränneri. Skulle denna operation ej vidtagas, förr än tiden för afsägelse gått till ända, så skulle, särdeles der en öfverkontrollör är förordnad för flera län, kontrollörerna ej blifva tillsatta så tidigt, att de kunde å den i lag bestämda tiden inställa sig vid de dem anvisade bränerier.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats fulländad samt Hr Gr. o. Landtm. upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utsk:ts förv:de hemställan, dels ock afslag derå samt bibehållande af hvad uti ifrågav:de hänseende nu finnes stadgadt, framställde Hr Gr. och Landtm. först propos. på bifall till Utsk:ts hemställan, hvarvid svarades många nej jemte åtskilliga ja, och sedermera propos. på afslag derå samt bibehållande af nu gällande föreskrift i ämnet, då svaren utföllo med många ja jemte åtskilliga nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

6:te §:ns text.

Gr. Liljencrants: Såväl af R. o. Ad:ns nyss fattade beslut som äfven af den förändring i Utsk:ts förslag till § 2, R. o. Ad:n förut beslutat, följer, att den del af den nu föredragna §:n, der det heter: »Vill någon för två eller flera terminer sig på en gång anmäla, hafve dertill rätt», icke kan bibehållas. På grund af R. o. Ad:ns beslut, att sådana förändringar, som blifva nödvändiga till följd af R. o. Ad:ns beslut, måtte få af Utsk:t vidtagas, får jag således anhålla, att en tillämpning i detta afseende måtte ega rum.

Efter härmed slutad öfverläggning och uppå gjord propos., godkändes texten, med förbehåll om iakttagande af de förändringar deri, som af R. o. Ad:ns nyss fattade beslut påkallades.

§ 9 (7).

Gr. Liljencrants: Det synes mig att Utsk:t i denna § föreslagit afkortning i anmälningstiden, der sådan är af mindre vigt, men deremot förlängning, der sådan kan förorsaka stora olägenheter. Det heter neml. dels: »Vill den, som till bränvins tillverkning under en eller flera terminer sig anmält, sedermera tillverkningen under en eller flera derpå omedelbarligen följ:de terminer fortsätta, göre derom minst 14 dagar före den tid, fortsätt-

ningen afser, skriftlig anmälan hos Konungens Befh:de», dels ock: »Vill han åter från tillverkningen afstå eller uppgifven tillverkningstid inskränka eller uppgifvet tillverknings-belopp minska, anmäle det hos Konungens Befh:de minst 8 dagar före den tid, afsägelsen eller inskränkningen afser.» Naturligtvis förorsakar det vida mindre oreda och besvär, om den, som vill fortsätta bränvinstillverkningen, anmäler sådant inom 8 dagar, än om Konungens Befh:de först 8 dagar förut får veta, att bränvinsbrännare vill upphöra med tillverkningen. Jag anser dock, att 14 dagar i allmänhet bör vara den tid, inom hvilken det bör åligga en bränvinstillverkare att hos vederbörande anmäla de förändringar i sin tillverkning, han önskar vidtaga.

För öfrigt får jag anhålla att enahanda förändring måtte göras i kontexten af denna §, som i den föreg:de.

Frih. von Schulzenheim: Om R. o. Ad. behagar med någon uppmärksamhet genomläsa den ifrågav:de §, torde R. o. Ad. finna, att Utsk:t föreslagit afkortning endast i den tid, som afser utvidgning af en redan anmäld eller påbörjad rörelse. Om genom potatis-sjukdom eller af andra orsaker, förökad tillgång på rudimaterier uppstår för bränvinstillverkaren, så att han ser sig nödsakad att hastigt använda dem, bör han väl ega rätt att inom 8 dagar anmäla, att han önskar utvidga sin tillverkning, och det kan väl icke med skäl påstås, att Konungens Befh:de derigenom skulle kunna tillskyndas några större olägenheter.

För öfrigt instämmer jag med Gr. Liljencrants deruti, att orden »en eller flera terminer» måtte förändras i öfverensstämmelse med R. o. Ad:ns förut fattade beslut.

Frih. Sprengtporten: För att ställa den 7:de §:n i öfverensstämmelse med R. o. Ad:ns beslut, att ingen får anmäla sig för bränvins tillverkning under mindre än 2 terminer, tror jag, att ingen annan förändring behöfves, än att orden »en eller flera» på första stället utbytes mot »två eller flera.»

Gr. De la Gardie: I motsats mot Gr. Liljencrants tror jag, att Utsk:ts förslag, att den gamla anmälningstiden af 14 dagar för fortsättning af bränvinstillverkning bör bibehållas, är grundadt på goda skäl. Om t. ex. Konungens Befh:de beräknat att, sedan den tid, hvarför en bränvinstillverkare anmält sig, gått till ända, förflytta den hos honom anställde kontrollör till ett annat bränneri, skulle, derest nämnde bränvinstillverkare egde att inom så kort tid som 8 dagar anmäla sig att fortsätta tillverkningen, Konungens Befh:de hafva svårt att hinna anskaffa

en annan kontrollör, hvartill väl erfordras lika lång tid, som att anskaffa kontrollör, då ny anmälan blifvit gjord.

I afseende å redaktionsförändringen i den 7:de §:n instämmer jag med Frih. Sprengtporten.

Gr. Liljencrants: Genom bibehållande af den bestämmelsen i den 7:de §:n, att den, som vill utvidga sin tillverkning, icke behöfver anmäla sig mera än 8 dagar förut, torde icke några större olägenheter uppstå, och vill jag derföre icke opponera mig deremot. Det skäl, Gr. De la Gardie anförde för behöfligheten af det stadgande, att bränvinstillverkare, som vill fortsätta tillverkningen, bör anmäla sig 14 dagar förut, är visserligen ganska godt, men är väl dock temligen underordnadt, ty, derest Konungens Befh:de icke hinner anskaffa annan kontrollör till den tid, då den nya tillverkningen tager sin början, uppstår deraf icke någon annan följd än, att den förre kontrollören qvarstadnar. Deremot anser jag, att stora olägenheter skulle uppstå, om en bränvinstillverkare skulle ega rätt att inom 8 dagar afsäga sig sin tillverkningsrätt. Utsk:t har visserligen föreslagit, att bränvinstillverkaren skulle ersätta all genom hans afsägelse uppkommande kostnad, men landshöfdinge-embetena hafva verkligen annat att göra än att uträkna den i sådant fall kontrollören tillkommande resekostnadsersättning eller att vara räknemästare emellan bränvinstillverkarne och kontrollörerne.

Jag yrkar således, att den tid, inom hvilken bränvinstillverkare skall anmäla afsägelse af tillverkningen, måtte bestämmas till 14 dagar, men att §:n i öfrigt måtte bifallas.

Gr. Mörner: Såvidt jag kan förstå, är det ingen annan skillnad mellan de nu föreslagna och de gamla föreskrifterna, än att den, som vill afstå från utöfning af bränvins tillverkning, skulle hafva rätt att anmäla det inom endast 8 dagar, samt att, om några kostnader för Staten genom hans afsägelse uppstode, han skulle ersätta dem. Ett sådant stadgande torde föranleda hvarjehanda besvär för vederbörande myndigheter och torde icke vara behöfligt för bränvinstillverkaren, som väl 14 dagar förut bör veta, om han har nödiga rudimaterier för att drifva sin rörelse.

Jag anhåller att den gamla §:n måtte bibehållas oförändrad.

Frih. v. Schulzenheim: Man har under den föreg:de diskussionen i denna fråga så ofta talat om principer, om hvad som är billigt och rätt. Jag hemställer då, om det

icke äfven är en billig och rigtig grundsats, att en näringsidkare ej bör tvingas bedrifva sin näring längre, än han finner den för sig fördelaktig, och att således en bränvinsbrännare bör få återkalla gjord anmälan, i händelse han ser, att handteringen i följd af prisfall alldeles icke kan drifvas utan förlust. Jag yrkar fortfarande bifall till Utsk:ts förslag med den af Frih. Sprengtporten föreslagna redaktionsförändring, så mycket mera, som jag anser det vara Staten ovärdigt, att utpressa en tillverkningsskatt för hvad som ej blifvit tillverkadt eller att tvinga en industriidkare att fortsätta en ruinerande handtering.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad samt Hr Gr. o. Landtm. yttrat, att i afseende å Utsk:ts förevarande hemställan, hvaröfver beslut först torde böra fattas innan §:ns text pröfvades, hade yrkats dels bifall och dels afslag samt bibehållande af den nu gällande föreskriften; framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på bifall till Utsk:ts hemställan, hvarvid svarades många nej blandade med ja, och sedermera propos. på afslag derå samt bibehållande af den nu gällande föreskriften i ämnet, då svaren utföllo med många ja, blandade med nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Frih. von Schulzenheim begärde votering.

Uppsattes och justerades följande voteringspropos.:

»Den som bifaller Sammans. Bevilln., Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts i Betänk:t N:o 1 gjorda hemställan i afs. å § 7 i Förordningsförslaget, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslår R. o. Ad. denna hemställan och bibehåller det i förevarande hänseende nu gällande stadgande.»

Sedermera företogs voteringen och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 19.
Nej — 29.

Härefter hemställde Hr Gr. o. Landtm., huruvida R. o. Ad. godkände den 7:de §:ns text, dock med förbehåll om iakttagande af de förändringar deri, som af det nyss fattade beslutet påkallades.

Ropades ja.

§§ 8 och 9 i förslaget.

Godkändes.

§ 10 tillkännagafs vara oförändrad.

§§ 13, 14 och 39 (11, 12 och 36).

Utsk:ts första hemställan.

Bifölls.

Utsk:ts andra hemställan jemte 11:te och 12:te §§:nas text.

Gr. Liljencrants: Jag kan verkligen ej fatta, hvarföre Utsk:t, då det i motiverna säger, att afkortningen å bränvins-tillverknings-afgiften bör medgifvas för de dagar, distilliring eger rum, ej i författningen föreslagit något sådant stadgande, utan endast hemställt, att den nu gällande föreskriften, att sådan afkortning icke beviljas, bör utgå. Det blir på detta sätt ganska svårt för Konungens Befh:de att veta huruvida bränvinstillverkaren är berättigad till afkortning eller ej, och jag anhåller derföre, att någon Utsk:ts ledamot ville upplysa, huru härmed förhåller sig.

Gr. de la Gardie: Jag får endast fästa uppmärksamheten derpå, att Gr. Liljencrants' anmärkning ej träffar det nu föredragna mom:t.

Gr. Liljencrants: Den 18:de §:n i nu gällande lag, som motsvarar förslagets 11:te §, stadgar i 2:dra mom:t, att utöfvandet af destillering ej berättigar till destilleringstidens afräknande från det i terminen eller halfterminen förekommande antalet bränvinsdygn. Något dylikt stadgande har ej i den föreslagna paragrafen influtit. Som jag emedlertid anser af vigt, att detta tydligen uttryckes, får jag anhålla om återremiss af denna §, på det Utsk:t må tydligare än som skett angifva, att distilleringstiden ej får afräknas från den medgifna bränningstiden.

Frih. von Schulzenheim: Då Gr. Liljencrants första gången yttrade sig, får jag bekänna, att jag ej rätt kunde fatta hans mening; och det var orsaken hvarför jag då ej till besvarande upptog hans gjorda framställning. Men då Gr:n nu tydligare uttalat sin mening, får jag förklara, att enär en person, som anmält sig för tillverkning af ett bestämdt belopp, enligt en sednare §, till hvilken vi längre fram komma, eger rätt till öfverskottstillverkning till 20 proc., så följer deraf, att om hans till-

verkning väl aflupit, så att han på $\frac{4}{5}$ af månaden tillverkat hela det belopp, hvarför han anmält sig, jemte öfverbränningen, så återstår för honom en del af den medgifna bränningstiden, hvilken han således kan använda till distillering eller rektifikation.

Gr. Liljencrants: För min del kan jag ej finna, att Frih. von Schulzenheim på ett tillfredsställande sätt besvarat min framställning. Det ser ut som Frih:n toge för afgjordt, att Utsk:ts förslag skall godkännas i hvad det tillstyrker rättighet för tillverkaren att få bränna mer än en tiondel utöfver det belopp, hvarför han anmält sig, utan att derför behöfva erlägga något deremot svarande tillskott i afgiften. Detta ärnar jag emedlertid motsätta mig af skäl, som jag framdeles skall anföra.

Jag vidhåller dock fortfarande hvad jag förut antydt, att Utsk:ts förslag till text ej står i öfverensstämmelse med dess motivering.

Gr. De la Gardie: Anledningen hvarför uti gällande författning är särskildt uttryckt, att utöfvande af bränvinsdistillering icke berättigar till restitution af erlagd afgift var sannolikt, att distilleringsrättens utöfvande var inskränkt till några få dagar under hvarje termin samt till den för tillverkningen begagnade redskap, hvilken sednare då kunde antagas fullt upptagen af distilleringen; man kunde då lätteligen anse det vara med billighet öfverensstämmaude att restitution skulle medgifvas. Sedan nu distilleringsrätten blifvit utsträckt till hela bränningstiden samt med hvad redskap, som helst, kan ej gerna någon tvekan uppstå, om att ju det allmänna stadgandet, att tillverkningen beräknas efter medeltal pr dygn under den anmälda tiden, bör städse iakttagas. Något särskildt tillägg härom anser jag sålunda öfverflödigt och yrkar bifall till den föreslagna §:n.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad samt Hr Gr. och Landtm. upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utsk:ts hemställan och förslag, dels ock återremiss deraf, framställde Hr Gr. o. Landtm. propos. på bifall dertill och, då svaren utföllo med många ja jemte ett eller annat nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Utsk:ts sista hemställan.

Bifölls.

Texten till 2:dra mom. i § 36.

Godkändes.

§ 13.

Bifölls,

§§ 14, 15 och 16 tillkännagåfvos vara oförändrade.

§ 19 (17).

Gr. Björnstjerna: Såväl under gårdagens plenum som i dag har jag sökt bereda största möjliga frihet åt bränvinshandteringen. Jag har gjort detta dels emedan jag anser obilligt, att försvåra utvecklingen af en näring, som dock bereder Staten så stora inkomster, dels ock hufvudsakligen derför att statsverkets tillstånd kräfver en ökad bränvinsskatt och att denna, enligt min tanke, är omöjlig att pålägga, såvida man icke samtidigt gör näringen fri. Nu har R. o. Ad. lyckligtvis medgifvit en sådan frihet; Ståndet har tillåtit hvar och en att tillverka bränvin under den tid och till den qvantitet, han finner vara med sin fördel förenligt. Återstår då frågan, huruvida det under sådane omständigheter är möjligt att öka skatten med 15 öre. Denna besvarar jag med ett obetingadt ja. Om man betraktar förhållandet i Norge, finner man, att bränvinsskatten der utgår med 97,9 öre pr kanna. Finnes det då någon rimlig anledning att antaga, att då bränvinsnäringen i Norge kan draga en sådan skatt, den icke i Sverige skulle kunna tåla en afgift af 75 öre. Jag kan åtminstone icke finna giltig grund dertill. Vi veta, att Norge icke kan producera tillräckligt spanmål för eget behof; brännerierna der måste köpa utländsk spanmål. Denna artikel står således i högre pris i Norge än hos oss, och tillverkningspriset för bränvinet i följd deraf äfven. Jag har hört den invändning framställas, att produktionspriset betydde föga, då försäljningspriset i Norge är så mycket högre än i Sverige, och att just deraf förklarades huru den Norska bränvinsbrännaren kan draga en så dryg skatt. I anledning häraf ber jag att få fästa uppmärksamheten derpå, att enligt sednaste officiella uppgifter en kanna bränvin i Norge kostar 1 rdr 71 öre, under det den i Stockholm kostar 1 rdr 30 öre; skilnaden i pris utgör då 41 öre. Nu är skatten i Norge 38 öre högre än i Sverige, således är i sjelfva verket det Norska bränvinet endast 3 öre högre i pris för kannan än det Svenska; om man dertill tager i betraktande, att priset fluktuerar från den ena dagen till den andra, torde ofta inträffa, att denna vara står lika högt i pris här som i Norge. Under sådana omständigheter, och då man vet, att bränvinshandteringen i Norge bär sig mycket väl, kan jag icke finna, hvarför icke denna näring skulle hos oss kunna tåla en högre skatt, än för närv:de är händelsen.

Man befarar, att en förhöjning i afgiften skall medföra en allt för stor import af Franskt bränvin. Man bör emedlertid ihågkomma, att i samma mån skatten ökas, höjes äfven tullsatsen; deruti måste ligga ett det verksammaste hinder emot en allt för stor utländsk införsel. Den lönar sig i alla fall intet. Jag har här en uppgift, som visar, att under det år, Franska traktaten varit i tillämpning, och under hvilket bränvinet i Frankrike stått mycket lågt, har endast 10,000 k:r mer än vanligt hit importerats, detta uteslutande renadt bränvin; icke en enda kanna så kalladt mauvais goût har under året tullbehandlats. De farhågor, man i detta hänseende hyser, torde derföre sakna verklig grund. Deremot tror jag att Stats-Utsk:ts ledamöter kunna intyga, att Statsverket är i behof af största möjliga inkomster. Den beräkning, som blifvit inom Utsk:t uppgjord, utvisar en brist af ungefär 4 millioner. För den händelse Riksg.-Kont. lyckas erhålla det lån, med hvars uppnegociering man för närv:de är sysselsatt, återstår dock en brist af något öfver 2 millioner, eller just det belopp, hvartill man anser, att den förhöjda bränvinsskatten skulle uppgå. Om man icke vill höja denna skatt, hvarifrån skola då penningar tagas? Af sednaste utländska tidningar finner man att tiden ingalunda är gynsam att söka lån. Icke heller torde kapitaltillgången inom landet vara sådan, att man kan vända sina blickar åt det hållet, men bristen måste fyllas; då återstår ju blott, antingen att försöka under ogynsamma förhållanden upptaga ett lån, eller ock, på sätt K. M:t föreslagit, höja bränvinsskatten med 15 öre. Af dessa alternativer anser jag det vara välbetänkt att tillgripa det sednare; och får således yrka, att, med bifall till K. M:ts Propos., skatten å bränvin förhöjes till 75 öre kannan.

Frih. von Schwerin: Förslaget att höja bränvinsskatten påminner mig om en saga, som jag i min barndom hörde, och som jag ber att få berätta, åberopande det kända uttrycket: »om den ej lyster er att höra, så kan den roa er ändå». — Det var en gång en gumma, som gick ut för att mjölka sin ko, som gick på bete i skogen. Gumman träffade under vägen på en liten varelse, som på Skånska heter »vätta», men annars kallas elfva. Som gumman råkat göra vättan någon liten tjenst, ville vättan göra henne en present och förärade henne en skrapa, hvarmed hon skulle skrapa kon, då denna skulle gifva mycken mjölk. Du får dock icke skrapa för mycket, utan »lagom är bäst», — sade vättan när de skiljdes. Gumman tackade för presenten, och till en början skrapade hon kon med försigtighet, då denna mycket riktigt gaf rikligt med mjölk. Men gumman tyckte som så, att

ju mer hon skrapade, desto mera skulle kon mjölka, och då skrapade hon och skrapade, tills huden gick sönder, kon sjuknade och omsider dog.

Ungefär på samma sätt förhåller det sig med bränvinsskatten. Jag tror icke att bränvinshandteringen kan bära en förökad skatt, helst man måste taga i betraktande den stora svårighesen att anskaffa rörelsekapitalet och öfriga olägenheter, som äro förbundna med denna handtering.

Den siste värde talaren gjorde en jemförelse mellan Sverige och Norge, och undrade hvarföre icke den Svenska handteringen kunde draga samma skatt som den Norska. Förhållandena i de båda länderna äro emellertid ganska olika. För det första har Norge i alla tider haft financielt förstånd, — men om vi någonsin skola komma derhän, är ännu ganska problematiskt. Vidare är den Norska producenten icke såsom den Svenska utsatt för konkurrensen med smugglare. I Öresund finnes ett par obetydliga klippor, benämnda Saltholmarne. Der upplägga smugglarne stora qvantiteter Danskt bränvin, som sedermera vid lägligt tillfälle inpraktiseras i vårt kära fädernesland. Smugglarens procent behöfver icke på långt när uppgå till skattens belopp, och följaktligen kan den rörelsen vara för honom lönande. Det finnes också på sydöstra kusten en snygg tillställning, som heter Bornholm, och som, med alla sina förtjenster, har det lilla felet, att nästan uteslutande existera på smuggling. — Skulle nu bränvinsskatten ökas till 75 öre, kan man vara säker på att nämnda samhälle deraf skulle skörda en icke ringa vinst.

Den Svenska producenten är utsatt för dessa obehagligheter, men den Norska är icke underkastad dem, och derföre har bränvinsskatten der kunnat vara så hög. Om emellertid drawback beviljas i Sverige, är jag öfvertygad, att Norge icke kan fortfara att vidhålla sin höga beskattning på bränvin, ty följden blefve då, att till Norge komme att införas en myckenhet Svenskt bränvin.

Jag har icke att tillägga annat, än att genom skattens förökande skulle »sten läggas till bördan» och lasset blifva för tungt att släpa fram. På grund häraf yrkar jag att den nuv:de skatten måtte bibehållas oförändrad.

Frih. Cederström, Rudolf: I likhet med Frih. von Schwerin får äfven jag yrka bifall till Utsk:ts hemställan, och alldeles afstyrka den af Gr. Björnstjerna förordade förhöjning af bränvinsskatten.

Hr Gr:n har åberopat, att en högre skatt utgår i Norge. Men man måste jemföra förhållandena sinsemellan, och då visar det sig, att den Norska skatten, jem-

förd med andra varors värde, icke i Norge är så hög, som den föreslagna skatten i Sverige skulle blifva i förhållande till hvad man annars får för sina penningar.

För öfrigt tror jag, att man genom att höja bränvinsskatten äfventyrar åtskilliga olägenheter, såsom smuggling, lönbränning och konkurrens med utländskt bränvin. I afseende å den sistnämnda olägenheten torde man genmäla, att tullsatsen stiger i förhållande till beskattningssumman. Men om man, såsom jag ur andra svnpunkter anser vara rätt, bifaller att skatten skall förskottsvis erläggas, är derigenom den inhemska tillverkaren betungad på ett sätt, som den utländska icke vidkännes. För den som, i likhet med Gr. Björnstjernn, förespeglar sig att genom bränvinsskattens höjande, många millioner förökad inkomst skulle inflyta i statskassan, kan det vara lockande att tillgripa denna åtgärd, men för min del anser jag det vara fara värdt, att många brännerier då komme att nedläggas, samt att följden af näringens betungande blefve den, att icke någon förökad inkomst inflöte i statskassan; snarare tvertom, inkomsten kunde nedgå, medan tillverkarne ledo.

På grund häraf, och under åberopande af hvad utaf Utsk:t blifvit andraget, förordar jag bifall till Utsk:ts hemställan.

Hr von Kræmer: Jag kan icke neka, att då jag läste K. M:ts Nåd. Propos. ang:de höjande af bränvinsskatten, väckte den hos mig en liflig förvåning, på samma gång jag beundrade de vackra tankar, som deri funnos uttryckta. Det heter nemligen der, att »till inskränkning i bränvinskonsumtionen, och förminskning af de brott och olyckor, som hafva sin upprinnelse i bränvinets missbruk,» borde skatten för tillverkningen höjas från 60 öre till 75 öre pr kanna. Det der låter mycket vackert, men jag undrar, om det verkligen i något land skulle kunna gå an, att en finansminister framkomme med begäran om förhöjning med $\frac{1}{15}$:del eller $\frac{1}{16}$:del af hela budgeten, allenast på grund af ett moraliskt skäl? När man begär ett så betydligt förökande af folkets skattebördor, hade det, efter mitt förmenande, ej varit för mycket begärdt, att några financiella skäl hade anförts. Innan man begär att få gripa så djupt i nationens fickor, torde en vanlig konvenans fordrat att man fullständigt styrkt, att förhöjningen verkligen behöfves, samt uppgifvit hvartill den skall användas. Om det vore fråga om något stort ändamål, t. ex. aflösandet af en stor del af grundskatterna eller tulltaxans förändrande i samma rigtning som den Engelska, d. v. s. dess reducerande till 20 à 30 kassaartiklar, då skulle jag vara den förste att rösta ja till den ifrågasatta förhöjningen af bränvins-

skatten, men då ingenting sådant är i fråga, och då enda anförda skälet är att genom fördyrande förminska konsumtionen af bränvinet, då förefaller det mig sannerligen icke vara rätt välbetänkt att pålägga nationen en sådan ny börda af 2 millioner rdr. Det har dessutom redan blifvit af en föreg:de värd talare påpekadt att till följd af förhöjningen komme smuggling att ökas, och förhöjningen således visserligen utgå från konsumenternas fickor, men till en betydlig del icke komma Staten till godo.

Förhållanden kunna inträda, då antingen sådana stora mål förestå, som de, hvilka jag nyss nämnde, eller då utomordentliga åtgärder till landets försvar blefve af nöden, och då kan det vara godt att hafva att tillgripa den ifrågav:de utvägen, hvilken derföre icke bör användas när icke något synnerligt behof står för dörren. Har icke genom alla vid denna riksdag fattade beslut gått en synnerlig anda af sparsamhet? Har icke t. ex. i fråga om bansträckningen genom Wermland beslutet fattats uteslutande med afseende å den minsta kostnaden? Hvad har nu sparsamheten tjenat till, om man ändå skall tillgripa så utomordentliga utvägar som en så betydlig skatteförhöjning? Här har ofta talats om landtbrukets fördel och faran af att gå hårdhändt till väga. Nåväl, Mina Hrr! är icke det att gå hårdhändt till väga, om man bifaller förslaget att så ofantligt höja bränvinsskatten, och derigenom än mer försvåra för denna handtering, som dock i väsentlig mån är en landtmannahandtering, täflan med utlandet. Må man icke säga, att i samma mån som skatten höjes, stiger tullen på denna artikel, ty det bör hågkommas, att i och med skattens höjande minskas proportionen emellan tullskyddet och skattebeloppet. Tullskyddet är nemligen som bekant fixt eller 15 öre surtaxe pr kanna; men 15 öre är en mindre del af 75 öre än af 60 öre. Om dock ej härvid må fästas stor praktisk vigt, så är det deremot en så mycket mer praktisk och känbar olägenhet att få betala i förskott en så betydligt större summa än förut — helst med nuv:de räntefot.

Hufvudskälet emot förändringen blifver dock alltid, i min tanke, att det, lindrigast sagdt, är oförsigtigt, om representationen, utan några finansiella skäl, skulle bevilja en förhöjning med $\frac{1}{15}$:del eller $\frac{1}{16}$:del af budgetens hela belopp. Man bör sannerligen akta sig att till den grad — jag hade så när sagdt — skämma bort vederbörande.

Jag tillstyrker bifall till Utsk:ts hemställan.

Frih. Klinckowström, Rudolf: Jag har hittills icke deltagit i diskussionen öfver bränvinsbetänk:t, och kommer icke heller hädanefter att göra det, emedan jag icke förstår detta ämne; men då en värd talare på mot-

satta sidan uppkallat Stats-Utsk:t ledamöter rörande den finansiella delen af förev:de fråga, tager jag mig friheten att i detta afseende yttra några ord.

Den som vill göra den finansiella utredning, som Chefen för finans-dep:t bifogat K. M:ts Propos., till en sanning, den bör och skall plädera för en förhöjning af bränvinsskatten, ty finansministern har deri förskottsvis tagit inkomsten af den förhöjda bränvinsskatten med i beräkningen. Jag tror emellertid, att det i många hänseenden är vågadt att följa honom i denna kalkyl. För det första anser jag, i motsats till Gr. Björnstjerna, att det skall blifva svårt att kunna fortsätta bränvinshandteringan i Sverige, derest beskattningen förhöjes. Hr Gr:n har åberopat förhållandet i Norge. Jag tror, att om bränvinshandteringen i Sverige bedrefves fabriksmässigt och i stor skala vid hvarje fabrik, skulle den måhända kunna draga en skatt, som närmade sig till den, som utgår i Norge, men meningen är ju att, åtminstone till en viss grad, göra bränvinshandteringen äfven till en landtmannanäring, och i så fall tror jag icke att man kan höja skatten. När Franska traktaten, högstsalig i åminnelse, var före på Riddarhuset, utredde jag, att sämre Franskt bränvin, s. k. trois-quart — och detta är betydligt bättre än s. k. mauvais goût, hvilket icke är supbart — skulle kunna importeras och här föryttras till billigare pris än det, hvartill den Svenska bränvinsproducenten kan sälja sin vara. Om nu bränvinsskatten blefve förhöjd, skulle visserligen äfven priset på det Franska bränvinet här på platsen i någon mån fördyras, men den Svenske mindre producenten blefve nödsakad att nedlägga sin rörelse, emedan han icke torde kunna tåla den förökade bördan; — och så småningom lärer det väl gå derhän äfven med en skatt af 60 öre.

Man säger, att det, med afseende å Statsverkets tillstånd och nödvändigheten att låna penningar, skulle vara ett beqvämt sätt att reda sig, om skatten förhöjdes. Jag hemställer dock till en och hvar, om detta är en rigtig method. Ville man följa den nämnde grundsatsen, vore det ju bättre att t. ex. genom utmätningsauktion förskaffa Staten tillgångar, men huruvida det vore för landet tjenligt, lemnar jag åt hvars och ens eget bedömande. Vi få väl dragas med vår statsbrist och den statsskuld, som till stor del är tillkommen af Franska traktaten, ty jag tror, att vi nu stå vid en pino-station men afseende å denna traktat.

Gr. Björnstjerna önskade få kännedom om den finansiella ställningen, och jag vill derföre nämna, att jag gjort mig mycken möda för att i nämnda hänseende åstadkomma en utredning. Den finnes bilagd en af mig afgifven

reservation, som finnes införd i Stats-Utsk:ts Betänk. rörande allmänna arbeten. När detta Betänk. inkommer, är tillfälle att inhemta beloppet af den blifvande statsbristen; men mig synes, att det icke vore rätt att uttaxera denna, i form af bränvinsskatt, på rikets många innevånare, ty då skulle företrädesvis den fattigare delen af befolkningen träffas deraf, enär det är denna, som mest konsumerar bränvin. Jag tror, att vi få bära konseqvenserna af den Franska traktaten, och hjelpa oss fram med lån. Hvad fördel skulle också konsumenten hafva af denna traktat, om vi nu började lägga förhöjda tullar å kaffe, socker m. fl. s. k. kassaartiklar, å hvilka tullkomitéen, såsom bekant, föreslagit förökade tullsatser. Icke lärer allmogen begagna lyxartiklar och dyra viner!

Med afseende å hvad jag nu anfört, kan jag icke annat än instämma med dem, som yrka, att bränvinsskatten må bibehållas vid sitt nuv:de belopp af 60 öre pr kanna.

Gr. Posse, Arvid: Den siste värde talaren har nämnt ordet statsbrist och förklarat, att en sådan verkligen skulle komma att ega rum. Jag ber att med anledning häraf få upplysa om hvad i allmänhet förstås med statsbrist. Statsbrist anses ega rum, när Statens ordinarie inkomster icke förslå att betäcka de ordinarie utgifterna. Ett sådant förhållande eger icke rum i Sverige, utan tvertom finnes ett öfverskott af de ordinarie inkomsterna utöfver de ordinarie utgifterna. Om Staten, efter att hafva bestämt de ordinarie utgifterna, beslutar sig för extra utgifter, som på en gång fordra stora summor, då är detta en alldeles särskild affär, som icke står i något direkt förhållande till Statens ordinarie finanser. Det är t. ex. tydligt, att om vi företaga jernvägsbyggnader, som årligen kräfva stora belopp, så kunna vi icke begära, att Statens inkomster skola vara tillräckliga för bestridande af dessa tillfälliga utgifter. När nu tagas i beräkning de utgifter, som R. St:r dels redan beslutat och dels kunna anses komma att besluta för allmänna arbeten, uppstår en brist, som dock icke kan kallas statsbrist. Denna brist uppgår på sin höjd till 3 à 4 millioner, såvida icke genom särskilda kombinationer inom Riks-Stånden anslag utverkas till en mängd föreslagna jernbanor, hvilka dock, såsom jag hoppas, skola få afvakta sitt utförande under mera gynsamma konjunkturer. Det är emellertid obestridligt, att för de extra arbetena erfordras penningar till ungefär nämnda belopp. Under sådana förhållanden kunde det vara ganska väl, om man genom att höja bränvinsskatten kunde tillförsäkra Staten en inkomst, som minskade be-

hofvet. En loflig försigtighet torde dock bjuda, att man noga tillser, om skattens förhöjande ovilkorligen skall medföra en förökad statsinkomst. Detta är en theori, som icke helt enkelt kan antagas såsom sann, ty det är ganska tänkbart, att en högre skatt kan åstadkomma förminskning i produktionen. Flera olika sätt finnas att utföra den medelbara beskattningen. Man har också i andra länder försigtigt följt den åsigt, att konsumtionsskatt icke bör uttagas af endast en eller par artiklar, utan af flera, som gemensamt kallas kassaartiklar. För min del skulle jag ansett det hafva varit ganska önskligt, om man, vid uppgörandet af budgeten, tagit i betraktande möjligheten att bereda Staten förökade inkomster af kaffe, socker, m. fl. artiklar, som ganska väl kunnat tåla ett eller annat öres högre tullsats (— särskildt torde differens-tullen för råsocker och raffinad utan olägenhet kunnat förminskas —). Men som detta icke blifvit iakttaget och någon förändring icke vid denna riksdag kan åvägabringas, återstår endast frågan om höjande af bränvinsskatten. Dervid måste man taga i betraktande dels hvilken del af befolkningen förnämligast drabbas af denna skatt och dels huruvida icke den beskattning, som redan är åsatt bränvinet, är så hög, att den svårligen kan ytterligare höjas. Tillser man huru stort belopp en Svensk medborgare, som tager en sup om dagen, skattar till Staten till följd af den nuvarande bränvinstillverkningsafgiften, tror jag, att man måste erkänna, att han icke bör mera betungas. Då härtill kommer, att det är ganska tvifvelaktigt om statsverket skulle genom skattens förhöjande erhålla förökad inkomst, tror jag, att en loflig försigtighet bjuder, att stadna vid den nuvarande skatten. Man bör också låta sig nöja med de många millioner denna artikel redan inbringar i statskassan, åtminstone till dess det visat sig i hvad mon den friare lagstiftningen kunnat utveckla denna näring.

Jag tillsyrker bifall till Utsk:ts hemställan.

Frih. v. Schulzenheim: Ehuru jag ernat att icke vidare uppträda till försvar för Utsk:ts arbete, enär detta blifvit i de vigtigaste punkterna af Ridd. o. Ad. förkastadt, vill jag dock, då frågan om bränvinsskattens belopp är särdeles betydelsefull, i ämnet yttra några ord.

Skälet till K. M:ts förslag att höja bränvinsskatten påpekas i den Kongl. Propos:n med de ord, att tid är inne, »då bränvinets fördyrande genom ökad beskattning icke längre bör uppskjutas», hvarjemte anföres, »att detta fördyrande skulle ske dels på det Staten skulle erhålla större inkomst och dels på det att derigenom skulle ske en inskränkning i bränvinskonsumtionen och förminsk-

ning af de brott och olyckor, som hafva sin upprinnelse i bränvinets missbruk.»

Det har redan af andra talare blifvit påpekadt, att billigheten neppeligen medgifver, att under denna rubrik uttaga större skatt af land och folk, än den närvarande, hvilken utgör 9 à 10 millioner rdr direkt till Staten och 2½ millioner rdr till kommunerna. Det har dessutom emot bränvinsskattens förhöjande blifvit erinradt, att smugglingen derigenom efter all anledning komme att ökas. Men härförutan finnes emot den föreslagna åtgärden ett ännu större skäl, det neml. att beskattningen redan nu drabbar den del af befolkningen, som mest förtär bränvin, allt för tungt i förhållande till hvad i konsumtionsskatt för lyxartiklar utgöres af den del af befolkningen, som deraf åter företrädesvis begagnar sig. Vid öfverslag af hvad en arbetare, som dagligen förtär en sup bränvin, derför betalar till Staten, finner man, att om den föreslagna förhöjningen beviljas, erhåller Staten af hvarje sådan arbetare en årlig inkomst af 12 rdr 80 öre endast i skatt för bränvinets användande i så måttlig grad, under det att varans produktionsvärde utgör 6 rdr 40 öre. Nu frågas, är det en rättvis konsumtionsskatt, som utgår med 200 procent utöfver varans värde, under det att för en del andra förnödenhetsartiklar konsumtionsskatten utgår med endast 5 à 10 procent? Är det kanske derföre, att bränvin är en inhemsk produkt! Den grundsatsen tror jag icke vara riktig, och om, såsom antagligt är, arbetslönerna snarare komma att nedgå än att stiga, går det icke an att mjölka kon hårdare än som redan skett.

Jag vill nu nämna några ord om försöket att på det föreslagna sättet minska bränvinskonsumtionen. Bemödandena i sådan syftning grunda sig, i min tanke, på en alldeles felaktig uppfattning. Saken är den, att bränvin verkligen är ett behof för den, som vant sig dervid, och derjemte, på sätt en läkare, en af Riddarhusets lärdaste män, i en tryckt skrift ådagalagt, under vissa förhållanden nära nog en nödvändighetsvara. Då arbetaren och den fattigare befolkningen erhåller mager kost och derföre måste intaga stora qvantiteter för att erhålla tillräcklig arbetskraft, bidrager bränvinet att smälta dessa födoämnen och motsvarar i den fysiologiska hushållningen fettet, med hvilket det derföre ofta i kemisk mening ställes lika. Om man nu genom varans fördyrande vill minska konsumtionen, bör man väl derjemte komma ihåg, att den, som en gång vant sig vid denna vara, är deraf i behof för att upprätthålla sin fysik, fullt ut lika mycket, som den förmögne är i behof af viner och andra spirituosa, hvars införsel den olycksaliga Franska traktaten afser att uppmuntra. Bränvinet är för honom lika oundgängligt

som opium för opiirökaren och han måste förskaffa sig det, antingen det kostar mycket eller litet. Skall derföre en förminskning i superiet åstadkommas, måste detta ske genom andra medel än fördyrandet. Medlen äro: upplysning om bränvinets skadlighet, beredande af tillfällen till arbetsförtjenst, kraftig föda, och utsigt att genom arbetsamhet och sparsamhet förvärfva bergning äfven för framtiden.

Orsakerna till sjukdom hos den fattige äro ofta motsatta orsakerna till sjukdom hos den rike. Å ena sidan brist såsom sjukdomsorsak och å andra sidan öfverflöd. Båda sjukdomarne äro svåra att bota; men den sednare är svårare. Det talas på sednare tiden mycket om användandet af en kurmethod, som kallas nihilism. Methoden består endast i förskaffande åt patienten af luft, ljus, varm bostad, sund föda och andlig sysselsättning, utan användande af apothekets alla resurser. Detta kallas icke för medikamenter, utan för nihil, — intet. Det är dock, M. Hrr, i mitt tycke en kurmethod, som föreskrifver ett af de allrabästa medikamenter och det är genom dess användande man skulle kunna minska superiet, men icke genom höjande af priset på bränvin och genom att utpressa den fattiges sista skärf, under det att den rike frossaren går jemförelsevis skattfri. Och hvarför denna ofantligt vackra omtanke, när det gäller att tillse att icke den fattige må skada sig genom bränvinets bruk?

Finna vi i beskattningsväg samma åsigt genomförd för att fördyra konsumtionsartiklarne för den rike mannen, till förbättrande af hans helsa o. s. v.!

Lagstiftaren var sjelf skulden till det förnedringstillstånd, hvari landet råkade under husbehofsbränningstiden. När bonden hade rätt att betala dagsverkaren med bränvin och att utminutera bränvin i de allraminsta qvantiteter, då var det sannerligen icke underligt, om det blef husbehofs-superi. I lagstiftningen låg sål. felet, men icke i husbehofsbränningen. Nu uppstämmer man lofsånger, och säger att konsumtionen minskats derföre att bränvinet fördyrats. Jag litar icke mycket på Öfverste Hallmans kalkyler öfver bränvinssupandet i Sverige, då han påstår, att på hans tid konsumerades årligen i Sverige 54 millioner kannor bränvin. Men äfven om hans kalkyler i någon mon varit sanna, så att t. ex. 30 millioner kannor bränvin då konsumerades, är dock att bemärka, att bränvinet i allmänhet var så dåligt, lanckartadt och svagt, att det ofta var noll-gradigt. (Det torde måhända vara bekant, att ännu för endast några år sedan försåldes på näringsställena i Stockholm noll-gradigt bränvin.)

När man nu, såsom skäl för förslaget att låta den fattiga delen af befolkningen skatta ytterligare 2 millioner

rdr,

rdr, framhåller omtanken för den fattige, då må man förundra sig öfver att så litet göres för att tillse, att han får ut sin rätt, der han har någon, och sål. verkligen bekommer det qvantum, han betalar och skattar för. Öfver allt i utlandet äro alla mått på de offentliga försäljningsställena märkta. Så är icke förhållandet här. Icke en enda butelj i hela landet är så märkt, att man vet huru mycket den kan rymma. På ingen enda krog äro glasen krönta, utan den fattige bestjäles fingerborgs-vis. Under allt detta vill man taga ännu högre skatt! Är detta rättvisa, och kan man icke vänta, att slutligen allmänt missnöje skall uppstå i landet!

Nu föreslås att uttaga ytterligare 2,100,000 rdr i form af förökad bränvinsskatt, oaktadt det på åtskilliga håll bittert klagas öfver att sådana konsumtionsartiklar som sparris, svampar, fina viner etc. etc. draga en högst obetydlig tull. Är det då skäl att fortgå på denna bana! Just derföre, att detta förslag står i sammanhang med hvad som förut förekommit vid denna riksdag, och hvaremot jag efter måttet af mina krafter stridt, måste jag äfven nu vara konseqvent, och så länge någon rättvis fördelning af konsumtionsskatterna icke kan åstadkommas, vill jag icke på något sätt medgifva, att den klass af befolkningen, som mest konsumerar bränvin, blir hårdare beskattad än den redan är.

Dessa motiver har jag sökt göra gällande inom Utsk:t. Jag är öfvertygad om deras riktighet och yrkar derföre bifall till Utsk:ts hemställan, eller att Kongl. Maj:ts Nåd. Propos. om förhöjd bränvinsskatt icke må vinna R. o. Ad:ns bifall.

Gr. Björnstjerna: Jag medgifver, att jag icke rätt kunnat förstå Frih. von Schwerins yttrande derom, att, om drawback beviljades i Sverige, skulle Norge icke kunna bibehålla sin höga bränvinsskatt, emedan Svenskt bränvin sannolikt då skulle komma att dit insmugglas. Jag ber Hr Frih:n närmare taga kännedom om förslaget, då Hr Frih:n skall finna, att för drawbacks erhållande fordras intyg från den ort, dit bränvinet är infördt, att tullen blifvit erlagd. Då sål. drawback icke beviljas för insmuggladt bränvin, lärer någon smuggling i och för drawback's skuld icke komma i fråga.

Hr Frih:n ansåg äfven, att en så förfärlig insmuggling af utländskt bränvin skulle, till följd af bränvinnsskattens höjande, komma att i Sverige ega rum, att Staten snarare skulle förlora än vinna på skatteförhöjningen. Detta är en gammal historia, som ständigt upprepats hvarje gång bränvinsskattens höjande ifrågasatts, men

verkligheten visar någonting helt annat, eller att allt som skatten ökats, har äfven Statens inkomst tillväxt. Jag är visst icke af den åsigt, att en förhöjd skatt alltid medför förökad statsinkomst, men tror, att när bränvinet här visas vara vida mindre beskattadt än i naboländerne, och då det dessutom åtnjuter ett skydd, som stiger i samma mån som skatten, då kan man utan fara våga en lämplig förhöjning af skatten. Att smuggling af Danskt bränvin eger rum, är visserligen sannt, men hvar och en, som vet huru denna bedrifves, med små öppna båtar samt i små kaggar, finner, att den icke kan få någon synnerlig utsträckning. Den torde dessutom genom ökad bevakning kunna stäfjas.

Frih. Klinckowström har, naturligtvis med ovilja, omnämnt den Franska traktaten, som Hr Frih:n benämnde »högstsalig», men som icke torde förtjena detta namn, då den icke hör till de dödas antal, utan lyckligtvis ännu är i full verksamhet. Hr Frih:n omnämnde i sammanhang med denna traktat tullen å kaffe och socker, utan att jag dock kunde finna i hvad förhållande denna fråga skulle stå till frågan om bränvinsskatten. Att Franskt bränvin — trois quart — skulle kunna införas i landet till samma pris som det, hvartill Svenskt bränvin kan föryttras, har Hr Frih:n redan förut uppgifvit, och jag bestridt. Till detta har jag åtminstone erfarenheten på min sida, då icke något sådant bränvin ännu hit inkommit, oaktadt öfver ett år förflutit sedan traktaten trädde i verkställighet.

Hr Frih:n ansåg äfven, att 15 öres högre skatt på bränvin skulle gifva en ökad statsinkomst på samma sätt som en allmän utmätningsauktion skulle göra det. Jag betviflar, att man på det sednare sättet verkligen skulle få mera penningar; men deremot betviflar jag icke, att Staten genom det förra sättet skulle erhålla sina $2\frac{1}{4}$ millioner och detta utan allt obehag, utom för suparen, som får vidkännas en liten prisförhöjning å hvarje sup.

Denna beskattning är, i min tanke, den allra rättvisaste; den som icke vill supa, han slipper att betala skatten, och tvertom. Det är sål. icke något tvång, utan en frivillig afgift; olyckligtvis torde det alltid finnas så tillräckligt med amatörer af den ädla drycken, att Staten får de $2\frac{1}{4}$ millioner, som fattas.

Gr. Posse har medgifvit riktigheten af min uppgift, att statsbristen utgör 3 à 4 millioner rdr. Jag är äfven öfvertygad, att Hr G:n gifver mig rätt i min uppgift, att Riksgäldskontoret anser sig kunna anskaffa 2 millioner, samt att sål. endast vid pass 2 mill:r återstå att på annan väg erhålla. Nu hemställer jag till de Hrr, som vanligen så ifrigt motsätta sig upptagandet af nya lån, och främst till Frih. Klinckowström sjelf, — huru skall statsbristen

fyllas? Mig vill det synas, att ingen annan utväg finnes, än att antingen låna eller ock lägga högre skatt på en vara, hvars fördyrande måste anses vara för landet nyttigt. Om någon kan uppgifva ett annat sätt att fylla statsbristen, skall jag förena mig med honom; men kan icke något sådant uppgifvas, måste jag vidblifva mitt yrkande om bifall till K. M:ts Propos.

Gr. Mörner: Jag anmälde mig då Gr. Posse började sitt anförande med en utredning af statsbristen. Då Hr Gr:n emedlertid kom till samma slutresultat, som det hvartill jag önskar framgång, behöfver jag icke uppehålla mig vid nämnde utredning, men ber dock att få erinra, att grundlagen föreskrifver, att hvad Staten tarfvar utöfver de ordinarie inkomsterna, bör genom bevillningar fyllas. Om man nu anser statsbrist vara för handen, när icke de ordinarie inkomsterna betäcka utgifterna, då har ju vid hvar enda riksdag ända sedan 1809 statsbrist förekommit.

Gr. Björnstjerna gör vid detta tillfälle mycken liten affär af smuggling. När deremot fråga är om tullsatser, då är smuggling i Hr Gr:ns ögon en förfärlig buse; då måste man nödvändigt nedsätta tullarne, för att icke uppmuntra till smuggling. Mig vill det synas, som om man såväl vid det ena som vid det andra tillfället fästade alltför stort afseende å den omnämnda smugglingen.

Hr Gr:n har sednast i gårdagens plenum starkt framhållit, att om en utvidgad rättighet att bränna bränvin medgåfves och drawback beviljades, skulle en mycket stor export af denna vara komma att ega rum. Jag lemnar då till Hr Gr:ns eget bedömande huru mycket af de påräknade millionerna skulle komma att qvarstadna i statskassan, i fall denna förutsägelse verkligen inträffar.

Hr Gr:n frågade vidare huru den blifvande statsbristen skulle kunna fyllas. I detta hänseende får jag hänvisa till åtskilliga officiella handlingar, som under vinterns lopp stått intagna i den officiella tidningen, ntvisande ständigt förökade tullinkomster. Der hafva vi en god tillgång att påräkna. Ytterligare visas det af redogörelser i nämnde tidning, att bränvinsskatten årligen lemnat allt större skatte-inkomster åt Statsverket. Härtill kommer, att, såsom jemväl styrkes af officiella handlingar, såväl den personliga skyddsafgiften, som den allmänna bevillningen årligen förökats. Det förra förhållandet har sin naturliga förklaring deri, att folkmängden växer, det sednare åter deri, att industrien i landet, ännu åtminstone, icke förminskats.

Under sådana omständigheter tror jag, att man icke behöfver misströsta derom att de erforderliga 2 millionerna skola kunna anskaffas utan bränvinsskattens höjande, och

skulle det inträffa, att ett eller par hundra tusen rdr skulle komma att brista, innehåller Riksgälds-Kont:s reglemente bemyndigande för Fullm:ge att genom lån fylla bristen.

Jag tror således, att vi kunna afvakta tiden och nöja oss med den hittills bestämda skatten, och yrkar derföre bifall till Utsk:ts hemställan.

Frih. Klinckowström: Jag höll verligen på att öfverväldigas af glädje, när Gr. Posse nämnde, att vi icke hade att befara någon statsbrist, jag, som just på sednare tider haft mig uppdraget, att uppgöra kalkyler öfver Statsverkets ställning, och som dervid kommit till det resultat, att bristen skulle blifva högst betydande.

Det var äfven en angenäm nyhet, som Gr. Björnstjerna i sitt sednaste anförande meddelade derom, att Riksg.-kontoret kunde af förhandenvarande medel förskottera 2 millioner. Huru Hr Gr:n erhållit denna upplysning, är mig oförklarligt, ty Stats-Utsk:t har i ämnet begärt meddelande från Riksg.-Kontoret och fått det besked, att först nästa Thorsdag svar skulle kunna erhållas.

Om jag rätt fattade Gr. Posses yttrande, kom Hr Gr:n till den konklusion, att vi hafva att förvänta en statsbrist, eller hvad man vill kalla det, af 4 millioner. Då hafva vi dock under denna statsregleringsperiod lefvat som vinglare, ty vi hafva för år 1867 tagit i anspråk 5 millioner, som icke utfalla förr än 1868. Riksg.-Kontoret får således för denna summa upptaga, hvad man kallar, ett litet ficklån. När Betänk:t derom inkommer, åligger anskaffandet af medlen dem, som bifallit Franska traktaten, ty der hade vi 2 millioner årligen, som kommit oss till godo, och hade vi velat jemka på ett par artiklar, hade vi snart fått 2 millioner, utan någon kännbar uppoffring för den fattige, då deremot läckergommarne kanske fått betala något mera. Nu hafva vi så bundit händerna på oss, att tre kassa-artiklar äro insnärjda i nätet, och kaffe och tobak äro de enda kassa-artiklar, öfver hvilka vi fritt kunna bestämma.

Här har visserligen blifvit sagdt, att man icke borde befara, att den redan kalkylerade bristen skulle komma att ytterligare stiga, emedan åtskilliga jernvägsföretag, för hvilka anslag blifvit begärda, borde anstå till framtiden; men när fråga förekommer om dessa jernvägsföretag, förmodar jag, att just från den sida, der den värde talaren har sin plats, åtskilliga talare komma att uppträda för att göra andra åsigter gällande, och måhända skall det äfven lyckas dem att få flera af frågorna dragna under förstärkt Stats-Utsk.

Jag fortfar att yrka bifall till Utsk:ts hemställan.

Hr Lagerstråle, Henrik Gerhard: Det vore visserligen önskvärdast, att utgående skatter och afgifter aldrig behöfde förhöjas, men någon gång inträffar dock ett sådant behof, och regeringen har, på sätt en i K. M:ts Propos. ang:de Statsverkets tillstånd och behof intagen tablå utvisar, ansett ett behof förefinnas att för sådant ändamål höja tillverknings-afgiften för bränvin.

Det må icke förbises, att genom borttagandet under en följd af riksdagar af en del tullsatser och flere skattetitlar bland de ordinarie skatterna hafva inkomsterna i någon mån aftagit, och det torde derföre kunna försvaras, att förhöjning på en enda bevillning nu blifvit ifrågasatt. Visserligen hafva många af K. M:t äskade anslag blifvit af Stats-Utsk:t afstyrkta och af R. St:r afslagna, men jag tror dock, att penningar erfordras utöfver de vanliga inkomsterna, för att bestrida de beslutade utgifterna. Stats-Utsk:ts ledamöter hafva emedlertid ansett obehöfligt att medgifva den af K. M:t i förev:de hänseende föreslagna förökade inkomst, och det är då icke underligt, om en viss tvekan uppstår om behöfligheten af den föreslagna förhöjningen. Vi hafva dock icke ännu fått del af Utsk:ts Betänk. rörande utvägarne att anskaffa de medel, som äro erforderliga för bestridandet af de beslutade utgifterna, och frågan om behofvet kan således ännu anses oafgjord.

Med bränvinsskatten eger det särskilda förhållande rum, att den icke allenast bereder Staten inkomst, utan derjemte, i enlighet med syftet af hela den lagstiftning, som sedan 1855 varit gällande och under tiden allt mera utvecklats, afser, att genom varans fördyrande minska konsumtionen. Detta sistnämnda ändamål är sjelfva grundtanken i den nya bränvinslagstiftningen och torde aldrig böra lemnas åsido.

Gr. Björnstjerna har i flera afseenden upptagit de anmärkningar, som mot K. M:ts Propos. blifvit framställde, och jag får i allo förena mig med honom, såväl i de motiver, han uttalat, som i det yrkande, hvartill han kommit.

Jag ber emedlertid att få fästa uppmärksamheten derpå, att de farhågor, man vid diskussionerna om Franska traktaten uttalade derom, att den inhemska bränvinstillverkningen icke skulle kunna fortfara, enär man förmodade, att en stor import af Franskt bränvin skulle komma att ega rum, icke bekräftat sig, ty det har befunnits, att bränvinstillverkningen i riket under år 1865 — och under större delen af nämnde år har traktaten varit gällande — utgjort 16 millioner kannor, hvilket är det högsta belopp, som under något år blifvit tillverkadt, samt att det under förlidne månader af detta år tillverkade beloppet är större, än under motsvarande månader sistlidna år.

Vid sådant förhållande kan man icke anse, att Franska traktaten verkat menligt för den inhemska bränvinshandteringen.

Man har förutsatt, att genom en tillökning af 15 öre skatt pr kanna ett annat förhållande skulle uppstå, men det är för mig svårt att fatta, att den obetydliga skilnaden i procent-förhållandet mellan surtaxen och den utgående skatten skulle verka en förändring i det hittillsvarande förhållandet.

Då tulltaxan redan är af R. St:r behandlad, kan icke någon förhöjning på de stora kassa-artiklarne ega rum, och jag vet derföre icke någon annan utväg till behofvets fyllande, är den, som blifvit af K. M:t föreslageu. I sammanhang härmed vill jag, med anledning af Frih. Klinckowströms yttrande, nämna, att genom Franska traktaten icke något hinder blifvit lagdt att begagna tullen på socker såsom inkomstitel, ty genom nämnda traktat är allenast bestämdt i hvad förhållande tullen å raffinad skall stå till tullen å råvaran.

Jag anhåller om bifall till K. M:ts Propos.

Gr. Björnstjerna: Då Frih. Klinckowström ånyo framhållit de olyckliga följderna af den Franska traktaten och förklarat, att vi derigenom gått i mistning af åtskilliga millioners tullinkomst, ber jag att få hänvisa Hr Frih:n till den af Gr. Mörner lemnade upplysning, att just tullinkomsterna under tiden sedan traktatens trädande i verket betydligt förökats. Det synes mig således, som om traktaten åtminstone icke i detta fall medfört någon olycka.

Gr. Mörner yttrade, att om den export, som jag förmodat skulle komma till stånd om drawback beviljades, verkligen komme att ega rum, skulle den förökade inkomsten af bränvinsskattens höjande försvinna. Jag får då fästa uppmärksamheten derpå, att de $2\frac{1}{4}$ millioner förökad inkomst, som Staten skulle erhålla genom bränvinsskattens höjande, äro beräknade att inflyta för den tillverkning, som nu eger rum för landets eget behof, samt att således, om ytterligare bränvin producerns för export och skatten derför restitueras, detta icke har något inflytande på den inkomst, Staten har af det bränvin, som här hemma konsumeras.

Jag fortfar att yrka bifall till K. M:ts Propos.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats fulländad samt Hr Gr. o. Landtm. upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utsk:ts förev:de hemställan, dels och afslag derå samt bifall till K. M:ts framställning om bränvins-tillverknings-afgiftens förhöjning till 75 öre för kanna; framställde Hr Gr. o. Landtm. först propos. på

bifall till Utsk:ts hemställan, hvarvid svarades många ja, blandade med nej, och sedermera propos. på afslag derå samt bifall till K. M:ts Nåd. framställning i frågan, då svaren utföllo med många nej, blandade med ja; hvarefter och sedan propos. på bifall till Utsk:ts hemställan förnyats samt med många ja, blandade med nej, besvarats, Hr Gr. o. Landtm. förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Gr. Björnstjerna begärde votering.

Uppsattes och justerades följ:de voterings-propos.:

»Den som bifaller sammansatta Bevilln.-, Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts å sid. 12 af Betänk:t N:o 1 gjorda hemställan, att afgiften för bränvinstillverkning fortfarande må utgå med 60 öre för kannan, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslår R. o. Ad. denna hemställan och bifaller K. M:ts framställning om afgiftens förhöjning till 75 öre för kannan.»

Voteringen företogs och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 40.
Nej — 16.

Den vidare föredragningen af Betänk:t uppskjöts till nästa plenum.

Gr. Mörner, Carl Göran: Jag anhåller, att R. o. Ad. behagade besluta, att de Betänk:n, som under förmiddagens plenum blifvit första gången bordlagda, måtte uppföras först å föredragningslistan till nästa plenum.

Sedan R. o. Ad. härtill lemnat bifall, åtskiljdes Ståndet kl. ½ 11 e. m.

In fidem,
O. Brakel.

Måndagen den 14 Maj 1866.

Plenum kl. 6 e. m.

Anmäldes och bordlades från nedannämnde Utsk. inkomne Utlåt:n, Mem:r och Betänk:n, neml. från

Stats-Utskottet:

N:o 78, ang:de föreslagna statsbidrag för vägars anläggning och förbättring, bro- och hamnbyggnader samt kanaler, äfvensom sjösänkningar och andra vattenaftappningsföretag m. fl. dylika föremål;

N:o 79, med förslag till allmänna vilkor och stadganden i afseende på de statsbidrag, som under denna riksdag beviljas för väganläggningar och vägförbättringar, hamnanläggningar, kanaler och andra vattenkommunikationer, äfvensom för sjösänkningar och andra vattenaftappningsföretag;

N:o 80, i anl. af väckta motioner dels om fortsättande af arbetena å redan påbörjade stambanor, dels om anläggning af nya sådana banor, dels ock om anvisande af statsbidrag för enskilda jernvägsanläggningar;

N:o 82, ang:de verkställd omröstning i anl. af Riks-St:ns skiljaktiga beslut rörande åtskilliga till statsregleringen hörande frågor;

Allmänna Besvärs- o. Ekonomi-Utskottet:

N:o 85, i anl. af Riks-St:ns skiljaktiga beslut vid förehafvande af Utsk:ts Betänk. N:o 83, ang:de väckt motion om ändring i gällande stadgande i fråga om ersättning åt militieboställsinnehafvare för å bostället för Kronans räkning huggen ek;

N:o 86, i anl. af väckt motion om skydd för industriel eganderätt;

N:o 87, i anl. af väckt motion om upprättande af nytt sammandrag af de författningar m. m., som årligen böra från predikstolarne i rikets kyrkor uppläsas;

N:o 88, i anl. af återremiss af Utsk:ts Betänk. N:o 77, rörande väckta motioner om ändring i Kongl Förordn. den 11 Juli 1862, ang:de allmänt ordnande af presterskapets löneinkomster;

N:o 89, i anl. af återremiss af Utsk:ts Betänk. N:o 80, ang:de väckta motioner om ändringar i K. Förordn. den 21 Mars 1862, om kommunalstyrelse på landet, om kommunalstyrelse i stad och om landsting.

Föredrogos, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, Bevilln.-Utsk:ts den 12 dennes bordlagda Utlåt:n och Mem.:

N:o 10, i anl. af dels gjorda anmärkningar emot vissa delar, dels och Riks-St:ns skiljaktiga beslut i afs. å andra delar af Betänk:t N:o 4, ang:de stämpelpappersafgiften;

N:o 11, i anl. af erhållen återremiss af Bevilln.-Utsk:ts Betänk. N:o 7, i fråga om den för de Kongl. personerne och utrikes sändebuden stadgade tullfrihet, m. m.; samt

N:o 12, i anl. af Riks-St:ns skiljaktiga beslut ang:de tullbevillningen.

Föredrogos, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, Lag-Utsk:ts den 12 dennes bordlagda Mem:r:

N:o 49, i anl. af återremiss af Lag-Utsk:ts Betänk. N:o 18, öfver R. St:rs Just.-Ombudmans motion i afs. på kärandeparts skyldighet att gifva vederparten del af uppskofsbeslut; och

N:o 50, i anl. af återremiss af Lag-Utsk:ts Betänk. N:o 24, öfver väckta motioner om förändrade stadganden i afs. på vilkoren för rättighet att fullfölja mål hos hofrätterna osh högsta domstolen.

Föredrogos, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, Sammans. Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts den 12 dennes bordlagda Betänk:n:

N:o 9, i anl. af väckta motioner om förändring af gällande stadganden ang:de skyldighet för prest att från predikstolen uppläsa allmänna författningar och kungörelser m. m.;

N:o 10, i anl. af väckta motioner ang:de ändringar i gällande föreskrifter rörande hemmans-klyfning; och

N:o 11, i anl. af väckt motion om ändring af 28 Kap. 1:sta §:n Byggninga-Balken, i fråga om afståndet mellan gästgifvaregårdar.

Fortsattes föredragningen af Sammans. Bevilln.-, Lag- samt Allm. Besv.- o. Ekon.-Utsk:ts Betänk. N:o 1, ang:de vilkoren för bränvins tillverkning.

§§ 20 och 22 (18).

Utsk:ts första hemställan.

Gr. De la Gardie, Robert: Såsom jag redan förut yttrat, anser jag att alla band, hvilka trycka bränvinsnäringen, böra, der de icke äro alldeles nödvändiga, borttagas, för att så mycket som möjligt nedsätta varans produktionskostnad (med hvilken man ej får förblanda försäljningspriset, som är beroende af den tillverkningen åsatta skatt). Ett af de band, som mest tynga denna näring, är det i nu gällande Bränvinsförordn:ns 20 § förekommande stadgande att tillverkningsafgiften skall erläggas i förskott. En sådan föreskrift om skatts erläggande i förskott är eljest för Svenska lagstiftningen obekant. Grundskatterna och allmänna bevillningen för så väl fast egendom som inkomst erläggas ej förrän efter slutet af det år, för hvilket de utgå; t. o. m. importörer af utländsk vara få upplägga varan på nederlag och erhålla derigenom anstånd med tullafgiftens betalande. Endast för bränvinstillverkaren står denna föreskrift alldeles enstaka, och han är derigenom, så att säga, ställd utom lagen i jemförelse med andra medborgare. Det torde dock ej vara obilligt, att han i detta afseende åtminstone ställes på samma fot, som ofvannämnde importörer, helst detta kan ske, utan att Statens säkerhet att erhålla tillverkningsafgiften minskas. Inom Utsk:t har man i allmänhet delat dessa åsigter, men det förslag, hvartill Utsk:t kommit, synes mig dock icke fullt välgrundadt. Utsk:t föreslår nemligen: »att före hvarje termins början må erläggas tillverkningsafgift för hälften af det anmälda beloppet; att tillverkare skall vara pligtig erlägga afgiften för den återstående hälften inom 30 dagar efter terminens slut, mot det att allt det bränvin, för hvilket afgift icke är förskottsvis erlagd, skall. intilldess derför belöpande afgift blifvit gulden, uti särskildt säkert rum under kontrollörens lås förvaras; samt att, liksom hittills, det må vara tillåtet för den tillverkare, som sådant önskar, att före terminens början erlägga afgiften för hela det anmälda beloppet eller förskottsvis nedsätta penningar till gäldande af afgiften för en möjligen blifvande öfverskottstillverkning.»

Den vård en ofta aflägset boende kronobetjening kan handhafva öfver det hos tillverkaren under icke mindre än 30 dagar qvarliggande bränvinet, kan neml. icke blifva tillräcklig, utan många underslef skola säkerligen komma att begås. Beviljas deremot anstånd med hela tillverkningrafgiftens erläggande till någon kortare tid efter terminens slut, men föreskrifves att kontrollören skall

qvarstanna, tills hela afgiften är gulden, vinnes såväl lättnad för tillverkaren som säkerhet för skatten. En sådan förändring i sättet för skattens erläggande skulle i öfrigt på hela bränvinslagstiftningen utöfva ett vidsträckt och förenklande inflytande, i thy att alla stadganden om öfver- och underbränvin, om anmälning för visst tillverkningsbelopp etc., hvilka just framkallats af föreskriften om skattens erläggande i förskott, kunde försvinna. På grund af hvad jag nu anfört, och med hänvisande till min Betänk:t bifogade reservation, får jag anhålla, att R. o. Ad. ville antaga mitt der framställda förslag till redaktion af 18:de §:n, hvilket förslag torde för R. o. Ad. uppläsas.

Frih. Cederström, Rudolf: Med Gr. De la Gardie instämmer jag deri, att det af Utsk:t afgifna förslag icke är lyckligt affattadt, men deremot skiljer jag mig helt och hållet från Hr Gr:n i fråga om hvad som bör sättas i stället. Hr Gr:n har framlagt ett nytt förslag; jag åter är af den tanke, att det är tjenligast vidblifva hvad bränvinslagstiftningen för närv:de i detta fall stadgar. Utsk:t medger sjelft, att de föreskrifter, som nu är gällande, innebära full säkerhet för tillverkningsafgiftens utgående, och redan deri ligger enligt min åsigt ett stort skäl för dessa föreskrifters bibehållande. Härtill kommer att Staten genom dessa stadganden eger en, om än ej full, dock ganska god garanti för att allt skall tillgå ordentligt och utan bedrägerier, hvaremot man genom en större efterlåtenhet möjligen skulle locka mindre samvetsgranna personer, att mindre ärligt uppfylla sina åligganden, då ock den säkerhet, Staten skulle ega i den i tillverkarens eget magasin förvarade varan, skulle blifva temmeligen illusorisk. Dessutom hafva bränvinsbrännarne vant sig vid det nu gällande sättet för skattens erläggande, och man har ej funnit, att icke anmälningar inkommit i tillräckligt antal, för att förse landet med dess behof af spritdrycker. Den mot det nuv:de systemet enskildt gjorda invändning, att stockning i allmänna rörelsen skulle förorsakas genom den massa penningar, som på en gång inkomma till ränterierna, synes nu blifvit fullkomligt undanröjd, sedan bränvinstillverkningen får utöfvas hela året om, och anmälningarne i följd deraf inkomma successive. Jag vill ej öfver höfvan anstränga eller betunga bränvinsnäringen, och har derföre motsatt mig skattens förhöjande; men den nu föreslagna förändringen till ytterligare lättnad kan jag ej gilla, och får således, på de af mig i korthet anförda grunder, vördsamt anhålla, att R. o. Ad. ville, med afslag å Utsk:ts hemställan, bibehålla oförändrade stadgandena i nuv:de 20 och 22 §§.

Gr. Liljencrants, Gustaf Fredrik: Voro vi redan komne till den lyckliga ståndpunkt att all åtrå att åter införa husbehofsbränningen vore försvunnen, och att således här endast vore fråga om att lagstifta för fabriksbränning, skulle jag icke allenast röstat för en högre skatt, utan äfven varit benägen att medgifva alla de lättnader i afseende å skattens erläggande, som äro förenliga med en full säkerhet för Staten att skatten verkligen utgår; men vid de omisskänneliga försök, som detta Betänk. innebär, att återföra oss till husbehofsbränningens dagar, måste jag motsätta mig allt tillvägagående, som syftar till ett sådant mål. Man säger, att man icke bör betunga en näring. Detta är fullkomligt rigtigt i allmänhet och äfven hvad bränvinsnäringen vidkommer. Men, i afseende å denna näring, måste man dels tillse, att husbehofsbränningen ej gynnas, dels ock i första rummet taga i betraktande att den ej är jemnförlig med andra näringar i anseende till sin moraliska inverkan på nationen. Ett missgrepp i fråga om bränvinslagstiftningen inverkar på hela nationens moral, och man måste derföre tillse, att man icke utsträcker bränvinsbränningsfriheten på ett sätt att man vådligt ingriper i folkets hela sedliga lif. Då nu året i och för bränvinstillverkningen är indeladt i 24 terminer, och halfva afgiften enligt Utsk:ts förslag skulle erläggas i förskott, och den andra hälften inom 30 dagar efter hvarje termins slut, skulle det således, i händelse någon bränner hela året om, uppstå 48 liqvider mellan honom och kronan. I följd deraf måste naturligtvis ett särskildt konto uppläggas för hvarje bränneri, och Landskont. får sig ålagd en högst besvärlig och ansvarsfull vigilans öfver afgifternas erläggande. Det är nu en besynnerlig inkonseqvens hos anhängarne af husbehofsbränningen. Alla som vistats på landet och haft någon befattning med kommunala bestyr, veta att under senare tider allmogen varit särdeles ifrig att få alla utskänkningsställen afskaffade. Sjelf har jag på allt sätt sökt understödja en sådan rigtning, ty då man, såsom jag, i 27 år varit garnisonsofficer och derefter i 18 år såsom landshöfding fått 2 à 3 gånger i veckan besöka fängelser, har man fått en tillräcklig erfarenhet af hvilka olyckor bränvinet medför, och huru det förstörande inverkar på nationen. Det är icke bränvinstillverkningen i stor skala, icke utskänkningen i städerna, utan »skåpsupningen» hemma i hvarje koja, som verkat mest förderfligt. Inom Stockholms län funnos 1848 38 krogar (med undantag af de å Djurgården); nu finnes en, nemligen Stäket, hvilket dock egentl. är ett värdshus; samma år egde utskänkning rum å 60 gästgifvaregårdar, nu blott å 17, och denna förändring har kunnat tillvägabringas,